

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Odeta DAUGIRDIENĖ

**UŽDAROSIOS AKCINĖS BENDROVĖS „ŠIAULIŲ PLENTAS“
PELNO IR PELNINGUMO RODIKLIŲ
ANALIZĖ IR PROGNOZAVIMAS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2007

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

**UŽDAROSIOS AKCINĖS BENDROVĖS „ŠIAULIŲ PLENTAS“
PELNO IR PELNINGUMO RODIKLIŲ
ANALIZĖ IR PROGNOZAVIMAS**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04S)**

Magistro darbo autorius Odeta Daugirdienė _____

Vadovas doc. Angelė Lileikienė _____

Recenzentas _____

SANTRAUKA

Odeta Daugirdienė

Uždarnosios akcinės bendrovės „Šiaulių plentas“ pelno ir pelningumo rodiklių analizė ir prognozavimas

Magistro darbas

Magistro darbe yra išanalizuoti ir susiteminti įvairių Lietuvos ir užsienio autorių teoriniai pelno sampratos ekonomikoje ir apskaitoje aspektai. Pateiktos pelno ir pelningumo rodiklių apskaičiavimo problemos ir analizės metodikos, akcentuojant pagrindinių priežasčių, įtakančių gautus rezultatus, ištyrimą. Aptarti finansinių prognozių metodai. Atlikta kelių tiesimo ir remonto įmonės pelno ir pelningumo rodiklių struktūros bei dinamikos analizė. Pateiktas gautų rezultatų įvertinimas pagrindinių konkurentų rinkoje bei pramonės šakos atžvilgiu. Atliktas įmonės paklausos sezoniškumo tyrimas. Apibendrinti vidiniai bei išoriniai veiksniai, lėmę įmonės veiklos ekonominius rezultatus. Atliktas įmonės veiklos modeliavimas ieškant pelningiausių sprendimų. Remiantis gautais rezultatais prognozuoti tolimesni veiklos rodikliai. Veiklos rezultatai įvertinti pritaikant ekonominius svetus. Remiantis gautais duomenimis suformuluotos išsamios išvados ir pateikti pasiūlymai įmonės veiklos pelningumo didinimui.

SUMMARY

Odeta Daugirdienė

Profit and profitability indexes analysis and prognostication of Joint Stock Company „Šiaulių plentas“

Master's work

Theoretical aspects of profit concept in economics and accounting of various Lithuanian and foreign authors are analysed and systematized. Profit and profitability index calculation problems and analytical methods are given, stressing research of the main reasons influencing the results obtained. Financial prognostication methods are discussed. Profit and profitability index structures and dynamics analysis are performed for road laying and repair company. Evaluation of the results obtained is given in relation with the main competitors' market as well as with the industry. Seasonal changes in the demand are analysed for the company. Internal and external factors are summarized, which played a role in the economic results of the company's performance. Activity modelling is performed for the company, seeking for the most profitable solutions. Basing upon the results obtained, further performance indices are forecasted. Performance results are evaluated using the economic leverage. Basing upon the results obtained, thorough conclusions are formulated, suggestions to improve performance profitability are given.

TURINYS

IVADAS.....	6
1. PELNO IR PELNINGUMO ANALIZĖS TEORINIAI ASPEKTAI.....	9
1.1. Pelno samprata ekonomikoje ir apskaitoje.....	9
1.2. Įmonės veiklos ekonominius rezultatus vertinančių rodiklių sistema.....	13
1.3. Pelno (pelningumo) analizės metodai ir rūšys.....	17
1.4. Pelningumo rodiklių apskaičiavimo problemos ir analizės metodikos.....	21
1.4.1. Santykiniai pelningumo analizės modeliai.....	23
1.4.2. Išplėstiniai pelningumo analizės modeliai.....	27
1.5. Prognozavimo samprata ir metodai.....	28
2. UAB „ŠIAULIŲ PLENTAS“ VEIKLOS PELNINGUMO ANALIZĖ UŽ 2002-2006 M.	35
2.1. UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindiniai konkurentai: charakteristika; ekonominių veiklos rezultatų analizė.....	35
2.2. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų pelningumo analizė.....	46
2.2.1. <i>Pardavimų pelningumo rodiklių dinamikos, palyginamoji ir pokyčius lemiančių veiksnių analizė</i>	46
2.2.2. <i>UAB „Šiaulių plentas“ paklausos sezoniskumo tyrimas</i>	55
2.3. Turto pelningumo rodiklių dinamikos, palyginamoji ir pokyčius lemiančių veiksnių analizė.....	64
2.4. Kapitalo pelningumo rodiklių dinamikos, palyginamoji ir pokyčius lemiančių veiksnių analizė.....	70
3. UAB „ŠIAULIŲ PLENTAS“ VEIKLOS MODELIAVIMAS.....	75
IEŠKANT PELNINGIAUSIŲ SPRENDIMŲ.....	75
3.1. UAB „Šiaulių plentas“ pelningumo prognozavimas atskyrus darbus.....	75
atliktus savo jėgomis nuo perduotų subrangovams.....	75
3.2. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimties prognozavimas dinamikos eilučių ekstrapoliacijos ir trendo funkcijos būdu.....	79
3.3. UAB „Šiaulių plentas“ pelningumo rodiklių prognozavimas remiantis projektine pelno (nuostolių) ataskaita.....	82
3.4. Ekonominių svertų pritaikymas vertinant UAB „Šiaulių plentas“ veiklos rezultatus.....	85
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	91
LITERATŪRA.....	96
PRIEDAI.....	100
1 priedas. Pagrindinių sąvokų analizė.	
2 priedas. Orientacinis įmonės finansinės būklės rodiklių vertinimo lygis.	
3 priedas. Turto pelningumo piramidinė analizė pagal Du Ponto piramidę.	
4 priedas. Turto pelningumo analizė pagal Du Ponto piramidę remiantis lietuviška atskaitomybe.	
5 priedas. Kapitalo pelningumo analizė pagal Du Ponto piramidę.	
6 priedas. Darbe aptariamieji paprastieji dinamikos eilučių rodikliai.	
7 priedas. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų struktūros dinamika 2002-2006 m.	
8 priedas. UAB „Šiaulių plentas“ pelno (nuostolių) ataskaitos vertikalioji analizė 2002-2006 m.	
9 priedas. AB „Panevėžio keliai“ pelno (nuostolių) ataskaitos vertikalioji analizė 2002-2005 m.	
10 priedas. UAB „Alkesta“ pelno (nuostolių) ataskaitos vertikalioji analizė 2002-2005 m.	
11 priedas. UAB „Fegda“ pelno (nuostolių) ataskaitos vertikalioji analizė 2002-2005 m.	
12 priedas. UAB „Šiaulių plentas“ pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė 2002-2006 m.	
13 priedas. AB „Panevėžio keliai“ pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė 2002-2005 m.	
14 priedas. UAB „Alkesta“ pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė 2002-2005 m.	
15 priedas. UAB „Fegda“ pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė 2002-2005 m.	
16 priedas. Darbe nagrinėjamų įmonių grynojo pelno dinamika 2002-2006 m.	
17 priedas. Darbe nagrinėjamų įmonių pelningumo rodiklių dinamika 2002-2006 m.	

- 18 priedas. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų savikainos vertikalioji ir horizontalioji analizė 2002-2006 m.
- 19 priedas. UAB „Šiaulių plentas“ piramidinė turto pelningumo analizė remiantis Du Ponto modeliu.
- 20 priedas. UAB „Šiaulių plentas“ balanso vertikalioji analizė 2002-2006 m.
- 21 priedas. UAB „Šiaulių plentas“ balanso horizontalioji analizė 2002-2006 m.
- 22 priedas. UAB „Šiaulių plentas“ piramidinė kapitalo pelningumo analizė remiantis Du Ponto modeliu.
- 23 priedas. UAB „Šiaulių plentas“ potencialaus pelno analizė, jeigu atitinkamas proc. subrangovams perduodamų darbų būtų atliekamas savo jėgomis.

IVADAS

Tyrimo problema. Rinkos ekonomikos sąlygomis nuolat aštrėja konkurencinė kova tarp įmonių. Savų tikslų pasiekimui taikomos įvairiausios formos, metodai bei priemonės. Įmonėms, siekiančioms išsilaikyti rinkoje ir įgyvendinti savo veiklos strategijas, būtina realiai įvertinti savo finansinę būklę bei gebėjimą konkuruoti, kadangi konkurentų veikla turės įtakos įmonės būsimai padėčiai rinkoje, jos užimamai rinkos daliai bei verslo pelningumui.

Kiekvienas turto savininkas, investuodamas lėšas į verslą, siekia gauti kuo didesnę pelną. Todėl visada svarbu žinoti, kokias galimybes jis turi šiam tikslui pasiekti ir kokie veiksniai lemia pelningą veiklą. Tačiau vien tik didelis pelnas nerodo įmonės veiklos efektyvumo ir šiandien gaunamos didelės pelno sumos nereiškia, kad kiti įmonės veiklos metai bus sėkmingi.

Pelno siekimas visada susijęs su rizika. Įmonės veiklos ekonominius rezultatus lemia įvairūs išoriniai veiksniai (šalies ekonominės ir politinės padėties nestabilumas, mokesčių ir finansų sistemų kaita, teisės aktų dviprasmiškumas, infliacija, valiutų kursų skirtumai, konkurencija, gamtinės sąlygos ir kt.) bei vidiniai veiksniai, tiesiogiai susiję su įmonių vadovų turimu verslo supratimu (vadovų neprofesionalumas, neracionalus išteklių naudojimas, pasenusios technologijos naudojimas, tiekėjų ir pirkėjų praradimas, blogas buhalterinės apskaitos tvarkymas, silpna vidaus kontrolės sistema, neteisingų sprendimų priėmimas ir kt.). Kadangi konkurencingos rinkos sąlygomis rizikos poveikio pašalinti neįmanoma, kiekviena įmonė turi ieškoti kompromiso tarp galimo didžiausio pelno ir rizikos optimizavimo.

Pelnas ir pelningumas yra dvi skirtingos pagal savo turinį sąvokos. Pelnas yra uždirbtų pajamų ir patirtų sąnaudų rezultatas. Jis yra statiškas, istorinis, retrospektyvinis terminas ir turi daugiau ataskaitinę nei sprendimų priėmimo funkciją. Pelningumas kaip koncepcija siejamas su ateities pelno kaupimais ir jis apibūdina verslo pajėgumą pelno generavimo lygiuose. Įrodyta, kad įmonės veiklos sėmę daug lemia jos vykdoma finansų politika, finansinių sprendimų tikslingumas bei pagrįstumas, vadovų gebėjimas prognozuoti padėtį, įvertinti ir valdyti rizikos veiksnius. Todėl įmonė, siekdama efektyviai valdyti, įvertinti, prognozuoti ir kontroliuoti pelną (pelningumą), turi atlikti pelno ir pelningumo rodiklių dinamikos, struktūros, palyginamąją analizę, įvertinti pelno pokyčius lemiančius veiksnius ir objektyviai prognozuoti įmonės ateitį. Tokia analizė padeda įmonės vadovams palyginti savo ir konkurentų rinkoje darbą, analizuoti pelningumą įtakojančius veiksnius, priimti pagrįstus sprendimus ir kontroliuoti su veikla susijusią riziką.

Tyrimo aktualumą pabrėžia ir tai, kad statybos pramonė savo pobūdžiu yra susidedanti iš daugelio sudėtinių dalių ir kupina rizikos. Atsargų valdymas, gamybos paruošimas, planavimas, dokumentacija, vykdymo kontrolė ir t.t. - tinkamai nesuderinus šių aspektų pelninga įmonės veikla tebus laikinas reiškiny, sąlygotas atsitiktinumo. Stiprėjant konkurencijai techninis ir finansinis „rezervas“ mažėja, dalyvauti konkursuose ar pradėti statybas, tik galbūt tikintis pelno, tampa

visiškai beprasmiška. Reikalavimai kokybei nuolat didėja, tad statybinės įmonės priverstos ieškoti būdų, kaip darbus atlikti taupiau bei sparčiau. Statybos įmonės stengiasi pasiekti optimalų laiko, kaštų ir kokybės santykį vieno projekto aplinkoje, tačiau išaugusi konkurencija neleidžia didinti darbų kainų, todėl vis sunkiau pasivyti sparčiai kylančias kainas. Ryški tendencija, kad daugelis didžiųjų statybos įmonių vadovų finansines ataskaitas vis dar laiko įrankiu veiklos įvertinimui, o ne jėga, kuri varo įmonę į priekį. Tokie įvertinimo darbai tėra kaip momentinė fotonuotrauka ir teikia nedaug informacijos apie ateities vertės kūrimo pajėgumą bei procesą.

Tyrimo objektu pasirinkti uždarnosios akcinės bendrovės „Šiaulių plentas“ veiklos finansiniai rezultatai už 2002-2006 metus.

Tyrimo tikslas - remiantis literatūroje aprašytais pelno ir pelningumo rodiklių skaičiavimo ir analizės metodikomis, apskaičiuoti ir išanalizuoti UAB „Šiaulių plentas“ veiklos finansinius rezultatus, analizuojant kitimo priežastis ir numatant plėtros galimybes, gautus rezultatus palyginti su pagrindinių konkurentų rinkoje bei pramonės šakos analogiškais rodikliais. Pasitelkus prognozavimo metodus pasiūlyti įmonės veiklos pelningumo strategiją - finansinės būklės rezultatų gerinimui.

Tyrimo tikslui pasiekti išskelti tokie **uždaviniai**:

1. Apibūdinti teorinius pelno ir pelningumo rodiklių analizės teorinius aspektus.
2. Įvertinti UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindinių konkurentų rinkoje ekonominius veiklos rezultatus.
3. Atlikti UAB „Šiaulių plentas“ ir konkurentų rinkoje pagrindinių pelningumo rodiklių dinamikos, palyginamąją ir pokyčius lemiančių veiksnių analizę.
4. Nustatyti pagrindines priežastis, lemiančias gautus rezultatus, numatyti sprendimo galimybes ir prognozuoti įmonės pelno ir pelningumo rodiklius;

Mokslinio darbo metu išskeltos **hipotezės**:

- Įmonės pelningumo rodikliai, apskaičiuoti tik pagal finansinės atskaitomybės ataskaitas, nepilnai atskleidžia įmonės finansinę padėtį ir neleidžia spręsti apie veiklos efektyvumą.
- UAB „Šiaulių plentas“ užsiima sezonine veikla, todėl bendrovės pelningumo rodiklius lemia sezoniniai veiksniai.

Tyrimo pagrindas. Atliekant UAB „Šiaulių plentas“ pelno ir pelningumo rodiklių analizę ir prognozavimą remiamasi Lietuvos bei užsienio autorių moksline literatūra ir straipsniais įmonių veiklos analizės tema, kurioje aprašyti pagrindiniai pelno analizės metodai, pateikta pelningumo rodiklių klasifikacija, apibrėžimai, skaičiavimo metodika bei taikymo principai. Darbe daugiausiai naudotasi lietuvių autorių (J. Mackevičiaus, V. Bagdžiūnienės, V. Gronsko, D. Poškaitės, V. Kvedaraitės, E. Buškevičiūtės, L. Juozaitienės, A.V. Rutkausko, E. Andrijauskienės, St. Girdzijausko, T. Grigo, V. Boguslausko) ir užsienio autorių (C. Qingbin, D. Bhaskar Jyoti, E.

Kislingerovos, S. Kumar, W. J. Baumol, C. M. Howard, M. W. Durant, P. P. Drake; K. Fouad, З. Боди, Р. К. Мертон, И. А. Бланк) darbais. Analizės metu remiamasi Statistikos departameno prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės apibendrinta medžiaga, Lietuvos Respublikos teisės aktais, VŠĮ Lietuvos Respublikos Apskaitos Instituto „Verslo apskaitos standartais“ bei Lietuvos Banko duomenų baze.

Tyrimo metodai: sisteminimas, lyginimas, apibendrinimas (sintezė), horizontalioji; vertikalioji; santykinių rodiklių (koeficientų) analizė, detalizavimas; grandininių keitimų (eliminavimo), vidurkių, koreliacijos analizė, trendo, ekstrapoliacijos, modeliavimo; slankiųjų vidurkių; grandininių indeksų; gautų duomenų interpretavimo, bei specialūs vertinimo metodai.

Tyrimo rezultatų reikšmingumas. Gauti tyrimo rezultatai reikšmingi praktiniu požiūriu. Darbe buvo akcentuojamas pelno (pelningumo) rodiklių palyginimas su pagrindinių konkurentų rinkoje bei vidutiniais šakos rodikliais. Apibendrinus Lietuvos ir užsienio autorių patirtį finansinės analizės srityje, susisteminus literatūroje pateiktas rekomendacijas ir skaičiavimo metodikas, rodikliai darbe buvo nagrinėjami sisteminiu požiūriu. Atlikta UAB „Šiaulių plentas“ pelno (pelningumo) analizė neabejotinai reikšminga šios įmonės vadovams ir savininkams, kadangi leidžia įverti bendrovės konkurencinę padėtį rinkoje, veiksnius, lemiančius bendrovės pelno (pelningumo) rodiklius bei pelningumo didinimo galimybes.

Mokslinio darbo struktūrą sudaro trys dalys: konceptualiojoje dalyje dalyje apžvelgiami pelno ir pelningumo rodiklių teoriniai aspektai. Aprašomi veiklos finansinių rezultatų prognozavimo metodai. Analitinėje-tiriamojame dalyje atliekama UAB „Šiaulių plentas“ pelno ir pelningumo rodiklių analizė, nustatant ryšius tarp jų ir priežastis, nulėmusias jų pokyčius bei gautų rezultatų įvertinimas pagrindinių konkurentų rinkoje bei pramonės šakos atžvilgiu. Atliekamas įmonės veiklos finansinių rezultatų prognozavimas. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir siūlymai įmonės veiklos pelningumo didinimui. Darbas papildytas paveikslais, lentelėmis, formulėmis ir kitais priedais. Tai leidžia išsamiau išanalizuoti tiriamąjį objektą - UAB „Šiaulių plentas“ veiklos finansinius rezultatus.

1. PELNO IR PELNINGUMO ANALIZĖS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Pelno samprata ekonomikoje ir apskaitoje

Pelnas, kaip rodo pasaulio praktika, pripažįstamas vienu iš svarbiausių įmonės veiklos vertinimo kriterijų. Klasikinė ekonomikos teorija teigia, kad pagrindinis verslo tikslas yra maksimalaus pelno siekimas¹. Didžioji dalis verslo su tuo sutinka, kadangi pelnas yra pagrindas gamybinei veiklai plėsti, inovacijoms diegti, įmonės socialiniams poreikiams tenkinti ir darbuotojams materialiai skatinti.

Pelno prigimtis aiškinama šiomis teorijomis²:

- *Rizikos teorija* teigia, kad pelnas, viršijantis palūkanas ar vidutinį pelno lygį, yra mokestis kapitalo savininkui už riziką, su kuria jis susiduria investuodamas kapitalą į skirtingos rizikos veiklos sritis;
- *Didmeninės pusiausvyros teorija* teigia, kad egzistuoja ilgalaikė vidutinės pelno normos pusiausvyra, garantuojanti vidutinį pelną. Tačiau tam tikrais laikotarpiais būna nukrypimų nuo vidurkio, todėl kai kurių firmų pelno norma jį viršija arba yra žemesnė negu vidutinė;
- *Monopolijos teorija* teigia, kad ilgalaikių periodų metu įvairių įmonių pelno norma gali viršyti vidutinę normą. Tai lemia gamybos masto ekonomija, natūralių išteklių valstybinė kontrolė, patentinis grynumas ar konkurencija, veiklą reguliuojančios valstybinės priemonės;
- *Efektyvaus valdymo teorija* viršpelnio atsiradimo priežastimi laiko išskirtinius valdymo personalo gebėjimus organizuoti produkto gamybą ir prekės judėjimą rinkoje.

Ekonominėje literatūroje pabrėžiami įvairūs pelno, kaip ekonominės kategorijos ir įmonės veiklos rodiklio, aspektai. Nurodoma, kad pelnas yra įmonės ekonominio vystymosi veiksnys, finansinė nauda, veiklos vertinimo kriterijus, ilgalaikio finansavimo šaltinis, pagrindinis dalykas, dėl ko konkuruojama perkant ir parduodant prekes rinkoje, ir pan. Buhalterinės apskaitos ir įmonių veiklos analizės specialistai teigia, kad pelnas yra labiausiai apibendrinantis įmonės veiklą rodiklis. Jis susijęs su visais įmonės veiklos rodikliais: turtu, kapitalu, išipareigojimais, pajamomis, sąnaudomis ir kt. Jis parodo viso įmonės kolektyvo veiklą, ūkinių reiškinių tarpusavio vidaus ryšius: naujos technikos ir technologijos taikymo efektyvumą, darbo našumo kėlimą, produkcijos savikainos mažinimą ir kt. Tai, parodo tiek teigiamas, tiek neigiamas įmonės darbo puses, tiek įmonės kolektyvo laimėjimus, tiek nesėkmes. Todėl pelną galima vadinti įmonės darbo efektyvumo ir jos veiklos vertinimo matu³.

¹ Qingbin, C. (2005). *A dynamic model for profitability analysis of construction firms: towards complexity, learning and uncertainty*. A dissertation submitted to the faculty of Purdue University, p. 9.

² Andrijauskienė, E. (2004). *Įmonių ekonomika*. Vilnius, p. 22.

³ Mackevičius, J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 175.

Verslo įmonės pelno gavimo ir didinimo prielaidos siejamos su ekonomiško principu, kurio siekimas siejamas su šiomis alternatyvomis⁴:

- Numatytą apimtį pasiekti mažiausiomis sąnaudomis – minimizavimo principas;
- Pasiekti palankiausių santykių tarp sąnaudų ir pajamų – optimizavimo principas.
- Turimomis sąnaudomis gauti didžiausias pajamas – maksimizavimo principas.

Įvairūs autoriai pateikia skirtingą pelno sąvokos apibrėžimą. Pelno sąvokos apibrėžimai pateikiami 1.1. lentelėje.

1.1. lentelė

Pelno sąvokos apibrėžimai įvairių autorių darbuose

Autorius	Pelno apibrėžimas
Howard, C. M. (1985). <i>An Introduction to Underwriting Profit Models</i> . Proceedings of the Casualty Actuarial Society, Volume (72), p. 242.	Pelnas - skirtumas, kuris atsiranda tuomet, kai įmonės bendrosios įplaukos yra didesnės už jos bendrąsias išlaidas.
Černius, G., Paškevičius, A., Starkevičiūtė, M. (1995). <i>Įmonių finansinė analizė. Rodiklių apskaičiavimo metodika</i> . Vilnius: NVPB, p. 15.	Pelnas - teigiamas įmonės tam tikro laikotarpio (dažniausiai finansinių metų) ūkinės veiklos rezultatas.
Kvedaraitė, V. (1997). <i>Pelningumo analizė ir prognozavimas</i> . Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, p. 4.	Pelnas - finansinė nauda, gaunamų pajamų ir joms užsidirbti padarytų sąnaudų skirtumas, pajamų perviršis.
Pass, C., Lowes, B., Davies, L. (1997). <i>Ekonomikos terminų žodynas</i> . UAB „Baltijos bisnis“, p. 363.	Pelnas - skirtumas, atsirandantis kai firmos bendrosios pajamos yra didesnės už jos bendrąsias sąnaudas.
Daniels, J. D. Bracker, J. (1989). <i>Profit performance: Do foreign operations make a difference?</i> Management International Review 29 (1), p. 47.	Pelnas - skirtumas tarp firmos gautų pajamų ir joms uždirbti patirtų kaštų.
Ulys, D. (1999). <i>Ar pelnas svarbiau už pinigų srautus?</i> Ekonomika ir vadyba. KTU, p. 372.	Pelnas - bendrųjų pajamų ir kaštų skirtumas.
Fouad, K. Najjar, Al. (1999). <i>Multinationality, Profitability and Firm Value</i> . School of Business and Industry, Florida A&M University, p. 31.	Pelnas - firmos bendrųjų pajamų ir firmos bendrųjų kaštų skirtumas.
Šlekienė, D., Klimavičienė, I. (2000). <i>Įmonės veiklos finansinis įvertinimas</i> . Kaunas: Technologija, p. 25.	Pelnas - bendrųjų pajamų ir bendrųjų kaštų skirtumas.
Martinkus B., Žičkienė S., Žilinskas V. (2002). <i>Įmonės ekonomika</i> . ŠUL, p. 16.	Pelnas - tai įvairių tipų įmonių bendroji pajamų dalis, liekanti atskaičius gamybos išlaidas.
Andrijauskienė, E (2004). <i>Įmonių ekonomika</i> . Vilnius, p. 23.	Pelnas - bendrųjų pajamų ir bendrųjų kaštų skirtumas.
Zinkevičienė, D. (2004). <i>Pajamų samprata ekonomikoje ir apskaitoje</i> . Tiltai. Nr.1 Klaipėda, p. 30.	Pelnas - pajamų dalis, kuri išreiškia verslininko atlyginimą už verslumą, ir apskaičiuojamas lyginant pardavimų bei kitas pajamas su sąnaudomis.
Mackevičius, J. (2005) <i>Įmonių veiklos analizė</i> . Monografija: Vilnius, p. 175.	Pelnas - skirtumas tarp įmonės gaunamų pajamų ir joms uždirbti padarytų sąnaudų.
Bagdžiūnienė, V. (2005). <i>Įmonių veiklos planavimas ir analizė</i> . VŠĮ „Conto litera“, p. 155.	Pelnas - pridėtosios vertės dalis kurią uždirba įmonė, pardavusi savo produkciją, t. y. skirtumas tarp pajamų ir sunaudotų išteklių.
Jakutis, A., Petraškevičius, V., Stepanovas, A., Šečkutė, L., Zaicev, S. (2005). <i>Ekonomikos teorija</i> . Vilnius, p. 34.	Pelnas - pajamos, gautos atskaičius išlaidas.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis išanalizuota literatūra.

Apibendrinus įvairių autorių pelno sąvokos apibrėžimus, galima teigti, kad bendriausia prasme pelnas yra bendrųjų pajamų ir bendrųjų kaštų skirtumas. Taigi, teoriniu požiūriu pelno sąvoka gana elementari, tačiau skiriasi apskaitininkų ir ekonomistų požiūris į tai, kaip pelnas turi

⁴ Baumol, W. J., Blinde A. S. (2004). *Macroeconomics: Principles and Policy*. South-Western Pub, p. 124.

būti skaičiuojamas. Buhalterinio pelno skaičiavimas ekonomistui yra ne visai tikslus, kadangi įvertina tik aiškius (eksplicitinius)⁵ kaštus ir ignoruoja alternatyvius (implicitinius) nuosavų išteklių kaštus, t. y. pajamas (naudą), kurias galima būtų gauti kitu, geriausiu, būdu.⁶ Ekonominiu požiūriu, ūkio subjekto pelnas yra ta maksimali suma, kurią jis gali išleisti per tam tikrą laikotarpį su sąlyga, kad jo turtas atitinkamo laikotarpio pabaigoje nesumažės lyginant su laikotarpio pradžia. O buhalterinės apskaitos pelno koncepcijoje svarbiausiais elementais yra laikomos pajamos ir sąnaudos⁷. Taigi, buhalterinis pelnas – skirtumas tarp įmonės bendrųjų pajamų ir buhalterinių kaštų vadinamas bendroju pelnu. O ekonominis pelnas – tai lėšos, kurios lieka atskaičius iš bendrųjų pajamų visus kaštus – eksplicitinius ir implicitinius.⁸

Pelnas yra vienas iš svarbiausių finansinės veiklos rodiklių, todėl visiškai suprantama, kad įmonių vadovai neretai naudoja įvairius, net ir neleistinus, būdus jam padidinti. Yra nemažai atvejų, kai įmonių vadovai sąmoningai apskaičiuodavo didesnes pelno sumas ir net išmokėdavo didesnius dividendus su tikslu didinti vertę akcininkams, sukurti klestinčios įmonės įvaizdį, įrodyti, kad įmonė finansiškai pajėgi ir gerai valdoma. Tačiau dirbtinis pelno padidinimas arba sumažinimas visada turi neigiamą įtaką įmonės valdymui ir vėlesnių laikotarpių įmonės finansinei būklei bei veiklos rezultatams. Padariniai apskaičiavus didesnę arba mažesnę pelną pateikti 1.2. lentelėje⁹.

1.2. lentelė

Padariniai apskaičiavus didesnę arba mažesnę įmonės pelną

Apskaičiavus didesnę pelną	Apskaičiavus mažesnę pelną
<ol style="list-style-type: none"> 1. Įmonė mokės didesnę pelno mokesčių. 2. Vadybininkai gali priimti neteisingus valdymo sprendimus dėl įmonės plėtros, organizacinės struktūros keitimo, paslaugų teikimo ir pan. 3. Darbuotojai gali prašyti padidinti darbo užmokesčių, reikalauti įvairių kultūrinių, sportinių, socialinių paslaugų. 4. Akcininkai gali reikalauti išmokėti didesnius dividendus. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kris įmonės įvaizdis. 2. Tikimybė, kad kris akcijų kursas. 3. Vadybininkai gali priimti neteisingus sprendimus dėl įmonės plėtros, organizacinės struktūros keitimo, paslaugų teikimo ir pan. 4. Gali sumažėti investuotojų dėmesys ir galimybės konkuruoti rinkoje. 5. Gali atsirasti problemų gauti paskolas iš bankų.

Šaltinis: Mackevičius J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 176.

Norint gauti ir teisingai apskaičiuoti pelną ar nuostolius būtini ne tik sugebėjimai tinkamai organizuoti gamybą, bet ir tikslus uždirbtų pajamų bei joms uždirbti patirtų sąnaudų fiksavimas finansinėje apskaitoje. Pajamų sąvoka ekonomikos šakų literatūroje nėra vienareikšmiškai apibrėžiama. D. Zinkevičienė, išanalizavusi pajamų sampratą ekonomikoje ir buhalterinėje apskaitoje, pateikia tokį pajamų apibrėžimą: “Pajamos yra tai, ką atskiras asmuo ar kolektyvas gauna kaip naudą už kapitalą (kapitalo grąža) arba kaip atlyginimą už darbą, todėl jos rodo

⁵ *Buhalteriniai (eksplicitiniai) kaštai* – tai firmos piniginės išlaidos darbo užmokesčiui, palūkanoms, mokesčiams sumokėti, žaliavoms, kuriai, įrenginiams pirkti ir pan.

⁶ Ulys, D. (1999). *Ar pelnas svarbiau už pinigų srautus?* Ekonomika ir vadyba. KTU, p. 372.

⁷ Zinkevičienė, D. (2004). *Pajamų samprata ekonomikoje ir apskaitoje*. Tiltai. Nr.1 Klaipėda, p. 30.

⁸ Snieška, V. ir kt. (2001) *Mikroekonomika*. KTU, p. 160.

⁹ Mackevičius J. (2005). *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 176.

ekonominės naudos padidėjimą per ataskaitinį laikotarpį, t. y. asmens ar įmonės turto padidėjimą arba išsipareigojimų sumažėjimą, kai dėl to padidėja nuosavas kapitalas, išskyrus papildomus savininkų įnašus. Visų tipų įmonėse pardavimų apimčiai reikšti tikslinga vartoti terminą pardavimų pajamos. Pardavimų pajamos suvokiamos kaip suma, kuri gaunama pardavus prekę ar paslaugą, kadangi tai yra atlyginimas, arba ekonominė nauda, už prekę, nes dėl to padidėja įmonės turtas.”¹⁰ Buhalterinės apskaitos įstatyme nurodoma, kad visi ribotos civilinės atsakomybės juridiniai asmenys, savo veikloje siekiantys pelno, tvarkydami apskaitą, privalo vadovautis verslo apskaitos standartais¹¹. 36-ajame Verslo apskaitos standarte išdėstyta pajamų ir sąnaudų pripažinimo apskaitoje tvarka. Pagal šį standartą pardavimo pajamomis laikomas ekonominės naudos padidėjimas dėl prekių pardavimo ir paslaugų teikimo per ataskaitinį laikotarpį, pasireiškiantis įmonės turto padidėjimu arba išsipareigojimų sumažėjimu, kai dėl to padidėja nuosavas kapitalas, išskyrus papildomus savininkų įnašus, o veiklos sąnaudomis – patirtos per ataskaitinį laikotarpį išlaidos, susijusios su įprastine įmonės veikla, vykdoma neatsižvelgiant į pardavimų apimtį, išskyrus finansinę, investicinę ir kitą veiklą. Pajamos apskaitoje registruojamos vadovaujantis kaupimo principu. Šis principas reiškia, kad ūkinės operacijos ir ūkiniai įvykiai apskaitoje registruojami tada, kai jie įvyksta, ir pateikiami tų ataskaitinių laikotarpių finansinėje atskaitomybėje, neatsižvelgiant į pinigų gavimą ar išmokėjimą. Pagal kaupimo principą pajamos registruojamos tada, kai jos uždirbamos, o sąnaudos tada, kai jos patiriamos uždirbant tas pajamas. Sąnaudos apskaitoje pripažįstamos vadovaujantis dviem principais: kaupimo ir palyginimo. Palyginimo principas reiškia, kad finansinėje atskaitomybėje turi būti pateikta ataskaitinių ir praėjusių mažiausiai vienerių finansinių metų informacija.¹²

Įmonių finansinėje apskaitoje užfiksuotas bei finansinėje atskaitomybėje pateiktas veiklos rezultatas dažniausiai neatspindi tikrovės. Per ataskaitinį laikotarpį uždirbtas pelnas – tai įmonės grynojo turto (visas turtas atėmus visas skolas) padidėjimas per tą patį laikotarpį. Tačiau didelėse įmonėse ataskaitinio laikotarpio veiklos rezultato tokiu būdu nustatyti neįmanoma dėl itin didelių tokio darbo sąnaudų. Kuomet finansinėje atskaitomybėje pateiktas pelno rodiklis nėra pagrįstas realiu įmonės grynojo turto padidėjimu, susidaro taip vadinamas iliuzinis pelnas. Pasak V. Jagmino, pagrindinė priežastis, nulemianti iliuzinio pelno finansinėje apskaitoje susidarymą, yra ta, kad apskaičiuojant veiklos rezultatą neįvertinamas įmonės veikloje pajamoms uždirbti naudojamo turto (atsargų, ilgalaikio nematerialiojo ir materialiojo turto) rinkos kainų augimas. Jei dalis įmonės pelno yra iliuzinis, pelno skirstyme dalyvauja didesnė įmonės turto dalis, nei iš tikrųjų buvo uždirbta per ataskaitinius metus. Toks iliuzinio pelno skirstymas veda prie įmonės kapitalo mažėjimo. Norint

¹⁰ Zinkevičienė, D. (2004). *Pajamų samprata ekonomikoje ir apskaitoje*. Tiltai. Nr.1 Klaipėda, p. 31-34.

¹¹ Lietuvos Respublikos Seimas. *LR Buhalterinės apskaitos įstatymas*. 2001 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-574. Vilnius.

¹² Lietuvos Respublikos Institutas. 36-asis verslo apskaitos standartas „*Neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų buhalterinė apskaita ir finansinė atskaitomybė*“ [žiūrėta 2007-01-06]. Prieiga per internetą: <http://www.apskaitosinstitutas.lt/docs/36_vas.pdf>.

nustatyti kiek galima tikslesnį per ataskaitinį laikotarpį įmonės uždirbto pelno dydį, reikia įvertinti veiksmų, sąlygojančių iliuzinio pelno susidarymą, įtaką finansinės apskaitos bei finansinės atskaitomybės duomenims¹³.

Juridiniai asmenys, savo veikla siekiantys pelno, tvarkydami apskaitą, turi vadovautis Verslo apskaitos standartais. 9-ajame Verslo apskaitos standarte „Atsargos“, kuris reglamentuoja atsargų apskaitos ir pateikimo finansinėje atskaitomybėje tvarką, nustatyta, kad įmonės, apskaičiuodamos sunaudotų gamyboje ar parduotų atsargų savikainą, gali taikyti¹⁴:

FIFO metodą, kuomet daroma prielaida, kad pirmiausia parduodamos ar sunaudojamos anksčiausiai įsigytos prekės arba žaliavos. Įkainojant atsargas *FIFO* metodu, laikotarpio pabaigoje likusios prekių ar žaliavų atsargos įvertinamos paskutinių pirkimų kainomis, t. y. arčiausiai atskaitomybės sudarymo momento esančiomis kainomis. Pelno iliuzija šiuo atveju susidaro dėl to, kad norėdama atnaujinti veiklą įmonė turės pirkti atsargas jau aukštesne kaina nei priskyrė ataskaitinį laikotarpį parduotų prekių savikainai. Naudojant šį metodą ataskaitinio laikotarpio pelno reikšmė bus didesnė, negu atsargas įkainojant kitais metodais.

LIFO metodą, tačiau tik tais atvejais, kai pirmiausia parduodamos arba sunaudojamos vėliausiai įsigytos ar pagamintos atsargos, tai reiškia, kad laikotarpio pabaigoje liekančios atsargos yra pirmiausia įsigytos ar pagamintos. *LIFO* metodo taikymas leidžia išvengti iliuzinio – atsargų pelno parodymo, tačiau bus iškraipomi duomenys apie realią įmonės turimo turto – atsargų – vertę.

Svertinio vidurkio metodą tuo atveju, kai atsargos sumaišytos ir neįmanoma atskirti, kurios įsigytos ar pagamintos pirmiau.

Konkrečių kainų metodą, kuomet konkretūs atsargų vienetai turi būti įvertinami jų savikaina. Šis metodas netaikomas, jeigu yra daug atsargų vienetų, kurie gali būti lengvai keičiami vieni kitais.

Iš paminėtųjų atsargų įkainojimo metodų labiausiai paplitęs yra *FIFO* metodas, jis gali būti taikomas daugelyje skirtingų įmonių, nes dažniausiai pirmiausia parduodamos ar sunaudojamos anksčiausiai nupirktos atsargos. Be to, taikant šį metodą, gana tiksliai įvertinamos įmonės sandėliuose esančios medžiagos.

1.2. Įmonės veiklos ekonominius rezultatus vertinančių rodiklių sistema

Svarbiausieji įmonės finansiniai rezultatai - pajamos ir sąnaudos per tam tikrą laikotarpį - pateikiami įmonės pelno (nuostolių) ataskaitoje. Ši ataskaita parodo, kiek pelno įmonė uždirbo per ataskaitinį laikotarpį. 1.1. paveiksle pateikiama pelno (nuostolių) ataskaitos schema.

¹³ Jagminas, V. (1996). *Iliuziniai pelnai*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 2, p. 84-85.

¹⁴ Kvederienė, A. (2003). *Finansinėje apskaitoje naudojamo atsargų įkainojimo metodo taikymo pelno mokesčiui apskaičiuoti tvarka*. Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos. Nr. 38, p. 6.

Pardavimai
-
Savikaina <i>medžiagų, žaliavų, prekių pirkimo, darbo užmokestis, kitos tiesioginės išlaidos</i>
=
<i>Bendrasis pelnas</i>
-
Veiklos sąnaudos <i>pardavimų ir administracinės</i>
=
<i>Veiklos pelnas</i>
+
Kitos veiklos rezultatas <i>pajamos ir sąnaudos</i>
+
Finansinės veiklos rezultatas <i>pajamos ir sąnaudos</i>
+
Ypatingosios veiklos rezultatas <i>pajamos ir sąnaudos</i>
=
<i>Pelnas prieš mokesčius</i>
-
Mokesčiai
=
<i>Grynas pelnas</i>

1.1. pav. Pelno (nuostolių) ataskaitos schema.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos Respublikos Apskaitos instituto 3-uoju verslo apskaitos standartu „Pelno (nuostolių) ataskaita“ [žiūrėta 2007-01-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.apskaitosinstitutas.lt/docs/3%20VAS%20-%204%20redakcija.pdf>>.

Pelno (nuostolių) ataskaitoje atsispindi skirtingų įmonės vykdomų veiklų rezultatai¹⁵:

Įprastinės veiklos – tai pagrindinė įmonės gamybinė/komercinė veikla, kurios metu parduodamos įmonės prekės ar paslaugos. Kad gautų šias pajamas, įmonė patiria pardavimų ir administracines (veiklos) sąnaudas.

Kitos (investicinės) veiklos – tai įmonės vykdoma, tačiau pagrindinei veiklai nepriskiriama veikla: ilgalaikio turto pardavimas, nuoma, ilgalaikių ir trumpalaikių finansinių instrumentų pirkimas ir pardavimas.

Finansinės veiklos – tai valiutos kurso pokyčio rezultatai, gaunamos ir mokamos paskolų, lizingo palūkanos ir pan.

Ypatingosios veiklos – tai pajamos ir sąnaudos, dažniausiai susijusios su praėjusių laikotarpių rezultatų koregavimu.

¹⁵ Grigas, T., Saročka, A., Basokas, A., Plyniūtė, A., Matulaitis, M. (2005). *Finansų valdymas*. UAB „Verslo žinios“, p.5/3-1; Lietuvos Respublikos Apskaitos institutas. 3-iasis verslo apskaitos standartu „Pelno (nuostolių) ataskaita“ [žiūrėta 2007-01-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.apskaitosinstitutas.lt/docs/3%20VAS%20-%204%20redakcija.pdf>>.

Taigi apskaitoje vartojamos šios pelno kategorijos¹⁶:

Bendrasis pelnas – atspindi potencialų įmonės gebėjimą uždirbti iš įmonės vykdomos veiklos. Pelnu šis rodiklis vadinamas sąlygiškai, nes atspindi tik skirtumą, tarp to ką įmonė uždirbo pardavus prekes, ir sumos, kurią pati sumokėjo jas pirkdama. Iš jo reikia padengti visas su tiesiogine įmonės veikla susijusias sąnaudas, be kurių jokia įmonė negalėtų gyventi.

Veiklos pelnas – parodo įmonės įprastinės veiklos rezultatą per ataskaitinį laikotarpį. Įprastinės veiklos pelno dydis – tai įmonės vadovų per ataskaitinį laikotarpį sąmoningai vykdytos ir nuo jų valios priklausančios veiklos rezultatas. Šis pelno rodiklis svarbus tuo, kad parodo įmonės pagrindinės veiklos pelną, atsiribojant nuo to, kokius šaltinius įmonė naudoja savo veiklai finansuoti, t. y. ar ji naudoja skolintas lėšas ar ne, ir kiek gauna pajamų iš savo nepagrindinės veiklos, t. y. ilgalaikio turto pardavimo ir pan.

Pelnas prieš mokesčius (angl. *Earnings before Taxes, EBIT*) – jungia įmonės įprastinės ir neįprastinės veiklos rezultatus ir rodo bendrą visos įmonės veiklos rezultatą.

Grynasis pelnas – galutinis įmonės tam tikro laikotarpio rezultatas.

Visus aukščiau aprašytus pelno rodiklius galima rasti kiekvienos įmonės pelno nuostolių ataskaitose. Tačiau priimant sprendimus labai dažnai naudojamas dar vienas pelno rodiklis - tai *pelnas prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą ir amortizaciją* (angl. *Earnings before Interest, Taxes, Depreciation and Aamortization, EBITDA*)¹⁷. Jam įvertinti prie finansinėse ataskaitose pateikiamų duomenų reikalinga papildoma informacija apie¹⁸:

- Įmonės nusidėvėjimą ir amortizaciją. Šios sąnaudos yra susijusios su ilgalaikio turto naudojimu įmonės veikloje. Turto, kuris naudojamas gamybinėje veikloje (gamybiniai pastatai, įranga), nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudos įeina į parduotos produkcijos savikainą. Tuo tarpu turto, kuris naudojamas administracinėje veikloje (kompiuteriai, biuro patalpos), nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudos įeina į veiklos sąnaudas.

- Sumokėtas palūkanas. Už paskolas sumokėtos palūkanos pelno (nuostolių) ataskaitoje priskiriamos finansinės veiklos sąnaudoms. Į šį straipsnį tai pat įeina ir tokios sąnaudos kaip delspinigiai, valiutos kursų perskaičiavimo įtaka, todėl palūkanų sąnaudas reikia pasitikslinti papildomai.

Taigi, pelnas prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą ir amortizaciją apskaičiuojamas:

$$EBITDA = \text{grynasis pelnas} + \text{mokesčiai} + \text{palūkanos} + \text{nusidėvėjimas} + \text{amortizacija} \quad (1.1.)$$

¹⁶ Lietuvos Respublikos Apskaitos institutas. 3-iasis verslo apskaitos standartu „Pelno (nuostolių) ataskaita“ [žiūrėta 2007-01-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.apskaitosinstitutas.lt/docs/3%20VAS%20-%204%20redakcija.pdf>>.

¹⁷ Боди, З., Мергтон, Р. К. (2003). *Финансы*. Издательский дом „Вильямс“, с. 128; FMIAS projektas. (2006).

Finansų valdymas. KTU regioninis mokslo parkas.

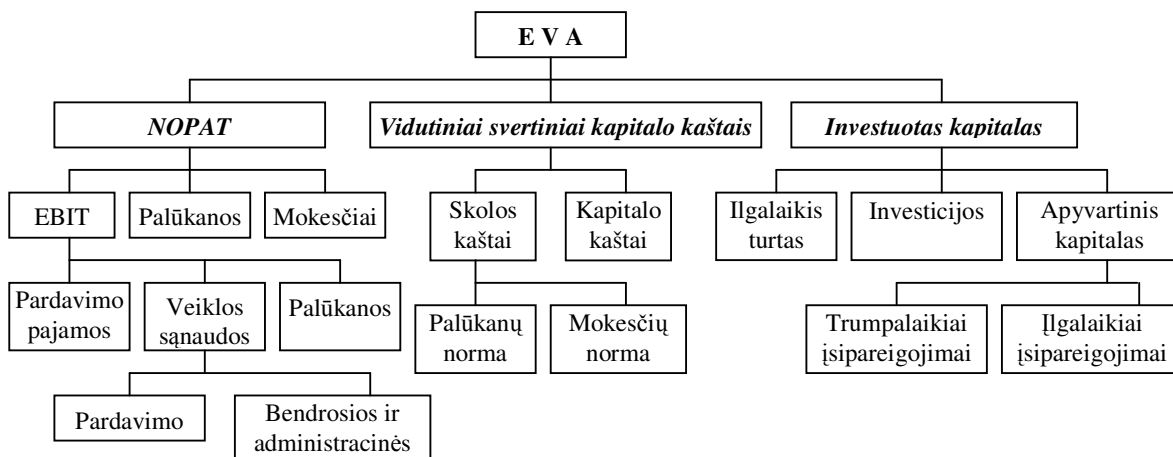
Prieiga per internetą: <http://www.fmias.org/LT/downloads/mod32/Glossary%20Mod.III_part%20II_LT_ws.pdf>.

¹⁸ Grigas, T., Saročka, A., Basokas, A., Plyniūtė, A., Matulaitis, M. (2005). *Finansų valdymas*. UAB „Verslo žinios“, p.5/3-1;

Toks pelno vertinimas eliminuoja įmonės sąnaudas, nesusijusias su pinigineis išmokomis (t. y. nusidėvėjimą ir amortizaciją), bei įvertina įmonės pagrindinės veiklos grynąjį rezultatą (nepriklausomai nuo to, kaip įmonė finansuoja savo veiklą bei kokia jos mokestinė politika). EBITDA patartina skaičiuoti, kai įmonės nusidėvimo turto suma arba amortizacija yra didelė, kadangi didelė nusidėvėjimo ir amortizacijos suma gali sąlygoti pernelyg mažą pelną, arba paslėpti augančias pajamas.

Vis dažniau vertinant ir analizuojant įmonių veiklą skaičiuojamas EVA (*angl. Economic Value Added, EVA*). EVA mokslinėje literatūroje vadinama įvairiai: ekonominiu pelnu, naujai sukurta verte, ekonomine pridėtine verte. EVA - tai rodiklis, leidžiantis palyginti įmonės veiklos rezultatus akcininkų požiūriu su kitomis panašios rizikos investicijomis¹⁹. D. Brukštaitienė²⁰ pažymi, kad EVA tiksliau nei bet kuris kitas rodiklis nustato įmonės veiklos rezultatus, atsižvelgiant į akcininkų lūkesčius, ir yra labiausiai susijęs su akcininkų nuosavybės vertės kūrimu. Akcininkui investuotas kapitalas turi duoti mažiausiai tokią pačią grąžą, kaip ir investuotas į panašios rizikos bendrovę kapitalo rinkoje. EVA rodiklis lygina veiklos pelną su versle „įdarbinto“ kapitalo kaštais.

D. Rakshit²¹ pateikia tokį EVA modelį (1.2. paveikslas.).



1.2. pav. EVA modelis

Šaltinis: Rakshit, D. (2006). *EVA Based Performance Measurement: A Case Study of Dabur India Limited*.

Prieiga per internetą:

<<http://vidyasagar.ac.in/Journal/Commerce/4%20EVA%20based%20Performance%20Measurement.pdf>>, p. 46.

$$EVA = NOPAT - (Investuotas kapitalas \times Kapitalo kaštai) \quad (1.2.)$$

NOPAT (*angl. Net operating profit after tax*) - tai veiklos pelnas po mokesčių, kuris skaičiuojamas iš pelno (nuostolių) ataskaitos, prie grynojo pelno pridėjus palūkanas²².

¹⁹ Boguslauskas, V. Jageliavičius, G. (2002). *Įmonės veiklos finansinis vertinimas*. KTU, p. 53.

²⁰ Brukštaitienė, D. (2000). *Verslo vertės valdymo modelis*. Verslas, vadyba ir studijos. VGTU, p. 49.

²¹ Rakshit, D. (2006). *EVA Based Performance Measurement: A Case Study of Dabur India Limited*, p. 46. Prieiga per internetą: <http://vidyasagar.ac.in/Journal/Commerce/4%20EVA%20based%20Performance%20Measurement.pdf>.

²² Biddle, G. C. (1997). *Does EVA beat earnings?* Journal of Accounting and Economics (24), p. 305.

$$NOPAT = Grynasis\ pelnas + palūkanos \quad (1.3.)$$

Investuotas kapitalas - tai nuosavybės ir ilgalaikių bei trumpalaikių finansinių skolų suma.

Kapitalo kaštai - suprantami kaip kaina, kurios už suteiktas lėšas reikalauja investuotojai (kapitalo savininkai). Taigi, kapitalo kaštai rodo gražos normą, kurios tikisi rinkos dalyviai investuodami į įmonę ar projektą arba, kitaip tariant, tai yra gražos norma, kurią turi pažadėti įmonė tam, kad gautų veiklai reikalingą kapitalą. Ekonominėje ir finansinėje literatūroje kapitalo kaštai apibrėžiami kaip geriausia rinkoje egzistuojanti tokios pačios rizikos alternatyvi investavimo galimybė.

Jeigu $EVA > 0$, tuomet galima teigti, kad įmonė dirba sėkmingai. Tai vienintelis atvejis, kai akcininkų nuosavybės vertė auga, nes taip jie uždirba daugiau nei iš kitų investavimo alternatyvų. Jeigu $EVA = 0$, tuomet įmonė sukuria tiek pat vertės, kiek į ją buvo investuota, o jeigu $EVA < 0$, tuomet tai jau rodo, jog įmonėje akcininkų nuosavybės vertė yra naikinama. Įmonės, kurios sugeba uždirbti daugiau pelno, naudodamos pigesnę kapitalą, akcininkų požiūriu dirba geriausiai.²³

EVA apima ir gamybinės-komercinės, ir finansinės veiklos aspektus. M. W. Durant²⁴ pažymi, kad apskaičiuotas EVA, kaip pagrindinis finansinis įmonės veiklos vertinimo rodiklis, skatintų įmonės vadovus:

- Didinti pelningumą, išlaikant tą pačią kapitalo struktūrą;
- Aktyviai investuoti į tuos projektus, kurių graža didesnė nei investuojamo kapitalo kaštai;
- Atsisakyti tokių veiklų, kurių graža mažesnė nei investuojamo kapitalo kaštai;
- Didinti įmonės akcijų vertę, įdarbinant kuo daugiau pigesnio skolinto kapitalo.

1.3. Pelno (pelningumo) analizės metodai ir rūšys

Vienas iš svarbiausių pelno didinimo šaltinių – nuolatinė ir išsami jo analizė. Analizuojant įmonės pelną bei jį lemiančius veiksnius svarbu išnagrinėti įmonės disponuojamų išteklių valdymo racionalumą. Šiame kontekste labai svarbi finansinė analizė²⁵.

Finansinė analizė padeda nustatyti įmonės veiklos finansinius aspektus, įvertinti esamą padėtį ir ateities perspektyvas. Jos informacija padeda patikrinti ar praeityje priimti sprendimai tikslūs, taip pat pagrįsti esamus ir būsimus valdymo sprendimus. Finansinė analizė yra susijusi su apskaita, kontrole, planavimu ir prognozavimu. Ji leidžia objektyviai įvertinti įmonės ekonominę būklę ir finansinius rezultatus, kad galima būtų pagerinti ir priimti valdymo sprendimus. Analizėje

²³ Kislingerova, E. (2000). *Using of the economic value added model for valuation of a company*. Prague University of Economics. Biatic (ročnik 8,11), p. 38.

²⁴ Durant, M. W. (1999). *Economic Value Added: the invisible hand at work*. Credit Research Foundation, p. 6.

²⁵ Mackevičius, J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 177.

naudojami faktiniai duomenys, kuriais remdamiesi vadovai ir investuotojai gali įvertinti įmonės rizikos laipsnį, potencialaus pelno gavimo galimybes ir bendrus veiklos rezultatus.

Finansinių ataskaitų vartotojas, norėdamas suprasti finansinę būklę ir operacijų esmę, turi mokėti naudotis tam tikrais analizės būdais. Analizuojant atskleidžiami vidiniai rezervai ir galimybės geriau dirbti, racionaliau naudoti materialinius, darbo ir finansinius išteklius. Rinkos ekonomikos sąlygomis vienas iš pagrindinių finansinės analizės uždavinių - teikti informaciją, padedančią numatyti veiklos plėtojimo tendencijas ir perspektyvas, atskleisti veiksnius, kurie stabdo veiklos efektyvumą. Todėl analitikai ieško būdų, kaip iš finansinių ataskaitų rodiklių išvesti naujus rodiklius, kurie padėtų įmonių vadovams spręsti minėtus uždavinius.

Analitiko darbe dažnai tenka daryti išvadas naudojantis bendrais pažinimo teorijos metodais²⁶: *dedukcija* – išvadų iš prielaidų pagal bendrus pažinimo teorijos metodus ir taisykles gavimas; *indukcija* – loginis samprotavimas, kuriame nuo atskirų faktų ir žinių pereinama prie bendresnių; *intezė* – mokslinis metodas, pagrįstas dalių jungimu į visumą, taikomas ruošiantis, nustatant tarpusavio ryšius; *logika* – taisyklingas mąstymas, samprotavimų eiga, vidinis dėsningumas. Šie metodai padeda suvokti įvairius procesus, nustatyti jų sąveiką, priklausomumą vienu nuo kitų, daryti apibendrinimą ir pateikti išvadas.

Finansinėje analizėje naudojami įvairūs metodai ir būdai. Įvairūs autoriai pateikia nevienodas šių būdų klasifikacijas. St. Girdzijauskas, B. Jefimovas, pagal laiką skiria tris analizės rūšis²⁷: *retrospektyvinę* – kai analizuojama praėjusio laikotarpio finansinė atskaitomybė, ji atliekama planavimo, išteklių panaudojimo ir veiklos efektyvumo nustatymo tikslais; *perspektyvinę* – kai analizuojama būsimojo laikotarpio finansinė atskaitomybė, ji atliekama investicinių projektų įvertinimo, kreditavimo, strateginių sprendimų įvertinimui ir *operatyvinę* – kai analizuojama einamojo laikotarpio finansinė atskaitomybė, ji skirta įvertinti, išsiaiškinti, apibūdinti einamuosius rezultatus.

Finansinių ataskaitų analizei naudojami bendri ekonominiai metodai²⁸:

Lyginimas – dažniausiai taikomas analizės būdas, kaip sakoma, juo pradedama analizė. Taikomos įvairios palyginimo formos: palyginama su planu, su praėjusiu laikotarpiu, su vidutiniais dydžiais, su geriausiais rezultatais, su kitomis šalies bei užsienio įmonėmis. Įvairios palyginimo formos padeda atskleisti rezervus ūkinei veiklai gerinti.

Grupavimas – tai analizuojamų rodiklių skirstymas į vienarūšes, tiriamam reiškiniui būdingas grupes. Rodikliai grupuojami pagal vieną ar kelis požymius. Grupavimas leidžia geriau

²⁶ Bagdžiūnienė, V. (2005). *Finansinių ataskaitų analizė*. VŠĮ „Conto litera“, p. 10.

²⁷ Girdzijauskas, St., Jefimovas, B. (2006). *Įmonės veiklos ekonominė analizė*. VU: Kauno humanitarinis fakultetas, p. 4.

²⁸ Mackevičius J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 50-56; Gronskas, V. (2006). *Ekonominė analizė*. Technologija: Kaunas, p. 14-15; Bagdžiūnienė, V. (2005). *Įmonių veiklos planavimas ir analizė*. VŠĮ „Conto litera“, p. 37-41; Grigas, T., Saročka, A., Basokas, A., Plyniūtė, A., Matulaitis, M. (2005). *Finansų valdymas*. UAB „Verslo žinios“, p.5/2-4.; Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2005). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija, p. 30.

išnagrinėti ekonominius reiškinius, jų sąveiką ir tarpusavio priklausomybę, nustatyti pagrindinių veiksnių įtaką. Tačiau grupavimas reikalauja tam tikros ekonominių reiškinių bei procesų, jų veiksnių ir priežasčių klasifikacijos. Negalima grupuoti reiškinių pagal atsitiktinius požymius: grupuoti būtina pagal grupei būdingus požymius.

Svarbiausių grandžių išskyrimas tyrimo sistemoje yra prioritetinių įmonės finansinės veiklos bei su ja susijusios veiklos sričių nagrinėjimas.

Sudėtingi ekonominiai reiškiniai bei procesai paprastai nusakomi įvairiais finansiniais bei ekonominiais rodikliais. Apibendrinančių rodiklių skaidymas mintimis įvairiomis kryptimis (vieta, laiką, įvairius veiksnius) į sudėtines dalis (elementus) vadinamas *detalizavimo* būdu. Svarbiausias detalizavimo tikslas yra nustatyti tiriamos sistemos sudėtinių elementų ryšius.

Eliminavimas – tai toks analizės būdas, kurio esmė ta, kad tiriant vieno veiksnio įtaką, atsiribojama nuo visų kitų veiksnių įtakos. Plačiausiai aptariamasis eliminavimo variantas Vakarų šalių ekonominėje literatūroje - grandinių pakeitimų būdas - nėra plačiai naudojamas Lietuvos analitikų. Grandinių pakeitimų būdu nustatomas multiplikaciniais ryšiais susietų veiksnių poveikis rezultatui. Kiekvienas bazinis rodiklis iš eilės yra keičiamas faktiniu, kitus rodiklius laikant nepakitusiais. Rezultatas gautas po kiekvieno pakeitimo, lyginamas su rezultatu, gautu iki to rodiklio pakeitimo. Apskaičiuotas nukrypimas rodo atitinkamo veiksnio kiekybinę įtaką rodiklio pasikeitimui. Šio būdo taikymo principas pateikiamas 1.3. lentelėje.

1.3. lentelė

Grandinių pakeitimų metodas

<i>Skaičiavimo Nr.</i>	<i>Keitimų Nr.</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>A reikšmės</i>	<i>Bendrojo rodiklio pasikeitimas dėl dalinio rodiklio pokyčio</i>
1	-	a ₀	b ₀	c ₀	A ₀	-
2	1	a ₁	b ₁	c ₁	A ₁	A ₁ -A ₀ =ΔA _a
3	2	a ₂	b ₂	c ₂	A ₂	A ₂ -A ₁ =ΔA _b
4	3	a ₃	b ₃	c ₃	A ₃	A ₃ -A ₂ =ΔA _c

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius, p. 32-33.

Bendrojo rezultatinio rodiklio nukrypimas nuo bazinio lygus dalinių pokyčių sumai:

$$A_3 - A_0 = \Delta A_a + \Delta A_b + \Delta A_c \tag{1.4.}$$

Balansiniai sugretinimai padeda nustatyti atskirų ekonominių reiškinių tarpusavio ryšį bei priklausomumą, išsiaiškinti kompanijos materialinius, darbo, finansinius išteklius ir tikslią jų naudojimo paskirtį.

Rodiklių skaidymas – tai sintetinių rodiklių skaidymas įvairiomis kryptimis: pagal formavimo veiksnius, kokybinius požymius, vietą ir laiką bei sudedamąsias dalis. Rodiklių skaidymas padeda ištirti ūkinių procesų struktūrą, jų sudedamųjų dalių reikšmę atitinkamam rodikliui ir pan.

Apibendrinimas (sintezė) yra skaidymo rezultatų įvertinimas ir informacijos parengimas sprendimams, išvadoms ir pasiūlymams priimti. Apibendrinant imama tik svarbiausia informacija, gauta detalizuojant rodiklius.

Vidurkiai (vidutiniai dydžiai) naudojami masiškiems, kokybiškai vienodiems reiškiniams tirti. Juos apskaičiuojant, ištiriama reiškinų visumos bendriausios ypatybės ir tipiškiausi bruožai.

Indeksas yra toks santykinis dydis, kuris rodo reiškinio pokytį laiko atžvilgiu. Jį apskaičiuojant faktiniai duomenys lyginami su planiniais ir praėjusių laikotarpių duomenimis. Indeksai plačiai taikomi analizuojant gamybos apimtį, darbo našumą, produkcijos savikainą ir kitus veiklos rodiklius.

Finansinių ataskaitų analizei, siekiant nustatyti apskaitos duomenų pasikeitimą, įvairūs autoriai²⁹ išskiria šias analizės rūšis: *horizontalioji*, *vertikali* ir *santykinių rodiklių*.

Horizontalioji analizė - kai ataskaitų duomenys lyginami su praėjusių laikotarpių ar biudžetų duomenimis, o nuokrypis išreiškiamas santykiniais dydžiais, kurie rodo rodiklių pokytį laiko atžvilgiu, jo dinamiką. Norint patikimų rezultatų, būtina labai kruopščiai įvertinti visą informaciją, kuri yra pateikta finansinėse ataskaitose, nustatyti jos patikimumo ir objektyvumo laipsnį. Šios analizės trūkumas tas, kad nenustatomos rodiklių pokyčių priežastys, todėl horizontali analizė yra tik pradinis etapas, kuriame susistemunami duomenys. Šis analizės metodas plačiai paplitęs, dažnas vadovas be jo neįsivaizduoja savo darbo.

Vertikali analizė - atliekama kiekvieną rodiklį lyginant su bendroju baziniu rodikliu, o gautas dydis - lyginamasis svoris - išreiškiamas procentais. Bendrasis bazinis rodiklis, pavyzdžiui, gali būti bendra turto suma, pardavimo pajamų suma. Atliekant kelerių metų rodiklių analizę, galima nustatyti rodiklių kitimų priežastis. Šis analizės metodas nėra universalus, tačiau patrauklus tuo, kad leidžia pakankamai efektyviai lyginti panašią veiklą užsiimančias įmones arba tos pačios įmonės padalinius, nepriklausomai nuo jų dydžio. Vertikaliąją analizę galima vadinti rodiklių lyginamųjų svorių skaičiavimu. Tokia informacija yra labai vertinga priimant sprendimus visuose veiklos valdymo lygiuose, visuose planavimo, projektavimo, prognozavimo, naujų gaminių kūrimo ir t.t. etapuose. Gerai atlikta vertikali rodiklių (lyginamųjų svorių) analizė parodo ne tik tam tikrų rodiklių vietą bendroje rodiklių sistemoje, bet ir apibūdina įmonės ūkinę - finansinę būklę.

Santykinių rodiklių (koeficientų) analizė - plačiausiai finansų analizės specialistų naudojamas įrankis. Santykiniai rodikliai – tai vieno ar kelių absoliutinių rodiklių ir kito vieno ar kelių absoliutinių rodiklių santykis, apibūdinantis tam tikrą įmonės veiklos sritį. Šie rodikliai leidžia

²⁹ Mackevičius, J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 78-81; Gronskas, V. (2006). *Ekonominė analizė*. Technologija: Kaunas, p. 169; Bagdžiūnienė, V. (2005). *Įmonių veiklos planavimas ir analizė*. VŠĮ „Conto litera”, p. 55; Bagdžiūnienė, V. (2005). *Finansinių ataskaitų analizė*. VŠĮ „Conto litera”, p. 12-13; Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2005). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija, p. 18; Juozaitienė, L. (2000). *Įmonės finansai. Analizė ir valdymas*. Šiaulių universitetas, p. 22.

nesunkiai palyginti skirtingų įmonių veiklos rezultatus įvairiais aspektais, nepriklausomai nuo tokių veiksmų kaip priklausomybė tam tikrai ūkio šakai, įmonės dydis ir pan. Naudojant santykinius rodiklius, galima gana objektyviai ir tiksliai įvertinti įvairias įmonės veiklos puses, atskleisti rezervus ir nepanaudotas galimybes, prognozuoti ir priimti optimalius valdymo sprendimus. Santykinio rodiklio skaitiklis ir vardiklis turi būti vienodai įvertinti ir išmatuoti, priklausyti tam pačiam laikotarpiui.

1.4. Pelningumo rodiklių apskaičiavimo problemos ir analizės metodikos

Pasak C. Qingbin, pelnas ir pelningumas yra dvi skirtingos pagal savo turinį sąvokos. Pelnas yra uždirbtų pajamų ir patirtų sąnaudų rezultatas, o pelningumas yra potencialas, kuris projektuoja, kas vyks rytoj. Pelnas yra statiškas, istorinis, retrospektyvinis terminas ir turi daugiau ataskaitinę nei sprendimų priėmimo funkciją. Tuo tarpu pelningumas kaip koncepcija siejamas su ateities pelno kaupimais ir jis apibūdina verslo pajėgumą pelno generavimo lygiuose³⁰.

Norint objektyviai įvertinti įmonės veiklos efektyvumą įvairiais aspektais, jos konkurencingumą ir tęstinumo galimybes, nepakanka analizuoti absoliutinius pelno rodiklius ir jais remiantis priimti tam tikrus sprendimus, kadangi absoliutus pelno rodiklis ne visada atspindi įmonės veiklos efektyvumą. J. Mackevičius³¹ pabrėžia, jog daug išsamesnė informacija gaunama apskaičiavus pelningumo rodiklius ir juos lyginant su ankstesnių metų, kitų įmonių, vidutiniais šakos rodikliais bei su pelningumu, kuris galėjo būti gautas pasirinkus alternatyvaus investavimo būdus.

Pelningumas, pasak V. Bagdžiūnienės, – įmonės gebėjimas uždirbti pelną, gauti kuo daugiau pelno iš kiekvieno investuoto į įmonę lito, o pelningumo rodikliai – pagrindiniai rodikliai, kuriais remiamasi atliekant finansinio rezultato analizę, kadangi jie geriausiai parodo galutinį įmonės veiklos rezultatą ir pagal juos sprendžiama, kokią naudą gali gauti akcininkai ir investuotojai, rizikuodami investuoti savo kapitalą³².

Užsienio ir Lietuvos ekonominėje literatūroje pelningumo rodikliai apskaičiuojami remiantis įvairiomis metodinėmis modifikacijomis, pasirenkamomis priklausomai nuo analizės tikslų. Vieni ir tie patys rodikliai įvairių autorių parodomi įvairiose rodiklių grupėse.

J. Mackevičius³³, atlikęs finansinių santykinų rodiklių grupavimo užsienio ir Lietuvos autorių darbuose analizę, padarė išvadą, kad skiriasi: 1) finansinių santykinų rodiklių grupių pavadinimai; 2) finansinių santykinų rodiklių grupių išdėstymo eilės tvarka; 3) finansinių

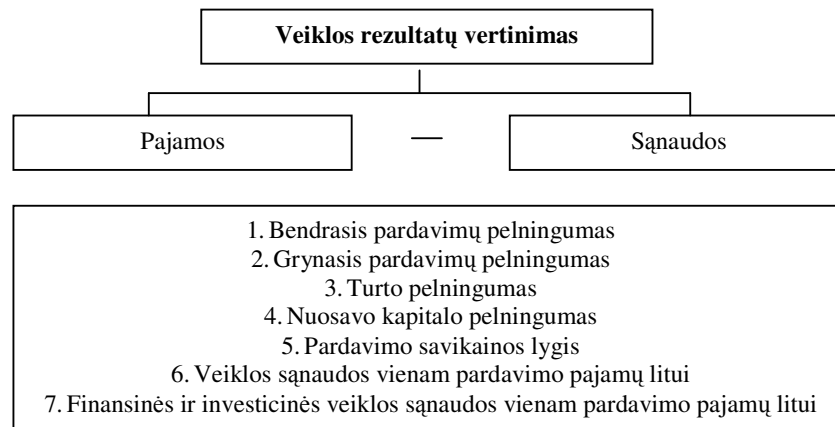
³⁰ Qingbin, C. (2005). *A dynamic model for profitability analysis of construction firms: towards complexity, learning and uncertainty*. A dissertation submitted to the faculty of Purdue University, p. 9.

³¹ Mackevičius, J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 184.

³² Bagdžiūnienė, V. (2005). *Finansinių ataskaitų analizė*. VŠĮ „Conto litera“, p. 81.

³³ Mackevičius, J. (2006). *Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas*. *Ekonomika* (75), p. 30.

santykinų rodiklių grupių skaičius; 4) finansinių santykinų rodiklių skaičius grupėje; 5) bendras finansinių santykinų rodiklių skaičius (nuo 8 iki 42). Užsienio autorių finansinių santykinų rodiklių klasifikavimas į grupes, pačių rodiklių įvardijimas ir jų apskaičiavimo metodika darė ir daro įtaką lietuvių autoriams. Kai kurie lietuvių autoriai automatiškai išverčia į lietuvių kalbą užsienio šalių autorių pateiktas finansinių santykinų rodiklių skaičiavimo formules, nekreipdami dėmesio į tos šalies finansinės atskaitomybės tam tikrų straipsnių pavadinimus ir jų turinį. Tačiau svarbiausia Lietuvos autorių problema yra ta, kad, pateikiant įvairių finansinių santykinų rodiklių skaičiavimo formules neatsižvelgiama į galiojančiose finansinės atskaitomybės formose, Verslo apskaitos standartuose ir Buhalterinės apskaitos, Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymuose vartojamus terminus. Daugelis autorių, skaičiuodami finansinius santykinus rodiklius, nenurodo, kurioms įmonių veiklos sritims vertinti jie skiriami. J. Mackevičius, remdamasis Finansinių ataskaitų rengimo ir pateikimo sistemoje pateikta finansinių ataskaitų elementų klasifikacija, pateikė visiškai naują finansinių santykinų rodiklių sistemą, šioms įmonių veiklos sritims: 1) finansinei būklei, 2) veiklos rezultatams, 3) pinigų srautams vertinti. Finansinių santykinų rodiklių sistemą veiklos rezultatams vertinti pateikiama 1.3. paveiksle.



1.3. pav. Įmonių veiklos rezultatų vertinimo finansiniai santykiniai rodikliai
 Šaltinis: Mackevičius, J. (2006). *Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas*.
 Ekonomika (75), p. 29.

Pasak J. Mackevičiaus³⁴, teisingiausiai pelningumą apibūdinti kaip pelno (grynojo, bendrojo) ir tam tikro įmonės veiklos rodiklio santykį. Ypač glaudus pelno ryšys su pardavimo pajamomis, turtu bei kapitalu. Pelningumo rodiklių klasifikavimas į grupes padeda geriau suvokti jų apskaičiavimo metodiką, o informacijos vartotojams priimti teisingesnius sprendimus. Pardavimų pelningumas domina rinkos dalyvius, kadangi jis parodo pardavimo proceso pelningumą. Turto

³⁴ Mackevičius, J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 184.

pelningumo rodikliais labiausiai suinteresuoti įmonių vadovai, kad galėtų racionaliau valdyti turta, objektyviau įvertinti įmonės veiklą. O kapitalo pelningumas parodo investicijų pelningumą.³⁵

1.4.1. Santykiniai pelningumo analizės modeliai

Finansinis santykinis rodiklis yra dviejų ar daugiau absoliutinių rodiklių santykis. Santykinis rodiklis, gautas palyginus du ar daugiau absoliutinių rodiklių, yra daug pranašesnis už absoliutinį, kadangi jis objektyviau ir įvairiau įvertina tiriamąjį objektą. Ypač finansiniai santykiniai rodikliai reikšmingi tada, kai lyginami su: tos pačios įmonės praėjusiais laikotarpiais; numatytais tam tikrais parametriniais rodikliais; tos pačios ūkio šakos kitų įmonių rodikliais; pagrindinių konkurentų rinkoje rodikliais bei agreguotais šalies ekonomikos rodikliais.³⁶

Finansinių rodiklių modeliai - tai finansinių rodiklių skaičiavimo metodika. Santykiniai pelningumo modeliai gali būti skaičiuojami remiantis įvairiu pelnu – bendruoju, įprastinės veiklos, pelnu apmokestinimui, grynuoju, nepaskirstytu. Pelningumo modelius galima koreguoti atsižvelgiant į analizės tikslus³⁷.

Pardavimų pelningumas atspindi pardavimų efektyvumą įvairiuose įmonės veiklos etapuose. 1.4. lentelėje pateikiami pagrindiniai pardavimų pelningumo modeliai³⁸.

1.4. lentelė

Pagrindiniai pardavimų pelningumo modeliai

Modelio pavadinimas	Skaičiavimo formulė	Komentaras
Bendrasis pardavimų pelningumas	$\frac{\text{Bendrasis pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	Rodo, kiek bendrojo pelno tenka vienam pardavimų pajamų litui. Padeda kontroliuoti parduotų prekių savikainą bei kainodaros politiką
Grynasis pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	Parodo, kiek grynojo pelno tenka vienam pardavimų litui. Gali būti skaičiuojamas pagal kiekvieną pajamų rūšį
Veiklos pelningumas	$\frac{\text{Bendrasis pelnas}}{\text{Pardavimų savikaina}}$	Rodo veiklos pelningumo lygį. Apibūdina įmonės gebėjimą kontroliuoti veiklos sąnaudas
EBITDA pelningumas	$\frac{\text{EBITDA}}{\text{Pardavimų pajamos}}$	Rodo bendrovės veiklos pelningumą, nepriklausantį nuo bendrovės finansavimo, mokesčių pozicijos ir su nusidėvėjimu susijusiais apskaičiavimais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis išanalizuota literatūra

³⁵ Mackevičius, J. (2001). *Audito teorija, praktika, perspektyvos*. Vilnius: Lietuvos mokslas, p. 772.

³⁶ Mackevičius, J. (2006). *Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas*. *Ekonomika* (75), p. 20.

³⁷ Howard, C. M. (1985). *An Introduction to Underwriting Profit Models*. *Proceedings of the Casualty Actuarial Society*, Volume (72), p.241-242.

³⁸ Drake, P. P. (2006). *Financial ratio analysis*. Florida Atlantic University. Prieiga per internetą: <http://wise.fau.edu/~ppeter/fin3403/module2/fin_rat.pdf>; Smalenskas, G. (2001). Finansinių modelių ir testų skaičiavimai. *Vilniaus universiteto leidykla*, p. 51-52; Бланк, И. А. (2002). *Управление прибылью*. Киев Эльга Ника-Центр, с. 92-97.

Pardavimų pelningumas vertina kokią grąžą duoda 1 pardavimų litas. *Bendrasis pardavimų pelningumas* – tai vienas pagrindinių kasdieninėje įmonės veikloje naudojamų rodiklių. Jis parodo ribinį pardavimų pelningumą, t.y. kaip efektyviai įmonė dirbtų, jei neturėtų administracinių valdymo išlaidų. Šio rodiklio dėka galima spręsti ar yra pakankamas skirtumas tarp prekių kainų ir jų gamybos išlaidų. Praktikoje naudinga skaičiuoti bendrojo pelningumo koeficientus ne tik visos įmonės mastu, bet ir pagal atskiras produktų, klientų grupes, veiklos padalinius. Tikslesniam įmonės finansinės situacijos apibūdinimui, skaičiuojamas *grynasis pardavimų pelningumas* parodantis ar pardavimų procesas buvo pelningas ar ne. Grynojo pelno rodikliai matuoja įmonės veiklos rezultata po finansinių išlaidų ir mokesčių. *Veiklos pelningumo rodiklis* - rodo įmonės vadovų gebėjimą įvertinti ir kontroliuoti veiklos sąnaudų formavimąsi ir veiklos pelningumą. Gali būti skaičiuojamas ne tik bendrasis veiklos pelningumo rodiklis, bet ir finansinės ir investicinės veiklos, įprastinės veiklos, ypatingosios veiklos pelningumo rodikliai³⁹. *EBITDA pelningumas* parodo santykį tarp įvairių pelningumo ir pajamų dydžių bei suteikia informacijos apie bendrovės veiklos pelningumą ir nepriklauso nuo bendrovės finansavimo, mokesčių pozicijos ir su nusidėvėjimu susijusiais apskaičiavimais.

Pasak J. Mackevičiaus, grynojo pardavimų pelningumo patikimumas nėra geras, kadangi nacionaliniai apskaitos standartai daro didelę įtaką grynojo pelno dydžiui. Veiklos pelnas yra mažiau negu grynasis pelnas lemiamas apskaitos standartų, o bendrasis pelnas – dar mažiau, todėl bendrąjį pardavimų pelningumo rodiklį galima laikyti patikimiausiu ir pagrindiniu pardavimų pelningumo rodikliu.⁴⁰ Pardavimų pelningumo rodiklių grupei priskiriami ir sąnaudų lygio santykiniai rodikliai, kurie gali būti nustatomi kiekvienam straipsniui (retai) arba grupei (dažniau), arba visoms sąnaudoms. Labiausiai paplitę rodikliai: pardavimų sąnaudos; administracinės sąnaudos ir labiausiai apibendrinantis, rodantis firmos vadovybės sugebėjimą taupiai naudoti ir kontroliuoti įmonės išlaidas, rodiklis yra nustatomas pardavimų savikainą lyginant su bendra pardavimų apimtimi.

Turto pelningumas (angl. *Return on Assets, ROA*) parodo įmonės turto naudojimo efektyvumą ir domina visus analitinės informacijos vartotojus, labiausiai – įmonės vadovus, nes parodo jų sugebėjimą racionaliai valdyti turta.⁴¹ 1.5. lentelėje pateikiami pagrindiniai turto pelningumo modeliai.

Turto pelningumas vertina, kokią grąžą duoda 1 litas, investuotas į įmonę. Turto pelningumo rodiklis dažniausiai skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir viso įmonės turto santykis, tačiau galima imti pelną iki palūkanų ir mokesčių į valstybės biudžetą, kad turto pelningumui neturėtų įtakos įmonės finansinė veikla (o vien tik ūkinė gamybinė veikla).⁴² Nacionalinėje Vertybinių popierių biržos

³⁹ Petkuvienė, J. (2005). *Kaip skaityti finansinę atskaitomybę?* Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos. Nr. 42(378), p.14.

⁴⁰ Mackevičius J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 189.

⁴¹ Mackevičius, J. (2001). *Audito teorija, praktika, perspektyvos*. Vilnius: Lietuvos mokslas, p. 773.

⁴² Gronskas, V. (2006). *Ekonominė analizė*. Technologija: Kaunas, p. 169.

metodikoje turo pelningumo rodiklis skaičiuojamas kaip grynojo pelno santykis su turto vidurkiu⁴³. Kai kurios įmonės, ypač tos, kurios gamina ar parduoda sezoninius gaminius, per metus patiria nemažai turto svyravimų. Šių svyravimų sumažinimui skaičiuojant turto pelningumą, taip pat tikslinga skaičiuoti vidutinio turto dydį.

1.5. lentelė

Pagrindiniai turto pelningumo modeliai

Modelio pavadinimas	Skaičiavimo formulė	Komentaras
Turto pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Turtas}}$	Rodo įmonės turto- išteklių panaudojimo efektyvumą
Ilgalaikio turto pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Ilgalaikis turtas}}$	Rodo ilgalaikio turto panaudojimo efektyvumą
Trumpalaikio turto pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Trumpalaikis turtas}}$	Rodo trumpalaikio turto panaudojimo efektyvumą

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis išanalizuota literatūra

Būtina pažymėti, kad skaičiuojant turto pelningumą pagal klasikinę formulę, t. y. kaip grynojo pelno ir turto santykį, neatsižvelgiama į įmonės finansinę veiklą, ignoruojami verslo finansavimo aspektai, neįvertinama įmonės finansavimo struktūra. Todėl keliamas turto pelningumo rodiklio apskaičiavimo bei analizės tobulinimo problema, kurios esmė, kad formulės skaitiklis turi būti suderintas su vardikliu.

Kai kurie autoriai siūlo klasikinę turto pelningumo formulę koreguoti palūkanų išlaidomis, susijusiomis su įmonės finansine veikla, taip pat atsižvelgti į mokesčių sumą, tenkančią palūkanų išlaidoms. Koreguota turto pelningumo formulė būtų tokia:

$$TP = \frac{GP + (1 - M \%) \cdot Pa + Md}{T}, \quad (1.5.)$$

čia:

GP - grynasis pelnas,

M - mokesčiai,

Pa - palūkanos,

Md - dukterinės įmonės dalis,

T - vidutinė metinė turto vertė.

Tokia turto pelningumo apskaičiavimo metodika tiksliau parodo įmonės turto panaudojimo efektyvumą, neatsižvelgiant į įmonės finansinės veiklos rezultatus. Tačiau ši metodika Lietuvoje kol kas netaikoma, kadangi lietuviškoje pelno (nuostolių) ataskaitoje nepateikiama informacija apie palūkanų išlaidas.⁴⁴ Tačiau, galimos įvairios turto pelningumo rodiklio nustatymo variacijos, tačiau dažniausiai naudojamas klasikinis turto pelningumo modelis. Būtent šį rodiklį priimtina lyginti su

⁴³ Įmonių finansinė analizė (2001). *Rodiklių skaičiavimo metodika*. Vilnius: Nacionalinė vertybinių popierių birža, p. 9.

⁴⁴ Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). *Turto pelningumo analizės metodikos*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Kaunas: VDU. Nr. 9, p. 66-65.

palūkanų normomis ir, jei turto pelningumas mažesnis už palūkanas, susirūpinti rezultatyvesniu turto valdymu⁴⁵.

Kapitalo pelningumas apibūdina įmonės pelningumą atsižvelgiant į jos veiklos finansavimo šaltinius. Kapitalo pelningumo rodiklis labiau domina investuotojus, nes atskleidžia jų investicijų pelningumą bei galimybę užsidirbti dividendus.⁴⁶ Pagrindiniai kapitalo pelningumo modeliai pateikiami 1.6. lentelėje.

1.6. lentelė

Pagrindiniai kapitalo pelningumo modeliai

Modelio pavadinimas	Skaičiavimo formulė	Komentaras
Nuosavo kapitalo pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$	Rodo nuosavo kapitalo panaudojimo efektyvumą. Rodo, kiek pelno uždirba kiekvienas investuotas į įmonės kapitalą litas
Akcinio kapitalo pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Akcinis kapitalas}}$	Rodo kiek įmonė gavo grynojo pelno akcininkų investicijų kiekvienam litui
Pastovaus kapitalo pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Nuosavas kapitalas} + \text{Ilgalaikiai įsipareigojimai}}$	Rodo investicijų pelningumą
Vienos akcijos pelnas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Akcijų skaičius}}$	Rodo, kiek tenka grynojo pelno vienai akcijai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis išanalizuota literatūra

Kapitalo pelningumas vertina, kokią grąžą duoda 1 litas, investuotas į įmonės kapitalą. *Nuosavo kapitalo pelningumas* (angl. *Return on Equity, ROE*) – vienas svarbiausių įmonės veiklos rodiklių, kadangi jis atspindi pagrindinių įmonės veiklos dalyvių, t. y. savininkų investuoto kapitalo grąžą ir tam tikru mastu – įmonės vadovybės darbo efektyvumą naudojant investuotą kapitalą. Vidutinę nuosavybę rodikliui skaičiuoti verta naudoti tuomet, kai analizuojamu laikotarpiu buvo ženklių akcininkų nuosavybės pasikeitimų. *Akcinio kapitalo pelningumas* parodo akcinio kapitalo panaudojimo efektyvumą, t. y. kiek įmonė gavo grynojo pelno akcininkų investicijų kiekvienam litui. Manoma, kad padėtis turėtų būti vertinama nepalankiai, jeigu akcinio kapitalo pelningumo rodiklis mažesnis už ilgalaikių kreditų palūkanų normą. *Pastovaus kapitalo pelningumas* parodo įmonės funkcionavimo ir potencialios plėtros lygį, be to, kaip vadovai sugeba panaudoti nuosavą kapitalą ir ilgalaikius įsipareigojimus. Manoma, kad šis rodiklis objektyviausias įmonės finansinės būklės matas, todėl jį visuomet nagrinėja ne tik įmonės vadovybė, bet ir akcininkai, kreditoriai, įvairios finansinės institucijos.

A.V. Rutkauskas⁴⁷ prie kapitalo pelningumo rodiklių priskiria dar vieną - *pelną akcijai*. Pelnas akcijai - tai plačiai naudojamas rodiklis, parodantis, kiek grynojo pelno tenka vienai akcijai.

Orientaciniai pelningumo rodiklių vertinimo lygiai pateikti 2 priede.

⁴⁵ Kvedaraitė, V. (1997). *Pelningumo analizė ir prognozavimas*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, p. 15.

⁴⁶ Gronskas, V. (2006). *Ekonominė analizė*. Technologija: Kaunas, p. 173.

⁴⁷ Rutkauskas, A.V. (1999). *Pelno inžinerija: monografija*. Kaunas: Technologija, p.

1.4.2. Išplėstiniai pelningumo analizės modeliai

Finansų analizės rodikliai yra tarpusavyje susiję. Modelis, iliustruojantis, kaip kiti rodikliai susiję su pelningumo koeficientu, vadinamas Du Ponto piramidine analize. Šios analizės taikymo metu derinami tradicinės analizės taikymo būdai su logine analize. Du Ponto piramidinę analizę įvairūs autoriai taiko skirtingai, nors esminis principas yra tas pats. Šis principas – tai pelningumo rodiklių išskaidymas į naujus rodiklius – veiksnius, kurie parodo pagrindines pelningumo kitimo priežastis.⁴⁸

Naudojant Du Ponto piramidinės analizės metodiką, klasikinė turto pelningumo formulė išskaidoma taip:

$$TP = \frac{GP}{T} \cdot \frac{P}{P} = \frac{GP}{P} \cdot \frac{P}{T} = Pp \cdot TA, \quad (1.6.)$$

čia:

P – prдавimai;

Pp – pardavimų pelningumas;

TA – turto apyvartumas.

Taip išskaidžius turto pelningumo formulę, gaunami nauji veiksniai: grynas pardavimų pelningumas ir turto apyvartumas. Toks formulės išskaidymas teikia informaciją apie įmonės sugebėjimą gauti pelną iš ūkinių - gamybinių operacijų esant konkrečiai pardavimų apimčiai. Turto apyvartumas parodo įmonės galimybes valdyti investicijas į materialųjį turtą esant tam tikrai pardavimų apimčiai. Šitie veiksniai daro tiesioginę įtaką turto pelningumo rodikliui, kadangi didėjant pardavimų pelningumui, didėja turto pelningumas, o greitėjant turto apyvartumui, gerėja įmonės finansinė būklė ir taip pat didėja turto pelningumas. Daugikliams kintant priešinga kryptimi, poveikis yra atvirkštinis. Vėliau šie veiksniai skaidomi į santykinius rodiklius arba absoliučius rodiklių elementus. Taip galima nustatyti net pirminio lygio veiksnius, nulėmusius pelningumo kitimą pirminiuose jo formavimosi etapuose. Turto pelningumui darančių įtaką veiksnų scheminis vaizdavimas vadinamas *Du Ponto turto pelningumo piramidinė analize*⁴⁹. Du Ponto turto piramidinė analizė pateikiama 3 ir 4 prieduose.

Du Ponto nuosavo kapitalo pelningumo piramidinė analizė – efektyviausias būdas nuosavo kapitalo pelningumo veiksniams tirti. Nuosavo kapitalo pelningumą įtakoja trys veiksniai: pardavimų pelningumas, turto apyvartumas ir kapitalo struktūra. Jų įtaka apskaičiuojama taip⁵⁰:

$$NKP = \frac{GP}{NK} = \frac{GP}{P} \cdot \frac{P}{T} \cdot \frac{T}{NK} = Pp \cdot Ta \cdot Ks, \quad (1.7.)$$

⁴⁸ Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). *Turto pelningumo analizės metodikos*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Kaunas: VDU. Nr. 9, p. 67.

⁴⁹ Gronskas, V. (2006). *Ekonominė analizė*. Technologija: Kaunas, p. 170

⁵⁰ Mackevičius J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 205.

čia:

NKP – nuosavo kapitalo pelningumas

NK – nuosavas kapitalas;

T – visas turtas;

Ks – kapitalo struktūra;

Taigi, nuosavo kapitalo pelningumui įtakos turi trys veiksniai: pardavimų pelningumas; įmonės turto apyvartumas bei kapitalo struktūra. Tokia nuosavybės pelningumo analizė padeda geriau suvokti kaip galima didinti akcininkų nuosavybės pelningumą⁵¹:

- Gerinant įmonės pardavimų pelningumą;
- Efektyviau išnaudojant įmonės turtą;
- Naudojant optimalią kapitalo struktūrą (naudojant skolintas lėšas, t. y. mažinant nuosavybės dalį iki tokio lygio, kol jų grąža yra didesnė nei kaštai.

Panaudojus Du Ponto piramidę nuosavo kapitalo pelningumo rodiklį galima išskaidyti į jį formuojančius veiksnius ir ekonominius rodiklius. Nuosavo kapitalo pelningumas priklauso nuo pastovaus kapitalo pelningumo ir pastovaus kapitalo struktūros kitimo. Nuosavo kapitalo pelningumas savo ruožtu yra veikiamas pardavimų pelningumo ir pastovaus kapitalo apyvartumo. Vadinasi, išskaidę sintetinius rodiklius į sudėtinius elementus ir veiksnius, įmonių vadovai gali kontroliuoti finansinės veiklos įtaką pelningumui, stebėti kapitalo struktūros kitimą ir ją koreguoti siekdami norimo kapitalo pelningumo. Du Ponto kapitalo pelningumo piramidinė analizė pateikiama 5 priede.

1.5. Prognozavimo samprata ir metodai

Įmonės funkcionuoja nuolat kintančioje aplinkoje ir kuo nestabilesnė ta aplinka, tuo didesnę reikšmę turi įmonės veiklos prognozės, kurios padėtų išvengti neigiamų aplinkos pokyčių padarinių. Numatyti aplinkos pokyčius yra sunku, todėl prognozavimas tampa vis sudėtingesnis. Tačiau įmonei yra vertingesni sprendimai, pagrįsti prognozėmis, negu priimti intuityviai.⁵² Taigi, prognozavimas yra neatsiejama valdymo sprendimų dalis, kadangi gali padėti numatyti daugelį būsimų aspektų verslo operacijoms.

A. Vasiliauskas⁵³ prognozavimą įvardija kaip kiekybinės ir kokybinės analizės procesą, kuriuo remiantis siekiama numatyti galimas prognozuojamo objekto (proceso) būsenas ateityje arba tokių būsenų pasiekimo ateityje alternatyvius kelius (būdus), prognozavimą bendrąja prasme –

⁵¹ Grigas, T., Saročka, A., Basokas, A., Plyniūtė, A., Matulaitis, M. (2005). *Finansų valdymas*. UAB „Verslo žinios“, p.5/5-1.

⁵² Butkutė, J., Valainytė, I. (2000). *Pardavimo prognozavimo praktika Lietuvos lengvosios pramonės įmonėse*. Inžinerinė ekonomika. Nr. 2 (17), p. 56.

⁵³ Vasiliauskas, A. (2001). *Firmų strateginis valdymas*. V.: VVK leidykla, p. 11-12.

galimų prognozavimo objekto (būsenų) ateityje numatymą, o prognozavimo rezultata – trumpalaikes, vidutinės trukmės ir ilgalaikes prognozes.

A. Rutkauskas⁵⁴ finansų rodiklių prognozavimą apibrėžia kaip bendros subjekto (įmonės, projekto ir t.t.) finansinės būsenos nusakančių rodiklių ir finansų aplinkos rodiklių (palūkanų norma, infliacija ir pan.) prognozavimą. Išskirtinis finansų prognozavimo bruožas yra tas, kad pirma nagrinėjamas objektas yra apibūdinamas daugeliu tarpusavyje susietų rodiklių ir, antra, rodiklių tarpusavio priklausomybei, kaip ir paskirų rodiklių kaitai, būdingas aukštas neapibrėžtumo laipsnis. Bendriausia prasme finansinių rodiklių prognozavimu galima laikyti tarpusavyje stochastiniais (atsitiktiniais) ryšiais susietų, subjekto finansinę būklę nusakančių, rodiklių sistemos būsenos galimybių, atsižvelgiant į finansų aplinkos kaitos galimybes, nustatymas.

Įmonės rezultatus lemia daugybė veiksnių, kuriuos atskleidus galima prognozuoti įmonės padėtį. Pagrindinė įmonės veikla normaliomis ekonominėmis sąlygomis turėtų būti pagrindinė pelno kūrimo vieta, todėl būtina iširti veiksnius, dėl kurių įtakos formuojasi įmonės veiklos rezultatai. Pelniui įtaką daro vidiniai ir išoriniai veiksniai.

Vidiniai (mikroaplinkos) veiksniai, kurie tiesiogiai priklauso nuo įmonės veiksmų. Šiuos veiksnius įmonė pajėgia valdyti, galėdama veikti juos pageidautina linkme, pavyzdžiui, įmonės tikslai, darbuotojai ir jų potencialas, verslo partneriai, reklamos veikla, išteklių naudojimas, gamybos kaštai, įmonės konkurencinė strategija, veiklos organizavimo principai, produkto paklausa, specialistų kvalifikacija, gamybinis potencialas. Rinkos ekonomikos sąlygomis pardavimo pajamų dinamiką formuoja pasiūlos ir paklausos veiksniai, todėl, analizuojant įmonės veiklos rezultatus, reikėtų: 1) išanalizuoti produkcijos pardavimo lygį nagrinėjamu laikotarpiu; 2) nustatyti pardavimo dinamiką esamu ir praėjusiu laikotarpiu, taip pat prognozuoti jos apimtį ateičiai; 3) apibūdinti paklausą veikiančius veiksnius bei numatyti, kurie veiksniai gali turėti įtakos ateityje; 4) tirti tų veiksnių įtaką produkcijos paklausos struktūrai, dinamikai, dydžiui.

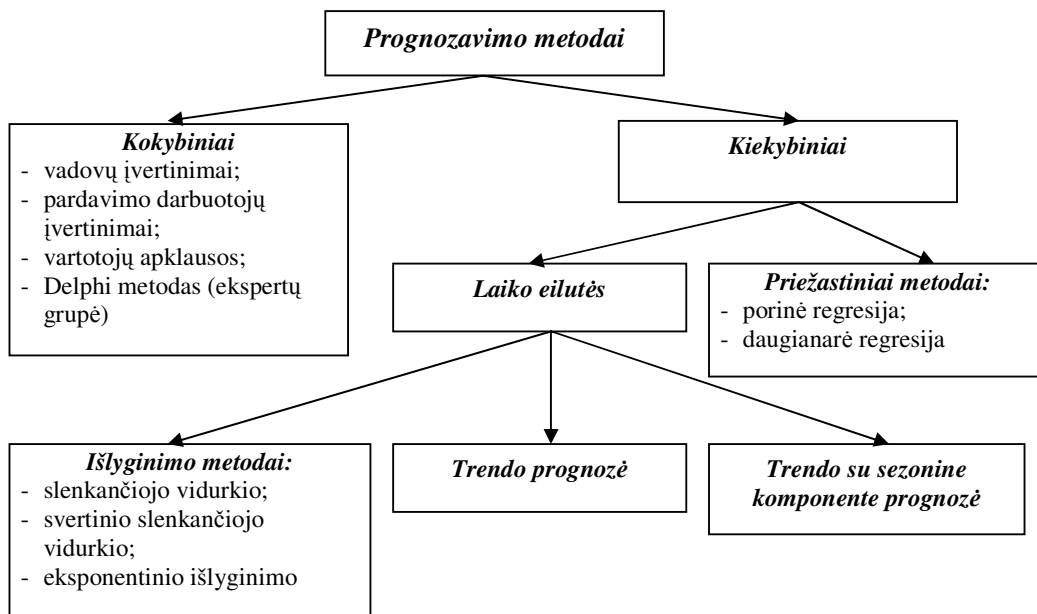
Pasiūlą lemiančių veiksnių analizė turi tikslą nustatyti jų poveikį įmonės gamybiniam pajėgumui, taip pat numatyti jos elgesį rinkoje priklausomai nuo ūkininkavimo sąlygų pasikeitimo.

Išorinių (makroaplinkos) veiksnių įmonė nepajėgia valdyti, tiesiogiai paveikti. Tačiau gamintojas privalo įdėmiai juos sekti, fiksuoti, analizuoti ir tinkamai į juos sureaguoti, t.y. koreguoti savo elgseną ir priimamus sprendimus. Išoriniams veiksniams priskiriama:⁵⁵ ekonominiai, kultūriniai, gamtiniai, moksliniai-technologiniai, politiniai veiksniai, konkurentai, vartotojai, tiekėjai ir kt. Pažymėtina, kad vidinių veiksnių poveikis tiesiogiai susijęs su išorinės aplinkos įtaka įmonei.

⁵⁴ Rutkauskas, A. V., Pabedinskaitė, Šečkutė, L. (2003). *Finansinių rodiklių prognozavimas*. VGTU, (IV), Nr. 1, p. 3.

⁵⁵ Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai. I dalis. Koreliacinė regresinė analizė*. Prognozavimas. Vilnius: Technika, p. 6.

Prognozavimas atliekamas įvairiais metodais. Pasak S. Martišiaus, labiausiai paplitęs prognozavimo metodų klasifikavimas į *kokybinius* (intuityvinius) ir *kiekybinius* (sisteminius) prognozavimo metodus (1.4. paveikslas).⁵⁶



1.4. pav. Prognozavimo metodų klasifikacija

Šaltinis: Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai. I dalis. Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas*. Vilnius: Technika, p. 62.

Kokybiniai prognozavimo metodai prognozėms sudaryti paprastai naudoja ekspertų nuomones. Išskiriami šie kokybinio prognozavimo metodai: *vadovų įvertinimai; pardavimo darbuotojų įvertinimai; vartotojų apklausa* bei *Delphi metodas* (ekspertų grupė). Šie metodai taikomi situacijose, kai nėra galimybių arba sudėtinga taikyti kiekybinius metodus arba kai norima sudaryti prognozę, papildančią kiekybinę prognozę.⁵⁷

Kiekybiniai prognozavimo metodai

Išskiriami šie kiekybiniai prognozavimo metodai: *priežastiniai metodai ir metodai, pagrįsti praeities duomenų laiko eilučių ir kitų su jomis susietų eilučių analize*. Kiekybiniai prognozavimo metodai padeda vadovams lavinti intuityją, kelti žinių lygį apie valdomą objektą, kadangi modeliai supaprastinti, atspindintys svarbiausias objekto ypatybes.

Pagrindinis priežastinių prognozavimo metodų – *regresinės analizės metodas*. Regresiniai modeliai taikomi rezultatinių kiekybinių rodiklių lygio priklausomybei nuo kelių veiksnių analizuoti. Regresinės analizės uždavinys – rasti analitinę išraišką, fiksuojančią rezultatinio rodiklio ir lemiančių veiksnių priklausomybę, ir gautos regresijos lygties pagrindu įvertinti veiksnių įtaką rezultatinio rodiklio kaitai. Regresiniai modeliai taip leidžia analizuoti priežasties-pasėkmės ryšius,

⁵⁶ Martišius, S. (2000). *Ekonometrija ir prognozavimas*. Vilnius: VU leidykla, p. 8.

⁵⁷ Čėkutė, L., Pabedinskaitė, A. (2002). *Prognozavimo metodų taikymas versle informacinės visuomenės raidos sąlygomis*. Inžinerinė ekonomika. Nr. 1(27), p. 27-28.

susijusius su prognozuojamu objektu (procesu). Regresinių modelių taikymo prielaidos glaudžiai siejasi su koreliacinių modelių taikymo prielaidomis. Kaip žinoma tarp dviejų atsitiktinių dydžių egzistuoja koreliacinė priklausomybė, jeigu vieno dydžio matematinis vidurkis kinta priklausomai nuo kito dydžio matematinio vidurkio kaitos. Koreliacija atsako į klausimą, ar yra ryšys tarp požymių, kokia jo kryptis ir stiprumas, o regresija – konkretizuoja ryšio formą.⁵⁸ Kiek įvairūs veiksniai priklauso vienas nuo kito, rodo koreliacijos koeficientas. Pasak. J. Mackevičiaus⁵⁹, ekonomikos literatūroje pateikiamos įvairios koreliacijos koeficiento formulės. Ūkinei veiklai nagrinėti dažniausiai taikomi daugianarės (daugiafaktorinės) ir porinės koreliacijos būdai. Koreliacijos būdo taikymas padeda atskleisti net visiškai netikėtus ar nenumatytus įmonės veiklos gerinimo rezervus ir galimybes.

Socialinių-ekonominių reiškinių apimtis, lygis, sudėtis ir struktūra nuolat kinta. Norint išsiaiškinti reiškinių kitimą, reikia turėti duomenų, apibūdinančių nagrinėjamo reiškinio dydį keliais laikotarpiais ar laiko momentais. Šį uždavinį statistika sprendžia sudarydama ir analizuodama *laiko eilutes*.

V. Bartosevičienė, A. Martišius, V. Kėdaitis⁶⁰ statistinių dydžių eilutes, apibūdinančias socialinių ekonominių reiškinių kitimą laiko atžvilgiu, vadina dinaminėmis eilutėmis. E. Bagdonas, A. Pabedinskaitė⁶¹ šias eilutes vadina laiko eilutėmis. Laiko eilutės skirstomos į momentines – kai ją sudarantis skaičius reiškia tiriamo objekto dydį tam tikrą datą ir periodines – kai ją sudarantys skaičiai rodo objekto dydį tam tikru laikotarpiu.

Laiko (dinaminė) eilutė turi du elementus: laiko momentą, arba laikotarpį, kuriam priklauso lygiai, ir rodiklių skaitmeninę išraišką, vadinamą eilutės lygiu. V. Bartosevičienė pabrėžia, kad laiko charakteristika (t) eilutėje yra arba konkrečios datos arba atskiri laikotarpiai (metai, ketvirčiai, mėnesiai, paros), o laiko eilutės lygiai (y_i) parodo nagrinėjamo reiškinio raidos kiekybinį matą.

Laiko eilutės turi svarbią reikšmę tiriant reiškinių kitimą laiko atžvilgiu. Sudarant jas, išsiaiškinami socialinių ekonominių reiškinių vystymosi dėsniumai, vystymosi ypatybės, sezoniškumas ir pan. E. Bagdonas išskiria tokius su socialinių ir ekonominių reiškinių dinamika susijusius uždavinius: 1) eilutės lygių pokyčių intensyvumo įvertinimas; 2) laikotarpio vidutinių rodiklių nustatymas; 3) tiriamo reiškinio laiko pagrindinių dėsniumų nustatymas; 4) reiškinio kitimą sąlygojančių veiksnių nustatymas; 5) reiškinio plėtros prognozavimas.

⁵⁸ Vasiliauskas, A. (2001). *Firmų strateginis valdymas*. V.: VVK leidykla, p. 13.

⁵⁹ Mackevičius, J. (2005). *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 57.

⁶⁰ Bartosevičienė, V. (2006). *Ekonominė statistika*. Kaunas: Technologija, p. 52; Martišius, S., Kėdaitis, V. (2003). *Statistika. I dalis. Statistinės analizės teorija ir metodai*. Vilnius: VU leidykla, p. 267.

⁶¹ Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai*. Kaunas: Technologija, p. 145; Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai. I dalis. Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas*. Vilnius: Technika, p. 61.

Paprastieji laiko eilučių analizės būdai

Aukščiau išvardinti uždaviniai gali būti sprendžiami paprastaisiais arba sudėtingaisiais būdais. *Paprastieji būdai* - tai vieno ar kelių rodiklių apskaičiavimas pagal eilutės duomenis. Paprastiesiems būdams priskiriami šie rodiklius⁶²: *absolutusis lygio padidėjimas (sumažėjimas), didėjimo (mažėjimo) tempas, padidėjimo sumažėjimo tempas, absoliučioji padidėjimo (sumažėjimo) vienu procentu reikšmė, vidutinis laiko eilutės lygis, vidutinis absolutusis padidėjimas (sumažėjimas), vidutiniai didėjimo (mažėjimo) bei padidėjimo (sumažėjimo) tempai*. Prie paprastųjų metodų E. Bagdonas siūlo priskirti ir *mechaniškąjį aplyginimą* (intervalų stambinimo ir slankiųjų vidurkių metodas). Šie rodikliai ir mechaniškasis aplyginimas apibūdina reiškinių kitimo spartą bei kitimo tendenciją.

Apibendrinant įvairių autorių darbus ir juose nagrinėjamus rodiklius, buvo sudarytas 6 priedas, kuriame pateikiami pagrindiniai paprastieji rodikliai, jų formulės ir apibūdinimai.

Intervalų stambinimo metodas taikomas trendui išryškinti svyruojančiųjų laiko eilučių lygiuose, slopinančiuose pagrindinę raidos tendenciją. Taikant šį būdą laiko eilutė suskirstoma į M sustambintų intervalų. Jeigu pradinę eilutę sudaro n lygių, o į sustambintą intervalą patenka k lygių, tai:

$$M = \frac{n}{k} \quad (1.8.)$$

Taikant intervalų stambinimo būdą, dalis informacijos neišvengiamai prarandama, nes faktinės lygių vertės sustambintame intervale mechaniškai pakeičiamos jų vidurkiu.

Šio trūkumo galima išvengti laiko eilutę aplyginant *slankiųjų vidurkių būdu*. Slankiesiems vidurkiams apskaičiuoti iš duotosios eilutės lygių formuojami tariamieji intervalai, kuriuos sudaro k narių - dažniausiai 3, 5 ar 7. kiekvienas kitas intervalas gaunamas pasislenkant per vieną pradinės eilutės lygį. E. Bagdonas⁶³ pateikia tokias trijų ir penkių lygių slankiųjų vidurkių formules:

$$\bar{y}_{i+1} = \frac{y_i + y_{i+1} + y_{i+2}}{3}, \quad i=1,2,\dots, n-2 \quad (1.9.)$$

$$\bar{y}_{i+2} = \frac{y_i + y_{i+1} + y_{i+2} + y_{i+3} + y_{i+4}}{5}, \quad i=1,2,\dots, n-4 \quad (1.10.)$$

Jeigu laiko eilutėje yra periodinių svyravimų, tai slenkamieji vidurkiai turi būti nustatomi iš tokio lygių skaičiaus, kuris atitinka svyravimų ciklo trukmę.

Sudėtingieji laiko eilučių analizės būdai

Tiek intervalų sustambinimas, tiek slankiųjų vidurkių apskaičiavimas gali būti traktuojamas kaip svarbi pagalbinė priemonė taikant kitus, tikslesnius, kartu ir sudėtingesnius laiko eilučių analizės būdus. Skirtingai nuo mechaniškojo aplyginimo, sudėtingieji laiko eilučių analizės būdai

⁶² Bartosevičienė, V. (2006). *Ekonominė statistika*. Kaunas: Technologija, p. 53; Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai*. Kaunas: Technologija, p. 146.

⁶³ Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai*. Kaunas: Technologija, p. 154.

leidžia analizuoti ne tik tiriamo reiškinio praeitį ir dabartį, bet ir ateitį. Nustatant reiškinio vystymosi pagrindinę tendenciją, gali būti taikomas ir grafinis sprendimo būdas. Pagal turimus duomenis sudaromas grafikas ir iš gautos linijos formos bandoma spręsti apie funkcijos tipą.

Pagrindinės vystymosi tendencijos analitinė išraiška (trendas) dažniausiai nustatoma *mažiausių kvadratų metodu*⁶⁴. Jo esmė ta, kad apskaičiuojama matematinė funkcija, kuri apibūdina pagrindinį vystymosi dėsningumą, t.y. gaunamas jos matematinis modelis, kuriame laiko eilutės lygis yra laiko funkcija. Aišku, kad laiko charakteristika yra tik išorinis veikiančių jėgų bendros įtakos atspindys.

Vienas iš svarbiausių uždavinių taikant mažiausių kvadratų metodą yra parinkimas matematinės funkcijos, kuri tiksliai atspindėtų faktinių laiko eilutės lygių dinamiką, atitiktų tiriamo reiškinio prigimtį. Pasirenkant matematinę funkciją, reikia ne tik gerai žinoti jos savybes, bet ir atlikti tiriamo reiškinio kokybinę analizę.

Pasirinkti tinkamą matematinę funkciją padeda laiko eilutės grandininių rodiklių (absoliutinių padidėjimų, didėjimo tempų). 1.7. lentelėje pateikiami dažniausiai taikomų trendo funkcijų nustatymo kriterijai

1.7. lentelė

Dažniausiai taikomų trendo funkcijų nustatymo kriterijai

Grandinis rodiklis	Laiko eilutės rodiklių kitimo pobūdis	Trendo funkcija	
		pavadinimas	Formulė
Δy	daugiau ar mažiau pastovūs	Tiesė	$y_t = a_0 + a_1 t$
Δy	neigiami ir artėja prie nulio	Hiperbolė	$y_t = a_0 + a_1 \frac{1}{t}$
$(\Delta y)^2$	daugiau ar mažiau pastovūs	antrojo laipsnio parabolė	$y_t = a_0 + a_1 t + a_2 t^2$
$(\Delta y)^3$	daugiau ar mažiau pastovūs	trečiojo laipsnio parabolė	$y_t = a_0 + a_1 t + a_2 t^2 + a_3 t^3$
T_d	daugiau ar mažiau pastovūs	eksponentė (rodiklinė)	$y_t = a_0 a_1^t$
T_d	didėjimo greitis mažėja	pusiau logaritminė parabolė	$y_t = a_0 + a_1 \lg t$

Šaltinis: Kunigėlytė, L., Laškovas, J. Markelevičius, J. (1986). *Bendroji statistikos teorija*. Vilnius: Mintis, p. 171.

Laiko eilutės išlyginimo kokybė pirmiausia tikrinama vizualiai, t.y. lyginant empirines ir teorines (apskaičiuotas) reikšmes. Empirinių ir apskaičiuotų lygių sumos turi sutapti, t.y.

$$\sum y_t = \sum \hat{y}_t .$$

Teorinių reikšmių atitikimo empirinėms laipsnį galima įvertinti *vidutine aproksimacijos paklaida*:

⁶⁴ Kunigėlytė, L., Laškovas, J. Markelevičius, J. (1986). *Bendroji statistikos teorija*. Vilnius: Mintis, p. 171.

$$\mu_{aprok} = \frac{1}{n} \sum \frac{|y_t - \hat{y}_t|}{\hat{y}_t} \cdot 100, \quad (1.11.)$$

čia:

\hat{y}_t - aplyginta faktinė reikšmė, apskaičiuota pagal trendo funkciją;

t - laiko parametras.

Dažniausiai aproksimacijos paklaida laikoma gera, jeigu vidutinė aproksimacijos paklaida ne didesnė kaip 10 proc. Trendo funkcija praturtina dinamikos analizę ir kartu gali būti pritaikyta atliekant tolesnius skaičiavimus.

Laiko eilučių ekstrapoliacija ir interpoliacija (eksponentinio išlyginimo metodas)

Reiškinių dinamikos buvusių dėsningumų nustatymas yra pagrindinė prielaida būsimam rodiklių lygiui įvertinti. O tai turi didelę reikšmę valdymo sprendimams pagrįsti. Neįvertinus svarbiausių būsimų ekonomikos vystymosi veiksnių, neįmanoma priimti teisingų sprendimų.

Prognozių gavimui naudojami įvairūs metodai. Vienas iš jų yra *ekstrapoliacija*, kurią Bagdonas⁶⁵ apibūdina, kaip reiškinių plėtros pagrindinės tendencijos pratęsimą į ateitį. Toks pratęsimas galimas tik tuo atveju, kai sąlygos, lėmusios plėtros tendenciją praeityje ir lemiančios dabartyje, iš esmės nesikeis ir ateityje. Analizuojant dinamiką, kartais atliekamas nežinomų laiko eilutės lygių įvertinimas nagrinėjamu laikotarpiu. Ši operacija vadinama *interpoliacija*.

Ekstrapoliacija gali būti atliekama žinant vidutinį reiškinių lygio kitimo greitį, kuris paprastai išreiškiamas vidutiniu absoliučiuoju lygio padidėjimu ($\overline{\Delta y}$). Žinant šį rodiklį, nesunku rasti tiriamojo rodiklio dydį po norimo laikotarpio:

$$y_{n+L} = y_n + L(\overline{\Delta y}), \quad (1.12.)$$

čia:

y_n - galutinis laiko eilutės lygis;

L - prognozavimo laikas;

($\overline{\Delta y}$)- vidutinis absoliutinis lygio padidėjimas.

Ekstrapoliuojant svarbus klausimas yra prognozavimo horizonto (L) nustatymas (pvz., kiek metų į priekį galima įvertinti rodiklį). Savaiame suprantama, kad, didėjant prognozavimo horizontui, ekstrapoliacijos patikimumas mažėja, kadangi nustatyti dinamikos dėsningumai pasikeičia didesniu mastu. Ekstrapoliacija ne vienintelis prognozavimo metodas, tačiau jis labai dažnai taikomas dėl savo paprastumo. Be to, jis duoda gana patikimas prognozes. Prognozuojant paprastai sudaromi keli variantai, kurie vėliau palyginami. Pažymėtina, kad gautos prognozės neturės jokios vertės, jeigu jos nebus logiškai pagrįstos.

⁶⁵ Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai*. Kaunas: Technologija, p. 169.

2. UAB „ŠIAULIŲ PLENTAS“ VEIKLOS PELNINGUMO ANALIZĖ UŽ 2002-2006 M.

2.1. UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindiniai konkurentai: charakteristika; ekonominių veiklos rezultatų analizė

Akcinė bendrovė „Šiaulių plentas“ buvo įkurta 1993 m. vasario 4 dieną, tačiau šios žinomos Šiaulių kelių tiesimo įmonės amžius skaičiuojamas nuo 1966 metų, kai buvo įkurta Šiaulių 4-oji kelių statybos valdyba (KVS-4). AB „Šiaulių plentas“ buvo KVS-4 turto ir teisių perėmėja. Nuo 2004 m. rugsėjo 27 d. AB „Šiaulių plentas“ reorganizavosi į UAB „Šiaulių plentas“.

Įmonė yra atestuota atlikti visus kelių tiesimo ir projektavimo darbus visų reikšmių keliuose ir gatvėse. UAB „Šiaulių plentas“ projektuoja ir tiesia: valstybinės reikšmės kelius (magistralinius, krašto ir rajoninius), vietinės reikšmės kelius, miestų magistralines gatves ir sankryžas, aerodromų nusileidimo ir pakilimo kelius, stato tiltus ir viadukus, parduoda betoną, gelžbetonio gaminius, asfaltbetonį, nuomoja transportą ir mechanizmus.

UAB „Šiaulių plentas“ tvarkydama finansinę apskaitą ir atskaitomybę vadovaujasi LR buhalterinės apskaitos įstatymu, LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu, Verslo apskaitos standartais bei kitais teisiniais aktais bei norminiais dokumentais. Atsargos bendrovėje įkainojamos FIFO metodu, kai pirmiausia sunaudojamos tos atsargos, kurios buvo anksčiau įsigytos, o ataskaitinio laikotarpio pabaigoje likusių atsargų savikainai priskiriamos paskutinių pirkimų kainos. Bendrovėje „Šiaulių plentas“ taikomas tiesiogiai proporcingas ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimo skaičiavimo metodas. Įmonės apskaita vedama pagal patvirtintą įmonės vadovo sąskaitų planą, naudojant buhalterinę programą „Pragma“.

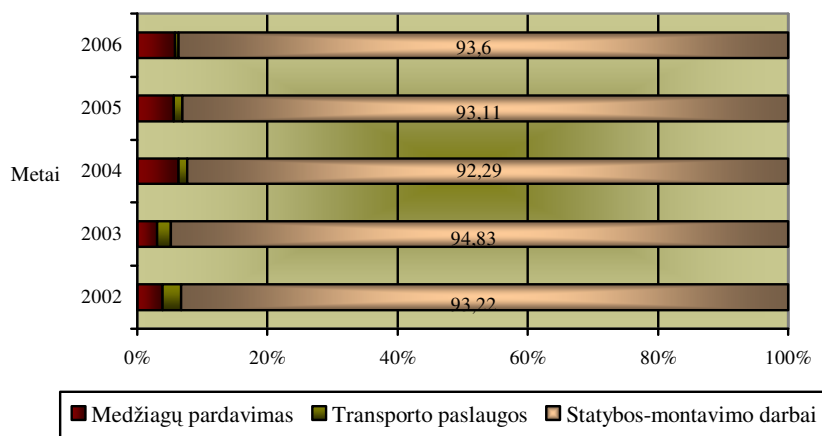
Bendrovė turi savo gelžbetonio cechą, kuris gamina visas reikalingas medžiagas, dažniausiai naudojamas statant viadukus, tiltus ir asfaltbetonio gamyklą. Įmonėje pagamintos kelių statybinės medžiagos panaudojamos atliekant kelių remonto darbus, kurie atliekami Lietuvoje pagal sutartis. Nepanaudotos kelių remonto darbams pagamintos medžiagos pagal atsitiktines sutartis parduodamos Lietuvos pirkėjams. Pagrindinis UAB „Šiaulių plentas“ užsakovas yra Lietuvos automobilių kelių direkcija, o pagrindiniai finansavimo šaltiniai: Europos sąjungos Regioninės plėtros fondas, Europos sąjungos Sanglaudos fondas, Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšos ir kt.

Remiantis UAB „Šiaulių plentas“ gamybinio-techninio skyriaus ataskaitų duomenimis (7 priedas) sudarytas 2.1. paveikslas, kuriame pateikiama UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų struktūros dinamika 2002-2006 m.

Kaip matyti iš 2.1. paveikslo, nagrinėjamu laikotarpiu didžiausią UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų dalį, t. y. nuo 92,3 proc. iki 94,8 proc., sudarė statybos-montavimo darbai⁶⁶. Medžiagų

⁶⁶ *Statybos ir montavimo darbai* - tai per tam tikrą laiką atlikti darbai tiesiant kelius, statant tiltus bei viadukus, t. y. žemės, asfalto, šlamo dangos, paviršiaus apdorojimo ir kt. darbai.

pardavimas – nuo 3,04 proc. iki 6,4 proc. ir mažiausią pardavimų dalį sudarė transporto paslaugos, t. y. nuo 0,6 proc. iki 2,9 proc.

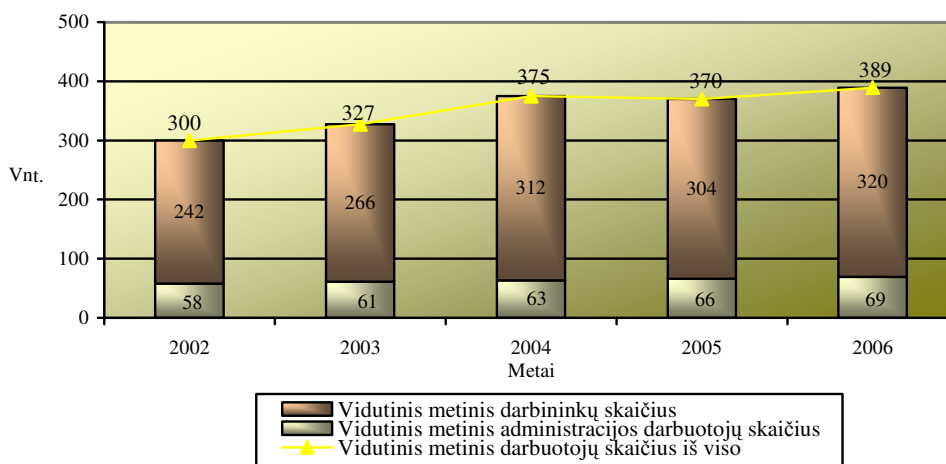


2.1. pav. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų struktūros dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

UAB „Šiaulių plentas“ turi šiuolaikinės kompiuterizuotos ir automatizuotos technikos, atestuotą laboratoriją. Tai leidžia vykdyti didelės apimties ir sudėtingus kelių bei kelio statinių statybos ir rekonstrukcijos darbus. Laboratorija atlieka kelių statybinių medžiagų bandymus, kontroliuoja naudojamų žaliavų ir medžiagų, gaminamos produkcijos, žemės darbų, sankasos, pagrindų ir asfaltbetonio dangų įrengimo kokybę.

Tačiau ne vien tik šiuolaikinė technika padeda laiku ir kokybiškai įvykdyti laimėtų objektų darbus. Tam didelę įtaką daro ir darnus bei kryptingai dirbantis kolektyvas. UAB „Šiaulių plentas“ vidutinis metinis darbuotojų skaičiaus kitimas 2002-2006 m. pateikiamas 2.2. paveiksle.



2.2. pav. UAB „Šiaulių plentas“ darbuotojų skaičiaus dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

Iš 2.2. paveikslo duomenų matyti, kad nuo 2002 m. iki 2006 m. vidutinis metinis UAB „Šiaulių plentas“ darbuotojų skaičius išaugo nuo 300 iki 389 arba 29,7 proc. Darbuotojų skaičiaus augimas susijęs su veiklos apimčių augimu. Analizuojamu laikotarpiu vidutiniškai 82 proc. UAB

„Šiaulių plentas“ darbuotojų sudarė darbininkai (mechanizatoriai, vairuotojai, kelininkai, operatoriai, suvirintojai, mašinistai, betonuotojai, šaltkalviai ir kt.), o administracija – 18 proc. Vidutinis metinis darbuotojų skaičius analizuojamu laikotarpiu - 352.

Kadangi dauguma finansinės analizės rodiklių turi prasmę tik lyginami su siektiniais, istoriniais ar kitų įmonių duomenimis, tikslinga atlikti UAB „Šiaulių plentas“ ir konkurentų pelningumo rodiklių palyginamąją analizę. Remiantis Verslo žinių duomenimis⁶⁷, pagal 2005 m. pardavimus stambiausios kelių tiesimo ir remonto įmonės Lietuvoje yra šios: AB „Panevėžio keliai“, UAB „Kauno tiltai“, UAB „Šiaulių plentas“, UAB „Alkesta“ ir UAB „Fegda“. Toliau darbe pateikiama kiekvienos iš šių įmonių trumpa veiklos charakteristika.

Panevėžio kelių statybos valdyba Nr. 5, vykdžiusi kelių ir tiltų statybos bei remonto darbus, buvo įkurta 1965 m. Vėliau įmonės juridinis statusas ir pavadinimas daug kartų keitėsi, kol 1993 m. balandžio 22 dieną steigiamajame akcininkų susirinkime įmonė buvo reorganizuota į AB „Panevėžio keliai“. Bendrovė vykdo kelių, tiltų, viadukų ir geležinkelių statybos bei rekonstrukcijos darbus, užsiima statybinių medžiagų gamyba ir pardavimu, transporto ir mechanizmų nuoma.

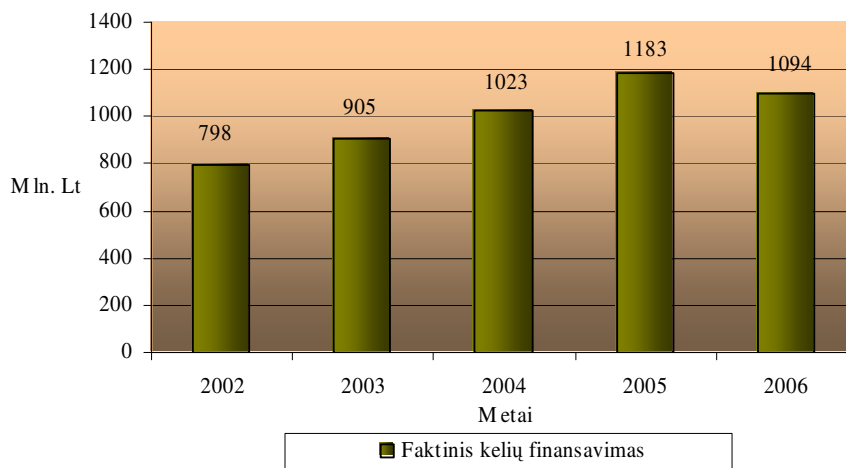
UAB „Alkesta“ veiklos pradžia laikoma 1966 m., kai, siekiant paspartinti kelių tiesimą ir tiltų statybą, buvo įkurta kelių statybos valdyba Nr. 8. Pagrindinė dabartinė bendrovės darbų kryptis magistralinių kelių ir gatvių tiesimas, tiltų, viadukų, sankryžų, požeminių ir antžeminių pėsčiųjų perėjų statyba, darbai geležinkelyje.

UAB „Fegda“ buvo įsteigta 1993 m. Vėliau įmonės juridinis statusas ir pavadinimas daug kartų keitėsi, kol 2006 m. sausio 4 d. uždaroji akcinė bendrovė grįžo prie pirminio pavadinimo „Fegda“. Pagrindinė bendrovės veikla – automagistralių, užmiesčio kelių, aplinkkelių, miesto gatvių tiesimas, automobilių stovėjimo aikštelių įrengimas, stambių prekybos centrų, pramonės įmonių ir sandėlių teritorijų sutvarkymas, inžinerinių tinklų klojimas, asfaltbetoninės ir betoninių plytelių dangos įrengimas, asfaltbetonio ir bituminių mišinių gamyba ir pardavimas.

Visose aukščiau išvardintose įmonėse įgyvendinta kokybės vadybos sistema pagal ISO 9001 ir aplinkos apsaugos vadybos sistema pagal ISO 14001 standartą. Kokybės ir aplinkos apsaugos politika - visų tarpusavyje susijusių procesų vadyba, kuria siekiama užtikrinti tiesiamų kelių ir statomų tiltų (viadukų) bei gaminamų produktų kokybę, nuolat gerinant kokybės rodiklius ir aplinkos apsaugos veiksmingumą. Šios įmonės yra asociacijos „Lietuvos keliai“ narės. Asociacijai priklausančios bendrovės siekia aukščiausios darbų kokybės ir diegia naujausias pasaulinės praktikos technologijas.

⁶⁷ Šliužas, K. *Statybos bendrovių rikiuotėje – nauja lyderė*. UAB „Verslo žinios“ [žiūrėta 2007-01-12]. Prieiga per internetą: <<https://wap.vz.lt/archyvas/print.php?id=465595&strid=1003&rs=0>>.

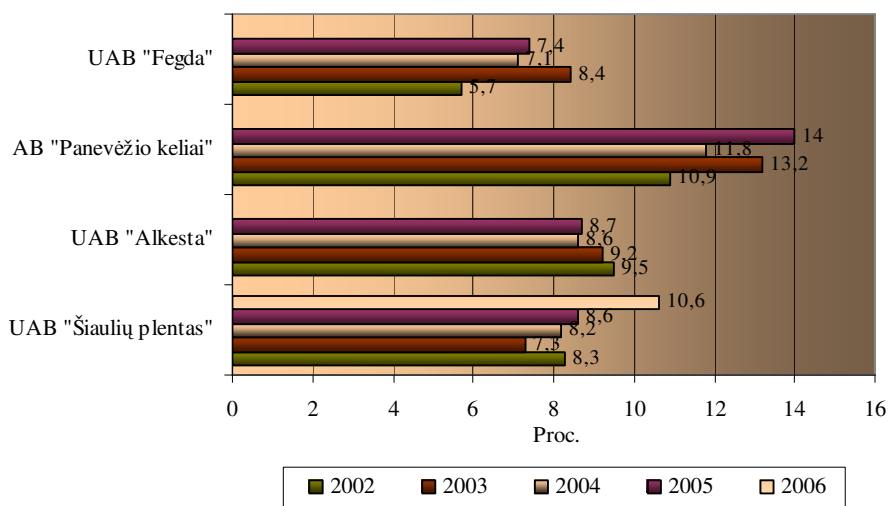
UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindinių konkurentų užimamos rinkos dalies apskaičiavimui, remiantis Lietuvos automobilių kelių direkcijos duomenimis⁶⁸, 2.3. paveiksle pateiktas faktinis Lietuvos kelių finansavimas 2002-2006 m.



2.3. pav. Lietuvos kelių faktinis finansavimas 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos automobilių kelių direkcijos duomenimis

Faktinis Lietuvos kelių finansavimas nuo 2002 m. iki 2005 m. didėjo vidutiniškai po 14 proc. kasmet, o 2006 m., lyginant su praėjusiais metais, sumažėjo 7,5 proc. Remiantis 2.3. paveikslo ir 7-10 priedų duomenimis sudarytas 2.4. paveikslas, kuriame pateikiamos UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindinių konkurentų užimamos rinkos dalys.



2.4. pav. UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindinių konkurentų užimamos rinkos dalys lyginant su faktinio kelių finansavimo apimtimis 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis įmonių finansinių ataskaitų ir Lietuvos automobilių kelių direkcijos duomenimis

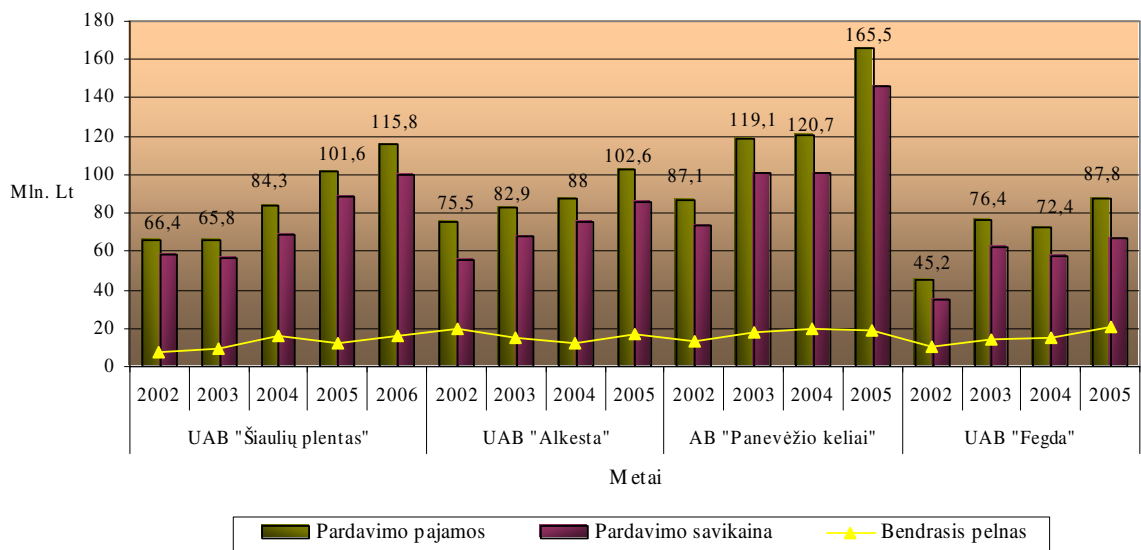
⁶⁸ Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos. *Lietuvos keliai – finansavimas*. [žiūrėta 2006-01-16]. Prieiga per internetą: <http://www.lra.lt/lt.php/lietuvos_keliai/finansavimas/543>.

Kaip matyti iš 2.4. paveikslo, didžiausią rinkos dalį analizuojamu laikotarpiu užima AB „Panevėžio keliai“, o mažiausią - UAB „Fegda“. UAB „Šiaulių plentas“ užimama rinkos dalis 2002-2005 m. išaugo tik 0,3 proc., UAB „Fegda“ – 1 proc., AB „Panevėžio keliai“ – 3,1 proc., tuo tarpu UAB „Alkesta“ sumažėjo 0,8 proc. 2006 m., faktiniam finansavimui sumažėjus 7,5 proc., UAB „Šiaulių plentas“ užimama rinkos dalis dėl laimėtų konkursuose didelių statybos projektų⁶⁹ išaugo 2 proc.

Kalbėdamas apie pelno siekiantį sektorių, P. F. Drakeris⁷⁰ rašė: „Ekonominiai veiklos rezultatai yra pagrindinis verslo tikslas. Verslas, kuris neduoda bent jau investuoto kapitalo dydžio grąžos, socialiniu požiūriu yra nepateisinamas. Jis tuščiai eikvoja visuomenės resursus. Ekonominiai veiklos rezultatai yra pagrindas, be kurio verslo subjektas negali vykdyti jokių kitų išsipareigojimų, negali būti geras darbdavys, geras pilietis ar geras kaimynas.“

Toliau darbe, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2006 m. ir VĮ „Registru centras“ pateiktomis UAB „Alkesta“, AB „Panevėžio keliai“ ir UAB „Fegda“ finansinėmis ataskaitomis už 2002-2005 m.⁷¹, atlikta šių įmonių veiklos finansinių rezultatų palyginamoji analizė.

UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindinių konkurentų pardavimo apimčių, pardavimo savikainos ir bendrojo pelno kitimas 2002-2006 m. laikotarpiu pateikiamas 2.5. paveiksle (8,9,10,11 priedai).



2.5. pav. UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindinių konkurentų pardavimo apimčių, pardavimo savikainos ir bendrojo pelno dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis įmonių finansinių ataskaitų duomenimis

⁶⁹ Stambiausieji 2006 m. atlikti darbai: Zoknių oro uosto pagrindinio kilimo–tūpimo tako dangos rekonstravimo darbai, (56,4 mln. Lt); Krašto ir rajoninių kelių dangų stiprinimo darbai (12,3 mln. Lt.); Paviršiaus apdorojimo darbai Šiaulių ir Panevėžio regiono keliuose (7,3 mln. Lt); Transeuropinio transporto tinklo kelių plėtros darbai (4,3 mln. Lt.) ir kt.

⁷⁰ Drucker, P. F. (1993). *Post-Capitalist Society*. Harper Business, p. 101.

⁷¹ VĮ „Registru centro Kauno filialas“, išnagrinėjęs prašymą dėl UAB „Kauno tiltai“ dokumentų kopijų pateikimo, informavo, kad ši bendrovė už 2004 m. ir 2005 m. finansinės atskaitomybės nepateikė.

Kaip rodo 2.5. pav. duomenys, UAB „Šiaulių plentas“ pardavimai nuolat augo, išskyrus 2003 m., kuomet lyginant su 2002 m., pardavimo pajamos nežymiai sumažėjo (0,9 proc.), tuo tarpu parduotų prekių savikaina sumažėjo 3,05 proc. lyginant su 2002 metais. Savikainos sumažėjimas sąlygojo 15,12 proc. didesnę pelną. 2004 m. pardavimo apimtys siekė 84324 tūkst. Lt ir buvo 28,14 proc. didesnės nei 2003 metais. Augant gamybos apimtims kartu didėja ir gaminių savikainos reikšmė, kuriai įtakos turi ir sezoniniai pokyčiai. Dėl darbų sezoniškumo darbai vykdomi suspaustais terminais, nes esant nepalankioms oro sąlygoms dėl techninių reikalavimų negalima vykdyti darbų, neįvykdomos sutarčių sąlygos. Šių problemų pašalinimui reikalingos papildomos lėšos, neefektyviai išnaudojami medžiagų, įrengimų ir darbo išteklių, o tai didina savikainą. 2004 m. pardavimo savikaina padidėjo 11799 tūkst. Lt, t.y. 20,78 proc. lyginant su praėjusiais metais. Tais pačiais, 2004 m., pasiekta didžiausia bendrojo pelno reikšmė - 15753 tūkst. Lt, kuomet lyginant su 2003 m. bendrasis pelnas išaugo 74,35 proc. 2005 m. pardavimo pajamos išaugo 17316 tūkst. Lt arba 20,54 proc. lyginant su praėjusiais metais, o išlaidos šioms pajamoms uždirbti sudarė 88985 tūkst. Lt, t. y. parduotų prekių savikaina lyginant su praėjusiais metais išaugo 29,77 proc., kas sąlygojo 19,67 proc. mažesnę pelną. Taigi, 2002-2005 m. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamoms padidėjus 35235 tūkst. Lt (53,1 proc.), o savikainai - 30430 tūkst. Lt (52 proc.), bendrasis pelnas išaugo 4806 tūkst. Lt (61,2 proc.). Išsamesnė UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimtys ir pardavimo savikainos analizė pateikiama vėlesniuose skyriuose.

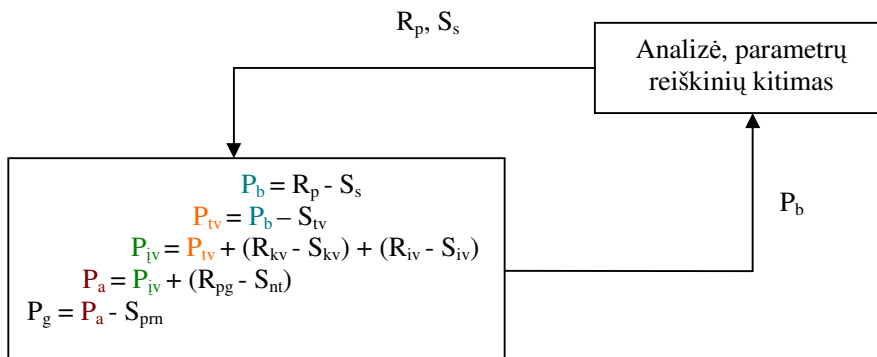
UAB „Alkesta“ 2003 m. pardavimo pajamoms išaugus 9,82 proc., o pardavimo savikainai išaugus 21,35 proc., bendrasis pelnas sumažėjo 4488 tūkst. Lt, t. y. 22,74 proc. lyginant su praėjusiais metais. 2004 m. parduotų prekių savikainai išaugus 6,14 proc. daugiau negu pardavimo pajamoms, bendrasis pelnas lyginant su 2003 m. sumažėjo 20,3 proc. 2005 metais situacija pagerėjo, kuomet bendrasis pelnas lyginant su praėjusiais metais išaugo 4838 tūkst. Lt, t. y. 39,81 proc. dėl 16,67 proc. išaugusių pardavimo pajamų ir 12,96 proc. padidėjusios pardavimo savikainos. UAB „Alkesta“ 2002-2005 m. pardavimo pajamos išaugo 27177 tūkst. Lt (36 proc.), o savikaina 29923 tūkst. Lt (53 proc.), tai lėmė 2746 tūkst. Lt (14 proc.) mažesnę bendrąją pelną.

AB „Panevėžio keliai“ 2003 m. palyginti su praėjusiais metais tiek pardavimo pajamos, tiek jų savikaina išaugo beveik vienodai, t. y. pajamos - 36,75 proc., o savikaina - 36,70 proc. 2003 m. dėl padidėjusių statybos darbų apimčių bendrasis pelnas buvo 4952 tūkst. Lt arba 37,03 proc. didesnis negu 2002 m. 2004 m. pardavimo apimtis išaugo 1,31 proc., o savikaina - 0,48 proc, todėl bendrasis pelnas padidėjo 1076 tūkst. Lt, t. y. 5,87 proc. palyginus su praėjusiais metais. 2005 m. savikainos reikšmė išaugo 44,29 proc., o pardavimo pajamos 37,08 proc., dėl ko bendrasis pelnas sumažėjo 0,55 proc. arba 107 tūkst. Lt. 2002-2005 m. UAB „Panevėžio keliai“ pardavimo pajamoms išaugus 78330 tūkst. Lt (89,9 proc.), o savikainai - 72409 tūkst. Lt (98,2 proc.), bendrasis pelnas padidėjo 5921 (44,3 proc.).

UAB „Fegda“ 2003 m. pardavimo pajamos išaugo 30899 tūkst. Lt, t. y. 68,30 proc. palyginus su 2002 m., tačiau išlaidos šioms pajamoms uždirbti išaugo 27330 tūkst. Lt arba 77,84 proc. 2003 m. bendrasis pelnas padidėjo 3569 tūkst. Lt arba 35,23 proc. 2004 m. lyginant su praėjusiais metais pardavimo pajamoms sumažėjus 4,91 proc., o pardavimo savikainai sumažėjus 8,45 proc., bendrasis pelnas padidėjo 1537 tūkst. Lt arba 11,22 proc. 2005 m. 5322 tūkst. Lt, t. y. 34,93 proc. pelno padidėjimą nulėmė 21,26 proc. išaugusios pardavimo pajamos ir 17,62 proc. padidėjusi savikaina. Visu analizuojamu laikotarpiu UAB „Fegda“ pardavimo pajamoms padidėjus 42558 tūkst. Lt (94,1 proc.), o pardavimo savikainai - 32130 tūkst. Lt (91,5 proc. Lt), bendrasis pelnas padidėjo 10428 tūkst. Lt (102,9 proc.)

Taigi, 2002-2005 m. sparčiausiai augantis bendrovės „Šiaulių plentas“ konkurentas pagal pardavimo pajamas ir bendrąjį pelną – UAB „Fegda“. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų augimas lyginant su konkurentų vidurkiu lėtesnis, o bendrojo pelno - spartesnis.

Pelno rodiklių yra keli ir kiekvienas jų rodo tam tikrą pajamų ir sąnaudų dalį. L. Simanauskas rekomenduoja pajamų ir sąnaudų kitimo įtakos pelnui tyrimą atlikti remiantis bendru įmonės pelno rodiklių vertinimo ir ryšių modelių⁷², pateikiamu 2.6. paveiksle. Šiame modelyje yra tie pelno rodikliai, kurie yra privalomi įmonės pelno (nuostolių) ataskaitoje. Modelyje parodyta, kaip ieškoma sprendimo siekiant norimo bendrojo pelno lygio per planuojamą laikotarpį (P_b), o parametrais imamos pajamos už parduotas prekes ir jų savikaina per tą patį laikotarpį.



2.6. pav. Įmonės pelno rodiklių vertinimo ir ryšių modelis

Šaltinis: Simanauskas, L. (1998). *Modeliavimas ieškant pelningiausių sprendimų*. Ekonomika, p. 107.

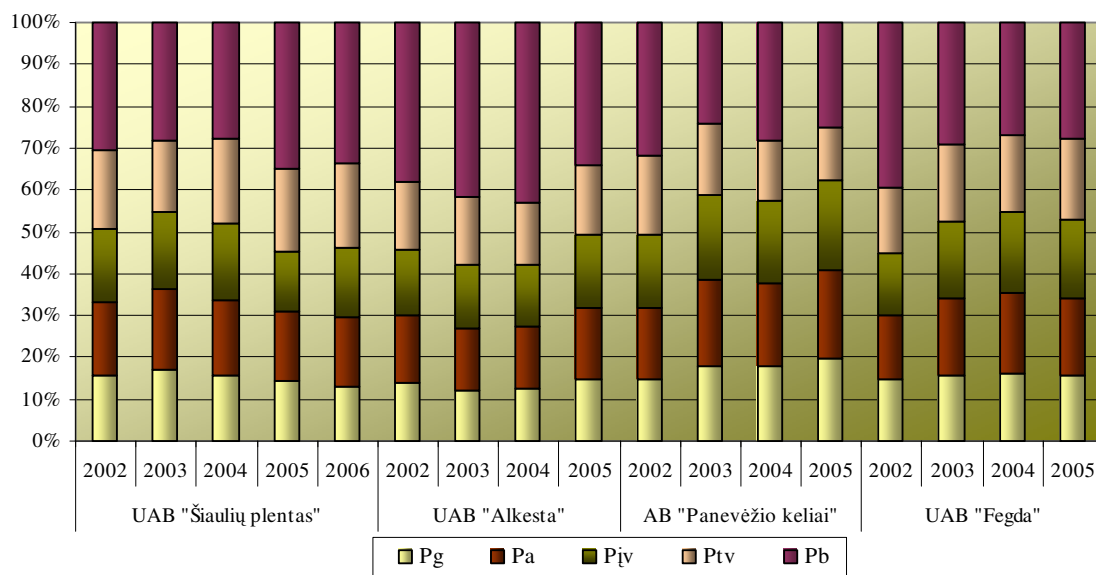
Modelyje pateikti rodikliai ir jų žymėjimai:

P_b - bendrasis pelnas;	R_{kv} - kitos veiklos pajamos;
P_{tv} - tipinės veiklos pelnas;	S_{kv} - kitos veiklos sąnaudos;
P_{iv} - įprastinės veiklos pelnas;	R_{iv} - finansinės ir investicinės veiklos pajamos;
P_a - pelnas prieš apmokestinimą;	S_{iv} - finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos;
P_g - grynas ataskaitinių metų pelnas paskirstyti;	R_{pg} - pagautė;
R_p - pardavimo pajamos;	S_{nt} - netekimai;
S_s - pardavimo savikaina;	S_{pm} - pelno mokestis.
S_{tv} - tipinės veiklos sąnaudos;	

⁷² Simanauskas, L. (1998). *Modeliavimas ieškant pelningiausių sprendimų*. Ekonomika, p. 107.

2.7. paveiksle pateikiama nagrinėjamo modelio UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindinių konkurentų pelno rodiklių santykių dinamika 2002-2006 m. (8,9,10,11 priedai).

Kaip matyti iš 2.7. paveikslo, analizuojamu laikotarpiu UAB „Šiaulių plentas“ grynojo pelno dalis pardavimuose sumažėjo 0,71 proc., t. y. nuo 6,08 proc. iki 5,37 proc. Didžiausia šio rodiklio reikšmė buvo 2004 m., kuomet, dėl išaugusių pardavimo pajamų ir grynojo pelno, dalis pardavimuose sudarė 10,39 proc. Įprastinės ir tipinės veiklos dalis pardavimuose 2002-2006 m. laikotarpiu užima labai panašią dalį, t. y. įprastinės veiklos nuo 6,65 iki 6,88 proc., o tipinės veiklos – nuo 7,32 iki 8,35 proc. Kadangi kitos ir finansinės ir investicinės veiklos poveikis finansiniam rezultatui buvo nežymus, todėl darbe nebus plačiau nagrinėjamas. Lyginant pardavimo pajamų ir savikainos pokytį, galima teigti, kad savikaina didėjo lėčiau nei pardavimo pajamos. Tai teigiamai veikė gaunamą bendrąjį pelną, kurio dalis pardavimuose 2002-2006 m. išaugo nuo 11,82 iki 13,8 proc., t. y. 1,98 proc.



2.7. pav. UAB „Šiaulių plentas“ ir pagrindinių konkurentų pelno rodiklių santykių dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis įmonių finansinių ataskaitų duomenimis

UAB „Alkesta“ grynojo pelno dalis pardavimuose nuo 2002 m. iki 2004 m. sumažėjo nuo 9,49 iki 4,05 proc., arba 5,44 proc., o 2005 m. išaugo 3,08 proc., iki 7,13 proc. Grynojo pelno mažėjimą lėmė spartesnis pardavimo savikainos didėjimas lyginant su pardavimo pajamų didėjimu. Kiti pelno rodikliai išlaikė tą pačią kitimo tendenciją, t. y. nuo 2002 iki 2004 m. – mažėjo, o 2005 m. padidėjo. Didėjanti savikaina neigiamai veikė didžiausią dalį pardavimuose užimančią bendrojo pelno rodiklį, kuris analizuojamu laikotarpiu sumažėjo nuo 26,15 iki 16,55 proc., t. y. 9,6 proc.

2002-2005 m. AB „Panevėžio keliai“ grynojo pelno dalis pardavimuose padidėjo nuo 7,14 iki 9,09 proc. arba 1,95 proc., didžiausia šio rodiklio reikšmė (11,48 proc.) buvo 2003 m. Grynojo pelno augimą lėmė išaugusios pardavimo pajamos. Įprastinės veiklos pelno dalis pardavimuose dėl

finansinės, investicinės ir kitos veiklos pajamų išaugimo padidėjo 1,68 proc., t. y. nuo 8,26 iki 9,94 proc. Tuo tarpu tipinės veiklos pelno dalis pardavimuose dėl išaugusių veiklos sąnaudų sumažėjo nuo 8,97 iki 5,87 proc., t. y. 3,1 proc. Bendrojo pelno dalis pardavimuose užima didžiąją dalį, t. y. 2002-2004 m. padidėjo nuo 15,35 iki 16,07 proc. (0,72 proc.) dėl išaugusių pardavimo pajamų ir sumažėjusios savikainos, o 2005 m. lyginant su praėjusiais metais dėl išaugusios pardavimo savikainos sumažėjo 4,41 proc., t. y. iki 11,66 proc.

UAB „Fegda“ grynojo pelno dalis pardavimuose 2002-2005 m. padidėjo 4,77 proc., t. y. nuo 8,33 iki 13,10 proc. Grynojo pelno didėjimą lėmė išaugusios pardavimo pajamos ir sumažėjusi savikaina. Įprastinės veiklos pelnas analizuojamu laikotarpiu dėl sumažėjusių veiklos sąnaudų padidėjo nuo 8,68 iki 15,94 proc. Iš kitos veiklos įmonė pajamų negavo. Finansinė ir investicinė veikla 2002 m. ir 2005 m. buvo nuostolinga, o 2003 m. ir 2004 m. pajamos iš šios veiklos vidutiniškai sudarė 0,33 proc. pardavimuose. Bendrojo pelno dalis analizuojamu laikotarpiu dėl išaugusių pardavimo pajamų ir sumažėjusios pardavimo savikainos išaugo nuo 22,39 iki 23,42 proc.

Taigi, 2002-2005 m. iš analizuojamų įmonių UAB „Fegda“ turi didžiausią pelno prieš apmokestinimą, grynojo, bendrojo ir tipinės veiklos pelno dalį pardavimuose. Didžiausias įprastinės veiklos pelnas lyginant su pardavimo apimtimi tenka UAB „Panevėžio keliai“. Mažiausias veiklos sąnaudas lyginant su pardavimų apimtimi patiria UAB „Šiaulių plentas“.

Grynasis pelnas yra galutinis įmonės veiklos rezultatas, parodantis, ar pelningas yra pardavimo procesas ar ne. Grynojo pelno rodiklis yra aktualus ir reikšmingas tiek įmonių vadovams, tiek ir išoriniams analitinės informacijos vartotojams, skolinantiems lėšas ar teikiantiems materialinius išteklius. UAB „Šiaulių plentas“ grynojo pelno dinamika pateikta 2.1. lentelėje.

2.1. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ grynojo pelno dinamika 2002-2006 metais

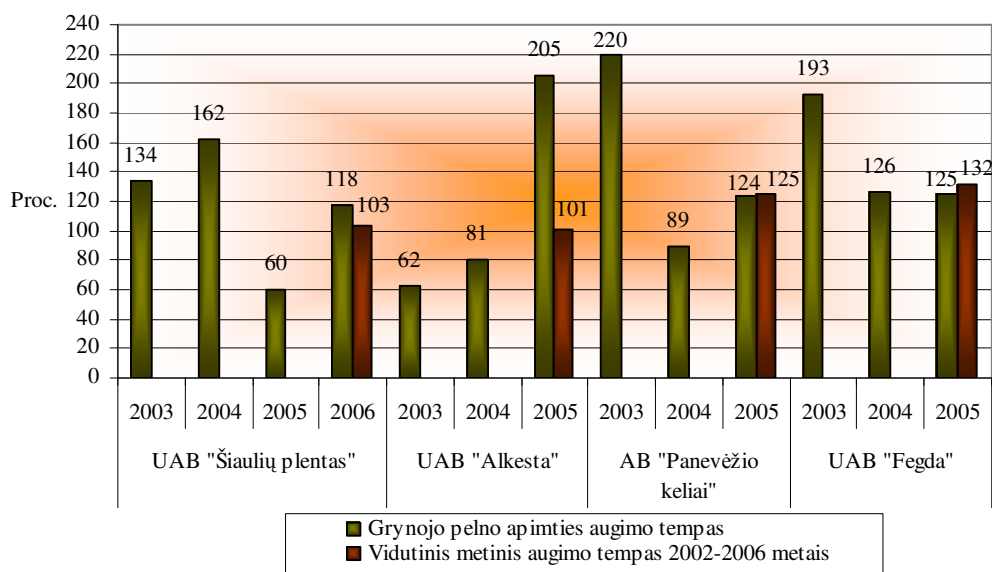
Eil. Nr.	Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
1.	Metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt	4040	5414	8763	5278	6215
2.	Vidutinė metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt (4040+5414+8763+5278+6215)/5					5942
3.	Absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt		1374	3349	-3485	937
4.	Vidutinis metinis absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt (1374+3349-3485+937)/4					544
5.	Grynojo pelno apimtys augimo tempas, proc.	100,0	134,0	161,9	60,2	117,8
6.	Vidutinis metinis augimo tempas 2002-2006 metais, proc. $\sqrt[5]{1,34 \cdot 1,619 \cdot 0,602 \cdot 1,178 \cdot 100}$					103

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

Kaip rodo lentelės duomenys, UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2006 metais dirbo stabiliai ir pelningai. 2002-2004 metais grynojo pelno apimtys nuolat augo. 2005 m. grynojo pelno apimtis sumažėjo 3485 tūkst. Lt lyginant su praėjusiais metais, o 2006 m. lyginant su praėjusiais metais padidėjo 937 tūkst. Lt. Vidutinė metinė grynojo pelno apimtis siekia 5942 tūkst. Lt. Vidutinis

metinis absoliutus grynojo pelno prieaugis sudaro 544 tūkst. Lt, t.y. vidutiniškai apie 103 procentus kasmet, tai rodo, kad bendrovė sėkmingai vysto pardavimo procesą, efektyviai naudoja turimus materialinius išteklius ir kontroliuoja veiklos sąnaudas.

UAB „Alkesta“, AB „Panevėžio keliai“ ir UAB „Fegda“ grynojo pelno dinamika pateikiama 16 priede. Iš šio priedo duomenų matyti, kad UAB „Alkesta“ vidutinė metinė grynojo pelno apimtis yra 5612 tūkst. Lt, t. y. 330 tūkst. Lt mažiau negu UAB „Šiaulių plentas“. UAB „Alkesta“ mažiausias iš analizuojamų įmonių vidutinis metinis absoliutus grynojo pelno prieaugis – tik 52 tūkst. Lt. Bendrovės „Panevėžio keliai“ didžiausia iš konkurentų vidutinė metinė grynojo pelno apimtis, t. y. 11766 tūkst. Lt, ir vidutinis metinis absoliutus grynojo pelno prieaugis – 2937 tūkst. Lt. Iš karto po AB „Panevėžio keliai“ eina UAB „Fegda“, kurios vidutinė metinė grynojo pelno apimtis siekia 7937 tūkst. Lt, o vidutinis metinis absoliutus grynojo pelno prieaugis – 2577 tūkst. Lt. Remiantis 10 priedo duomenimis sudarytas 2.8. paveikslas, kuriame pateikiama analizuojamų įmonių grynojo pelno apimties augimo tempų dinamika ir vidutinis metinis grynojo pelno augimo tempas 2002-2006 m. laikotarpiu.



2.8. pav. UAB „Šiaulių plentas“ ir konkurentų grynojo pelno apimties augimo tempų dinamika ir vidutinis metinis grynojo pelno augimo tempas 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis įmonių finansinių ataskaitų duomenimis

Iš paveikslo duomenų matyti, kad iš analizuojamų įmonių didžiausią, t. y. 145 proc., vidutinį metinį grynojo pelno augimo tempą 2002-2005 m. laikotarpiu pasiekė bendrovė „Fegda“. AB „Panevėžio keliai“ nuo UAB „Fegda“ atsilieka 10 proc., t. y. jos vidutinis metinis grynojo pelno augimo tempas siekia 135 proc. Toliau seka UAB „Šiaulių plentas“ su vidutiniu metiniu augimo tempu – 103 proc. Mažiausią vidutinį metinį grynojo pelno augimo tempą analizuojamu laikotarpiu pasiekė UAB „Alkesta“ – 101 proc.

Kiekvienos rinkoje veikiančios įmonės tikslas yra akcininkų nuosavybės maksimizavimas. Todėl, toliau darbe, remiantis konceptualioje darbo dalyje pateiktomis formulėmis (1.2.;1.3.), apskaičiuota UAB „Šiaulių plentas“ naujai sukurta vertė arba ekonominis pelnas (EVA) (2.2. lentelė). Bendrovės „Šiaulių plentas“ kapitalą sudaro išleistos paprastosios akcijos ir skolintas kapitalas. Kadangi įmonės kapitalą sudaro keli kapitalo komponentai, o kiekvieno jų kaštai yra skirtingi, tai įmonės kapitalo kaštai apskaičiuojami kaip šių komponentų svertinis vidurkis, kur kiekvieno komponento svoris yra jo dalis bendrajame įmonės kapitale. Įmonės vidutiniai svertiniai kapitalo kaštai (angl. *Weighted Average Cost of Capital, WACC*) apskaičiuojami pagal formulę⁷³:

$$k_{wacc} = k_d \cdot (1 - T) \cdot \frac{D}{E + D} + k_e \cdot \frac{E}{E + D}, \quad (2.1.)$$

čia:

k_d - skolų kaštai;

k_e - akcininkų nuosavybės kaštai;

T - įmonės pelno mokesčio norma;

D - įmonės ilgalaikių finansinių skolų vertė;

E - akcininkų nuosavybės vertė.

Skolų kaštai yra procentinis dydis, kuris parodo, kiek įmonei kainuoja skolintas kapitalas. Akcininkų nuosavybės kaštus įvertinti yra kur kas sudėtingiau nei skolų kaštus. Akcininkų nuosavybės kaštams įvertinti sukurta nemažai modelių, tačiau pagrindiniai yra šie: CAMP (angl. *Capital Asset Pricing Model*); diskontuotų grynujų pinigų srautų (angl. *Discounted Cash Flow, DCF*) ir palyginamasis metodas. Kadangi CAMP ir DCF modelius dėl duomenų trūkumo sunku pritaikyti praktikoje, UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo kaštams įvertinti naudojamas palyginamasis metodas, kuomet įvertinama vidutinė panašios rizikos įmonių, t. y. UAB „Šiaulių plentas“ konkurentų: AB „Panevėžio keliai“; UAB „Alkesta“ ir UAB „Fegda“, vidutinė nuosavo kapitalo grąža. Ši grąža ir laikoma UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo kaštais. 2.2. lentelėje pateikiama UAB „Šiaulių plentas“ EVA dinamika 2002-2006 m.

Iš lentelės duomenų matyti, kad UAB „Šiaulių plentas“ EVA visu analizuojamu laikotarpiu teigiamas, vadinasi UAB „Šiaulių plentas“ gauna pajamas, didesnes nei ekonominiai kaštai šioms pajamoms uždirbti. UAB „Šiaulių plentas“ visu analizuojamu laikotarpiu sukuria nuo 1777 tūkst. Lt iki 5552 tūkst. Lt ekonominio pelno arba naujos vertės. 2002-2004 m. laikotarpiu EVA dėl išaugusio grynojo pelno ir beveik nepakitusių kapitalo kaštų padidėjo nuo 2208 tūkst. Lt iki 5552 tūkst. Lt, t.y. 3344 tūkst. Lt. 2005 m. palyginus su praėjusiais metais dėl 3486 tūkst. Lt sumažėjusio grynojo pelno ir 13,34 proc. išaugusių kapitalo kaštų EVA sumažėjo 3087 tūkst. Lt. 2006 m. bendrovės „Šiaulių plentas“ naujai sukurta vertė sumažėjo 688 tūkst. Lt ir buvo mažiausia

⁷³ Kislingero, E. (2000). *Using of the economic value added model for valuation of a company*. Prague University of Economics. Biatic (ročník 8,11), p. 39.

analizuojamu laikotarpiu, t. y. 1777 tūkst. Lt. Daugiausiai tai lėmė 10418 tūkst. Lt išaugęs investuotas kapitalas. Investuotas kapitalas turi duoti tokią pačią grąžą kaip ir investuotas į panašios rizikos bendrovę kapitalo rinkoje. Jeigu taip nėra, tai akcininko požiūriu pelnas nebuvo uždirbtas ir įmonės veikla tik mažina jo kapitalą.

2.2. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ EVA dinamika 2002-2006 m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Grynasis pelnas, Lt	4039832	5413551	8763317	5277661	6215396
Palūkanos, Lt	92068	69571	174823	194194	407584
NOPAT, Lt	4131900	5483122	8938140	5471855	6622980
Investuotas kapitalas, Lt	10900044	11916030	19184801	17035909	27453416
Skolų kaštai, proc.	5,32	5,19	5,21	5,1	4,9
Balansinė akcininkų nuosavybės vertė, Lt	16342363	20354020	28650025	33427874	37639039
Balansinė ilgalaikių skolų vertė, Lt	355342	550000	1645566	8249010	14972722
Pelno mokestis, proc.	15	15	15	15	15
Kapitalo kaštai, proc.	17,94	18,29	17,15	30,79	21,04
Vidutiniai svertiniai kapitalo kaštai (WACC), Lt	17,65	17,92	16,46	25,55	16,24
Ekonominis pelnas (EVA), Lt	2208042	3379943	5552023	2465017	1777452
<i>Ekonominio pelno (EVA) pasikeitimas, Lt</i>		<i>1171900</i>	<i>2172080</i>	<i>-3087006</i>	<i>-687565</i>

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Jei EVA lygi nuliui, tai jau galima laikyti akcininko pasiekimu, nes investuoto kapitalo grąža kompensavo riziką, t. y. įmonė sukuria tiek vertės, kiek į ją buvo investuota. Taigi, galima daryti išvadą, kad UAB „Šiaulių plentas“ dirba sėkmingai, kadangi visu analizuojamu laikotarpiu jos EVA>0.

Kadangi pelnas yra: vertinimo kriterijus priimant sprendimus svarbiausiais įmonės ekonominės veiklos klausimais; pagrindinis finansinių priemonių šaltinis įmonės plėtrai finansuoti; įmonės veiklos tikslas ir paskata, galima teigti, kad jis yra vienas svarbiausių įmonės veiklos rodiklių. Tačiau absoliutus pelno rodiklis ne visada atspindi įmonės veiklos efektyvumą, todėl norint įvertinti tikrąją įmonės padėtį yra skaičiuojami įvairūs pelningumo rodikliai.

2.2. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų pelningumo analizė

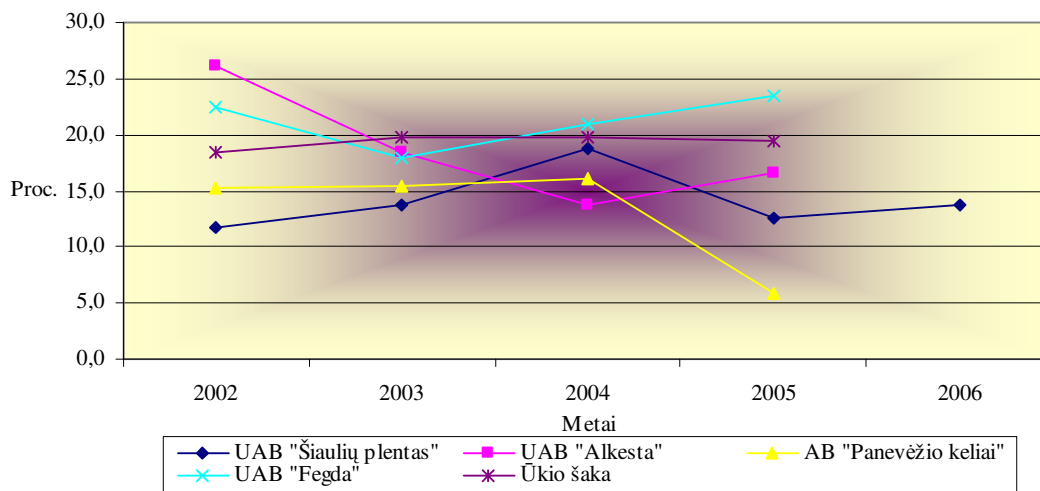
2.2.1. Pardavimų pelningumo rodiklių dinamikos, palyginamoji ir pokyčius lemiančių veiksnių analizė

Toliau darbe, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinėmis ataskaitomis už 2002-2006 m. (8 priedas); VĮ „Registrų centras“ pateiktomis UAB „Alkesta“, AB „Panevėžio keliai“ ir UAB „Fegda“ finansinėmis ataskaitomis už 2002-2005 m. (9,10,11 priedai), bei Lietuvos statistikos metraštyje „Įmonių finansiniai rodikliai“ pateiktomis agreguotomis Lietuvos įmonių finansinėmis

ataskaitomis pagal sektorius, išvestais vidutiniais ūkio šakos pelningumo rodikliais⁷⁴, atlikta bendrojo pelningumo rodiklio palyginamoji analizė už 2002-2005 m.

Pardavimų pelningumo rodikliai atspindi pardavimo efektyvumą įvairiuose įmonės veiklos etapuose. Didėjant pardavimo bei savikainos apimtims, administracinėms išlaidoms, finansinės ir investicinės veiklos rezultatams kinta ir visi pelningumo rodikliai.

UAB „Šiaulių plentas“, pagrindinių konkurentų ir ūkio šakos bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio dinamika 2002-2006 m. pateikta 2.9. paveiksle (16 priedas).



2.9. pav. UAB „Šiaulių plentas“, konkurentų ir ūkio šakos bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis įmonių finansinių ataskaitų ir Statistikos departamento duomenimis

Iš bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio galima spręsti, ar pakankamas skirtumas tarp parduodamų prekių kainų ir jų gamybos sąnaudų. Juo remiantis galima kontroliuoti parduodamų prekių savikainą ir įmonės kainodaros politiką, vadovų gebėjimą parduoti savo produktus.

UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pelningumo rodiklis 2002-2004 m. didėjo nuo 11,82 proc. iki 18,68 proc. (6,9 proc.), tai rodo, jog bendrovė naudojo tinkamą kainų ir konkurencijos politiką bei augo jos produkcijos gamybos efektyvumas. 2005 m. rodiklio reikšmė nukrito iki 12,45 proc., o 2006 m., lyginant su praėjusiais metais pakilo 1,3 proc., t. y. iki 13,8 proc. Visu analizuojamu laikotarpiu bendrovės bendrojo pelningumo reikšmė pakilo 2 proc., taigi, galima teigti, kad įmonė dirba stabiliai. Be to, būtina pažymėti, kad pelningumui atsiliepia tai, kad bendrovė „Šiaulių plentas“ savo geografine padėtimi turi didžiausius Lietuvoje medžiagų vežimo kaštus. Smėlio, žvyro karjeras yra už 39 km nuo asfaltbetonio gamyklos. Analitikų nuomone, bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio kitimo ribos yra nuo 7 iki 35 procentų. Jei rodiklis mažesnis nei 7 procentai, tai rodo, kad įmonė turi sunkumų padengti gamybos išlaidas. Jei šio rodiklio reikšmė mažesnė nei

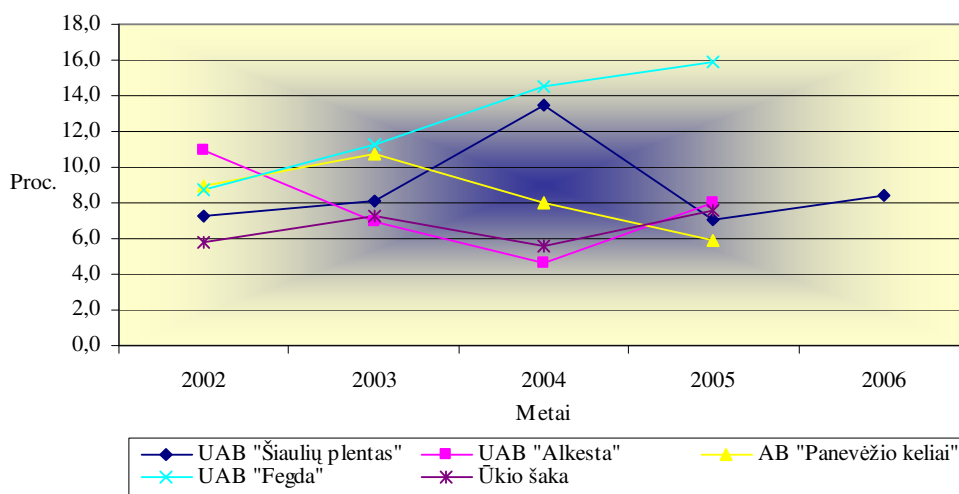
⁷⁴ Lietuvos Statistikos metraštis. *Įmonių finansiniai rodikliai*. Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. 2002 m., p. 72-73, 2003 m., p. 70-71, 2004 m., p. 70-71, 2005 m., p. 70-71.

15 procentų, ji vertinama patenkinamai, o jei daugiau nei 15 procentų – gerai. Apibendrinus pateiktą informaciją, galima teigti, kad UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pelningumo rodikliai patenkinami.

Analizuojamu laikotarpiu daugiausiai sumažėjo UAB „Alkesta“ bendrojo pelningumo rodiklio reikšmė, t. y. dėl savikainos lyginamojo svorio padidėjimo pardavimų apimtyje sumažėjo nuo 26,2 iki 16,6 proc. (9,6 proc.), tačiau ji išliko gera. AB „Panevėžio keliai“ bendrojo pelningumo rodiklis 2002-2005 m. sumažėjo nuo 15,3 iki 5,9 proc. arba 9,4 proc. Dėl statybos medžiagų ir naftos produktų pabrangimo išaugusi pardavimo savikaina lėmė tai, kad įmonės bendrojo pelningumo reikšmė iš geros virto nepatenkinama. UAB „Fegda“ išlaikė stabiliausią ir gerą bendrojo pelningumo reikšmę - analizuojamu laikotarpiu dėl savikainos lyginamojo svorio pardavimų apimtyje sumažėjimo ji padidėjo 1,02 proc., t. y. nuo 22,4 proc. iki 23,42 proc.

UAB „Šiaulių plentas“ vidutinė bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio reikšmė (14,2 proc.) 2002-2005 m. laikotarpiu buvo 3,5 proc. mažesnė už vidutinį konkurentų (17,7 proc.) ir 4,7 proc. už vidutinį šakos lygį (18,9 proc.), todėl galima teigti, kad įmonės veiklą veikė labiau vidiniai veiksniai, susiję su pardavimo apimtimi, savikaina, vadovų priimtais sprendimais ir pan. Bendrovės „Šiaulių plentas“ vadovams reikėtų susirūpinti efektyvesniu įmonės veiklos proceso organizavimu, naudojama kainų ir konkurencijos politika bei produkcijos savikainos mažinimu.

UAB „Šiaulių plentas“, pagrindinių konkurentų ir ūkio šakos veiklos pelningumo rodiklio, padedančio geriau įvertinti ir kontroliuoti veiklos sąnaudas kitimas 2002-2006 m. laikotarpiu pateiktas 2.10. paveiksle (17 priedas).



2.10. pav. UAB „Šiaulių plentas“, konkurentų ir ūkio šakos veiklos pelningumo rodiklio dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis įmonių finansinių ataskaitų ir Statistikos departamento duomenimis

UAB „Šiaulių plentas“ veiklos pelningumas 2002-2006 m. padidėjo nuo 7,32 proc. iki 8,35 proc. (1,03 proc.). Šio rodiklio didėjimas bei veiklos sąnaudų lyginamojo svorio sumažėjimas pardavimų apimtyje rodo, kad bendrovė efektyviai kontroliuoja veiklos sąnaudų formavimąsi. Šio

rodiklio reikšmė didžiausia buvo 2004 metais (13,48 proc.). 2005 m. palyginus su praėjusiais metais, dėl išaugusios parduotų prekių savikainos ir veiklos sąnaudų, veiklos pelningumas sumažėjo 6,4 proc. 2006 m. padidėjus pardavimo pajamoms ir sumažėjus savikainai, veiklos pelningumo reikšmė pasiekė 7,05 proc., t. y. padidėjo 1,3 proc. Remiantis orientaciniu įmonės finansinės būklės rodiklių vertinimo lygiu (2 priedas), UAB „Šiaulių plentas“ veiklos pelningumo rodiklį galima laikyti patenkinamu.

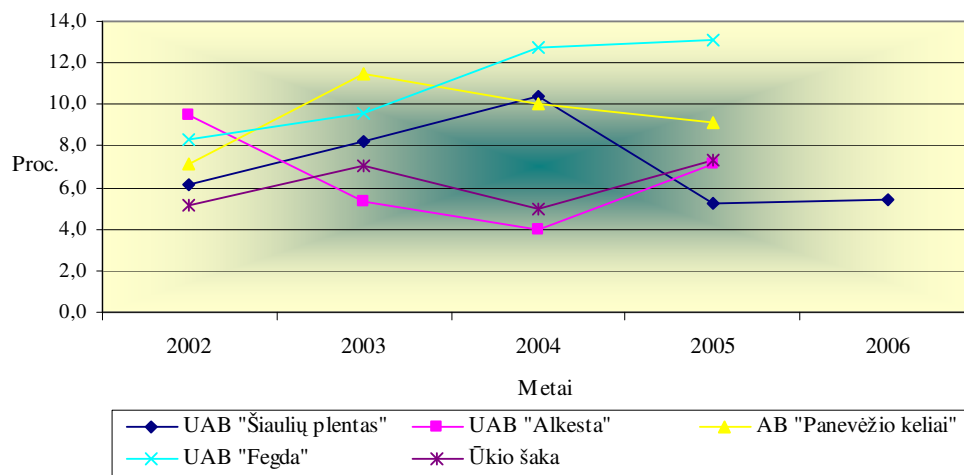
UAB „Alkesta“ veiklos pelningumo reikšmė analizuojamu laikotarpiu sumažėjo 2 proc., t.y. nuo 11 iki 8 proc. Mažiausia šio rodiklio reikšmė buvo 2004 m., kuomet siekė tik 4,6 proc., tačiau 2005 m., išaugus pardavimo pajamoms, veiklos pelningumas padidėjo 3,4 proc.

AB „Panevėžio keliai“ analizuojamo laikotarpio vidutinė veiklos pelningumo reikšmė panaši į UAB „Šiaulių plentas“, t. y. tik 0,48 proc. mažesnė. 2002-2005 m. veiklos pelningumo reikšmė sumažėjo 3,1 proc.

Geriausius veiklos pelningumo rodiklius pasiekia UAB „Fegda“. Analizuojamu laikotarpiu šios bendrovės veiklos pelningumo reikšmė dėl spartesnio pardavimo pajamų augimo lyginant su savikaina pakilo nuo 8,7 proc. iki 15,94 proc., t. y. 7,24 proc. 2005 m. UAB „Fegda“ veiklos pelningumas, remiantis orientaciniu įmonės finansinės būklės rodiklių vertinimo lygiu (2 priedas), iš patenkinamo virto geru.

Taigi, UAB „Šiaulių plentas“ vidutinė veiklos pelningumo rodiklio reikšmė (9 proc.) 2002-2005 m. laikotarpiu buvo 0,6 proc. mažesnė už vidutinį konkurentų (9,6 proc.) ir 2,4 proc. didesnė už vidutinį šakos lygį (6,6 proc.), todėl galima teigti, kad, nepaisant kainų augimo pasaulinėje rinkoje, įmonės vadovai efektyviai kontroliavo veiklos sąnaudų lygį.

UAB „Šiaulių plentas“, pagrindinių konkurentų ir ūkio šakos grynojo pardavimų pelningumo rodiklio, parodančio ar pardavimo procesas buvo pelningas ar ne, 2002-2006 m. laikotarpio dinamika pateikta 2.11. paveiksle (17 priedas).



2.11. pav. UAB „Šiaulių plentas“, konkurentų ir ūkio šakos grynojo pardavimų pelningumo rodiklio dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis įmonių finansinių ataskaitų ir Statistikos departamento duomenimis

UAB „Šiaulių plentas“ kita veikla teigiamai veikė pardavimų pelningumo rodiklius. Iš finansinės ir investicinės veiklos analizuojamu laikotarpiu, išskyrus 2003 m., kuomet buvo gauta 405 tūkst. Lt pajamų, bendrovė patyrė nuostolius. Didžiausią finansinių ir investicinių sąnaudų dalį sudarė labdara ir parama bei pirkimai iš likutinio pelno. 2002-2004 m. grynas pardavimų pelningumas išaugo nuo 6,1 iki 10,4 proc., t. y. 4,3 proc. 2005 m. grynas pelningumas buvo 5,2 proc., o 2006 m. – 5,4 proc. Apibendrinus gautus rezultatus, galima daryti išvadą, kad gryojo pardavimų pelningumo sumažėjimą nuo 6,08 proc. iki 5,4 proc. 2002-2006 m. laikotarpiu daugiausiai lėmė sparčiau nei pardavimo pajamos išaugusi pardavimo savikaina bei veiklos sąnaudos.

UAB „Alkesta“ grynas pardavimų pelningumas analizuojamu laikotarpiu sumažėjo nuo 9,5 iki 7,1 proc., t. y. 2,4 proc. 2003-2004 m., dėl sparčiai išaugusios parduotų prekių savikainos, UAB „Alkesta“ gryojo pelningumo rodiklis buvo mažiausias lyginant su konkurentais ir ūkio šaka, tačiau 2005 m. išaugus pardavimo apimčiai ir sumažėjus savikainai gryojo pelningumo reikšmė pakilo 3,1 proc.

AB „Panevėžio keliai“ gryojo pardavimų pelningumo rodiklio reikšmė lyginant su konkurentais - pakankamai gera. Analizuojamu laikotarpiu šio rodiklio reikšmė pakilo 2 proc. Geriausia gryojo pardavimų pelningumo reikšmė dėl išaugusio tipinės ir įprastinės veiklos pelno buvo 2003 m., kuomet siekė 11,5 proc.

Aukščiausiojo gryojo pardavimų pelningumo rodiklio, t.y. 13,10 proc. 2005 m. pasiekė bendrovė „Fegda“. Analizuojamu laikotarpiu dėl išaugusio bendrojo ir tipinės veiklos pelno šis rodiklis pakilo nuo 8,3 iki 13,10 proc. arba 4,8 proc.

2002-2005 m. UAB „Šiaulių plentas“ vidutinis gryojo pardavimų pelningumo rodiklis (7,5 proc.) 2002-2005 m. laikotarpiu buvo 1,5 proc. mažesnis už vidutinį konkurentų (9 proc.), tai rodo efektyvesnę konkurentų pardavimo procesą ir 1,3 proc. didesnis už vidutinį šakos lygį (6,2 proc.).

Norint įvertinti įmonės pagrindinės veiklos grynąjį rezultatą, t. y. nepriklausomai nuo to, kaip įmonė finansuoja savo veiklą bei kokia jos mokestinė politika, bei eliminuoti sąnaudas, nesusijusias su pinigineis išmokomis, t. y. nusidėvėjimą ir amortizaciją, skaičiuojamas pelnas prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą ir amortizaciją (EBITDA). Bendrovės „Šiaulių plentas“ nudėvimo turto suma yra pakankamai didelė, todėl tikslinga skaičiuoti EBITDA (1.1. formulė), kadangi didelė nusidėvėjimo (amortizacijos) suma gali sąlygoti pernelyg mažą pelną, arba paslėpti augančias pajamas. Apskaičiuotas UAB „Šiaulių plentas“ EBITDA pelningumas pateikiamas 2.3. lentelėje.

Iš lentelės duomenų matyti, kad analizuojamu laikotarpiu UAB „Šiaulių plentas“ EBITDA pelningumas sumažėjo nuo 10,69 proc. iki 10,56 proc. t. y. 0,13 proc. 2003 m. 1,58 proc. EBITDA pelningumo padidėjimą lėmė 286 tūkst. Lt (64,07 proc.) padidėjęs pelno mokestis ir 1374 tūkst. Lt (34 proc.) išaugęs grynas pelnas. 2004 m. EBITDA pelningumas išaugo 2,71 proc., tai lėmė

daugiau nei dvigubai, t. y. 105 tūkst. Lt (151,29 proc.), išaugusios palūkanų sąnaudos, 790 tūkst. Lt (107,84 proc.) padidėjęs pelno mokestis ir 61,88 proc. arba 3350 tūkst. Lt išaugęs grynasis pelnas. 2005 m. EBITDA sumažėjimą 5,55 proc. lėmė 53,67 proc. (1163 tūkst. Lt) padidėjusios nusidėvėjimo sąnaudos, gryojo pelno sumažėjimas 3486 tūkst. Lt (48,52 proc.) ir 39,78 proc. (3486 tūkst. Lt) sumažėjęs grynasis pelnas. 2006 m. EBITDA pelningumas padidėjo 1,13 proc. dėl 109,88 proc. (213 tūkst. Lt) padidėjusių palūkanų sąnaudų bei 108,28 proc. (849 tūkst. Lt) išaugusio pelno mokesčio. Kadangi įmonė kasmet atnaujinama savo techninę bazę ir ateityje planuoja naujo turto įsigijimų ir naujų paskolų, neaišku kada augantis EBITDA pradės transformuotis į didėjantį grynąjį pelną.

2.3. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ EBITDA pelningumo dinamika 2002-2006 m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Grynasis pelnas, Lt	4039832	5413551	8763317	5277661	6215396
Pelno mokestis, Lt	446611	732738	1522948	783961	1632824
Palūkanos, Lt	92068	69571	174823	194194	407584
Nusidėvėjimas (amortizacija), Lt	2517306	1855562	2167754	3331123	3964927
EBITDA, Lt	7095817	8071422	12628842	9586939	12220731
EBITDA pelningumas, proc.	10,69	12,27	14,98	9,43	10,56
EBITDA pelningumo pokytis, proc.		1,58	2,71	-5,55	1,13

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Nepriklausomai nuo to, kur sukuriamas įmonės grynasis pelnas, informacijos vartotojus domina veiksniai, lemiantys jo formavimąsi, nustatant jų poveikio kryptį ir stiprumą. Kaip matyti iš 16 priedo duomenų, analizuojamu laikotarpiu UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio kitimo įtaka grynajam pelnui labai didelė. Todėl, toliau darbe, didesnis dėmesys bus skiriamas bendrojo pelno dinamikos ir pokyčius lemiančių veiksnių analizei.

Bendrojo pelno dydį lemia šie veiksniai: parduotos produkcijos apimtys pokytis; parduotos produkcijos struktūros ir asortimento kitimas; pardavimo kainos bei pardavimo savikainos pasikeitimas. Dėl UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų specifikos (didžiausią pardavimų dalį, t. y. vidutiniškai 93 proc., sudaro statybos-montavimo darbai), analizės metu nenagrinėjama parduotos produkcijos vienetų ir pardavimo kainų pokyčio įtaka bendrajam pelnui.

Norint išsiaiškinti pagrindines priežastis, nulėmusias bendrojo pelno (pelningumo) pokyčius, reikia atlikti atitinkamų veiksnių poveikio analizę nagrinėjamam rodikliui. Taikant grandinių keitimų būdą galima nustatyti kokią įtaką nagrinėjamu laikotarpiu bendrajam pardavimo pelningumui turėjo bendrojo pelno ir pardavimo savikainos pokyčiai. Tai parodo 2.4. lentelės duomenys, kurioje buvo įvertinti bendrojo pelno pokyčius nulėmę veiksniai.

UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pelno pokyčius nulėmę veiksniai 2002-2003 m.

Skaičia- vimo Nr.	Keitimų Nr.	Pardavimo pajamos, Lt	Pardavimo savikaina, Lt	Bendrasis pelnas, Lt	Veiksni pasikeitimo įtaka, Lt	Bendrasis pelningumas, proc.	Veiksni pasikeitimo įtaka, proc.
1		66404655	58555762	7848893	-	11,82	-
2	1	65807176	58555762	7251414	-597479	11,02	-0,8
3	2	65807176	56771753	9035423	1784009	13,73	2,71
					1186530		1,91

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Atlikus šią analizę, galima teigti, kad bendrojo pelno padidėjimą 1186 tūkst. Lt arba 1,91 proc. 2003 m. daugiausia lėmė pardavimo savikainos sumažėjimas 1784 tūkst. Lt (2,71 proc.). Savikainos pokytį nulėmė nusidėvėjimo bei subrangovų sąnaudų sumažėjimas. Dėl pardavimo pajamų sumažėjimo 597 tūkst. Lt bendrasis pelnas sumažėjo 0,8 proc.

2.5. lentelėje pateikti 2003-2004 m. laikotarpiu bendrojo pelno pokyčius lėmę veiksniai.

2.5. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pelno pokyčius nulėmę veiksniai 2003-2004 m.

Skaičia- vimo Nr.	Keitimų Nr.	Pardavimo pajamos, Lt	Pardavimo savikaina, Lt	Bendrasis pelnas, Lt	Veiksni pasikeitimo įtaka, Lt	Bendrasis pelningumas, proc.	Veiksni pasikeitimo įtaka, proc.
1		65807176	56771753	9035423	-	13,73	-
2	1	84323694	56771753	27551941	18516518	32,67	18,94
3	2	84323694	68570674	15753020	-11798921	18,68	-13,99
					6717597		4,95

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

Kaip matyti iš 2.5. lentelės, 2004 m. UAB „Šiaulių plentas“ bendrasis pelnas padidėjo 6718 tūkst. Lt arba 4,95 proc. lyginant su 2003 m. Tai daugiausiai lėmė bendrovės laimėti statybos darbų konkursai, dėl kurių 18516 tūkst. Lt (18,94 proc.) padidėjo pardavimo pajamos. Didėjant pardavimo pajamos, didėja ir parduotų prekių savikaina. Šis, 11798 tūkst. Lt, savikainos pokytis, dėl materialinių sąnaudų padidėjimo, 13,99 proc. sumažino bendrąjį pelną.

Toliau, 2.6. lentelėje, pateikti 2004-2005 m. bendrojo pelno pokyčius lėmę veiksniai.

2.6. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pelno pokyčius nulėmę veiksniai 2004-2005 m.

Skaičia- vimo Nr.	Keitimų Nr.	Pardavimo pajamos, Lt	Pardavimo savikaina, Lt	Bendrasis pelnas, Lt	Veiksni pasikeitimo įtaka, Lt	Bendrasis pelningumas, proc.	Veiksni pasikeitimo įtaka, proc.
1		84323694	68570674	15753020	-	18,68	-
2	1	101639925	68570674	33069251	17316231	32,54	13,86
3	2	101639925	88985396	12654529	-20414722	12,45	-20,09
					-3098491		-6,23

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

2005 m. UAB „Šiaulių plentas“ bendrasis pelnas sumažėjo 3098 tūkst. Lt (6,23 proc.). Jo sumažėjimą lėmė pardavimo savikainos padidėjimas 20414 tūkst. Lt (20,09 proc.). Išaugusią savikainą daugiausiai nulėmė nusidėvėjimo bei subrangovų sąnaudų padidėjimas. Bendrąjį pelną teigiamai veikė pardavimo pajamų padidėjimas 17316 tūkst. Lt (13,86 proc.).

2.7. lentelėje pateikti 2005-2006 m. bendrojo pelno pokyčius lėmę veiksniai.

2.7. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pelno pokyčius nulėmę veiksniai 2005-2006 m.

Skaičia- vimo Nr.	Keitimų Nr.	Pardavimo pajamos, Lt	Pardavimo savikaina, Lt	Bendrasis pelnas, Lt	Veiksni pasikeitimo įtaka, Lt	Bendrasis pelningumas, proc.	Veiksni pasikeitimo įtaka, proc.
1		101639925	88985396	12654529	-	12.5	-
2	1	115752596	88985396	26767200	14112671	23,1	10,6
3	2	115752596	99782347	15970249	-10796951	13.8	-9,3
					3315720		1,3

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

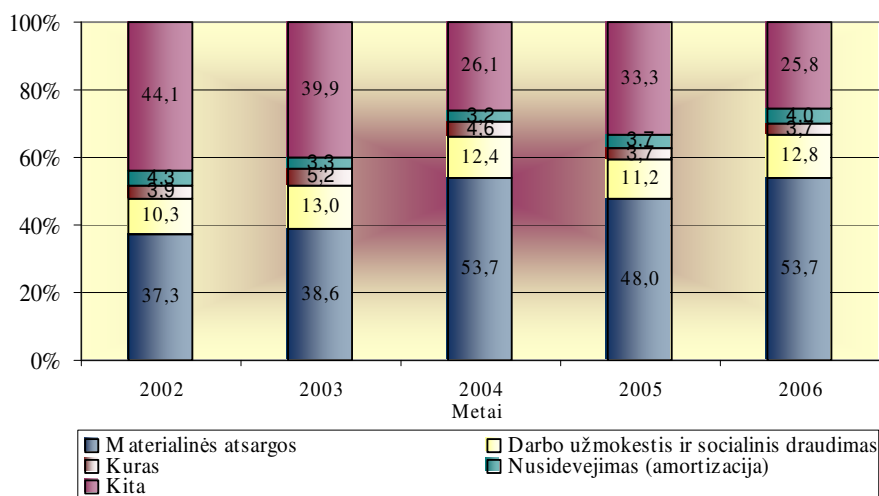
Kaip matyti iš 2.5. lentelės 2006 m. UAB „Šiaulių plentas“ bendrasis pelnas padidėjo 3316 tūkst. Lt arba 1,3 proc. lyginant su 2005 m. Tai daugiausiai lėmė 14113 tūkst. Lt. (10,6 proc.) padidėjusios pardavimo pajamos, kurias lėmė bendrovės konkursuose laimėtų statybos darbų apimtys išaugimas. 10797 tūkst. Lt išaugusi pardavimo savikaina dėl darbo užmokesčio padidėjimo bendrąjį pelną sumažino 9,3 proc.

Taigi, galima daryti išvadą, kad analizuojamu laikotarpiu UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pelningumo didėjimą daugiausiai lėmė pardavimo pajamų didėjimas, o mažėjimą – didėjanti savikaina, kuri yra vienas iš svarbiausių įmonės veiklos rodiklių, apibendrinantis įmonės išlaidas, susijusias su produkcijos gamyba ir pardavimu. Anot J. Mackevičiaus⁷⁵, produkcijos savikainos mažinimas yra pagrindinis pelno didinimo šaltinis, todėl svarbu atlikti išsamesnę produkcijos savikainos analizę. Toliau darbe atlikta savikainos veiksmų pokyčio įtakos bendrajam pelnui analizė (18 priedas). Remiantis atliktos analizės duomenimis sudarytas 2.12. paveikslas, kuriame pateikiama UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo savikainos struktūros dinamika 2002-2006 m. laikotarpiu.

Anksčiau atliktas veiksmų įtakos bendrojo pelno pokyčiui apskaičiavimas parodė, kad 2003 m. teigiamą bendrojo pelno pokytį lėmė sumažėjusi parduotų prekių savikaina. Iš 20 priede atliktos UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo savikainos analizės matyti, kad 2003 m. savikainos sumažėjimą 1784 tūkst. Lt (3,05 proc.) labiausiai nulėmė nusidėvėjimo sąnaudų sumažėjimas 662 tūkst. Lt (26,2 proc.) ir kitų sąnaudų sumažėjimas 3182 tūkst. Lt (12,31 proc.). Kitų sąnaudų neigiamą pokytį nulėmė sumažėjusios subrangos sąnaudos. Parduotų prekių savikainos padidėjimą 2004 m. daugiausiai nulėmė 148934 tūkst. Lt arba 67,9 proc. padidėjusios materialinės sąnaudos.

⁷⁵ Mackevičius, J. (2005). *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius, p. 172.

Šių sąnaudų augimas susijęs su bitumo bei kitų statybinių medžiagų kainų augimo veiksniais. 2005 m. bendrasis pelnas sumažėjo 19,7 proc. (3098 tūkst. Lt). Tai daugiausiai lėmė pardavimo savikainos padidėjimas 29,8 proc. (20414 tūkst. Lt). Tokį savikainos išaugimą labiausiai nulėmė kitų sąnaudų (subrangovų) padidėjimas 65,6 proc. (11747 tūkst. Lt) bei nusidėvėjimo sąnaudų padidėjimas 53,6 proc. (1163 tūkst. Lt). 2006 m. bendrojo pelno padidėjimą 3316 tūkst. Lt (26,2 proc.) lėmė 14113 tūkst. Lt (13,88 proc.) padidėjusios pardavimo pajamos ir 10797 tūkst. Lt (12,13 proc.) padidėjusi parduotų prekių savikaina. Savikainos išaugimą nulėmė 2822 tūkst. Lt. (28,3 proc.) padidėjusios darbo užmokesčio sąnaudos bei 10882 tūkst. Lt (25,5 proc.) padidėjusios materialinės sąnaudos. Darbo užmokesčio sąnaudų augimas susijęs su darbo jėgos kainų augimo veiksniais ir įmonės vykdoma darbuotojų motyvavimo politika (visi darbuotojai įmonės lėšomis apdrausti grupiniu gyvybės draudimu), o materialinių sąnaudų – su statybinių medžiagų (ypač bitumo) kainų augimo veiksniais.



2.12 pav. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo savikainos struktūros dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Apibendrinus 15 priedo analizės duomenis, galima daryti išvadą, kad analizuojamu laikotarpiu įmonės pardavimo savikainos augimą lėmė pastovus pagrindinių žaliavų ir medžiagų, kuro bei darbo jėgos kainų augimas pasaulinėse rinkose. Pardavimo savikainos dalį 2002-2006 m. laikotarpiu vidutiniškai sudarė: materialinės sąnaudos, t. y. kelių tiesimui būtinos medžiagos - 46 proc.; kitos sąnaudos, kurių didžiąją dalį sudaro subrangovų sąnaudos - 34 proc.; darbo užmokesčio sąnaudos - 12 proc., kuras ir nusidėvėjimas – 4 proc. Pažymėtina, kad nepaisant absoliutinio savikainos lygio augimo, santykinė savikainos dalis (lyginant su pardavimo pajamomis) sumažėjo nuo 88,2 proc. iki 86,2 proc. Santykinis savikainos mažėjimas rodo, darbo našumo augimą, įvertinant, kad dalis veiksnių (darbo, kuro, žaliavų kainos) nuo bendrovės nepriklauso. Sparčiausiai augančios sąnaudų kategorijos yra materialinės žaliavos (atsargos), kurios per nagrinėjamą

laikotarpį išaugo net 145 proc. ir darbo užmokestis, 2002-2006 m. laikotarpiu išaugęs 112 proc. Dabartinės rinkos tendencijos leidžia manyti, kad darbo užmokesčio augimas ir ateityje nesulėtės, todėl įmonės vadovybė turėtų susirūpinti darbo organizavimo efektyvumo didinimu.

Atlikta pardavimų pelningumo rodiklių analizė parodė, kad UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų pelningumas analizuojamu laikotarpiu buvo mažesnis už vidutinį konkurentų, todėl bendrovės vadovams reikėtų susirūpinti efektyvesniu įmonės veiklos proceso organizavimu, naudojama kainų ir konkurencijos politika bei produkcijos savikainos mažinimu.

2.2.2. UAB „Šiaulių plentas“ paklausos sezoniškumo tyrimas

Sezoniškumo ištyrimas gamyboje ar prekyboje turi didelę reikšmę nusakant darbų paklausą ateityje ir taip planuojant gamybos apimtis ketvirčiais ar mėnesiais. Į sezoninių svyravimų rodiklius atsižvelgiama paskirstant metinius pardavimus pagal ketvirčius ir mėnesius konkrečioms produktų grupėms. Metų laikotarpio planavimas, pagrįstas sezoniškumo rodikliais, padidina plano ekonominį pagrindimą.

Sezoniškumas tiek gamyboje, tiek pardavimuose įmonių veiklą veikia neigiamai, kadangi sąlygoja netolygų gamybinių įrengimų apkrovimą, netolygų atsargų susikaupimą ir pan. Dėl šios priežasties sezoniškumo problemos sprendimas yra svarbus įmonės uždavinys. Sezoniškumo problema gali būti išspręsta tik ištyrus ir kuo labiau patenkinant besikeičiančią metų laikotarpyje vartotojų tam tikros prekės paklausą. Taigi, norint išspręsti sezoniškumo problemą, reikia kiek įmanoma sezoninius svyravimus sušvelninti ir panaikinti ten, kur tai įmanoma ir tikslinga bei pardavimų aktyvinimas reikiamais periodais ten, kur sezoniškumo panaikinimas yra neįmanomas ar netikslingas.

Atlikta analizė rodo, kad UAB „Šiaulių plentas“ veikla yra pastovi ir pelninga, tačiau finansų analitikai pabrėžia analizės svarbą net tuomet, kai įmonės veiklos rezultatai yra geri. Viena iš pelningos veiklos užtikrinimo prielaidų – išsiaiškinti, kas yra veiksminga ir kas ne, siekiant pritaikyti pagrįstus sprendimus kitomis aplinkybėmis.

Sprendžiant pardavimų bei gamybos sezoniškumo problemą, reikia atkreipti dėmesį į veiksnių, sąlygojančių netolygius tam tikros prekės ar paslaugos pardavimus metų laikotarpyje. Pavyzdžiui, UAB „Šiaulių plentas“ kelių tiesimo ir remonto paslaugos bei su tuo susijusių prekių gamyba turėtų būti sumažinta iki minimumo. Tam tiesioginę įtaką daro įmonės laimėti konkursai darbų atlikimui, šių darbų finansavimas, nepalankios oro sąlygos, gamybos įrengimų ir darbo jėgos trūkumas ir kt.

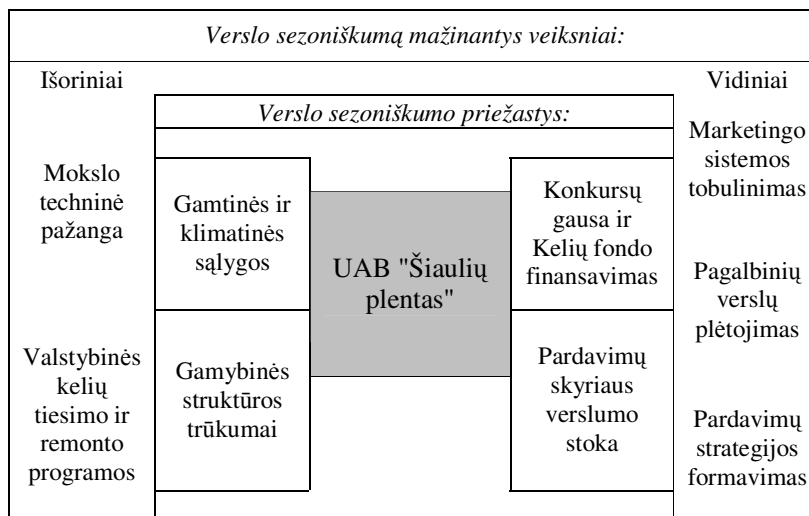
Sezoniniai svyravimai UAB „Šiaulių plentas“ veikloje – tai per daugelį metų tais pačiais periodais pasikartojantys padidėjimai ir sumažėjimai realizuojant įmonės paslaugas bei pagrindines medžiagas kelių tiesimo, statybos ir remonto darbams.

Įmonės teikiamos paslaugos daugiausia atliekamos palankiomis oro sąlygomis, nes esant šaltam orui, nuolat sningant ar lyjant daugelis darbų negali būti atliekami. Tuomet neužtikrinama jų kokybė arba įmonės turima technika nėra pritaikyta dirbti žiemą (pvz. kelių statyba ir remontas, asfaltbetonio gamyba, karjerų eksploatavimas ir pan.). Bendrovė kiekvieną vėlyvą rudenį privalo stabdyti gamybą ir per kelis mėnesius atnaujinti įrangą, ją remontuoti, pašalinti įvairius nesklandumus ir ruošti naujam darbų sezonui.

Svyravimai, nagrinėjamos įmonės pavyzdžiu, yra sąlygojami ne tik gamybos, oro sąlygų, bet ir įmonės marketingo, gamybinio-techninio skyrių darbo, kadangi darbų apimtys yra nustatomos laimint konkursus kelių tiesimo, statybos ir remonto darbams, bei gaunant Kelių fondo lėšas šių darbų atlikimui.

Apibendrinus anksčiau aptartus veiksnius buvo sudarytas 2.13. paveikslas, kuriame pateikiamas UAB „Šiaulių plentas“ verslo sezoniškumo modelis.

Kalbant apie kelininkų verslo problemiškumą būtina pabrėžti, kad pagrindinis užsakovas yra valstybė. Besikeičianti politinė situacija įneša neramumo ir į kelių tiesimo sektorių. Naujai atėję į valdžią politikai, kaip rodo praktika, dažnai daro skubotas išvadas, kurios gali būti labai pragaištingos kelininkų verslui. Tikimasi, kad buvimas ES neleis reikštis kraštutinėms nuomonėms dėl kelių programos ar fondo tikslingumo, gerės infrastruktūra, kuri yra būtina ekonominei raidai.



2.13. pav. UAB „Šiaulių plentas“ verslo sezoniškumo modelis

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis išanalizuota literatūra UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

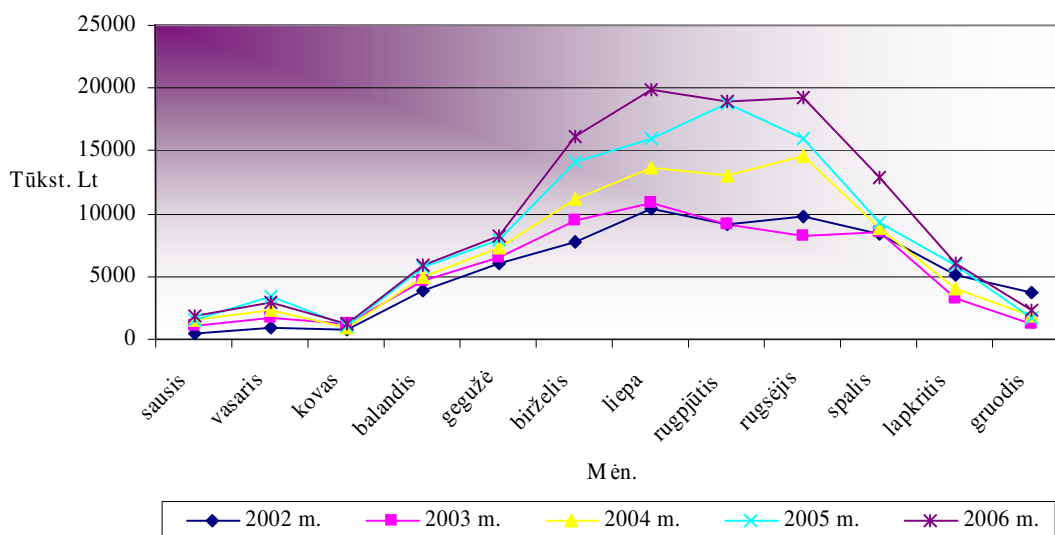
Sezoniniai svyravimai, nors ir lėtai, tačiau palaipsniui gali keistis, veikiant socialiniams ekonominiams veiksniams. Sezoninių svyravimų statistinė analizė leidžia tam tikru laipsniu sušvelninti neigiamą įtaką ir įgalina tiksliau planuoti gamybą ir paslaugas. Taigi, pardavimų sezoniškumo problemos išsprendimas susideda iš sezoninių svyravimų sušvelninimo ir panaikinimo ten, kur tai įmanoma ir tikslinga, bei pardavimų aktyvinimas ten, kur sezoniškumo panaikinimas yra neįmanomas ar netikslingas.

Sezoninių pardavimų apimčių analizė

UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimčių sezoniškumo ištyrimas, jo dinamiškumo nustatymas, turi reikšmės ne tik pagrindiniams įmonės veiklos rezultatams, bet ir jų prognozėms, t.y. įmonė, turėdama šią informaciją, gali planuoti savo veiklą (prekių ir paslaugų pardavimų ritmingumą, jų gamybos kaštus, darbo jėgos didinimą ir su tuo susijusių išlaidų augimą).

UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų dinamika 2002-2006 metų laikotarpiu pateikiama 2.14. paveiksle.

Kaip rodo paveikslo duomenys, įmonės pardavimo pajamų mėnesiais dinamika metai iš metų yra pakankamai pastovi. Kiekvienų metų sausio – kovo mėnesiais pardavimo pajamos yra pačios mažiausios, vėliau, nuo kovo mėnesio jos sparčiai kyla, kol maksimumą pasiekia liepos mėnesį. Atskirais metais maksimumas pasiekiamas rugsėjo mėn. Nuo spalio mėnesio pardavimo pajamos labai sparčiai mažėja.



2.14. pav. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų dinamika mėnesiais 2002 -2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Atlikta analizė leidžia teigti, kad UAB „Šiaulių plentas“ veiklą lemia sezoniškumas, todėl pasitelkus statistinius metodus, tolesnėse darbo dalyse bus atliekama sezoninių pardavimų apimčių svyravimų analizė.

Pasinaudojant E. Bagdono⁷⁶ aprašytu sezoniškumo indekso skaičiavimo nuo vidurkiu metodu, buvo sudaryta 2.8. lentelė, kurioje apskaičiuoti UAB „Šiaulių plentas“ sezoniškumo indeksai.

Atlikta analizė ir lentelėje pateikti duomenys leidžia teigti, kad visu tiriamuoju laikotarpiu UAB „Šiaulių plentas“ didžiausi pardavimai būna gegužės–spalio mėnesiais. Tuomet gamybos apimtys būna didesnės pusantra, o kartais net ir apie 2 kartus. Žiemos ir ankstyvo pavasario mėnesiais

⁷⁶ Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai*. Kaunas: Technologija, p. 165.

pardavimo pajamos sumažėja beveik keturgubai palyginti su vidutiniu mėnesio vidurkiu. Pačios mažiausios įmonės gamybos apimtys būna sausio-kovo mėn., kuomet sezoniškumo indeksas sumažėja 5-6 kartus.

2.8. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimčių analizė vidurkių metodu

Mėnuo	Žinomi duomenys					Apskaičiuoti dydžiai	
	Pardavimo apimtys, tūkst.Lt					Vidutiniškai per 5 metus	Sezoniškumo indeksas, %
	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.		
sausis	417	1025	1542	1629	1920	1306,6	1,51
vasaris	931	1684	2269	3442	2920	2249,2	2,59
kovas	702	1185	944	1135	1204	1034	1,19
balandis	3877	4686	4914	5750	5900	5025,4	5,79
gegužė	6022	6541	7303	7990	8209	7213	8,31
birželis	7759	9478	11131	14159	16200	11745,4	13,53
liepa	10376	10847	13717	15980	19855	14155	16,31
rugpjūtis	9218	9146	12994	18750	18940	13809,6	15,91
rugsėjis	9797	8212	14654	15925	19299	13577,4	15,64
spalis	8353	8588	8918	9350	12911	9624	11,09
lapkritis	5198	3202	4025	5845	6001	4854,2	5,59
gruodis	3755	1213	1913	1685	2394	2192	2,53
IŠ VISO:	66405	65807	84324	101640	115753	86785,8	100,00

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Naudojantis 2.8. lentelės duomenimis ir E. Bagdono⁷⁷ siūlomu grandinių indeksų metodu, buvo sudaryta 2.9. lentelė, kurioje pateikiama pardavimo apimčių analizė grandinių indeksų metodu.

2.9. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimčių analizė grandinių indeksų metodu

Mėnuo	Grandininiai augimo tempai, proc.					Vidutinis augimo tempas, proc.
	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	
Sausis	30	27	127	85	114	76,62
vasaris	223	164	147	211	152	179,48
kovas	75	70	42	33	41	52,24
balandis	552	395	521	507	490	492,93
gegužė	155	140	149	139	139	144,42
birželis	129	145	152	177	197	160,11
liepa	134	114	123	113	123	121,28
rugpjūtis	89	84	95	117	95	96,15
rugsėjis	106	90	113	85	102	99,17
spalis	85	105	61	59	67	75,32
lapkritis	62	37	45	63	46	50,60
gruodis	72	38	48	29	40	45,34

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Grandinių indeksų metodas pagrįstas grandinių augimo tempų apskaičiavimu. Grandininiai didėjimo tempai apibūdina dinamikos eilutės lygio pasikeitimą per vienerius metus. Kai yra duomenų apie kelerių metų reiškinio kitimo dinamiką, tuomet gali būti apskaičiuotas vidutinis augimo tempas.

⁷⁷ Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai*. Kaunas: Technologija, p. 168-169.

Iš 2.9. lentelėje pateiktų skaičiavimų matyti, kad abu analizės būdai rodo tą pačią kitimo tendenciją – didžiausios įmonės gamybos apimtys pasiekiamos vėlyvojo pavasario ir ankstyvojo rudens mėnesiais.

2.8. ir 2.9. lentelių duomenys rodo, kad, be valstybės skelbiamų konkursų kelių tiesimui ir remontui, UAB „Šiaulių plentas“ gamybos apimtis lemia metų laikas, t.y. palankios ar nepalankios oro sąlygos. Tolesnės analizės metu, siekiant nustatyti priklausomybę tarp vidutinės metinės vieno mėnesio temperatūros ir UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų, buvo skaičiuotas koreliacijos koeficientas. Analizei atlikti buvo pasirinkti 2006 metai.

V. Bartosevičienė ir D. Stukaitė⁷⁸ pabrėžia, kad koreliacinės analizės uždavinys yra pamatuoti ryšius tarp varijuojančių požymių, nustatant priežastinius ryšius ir veiksmų įvertinimą, kurie nurodo didžiausią daromą įtaką rezultatams. Tiesinės koreliacijos koeficientas skaičiuojamas pagal formulę:

$$r = \frac{\overline{xy} - \bar{x} \cdot \bar{y}}{\sigma_x \cdot \sigma_y}, \quad (2.2.)$$

čia:

σ - vidutinis kvadratinis nuokrypis apskaičiuojamas x arba y reikšmei,

\overline{xy} - tiriamųjų rodiklių x ir y vidurkių sandauga,

r – koeficientas, parodantis ryšio tarp dviejų kintamųjų glaudumą.

Jis gali kisti ribose nuo -1 iki 1. Koreliacinio ryšio glaudumas nustatomas pagal tokius intervalus: 0,1-0,3 – ryšys silpnas; 0,31-0,5 – ryšys vidutinis; 0,51-0,7 – ryšys pastebimas; 0,71-0,9 – stiprus ryšys, 0,91-0,99 – ryšys labai stiprus.

Koreliacijos koeficientas parodo ar tarp pasirinktų rodiklių yra ryšys ir jei jis yra, tai parodo to ryšio stiprumą ir kryptį. Tuo pačiu iš gautų reikšmių galima sužinoti ar aptikti ryšiai yra pakankamai stiprūs ir reikšmingi.

Naudojantis Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos duomenų bazėje pateikta informacija⁷⁹ ir UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų duomenimis už 2006 m., sudaryta 2.10. lentelė.

$$\sigma_x = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n}} = \sqrt{62,783} = 7,92 ;$$

$$\sigma_y = \sqrt{\frac{\sum (y - \bar{y})^2}{n}} = \sqrt{46408505} = 6812,37 ;$$

$$r = \frac{111351,15 - 6,3 \cdot 9646,08}{7,92 \cdot 6812,37} = 0,937 .$$

Determinacijos koeficientas randamas:

⁷⁸ Bartosevičienė, V., Stukaitė, D. (2004). *Ekonominės statistikos praktikumas*. Kaunas: Technologija, p. 90.

⁷⁹ Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos. *Lietuvos klimatas* [žiūrėta 2007-03-01]. Prieiga per internetą: <http://www.meteo.lt/klim_lt_klimatas.php>.

$$r^2 = 0,937^2 = 0,88.$$

Paskaičiuojamas regresijos koeficientas:

$$b = r \cdot \frac{\sigma_x}{\sigma_y} = 0,937 \cdot \frac{7,92}{6812,37} = 0,001.$$

2.10. lentelė

Vidutinės metinės vieno mėnesio temperatūros ir pardavimo pajamų vidutinių reikšmių paskaičiavimas 2006 m.

Mėnuo	Vidutinė metinė vieno mėnesio temperatūra, °C (x)	Padavimų pajamos, tūkst. Lt (y)	(xy)
Sausis	-5,00	1920,00	-9600,00
Vasaris	-4,50	2920,00	-13140,00
Kovas	-0,70	1204,00	-842,80
Balandis	5,40	5900,00	31860,00
Gegužė	13,00	8209,00	106717,00
Birželis	15,00	16200,00	243000,00
Liepa	17,00	19855,00	337535,00
Rugpjūtis	16,20	18940,00	306828,00
Rugsėjis	11,90	19299,00	229658,10
Spalis	7,00	12911,00	90377,00
Lapkritis	3,50	6001,00	21003,50
Gruodis	-3,00	2394,00	-7182,00
Σ	75,80	115753,00	1336213,80
<i>Vid. reikšmė</i>	<i>6,30</i>	<i>9646,08</i>	<i>111351,15</i>

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų ir Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos duomenų bazėje pateikta informacija

Pateikti duomenys ir skaičiavimai rodo, kad koreliacijos koeficientas yra lygus 0,937, todėl galima daryti išvadą, kad ryšys tarp mėnesio temperatūros ir pardavimo pajamų yra labai stiprus ir tiesioginis, t.y. kylant oro temperatūrai UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimtys didėja. Determinacijos koeficientas rodo, kad 88 proc. pardavimo pajamų variacijos lemia oro temperatūra, t.y. oro temperatūra pardavimo pajamų dydį lemia 88 proc., o likusius 12 proc. lemia kiti veiksniai.

Regresijos koeficientas rodo, kad oro temperatūrai padidėjus 1 proc., UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamos padidės 1 proc.

Atlikta analizė leidžia teigti, kad UAB „Šiaulių plentas“ gamybos apimtys yra labai lemiamos oro sąlygų, kurios priskiriamos išoriniams veiksniams ir nepriklauso nuo įmonės vadovų.

Sezoniškumo tyrimas slankiųjų vidurkių metodu

Sezoniniai svyravimai gali būti įtraukti į prognozes naudojant sezoninį indeksą, apskaičiuojamą slenkančio vidurkio metodu.

Naudojantis knygoje „Vadybinė ekonomika“⁸⁰ išdėstytu slenkančio vidurkio metodo naudojimu ir UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2006 m. pardavimo apimtimis buvo sudaryta 2.11. lentelė.

Slenkantis vidurkis randamas sudėjus kiekvieno nagrinėjamo laikotarpio reikšmes ir sumą padalijus iš tų laikotarpių skaičiaus. 2.11. lentelėje pateikiami UAB „Šiaulių plentas“ penkerių metų pardavimo duomenys, kurie suskirstyti ketvirčiais. Naudojant šį metodą iš pradžių nustatoma ir anuliuojama ilgalaikio poveikio tendencija bei atsitiktiniai trumpalaikiai veiksniai ir tik po to nustatoma sezoninė banga.

Keturių dalių laikotarpio slenkantis keturnaris vidurkis, centruotas slenkantis vidurkis, sezoniškumo indeksas ir koreguota įmonės apyvarta pagal sezoniškumo indeksą pateikiami 2.11. lentelėje.

2.11. lentelė

**UAB „Šiaulių plentas“ sezoniškumo indekso skaičiavimas naudojant
4 laikotarpių slankiojančių vidurkių metodą**

Metai	Ketvirčiai	Faktinė apyvarta, tūkst.Lt	Slenkantis keturnaris vidurkis	Centruotas vidurkis	Faktinės apyvartos santykis su slenkančiu vidurkiu (1:3)	Sezoniškumo indeksas, I _s	Koreguota pagal I _s apyvarta, (1:5)
A	B	1	2	3	4	5	6
2002	I	2050,00				0,2387	8588
	II	17658,00	16601,25			1,1142	15848
	III	29391,00	17062,25	16831,750	1,746	1,8426	15951
	IV	17306,00	17824,00	17443,125	0,992	0,7706	22458
2003	I	3894,00	17527,50	17675,750	0,220	0,2387	16313
	II	20705,00	16451,75	16989,625	1,219	1,1142	18583
	III	28205,00	16667,00	16559,375	1,703	1,8426	15307
	IV	13003,00	17327,75	16997,375	0,765	0,7706	16874
2004	I	4755,00	20617,75	18972,750	0,251	0,2387	19920
	II	23348,00	21081,00	20849,375	1,120	1,1142	20955
	III	41365,00	21443,75	21262,375	1,945	1,8426	22449
	IV	14856,00	22581,50	22012,625	0,675	0,7706	19278
2005	I	6206,00	24904,00	23742,750	0,261	0,2387	25999
	II	27899,00	25410,00	25157,000	1,109	1,1142	25039
	III	50655,00	25369,50	25389,750	1,995	1,8426	27491
	IV	16880,00	25972,00	25670,750	0,658	0,7706	21905
2006	I	6044,00	27831,75	26901,875	0,225	0,2387	25320
	II	30309,00	28938,25	28385,000	1,068	1,1142	27202
	III	58094,00				1,8426	31528
	IV	21306,00				0,7706	27649

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

⁸⁰ Bhaskar Jyoti, D. (2002). *Vadybinė ekonomika*. Kaunas: Technologija, p. 79.

Tam kad būtų išryškunami sezoniniai svyravimai, apskaičiuojamas *faktinės apyvartos santykis su to ketvirčio centruotu vidurkiu*. Remiantis gautais rezultatais buvo sudaryta 2.12. lentelė.

2.12. lentelės duomenys rodo, kad skirtingų metų tų pačių ketvirčių santykiniai rodikliai skiriasi, bet išlaiko tą patį eiliškumą.

Tolesnės analizės metu buvo apskaičiuotas vidutinis sezoniškumo indeksas ir koreguotas sezoniškumo indeksas ir apskaičiuota koreguota apyvarta pagal sezoniškumo indeksą.

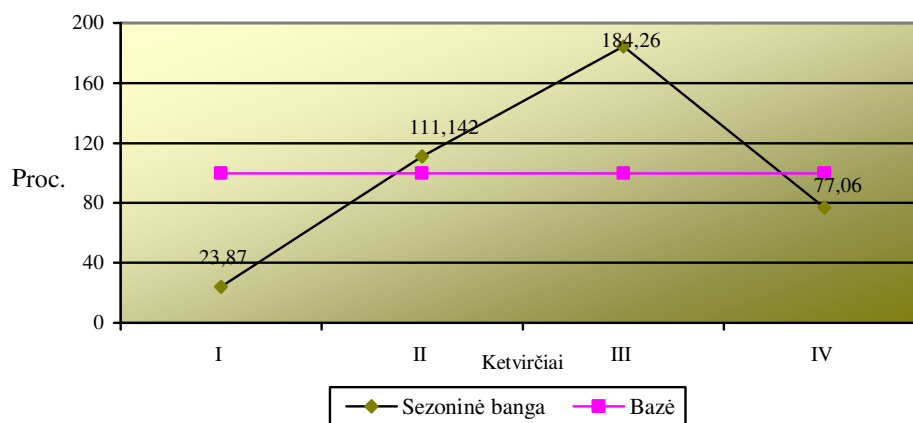
2.12. lentelė

Faktinės apyvartos ir centruoto slenkančio vidurkio santykis

Metai	Ketvirčiai				Suma
	I	II	III	IV	
2002			1,7460	0,9920	
2003	0,2200	1,1900	1,7030	0,7650	
2004	0,2510	1,1200	1,9450	0,6750	
2005	0,2610	1,0900	1,9950	0,6580	
2006	0,2250	1,0680			
Vidutinis sezoniškumo indeksas	0,2393	1,1170	1,8473	0,7725	3,9760
Koregavimo koeficientas					0,9975
Koreguotas sezoniškumo indeksas	0,2387	1,1142	1,8426	0,7706	3,97=4

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Remiantis 2.12. lentelės duomenimis ir skaičiavimais, buvo sudarytas 2.15. paveikslas, kuriame pavaizduota UAB „Šiaulių plentas“ sezoninė banga apskaičiuota slankiųjų vidurkių metodu.



2.15. pav. UAB „Šiaulių plentas“ sezoninė banga apskaičiuota slankiųjų vidurkių metodu

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Knygoje „Vadybinė ekonomika“⁸¹ pažymima, kad išlygindamas sezoninių duomenų viršūnes bei įdubimus, slenkantis vidurkis panaikina duomenų sezoniškumą ir kartu atskleidžia slypinčią tendenciją.

⁸¹ Bhaskar Jyoti, D. (2002). *Vadybinė ekonomika*. Kaunas: Technologija, p. 84.

Tačiau būtina pažymėti, kad slenkančio vidurkio metodas turi ir privalumų ir trūkumų. Pagrindinis metodo privalumas yra tas, kad kaip ilgalaikę tendenciją atskleidžiantis metodas, jis yra paprastas ir lengvas naudoti. Taip pat jis pateikia realią ilgo laikotarpio judėjimo charakteristiką. Tačiau slenkančio vidurkio metodas naudojamas su prielaida, kad tiriamų duomenų eilučių periodiškumas yra apibrėžtas ir santykinai pastovus - o tai yra trūkumas.

Atlikta UAB „Šiaulių plentas“ sezoniškumo įtakos pardavimo apimtims analizė leidžia teigti, kad bendrovės veikla yra labai lemiamą sezoniškumo. Dėl šios priežasties įmonės vadovai didelį dėmesį privalo skirti sezoniškumo problemos sprendimui.

Iš pateiktos informacijos matyti, kad įmonės teikiamos paslaugos nėra išskaidomos į sudėtinę dalis, tai rodo, kad įmonė neturi alternatyvių paslaugų, kurias galėtų teikti ne sezono metu. Nors UAB „Šiaulių plentas“ gamina betoną, gelžbetonio gaminius, asfaltbetonį ir pan., tačiau šios medžiagos yra naudojamos būtent kelių tiesimo ir remonto darbams. Todėl jų panaudojimas kitoje sferoje yra labai nežymus. Šiuo atveju įmonės vadovai didesnę dėmesį turėtų skirti alternatyvių pagalbinių verslų plėtojimui.

UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo paklausos sezoniškumas priklauso ne tik nuo oro sąlygų, tačiau ir nuo laimėtų konkursų įvairiems darbams atlikti. Sezoniškumo „valdymas“ ir pardavimo apimčių didinimas daug priklauso ir nuo to, kaip įvairių lygių vadovai išmano rinką, kaip jie taiko marketingo principus savo veikloje. Todėl šiuo atveju reikėtų:

- gamybiniam-techniniam skyriui dėti visas pastangas konkursinių projektų ir sąmatų ruošimui bei šių konkursų laimėjimui. Nors konkurso laimėtoja dažniausiai paskelbiama mažiausią kainą pasiūlusi įmonė, nemažą vaidmenį čia vaidina rekomendacijos, įmonės patirtis ir atliekamų darbų kokybė. Esant dideliai darbų paklausai reikėtų ieškoti naujų galimybių greitesniam ir kokybiškam darbų atlikimui. Įmonė turėtų ieškoti patikimų subrangovų, kurie savo turima technika ir darbo ištekliais padėtų greičiau atlikti sutartas užduotis.

- pagrindinis gamybinio-techninio skyriaus uždavinys kontroliuoti visus užsakymus Šiaulių regione ir kiek įmanoma labiau skverbtis ne tik į vietinę, bet ir į ES rinką. Šiuo atveju reikėtų pabrėžti, kad reikalingas personalas, gerai išmanantis ir sugebantis atrasti naujas verslo nišas ir naujausias darbų atlikimo technologijas, kas pritrauktų klientą. Kadangi UAB „Šiaulių plentas“ yra per maža, kad galėtų konkuruoti tarptautinėse rinkose, tai tą pačią veiklą vykdančių įmonių kooperavimasis ir bendrų įmonių įkūrimas už šalies ribų taptų gera pradžia rimtai konkurencijai.

- be šiuolaikinės technikos būtų neįmanoma laiku ir kokybiškai įvykdyti laimėtų konkursų reikalavimus. Todėl šiam veiksniai įmonės vadovai turėtų skirti nuolatinį dėmesį, bendrovės technikos parkas turi nuolat papildyti naujais, šiuolaikiniais įrengimais.

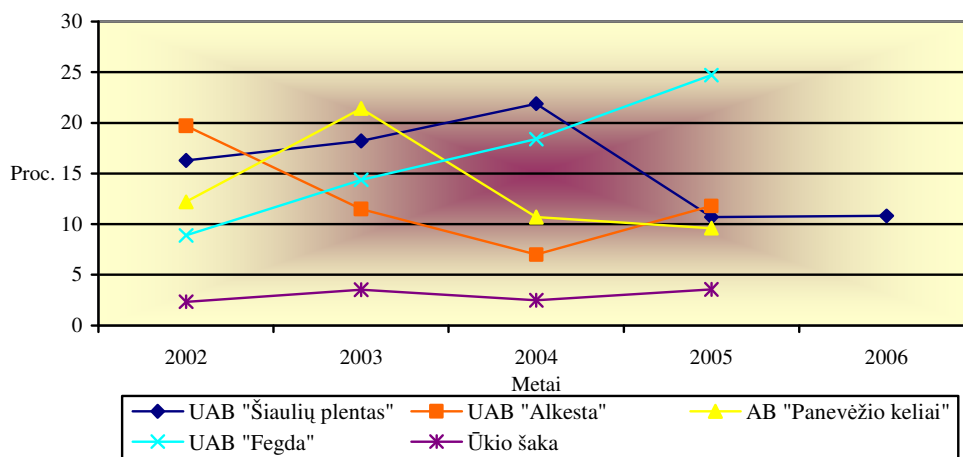
- nei viena įmonė nesugebės sėkmingai konkuruoti rinkoje, jei turės tik modernią techniką ir pažangias technologijas. Ne mažesnę indėlį čia turi ir darbuotojai, jų galimybės, kvalifikacija ir

noras dirbti. UAB „Šiaulių plentas“ vadovai turėtų kuo daugiau dėmesio skirti darbuotojų apmokymams, kvalifikacijos kėlimui, materialiniam skatinimui ir įmonės mikroklimato kūrimui. Kvalifikacijos kėlimas – sudėtingas procesas, nuo kurio priklauso įmonės sugebėjimas išlikti ir jos ateitis. Greiti pokyčiai ir spartus technologijų ir kelių tiesimo būdų tobulėjimas verčia įmones įtemptai dirbti siekiant nuolat gilinti darbuotojų žinias ir tobulinti jų gebėjimus. Šios investicijos turi būti ilgalaikės ir tik tuo atveju duos gerų rezultatų.

2.3. Turto pelningumo rodiklių dinamikos, palyginamoji ir pokyčius lemiančių veiksnių analizė

Turto pelningumo rodiklis parodo įmonės turto naudojimo efektyvumą, vadovų sugebėjimą jį valdyti ir kontroliuoti. Manoma, kad pagal turto pelningumą galima įvertinti įmonės ūkinę, gamybinę ir investicinę veiklą. Skaičiuojant turto pelningumo rodiklius buvo naudojami nagrinėjamų įmonių pelno (nuostolių) ataskaitų duomenys ir dėl bendrovės veiklos sezoniskumo apskaičiuoti vidutiniai turto dydžiai.

UAB „Šiaulių plentas“, pagrindinių konkurentų ir ūkio šakos turto pelningumo rodiklio dinamika 2002-2006 m. laikotarpiu pateikta 2.16. paveiksle (17 priedas).



2.16. pav. UAB „Šiaulių plentas“, konkurentų ir ūkio šakos turto pelningumo dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės įmonių finansinių ataskaitų ir Statistikos departamento duomenimis

Remiantis 2.16. paveikslo duomenimis, galima teigti, analizuojamu laikotarpiu turto pelningumas sumažėjo nuo 16,34 proc. iki 10,80 proc. (5,54 proc.). 2002-2004 m. laikotarpiu turto pelningumo rodiklio reikšmė padidėjo nuo 16,3 iki 21,8 proc., t. y. 5,5 proc. 2005 m. lyginant su praėjusiais metais turto pelningumo rodiklis buvo dvigubai mažesnis, t. y. siekė 10,7 proc. 2006 m. turto pelningumas sumažėjo dar 1,14 proc. palyginus su praėjusiais metais. Remiantis orientaciniu įmonės finansinės būklės rodiklių vertinimo lygiu (2 priedas), galima teigti, kad tik 2004 m. įmonės būklė buvo labai gera, 2002-2003 m. – gera, o 2005-2006 m. patenkinama.

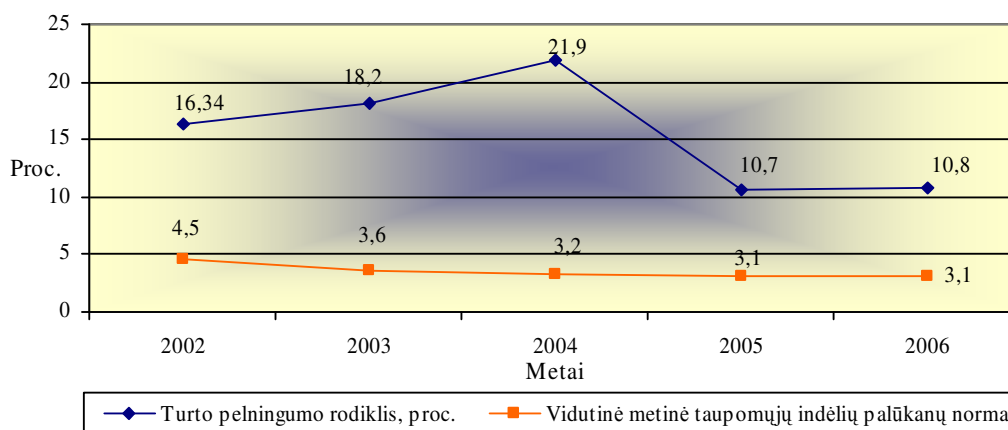
UAB „Alkesta“ turto pelningumas analizuojamu laikotarpiu sumažėjo 7,9 proc. Žemiausia reikšmė buvo 2007 m., kuomet turto pelningumo rodiklio reikšmė tesiekė 7 proc. Šios įmonės būklė iš geros tapo nepatenkinama.

Bendrovės „Panevėžio keliai“ turto pelningumas kito netolygiai. Analizuojamu laikotarpiu rodiklio reikšmė sumažėjo nuo 12,2 iki 9,6 proc. 2004 m. įmonė būklė vertinama gerai, kadangi turto pelningumas siekė 21,4 proc., o jau 2003 m. dėl dvigubai sumažėjusio turto pelningumo rodiklio įmonės būklė tapo tik patenkinama.

Sparčiausiai iš konkurentų turto pelningumas didėjo bendrovėje „Fegda“, kol pasiekė aukščiausią iš analizuojamų įmonių turto pelningumo rodiklio reikšmę, t. y. 2005 m. – 23,42 proc. Visu analizuojamu laikotarpiu UAB „Fegda“ turto pelningumas išaugo daugiau negu dvigubai, t. y. 15,82 proc.

UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2005 m. vidutinis turto pelningumo rodiklis (16,8 proc.) 2,6 proc. viršijo vidutinį konkurentų (14,2 proc.) ir žymiai, t. y. 13,8 proc. viršijo vidutinį statybos įmonių analogišką rodiklį (3 proc.), todėl bendrovės turto pelningumo reikšmė gali būti vertinama kaip labai gera. Vadinasi bendrovės vadovai sugeba racionaliai ir efektyviai valdyti turta.

Turto pelningumo rodiklis paprastai lyginamas su kapitalo rinkoje nusistovėjusiomis palūkanų normomis. Naudojantis UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo rodikliais ir Lietuvos Banko duomenų bazėje⁸² skelbiamomis vidutinėmis metinėmis terminuotųjų indėlių palūkanų normomis už 1-2 metų indėlius, buvo sudarytas 2.17. paveikslas.



2.17. pav. UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo ir vidutinių metinių taupomųjų indėlių palūkanų normų dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ir Lietuvos banko duomenimis

Paveikslo duomenys rodo, kad 2002-2004 m. UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo rodiklis buvo 4-6 kartus didesnis už vidutines metines taupomųjų indėlių palūkanų normas. UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2004 m. rodikliai nuolat augo, kai tuo tarpu palūkanų normos, mokamos

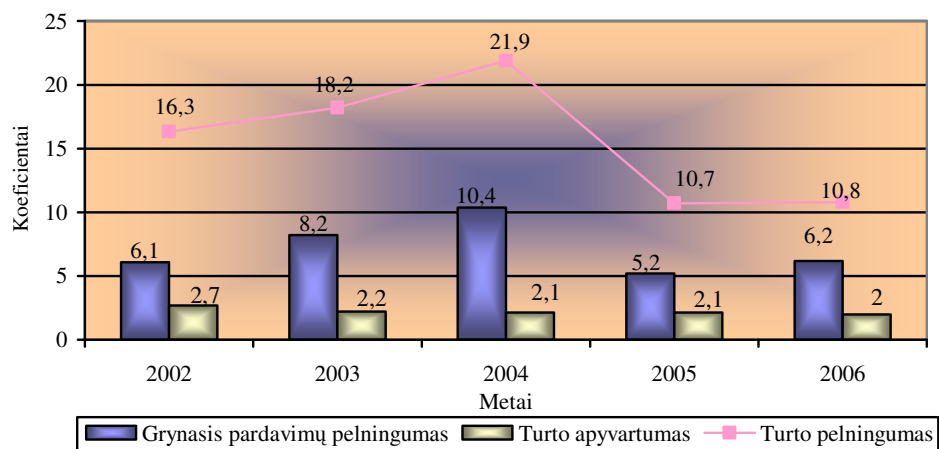
⁸² Lietuvos bankas: Statistika. *Terminuotųjų indėlių litais vidutinės metų palūkanų normos* [žiūrėta 2007-12-14]. Prieiga per internetą: < <http://www.lb.lt/int/default.asp> >.

už 1-2 metų indėlius, pastoviai mažėjo. Toks turto pelningumo rodiklių didėjimas leidžia daryti išvadą, kad turto pelningumo didėjimui didesnės įtakos turėjo vidiniai veiksniai, susiję su įmonės vadovų priimtais sprendimais dėl savikainos mažinimo, gamybos tobulinimo, pardavimo pajamų didinimo ir pan. Nuo 2005 m. turto pelningumo rodiklis sparčiai sumažėjo, tačiau vis tiek 3 kartus buvo didesnis už vidutinės metinės taupomųjų indėlių palūkanų normas. Tokį turto pelningumo neigiamą pokytį nulėmė sumažėjęs grynasis pelnas.

Atlikta analizė leidžia teigti, kad UAB „Šiaulių plentas“ vadovai efektyviai naudoja turimą turtą, o savininkams yra žymiai naudingiau investuoti į įmonę, nes investicijos į šį turtą duoda 4 kartus didesnę naudą nei indėlių laikymas banke.

Norint nustatyti pirminio lygio veiksnius, nulėmusius pelningumo kitimą pirminėse jo formavimosi stadijose ir gautos informacijos pagrindu daryti pagrįstus verslo sprendimus, rekomenduojama atlikti turto pelningumo analizę remiantis Du Ponto modeliu, kuris buvo aptartas teorinėje darbo dalyje. Du Ponto piramidinė analizė iliustruoja, kaip kiti rodikliai susiję su pelningumo koeficientu. Šios analizės taikymo metu derinami tradicinės analizės taikymo būdai su logine analize. Naudojant Du Ponto piramidinės analizės metodiką, klasikinė turto pelningumo formulė išskaidoma taip, kad gaunami nauji veiksniai: grynasis pardavimų pelningumas ir turto apyvartumas.

Pardavimų pelningumas ir turto apyvartumas daro tiesioginę įtaką turto pelningumo kitimui, kadangi didėjant pardavimo pelningumui didėja ir turto pelningumas, o turto apyvartumui greitėjant – gerėja įmonės finansinė būklė ir didėja turto pelningumas. UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo piramidinė analizė remiantis Du Ponto modeliu pateikiama 12 priede. Remiantis šio priedo duomenimis 2.18. paveiksle pavaizduotas UAB „Šiaulių plentas“ grynojo pardavimų pelningumo, turto pelningumo ir turto apyvartumo ryšys.



2.18. pav. UAB „Šiaulių plentas“ grynojo pardavimų pelningumo, turto pelningumo ir turto apyvartumo dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

Iš 2.18. paveikslo duomenų matyti, kad turto pelningumas tiesiogiai priklauso nuo pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo.

Iš UAB „Šiaulių plentas“ turto piramidinės analizės (19 priedas) matyti, kad nuo 2002 m. iki 2004 m. turto pelningumas didėjo ir tam teigiamos įtakos turėjo išaugęs grynasis pardavimų pelningumas. 2005 m. ir 2006 m. turto pelningumas buvo dvigubai mažesnis lyginant su 2004 m., tai lėmė sumažėjęs grynasis pardavimų pelningumas. Iš 13 priedo duomenų matyti, kad grynąjį pelną lemia bendrasis pelnas, veiklos sąnaudos, finansinės investicinės bei kitos veiklos rezultatas. Pardavimų pelningumas bei jį nulėmę veiksniai išnagrinėti ankstesnėje darbo dalyje, todėl toliau nagrinėjami turto apyvartumo pokytį nulėmę veiksniai.

Turto apyvartumas parodo viso įmonės turto naudojimo efektyvumą, t. y. parodo, kiek litų uždirba vienas į turtą investuotas litas. UAB „Šiaulių plentas“ turto apyvartumas analizuojamu laikotarpiu sulėtėjo nuo 2,7 iki 2 kartų. Remiantis analitikų nuomone, galima teigti, kad įmonės būklė yra labai gera, kadangi turto apyvartumo rodiklis nagrinėjamu laikotarpiu buvo didesnis už 2, tačiau reikėtų nustatyti turto apyvartumo lėtėjimą nulėmusias priežastis. Iš 19,20,21 priedų duomenų matyti, kad analizuojamu laikotarpiu sparčiai augo bendrovės turtas. Turto didėjimui didžiausią įtaką padarė ilgalaikis turtas, vidutiniškai sudarantis 68 proc. viso įmonės turto, kuris analizuojamu laikotarpiu išaugo 80,8 proc. Visiems aišku, kad pelno nebus be investicijų į techniką ir technologiją, nes be to nebus darbų atlikimo tempų ir kokybės, todėl tokį ilgalaikio turto padidėjimą lemia tai, kad UAB „Šiaulių plentas“ nuolat skiria dėmesį materialinės-techninės bazės atnaujinimui bei naujų technologinių įsisavinimui. Didžiausią įtaką ilgalaikio turto padidėjimui turėjo ilgalaikio materialaus turto, kuris analizuojamu laikotarpiu vidutiniškai sudaro 35,5 proc. viso įmonės turto, padidėjimas nuo 4111 tūkst. Lt iki 23409 tūkst. Lt. Analizuojamo laikotarpio bendrovės pagrindiniai įsigijimai: asfaltbetonio gamykla – 6800 tūkst. Lt, Mobilusis asfalto smulkintuvas – 1968 tūkst. Lt; Wirtgen freza W2000 – 1600 tūkst. Lt; betono mazgas – 897 tūkst. Lt; klotuvas Vogele S1800 – 867,1 tūkst. Lt; įrenginys smėlio-žvyro paruošimui – 737,9 tūkst. Lt; mikrokombainas MK-30 – 260,7 tūkst. Lt; krautuvas Case 721D – 250 tūkst. Lt; betonvežis MAN32343 – 184,7 tūkst. Lt ir kt. Tai rodo, kad bendrovė ypatingą dėmesį skiria gamybos modernizavimui bei veiklos plėtotei. Ilgalaikis finansinis turtas vidutiniškai sudaro 34 proc. viso ilgalaikio turto ir analizuojamu laikotarpiu dėl nuolat įsigyjamų kitų bendrovių akcijų padidėjo 81,7 proc., t. y. nuo 11928 tūkst. Lt iki 21664 tūkst. Lt.

Įmonės trumpalaikis turtas taip pat nuolat didėja, t. y. 2002-2006 m. padidėjo nuo 10975 tūkst. Lt iki 19942 tūkst. Lt, t. y. 81,7 proc. Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys, užimančios vidutiniškai 9 proc. viso turto (tačiau jų lyginamasis svoris nuolat kinta), 2002-2006 m. laikotarpiu padidėjo nuo 1835 iki 3365 tūkst. Lt. Per vienerius metus gautinos sumos išaugo nuo 4997 iki 15429 tūkst. Lt, todėl įmonės vadovai turėtų atsižvelgti į gautinų sumų straipsnio didėjimą ir

kontroliuoti pirkėjų skolų apmokėjimo terminus. Grynieji pinigai kasoje užima labai mažą dalį turto – vidutiniškai 2,7 proc.

Trumpalaikio turto apyvartumas daro labai didelę įtaką įmonės finansinei būklei. Šių rodiklių analizė parodo, kaip greitai yra išlaisvinami finansiniai ištekliai įmonėse. UAB „Šiaulių plentas“ atsargų apyvartumo rodiklių dinamika 2002-2006 metais pateikta 2.13. lentelėje.

2.13. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ atsargų apyvartumo rodikliai 2002-2006 m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Parduotų prekių savikaina, tūkst. Lt	58556	56772	68571	88985	99782
Vidutinės metinės atsargos, tūkst. Lt	1835	2379	2622	2228	2790
<i>Atsargų apyvartumas, kartais</i>	<i>31,91</i>	<i>23,86</i>	<i>26,15</i>	<i>39,94</i>	<i>35,76</i>
<i>Rodiklio pokytis</i>		<i>-8,05</i>	<i>2,29</i>	<i>13,79</i>	<i>-4,15</i>

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

Pateikti duomenys rodo, kad atsargų apyvartumo rodiklį lemia ne tik parduotų prekių savikaina, bet ir atsargų vidutinis dydis. Didžiausią rodiklio pokytį 2005 m. (13,79 proc.) lėmė 20414 tūkst. Lt išaugusios parduotų prekių savikainos sąnaudos ir 394 tūkst. Lt sumažėjusios vidutinės metinės atsargos. 2006 m. atsargų apyvartumo rodiklis sumažėjo 4,15 proc. Nepaisant atsargų apyvartumo netolygaus kitimo, visu analizuojamu laikotarpiu jo reikšmė buvo labai gera. Atlikus analizę pastebėta, kad atsargų apyvartumo rodiklio pokytį dažniausiai lemia parduotų prekių savikaina: sumažėjus savikainai, neigiamai paveikiamas rodiklis, o savikainai padidėjus, teigiamai lemiamas rodiklis.

Toliau darbe pateikiama UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo pokyčius nulėmusių veiksnių analizė, gauta taikant grandininių pakeitimų metodą. 2.14. lentelėje pateikiami UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo pokyčius lėmę veiksniai 2002-2003 m.

2.14. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo pokyčius nulėmę veiksniai 2002-2003 m.

Skaičia- vimo Nr.	Keitimų Nr.	Grynasis pelnas, Lt	Pardavimai, Lt	Turtas, Lt	Turto pelningumas, proc.	Veiksnių pasikeitimo įtaka, proc.
1		4040	66405	24728	16,34	-
2	1	5414	66405	24728	21,89	5,55
3	2	5414	65807	24728	21,89	0
4	3	5414	65807	29756	18,19	-3,7
						1,85

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

Iš 2.14. lentelės matyti, kad dėl grynojo pelno padidėjimo 1374 tūkst. Lt turto pelningumas padidėjo 5,55 proc. O dėl vidutinės metinės turto vertės padidėjimo 5028 tūkst. Lt turto pelningumas sumažėjo 3,7 proc. Turto padidėjimą lėmė ilgalaikio materialaus turto įsigijimai. Galima daryti išvadą, kad teigiamą įtaką turto pelningumui padarė išaugęs įmonės grynasis pelnas,

o neigiamą – išaugusi vidutinė metinė turto vertė. Dėl šių abiejų veiksnių įtakos turto pelningumo rodiklis nagrinėjamu laikotarpiu padidėjo 1,85 proc.

2.15. lentelėje pateikti 2003-2004 m. bendrojo pelno pokyčius lėmę veiksniai.

Remiantis 2.15. lentelės duomenimis, galima teigti, kad nagrinėjamu laikotarpiu teigiamą įtaką turto pelningumo padidėjimui 11,26 proc. turėjo 3349 tūkst. Lt išaugęs grynasis pelnas. O neigiamą (turto pelningumas sumažėjo 7,57 proc.) – išaugusi vidutinė metinė turto vertė 10296 tūkst. Lt. Dėl abiejų veiksnių įtakos turto pelningumo rodiklis nagrinėjamu laikotarpiu padidėjo 3,69 proc.

2.15. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo pokyčius nulėmę veiksniai 2003-2004 m.

Skaičia- vimo Nr.	Keitimų Nr.	Grynasis pelnas, Lt	Pardavimai, Lt	Turtas, Lt	Turto pelningumas, proc.	Veiksnių pasikeitimo įtaka, proc.
1		5414	65807	29756	18,19	-
2	1	8763	65807	29756	29,45	11,26
3	2	8763	84324	29756	29,45	0
4	3	8763	84324	40052	21,88	-7,57
						3,69

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

Toliau, 2.16. lentelėje, pateikti 2004-2005 m. turto pelningumo pokyčius lėmę veiksniai.

Iš 2.16. lentelės matyti, kad dėl grynojo pelno sumažėjimo 3485 tūkst. Lt turto pelningumas sumažėjo 8,7 proc. O dėl vidutinės metinės turto vertės padidėjimo 9097 tūkst. Lt turto pelningumas sumažėjo 3,04 proc. Dėl šių abiejų veiksnių įtakos turto pelningumo rodiklis nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo 11,74 proc.

2.16. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo pokyčius nulėmę veiksniai 2004-2005 m.

Skaičia- vimo Nr.	Keitimų Nr.	Grynasis pelnas, Lt	Pardavimai, Lt	Turtas, Lt	Turto pelningumas, proc.	Veiksnių pasikeitimo įtaka, proc.
1		8763	84324	40052	21,88	-
2	1	5278	84324	40052	13,18	-8,7
3	2	5278	101640	40052	13,78	0
4	3	5278	101640	49149	10,74	-3,04
						-11,74

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

2.17. lentelėje pateikti 2005-2006 m. turto pelningumo pokyčius lėmę veiksniai.

Remiantis 2.17. lentelės duomenimis, galima teigti, kad dėl grynojo pelno padidėjimo 937 tūkst. Lt, turto pelningumas padidėjo 1,91 proc. O dėl 8629 tūkst. Lt išaugusios vidutinės metinės turto vertės turto pelningumas sumažėjo 1,89 proc. Dėl abiejų veiksnių įtakos turto pelningumo rodiklis nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo 0,02 proc.

UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumo pokyčius lėmę veiksniai 2005-2006 m.

Skaičia- vimo Nr.	Keitimų Nr.	Grynasis pelnas, Lt	Pardavimai, Lt	Turtas, Lt	Turto pelningumas, proc.	Veiksni pasikeitimo įtaka, proc.
1		5278	101640	49149	10,74	-
2	1	6215	101640	49149	12,65	1,91
3	2	6215	115753	49149	12,65	0
4	3	6215	115753	57778	10,76	1,89
						0,02

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

Atlikta bendrovės „Šiaulių plentas“ turto pelningumo rodiklių analizė parodė, kad turto pelningumas analizuojamu laikotarpiu sumažėjo nuo 16,34 iki 10,8 proc. Turto pelningumo rodiklių didėjimą labiau lėmė vidiniai veiksniai, susiję su įmonės vadovų priimtais sprendimais dėl savikainos mažinimo, gamybos tobulinimo, pardavimo pajamų didinimo ir pan., o mažėjimui - grynojo pelno sumažėjimas. Kadangi UAB „Šiaulių plentas“ turto pelningumas analizuojamu laikotarpiu buvo didesnis nei didžiosios dalies konkurentų ir žymiai viršijantis vidutinį šakos lygį, galima teigti, kad bendrovės vadovai bei specialistai tiriamuoju laikotarpiu sumaniai naudojo turimą turtą pardavimo procesui užtikrinti.

2.4. Kapitalo pelningumo rodiklių dinamikos, palyginamoji ir pokyčius lemiančių veiksnių analizė

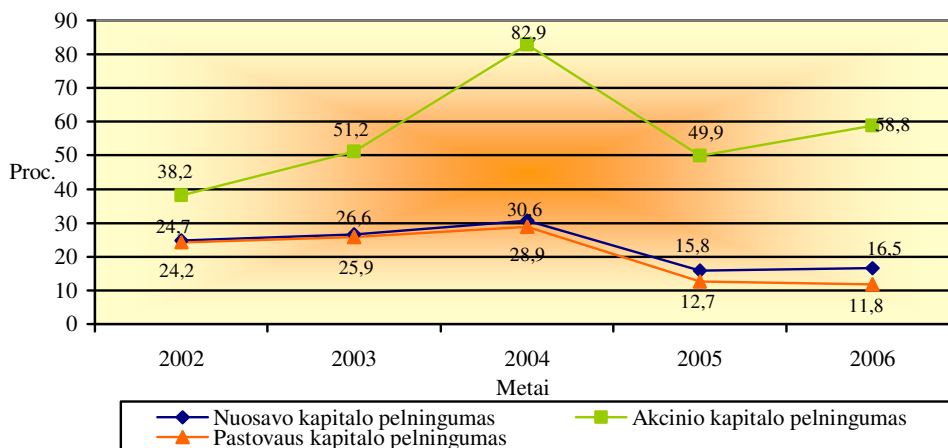
Kapitalo pelningumo rodikliai yra plačiai naudojami investicijų pelningumo matai, kadangi jais labiausiai domisi kapitalo savininkai, kreditoriai bei investuotojai, nes jie atskleidžia investicijų pelningumą, jų naudojimo efektyvumą ir galimybę gauti dividendų.

Kapitalo pelningumo rodiklis parodo įmonės pelningumą, atsižvelgiant į įmonės veiklos finansavimo struktūrą. Nustatant kapitalo panaudojimo efektyvumą dažniausiai skaičiuojami akcinio kapitalo, nuosavo, pastovaus kapitalo pelningumo rodikliai.

UAB „Šiaulių plentas“ akcinio, nuosavo ir pastovaus kapitalo pelningumo rodiklių dinamika pateikta 2.18. paveiksle (17 priedas).

Akcinio kapitalo panaudojimo efektyvumą parodo akcinio kapitalo pelningumas (nuosavybės grąža). Akcinio kapitalo pelningumas parodo, kiek grynojo pelno gavo įmonė kiekvienam akcininkų investuotam litui. Iš pateikto 2.19. paveikslo duomenų galima daryti išvadą, kad nagrinėjamu laikotarpiu akcinio kapitalo pelningumas buvo labai nepastovus, tačiau pakankamai aukštas. Tokia įmonė yra patraukli investuotojams. Didžiausią grynojo pelno dalį vienas investuoto kapitalo litas davė 2004 m., kai akcinio kapitalo pelningumas siekė 82,85 proc. Didžiausias šio rodiklio pokytis pastebimas 2005 m., kai vienas investuoto kapitalo litas uždirbo 33

proc. mažiau grynojo pelno nei 2004 m. 2006 m. kapitalo pelningumo reikšmė dėl sumažinto įstatinio kapitalo ir padidėjusio grynojo pelno pakilo 8,9 proc. lyginant su praėjusiais metais.



2.19. pav. UAB „Šiaulių plentas“ akcinio, nuosavo ir pastovaus kapitalo pelningumo rodiklių dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ ataskaitų duomenimis

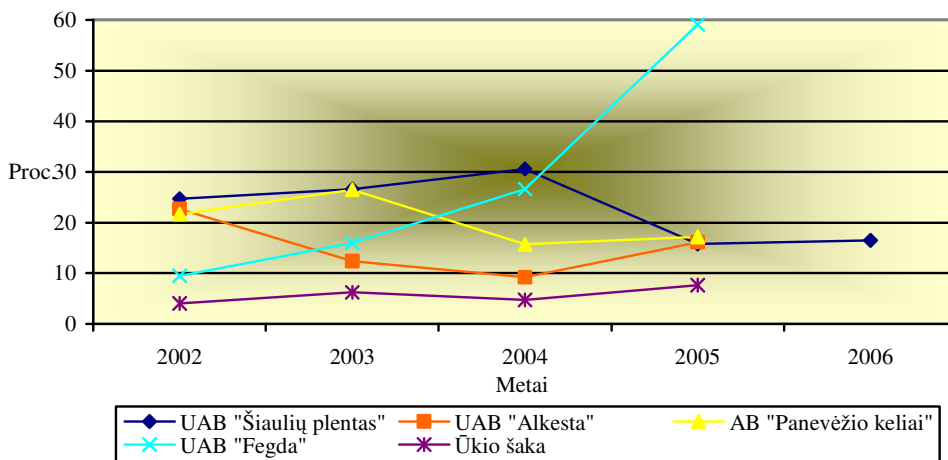
Įmonės funkcionavimo ir potencialios plėtros lygį bei vadovų gebėjimą panaudoti nuosavą kapitalą ir ilgalaikius išsipareigojimus parodo pastovaus kapitalo pelningumas. Atlikta pastovaus kapitalo pelningumo rodiklių analizė parodė, jog šis UAB „Šiaulių plentas“ rodiklis nagrinėjamu laikotarpiu buvo pakankamai aukštas. Didžiausia šio rodiklio reikšmė buvo 2004 m., kai siekė 28,9 proc. Didžiausias pastovaus kapitalo pelningumo pokytis buvo 2005 m., kai šio rodiklio reikšmė lyginant su 2003 m. sumažėjo 16,2 proc.

Nuosavo kapitalo pelningumas parodo nuosavo kapitalo sukurtą pelną. Šis rodiklis akcininkams parodo kaip greitai atsiperka į įmonę investuotos lėšos ir todėl labiausiai domina investuotojus. Specialistų nuomone, gera nuosavo kapitalo pelningumo reikšmė yra tuomet, kai ji yra didesnė nei 20 proc., o pasiekus 30 proc. rodiklio reikšmė tampa labai gera. UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumas 2002-2004 m. laikotarpiu padidėjo 5,9 proc., t. y. išaugo nuo 24,7 proc. iki 30,6 proc. 2004 m. nuosavo kapitalo pelningumas sumažėjo 14,8 proc. palyginus su praėjusiais metais, o 2006 m. pakilo 0,7 proc. Visu analizuojamu laikotarpiu nuosavo kapitalo rodiklio reikšmė sumažėjo 8,2 proc.

UAB „Šiaulių plentas“, pagrindinių konkurentų ir ūkio šakos nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio dinamika pateikta 2.20. paveiksle (17 priedas).

Remiantis 17 priedo duomenimis UAB „Alkesta“ nuosavo kapitalo pelningumas 2002-2006 m. laikotarpiu sumažėjo nuo 22,7 iki 16,1 proc., t. y. 6,6 proc. Mažiausias turto pelningumas pasiektas 2004 m., kuomet rodiklio reikšmė buvo tik patenkinama, t. y. 9,2 proc.

AB „Panevėžio keliai“ nuosavo kapitalo pelningumas analizuojamu laikotarpiu kito netolygiai. Aukščiausia rodiklio reikšmė užfiksuota 2003 m. – 26,5 proc., o mažiausia 2004 m. – 15,7 proc. Analizuojamu laikotarpiu turto pelningumo rodiklio reikšmė sumažėjo 4,5 proc.



2.20. pav. UAB „Šiaulių plentas“, konkurentų ir ūkio šakos nuosavo kapitalo pelningumo dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės įmonių finansinių ataskaitų ir Statistikos departamento duomenimis

Bendrovės „Fegda“, vienintelės iš konkurentų, nuosavo kapitalo pelningumas analizuojamu laikotarpiu ne sumažėjo, o išaugo nuo 9,5 iki 59,12 proc., t. y. netgi 49,62 proc. 2005 m. nuosavo kapitalo pelningumo „šuolį“ nulėmė įstatinio kapitalo sumažinimas.

UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumas 2002-2006 m. laikotarpiu sumažėjo nuo 24,72 iki 16,5 proc. (8,22 proc.). Tačiau vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo pakankamai aukšta, t. y. 3,4 proc. viršijanti vidutinį konkurentų (21 proc.) ir 18,7 proc. vidutinį šakos analogišką rodiklį (5,7 proc.). Tai reiškia, kad akcininkų nuosavybė panaudojama efektyviai. Nagrinėjant kapitalo pelningumą naudojama Du Ponto piramidinės analizės metodika. Remiantis šia metodika nuosavo kapitalo pelningumui įtakos turi trys veiksniai: pardavimų pelningumas; įmonės turto apyvartumas bei kapitalo struktūra. Tokia nuosavybės pelningumo analizė padeda geriau suvokti kaip galima didinti akcininkų nuosavybės pelningumą. UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumo piramidinė analizė pagal Du Ponto modelį pateikta 22 priede. Iš šio priedo duomenų matyti, kad nuosavo kapitalo pelningumui įtaką daro pastovaus kapitalo pelningumo ir pastovaus kapitalo struktūros kitimas. Pastovaus kapitalo pelningumas priklauso nuo pastovaus kapitalo apyvartumo ir pardavimų pelningumo. Analizuojamu laikotarpiu UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis didėjo nuo 24,7 proc. (2002 m.) iki 30,6 proc. (2004 m.). 2005 m. lyginant su praėjusiais metais šis rodiklis sumažėjo beveik dvigubai, t. y. 14,8 proc. 2006 m. lyginant su praėjusiais metais nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio reikšmė pakilo 0,7 proc. ir siekė 16,5 proc. Įmonės vadovybė turėtų atidžiau stebėti šio rodiklio dinamiką, kadangi šis rodiklis parodo ar atsiperka investuotas kapitalas. Pastovaus kapitalo pelningumą lemia pardavimų pelningumas bei

pastovaus kapitalo apyvartumas. Grynasis pardavimų pelningumas 2002-2004 m. išaugo nuo 6,08 iki 10,4 proc., o 2005 vėl sumažėjo iki 5,2 proc. UAB „Šiaulių plentas“ pastovaus kapitalo apyvartumas dėl išaugusių pardavimo pajamų, nagrinėjamu laikotarpiu išaugo nuo 25,1 iki 45,5 proc. Kapitalo struktūra taip pat daro didelį poveikį nuosavo kapitalo pelningumui. Paprastai didėjant skolinto kapitalo lyginamajam svoriui įmonės kapitalo struktūroje, mažėja įmonės turto bei kapitalo pelningumo rodikliai. Nagrinėjamu laikotarpiu UAB „Šiaulių plentas“ pastovus kapitalas išaugo nuo 16698 tūkst. Lt iki 52612 tūkst. Lt, t. y. padidėjo 35914 tūkst. Lt, o ilgalaikiai įsipareigojimai nuo 355 tūkst. Lt iki 14973 tūkst. Lt, t. y. 14618 tūkst. Lt.

Veiksniai, darantys įtaką nuosavo kapitalo pelningumui yra grynojo pelno pokytis ir nuosavo kapitalo vertės pokytis. Norint išsamiau įvertinti šių veiksnių įtaką UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumui 2.17. lentelėje pateikiama UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumo dinamika 2002-2006 m.

2.17. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumo rodikliai 2002-2006 m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Grynasis pelnas, tūkst. Lt	4040	5414	8763	5278	6215
Nuosavo kapitalo vertė, tūkst. Lt	16342	20354	28650	33428	37639
<i>Nuosavo kapitalo pelningumas, proc.</i>	24,72	26,60	30,59	15,79	16,5
Nuosavo kapitalo pasikeitimas, proc.		1,88	3,99	-14,8	0,71

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Remiantis 2.17. lentelės duomenimis, siekiant išsiaiškinti kokios priežastys nulėmė kapitalo pelningumo rodiklio didėjimą, L.Juozaitytė siūlo atlikti skirtingų veiksnių įtakos kapitalo pelningumo rodikliui analizę⁸³. Šios analizės metu nustatyta grynojo pelno ir nuosavo kapitalo vertės pokyčio įtaka nuosavo kapitalo pelningumo rodikliui. Apskaičiuotieji duomenys pateikiami 2.18. lentelėje.

2.18 lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumo faktorinė analizė 2002-2006 m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Grynasis pelnas, tūkst. Lt	4040	5414	8763	5278	6215
Nuosavo kapitalo vertė, tūkst. Lt	16342	20354	28650	33428	37639
<i>Nuosavo kapitalo pelningumas, proc.</i>	24,72	26,60	30,59	15,79	16,5
<i>Dėl kapitalo vertės padidėjimo, proc.</i>		-4,87	-7,70	-4,37	-1,77
<i>Dėl pelno dydžio pasikeitimo, proc.</i>		6,75	11,69	-10,43	2,48
Nuosavo kapitalo pokytis, proc.		1,88	3,99	-14,8	0,71

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

⁸³ Juozaitytė, L. (2000). *Įmonės finansai. Analizė ir valdymas*. Šiaulių universitetas, p. 52.

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad 2003 m. nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio padidėjimą 1,88 proc. lėmė tokie veiksniai: padidėjusi kapitalo vertė sumažino pelningumą 4,87 proc.; pelno išaugimas 1374 tūkst. Lt padidino pelningumą 6,75 proc. 2004 m. nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio reikšmė padidėjo 3,99 proc.: dėl pelno dydžio pasikeitimo išaugo 11,69 proc.; dėl kapitalo vertės padidėjimo 8296 tūkst. Lt sumažėjo 7,7 proc. 2005 m. nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio reikšmė sumažėjo net 14,8 proc.: dėl pelno dydžio pasikeitimo sumažėjo 10,43 proc., o dėl kapitalo vertės padidėjimo sumažėjo 4,37 proc. 2006 m. kapitalo pelningumo rodiklio padidėjimą 0,71 proc. nulėmė: padidėjusi kapitalo vertė sumažino pelningumą 1,77 proc.; pelno išaugimas 937 tūkst. Lt. padidino pelningumą 2,48 proc. Atlikta analizė rodo, kad nuosavo kapitalo pelningumo pokyčius labiausiai lėmė grynojo pelno pokyčiai.

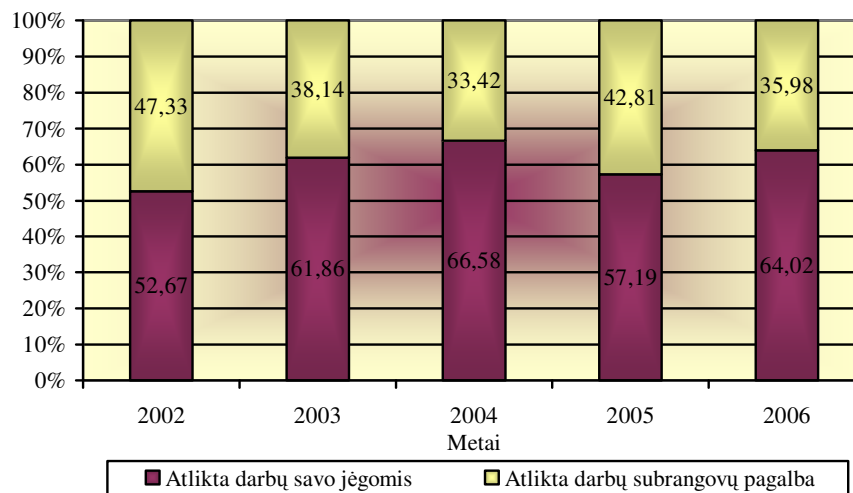
Atlikta UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio analizė parodė, kad nuosavo kapitalo pelningumas analizuojamu laikotarpiu sumažėjo nuo 24,72 proc. iki 16,5 proc., tačiau bendrovės nuosavo kapitalo pelningumas yra pakankamai aukštas, viršijantis didžiosios dalies konkurentų bei vidutinį šakos lygį. Tai reiškia, kad akcininkų nuosavybė panaudojama efektyviai.

3. UAB „ŠIAULIŲ PLENTAS“ VEIKLOS MODELIAVIMAS IEŠKANT PELNINGIAUSIŲ SPRENDIMŲ

3.1. UAB „Šiaulių plentas“ pelningumo prognozavimas atskyrus darbus atliktus savo jėgomis nuo perduotų subrangovams

Statybos bendrovės dažnai naudojami subrangovų paslaugomis, t.y. dalį statybos projektų darbų perduoda subrangovams. Pasak bendrovės vadovų, dėl užsakymų buvimo toliau nei 100 km spinduliu nuo asfalto bazės ir dėl per didelio darbo krūvio, kelių sektoriaus įmonėms būdinga dalį pajamų gauti iš subrangovų. Todėl tikslinga atlikti UAB „Šiaulių plentas“ veiklos modeliavimą – pardavimo pajamų pelningumą skaičiuoti atskyrus darbus savo jėgomis nuo perduotų subrangovams.

Remiantis UAB „Šiaulių plentas“ gamybinio skyriaus duomenimis sudarytu 7 priedu, 3.1. paveiksle pateikiama UAB „Šiaulių plentas“ atliktų darbų savo jėgomis ir subrangovų pagalba dinamika 2002-2006 m. laikotarpiu.



3.1. pav. UAB „Šiaulių plentas“ atliktų darbų savo jėgomis ir subrangovų pagalba dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Iš paveikslo duomenų matyti, kad labai didelė UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų dalis tenka subrangovams. Iš anksčiau atliktos analizės žinoma, kad nagrinėjamu laikotarpiu bendrovei „Šiaulių plentas“ 2004 m. buvo pelningiausi. Kaip matome iš 3.1. paveikslo, nagrinėjamu laikotarpiu, 2004 m. mažiausias procentas, t. y. 33,4 proc. darbų buvo perduotas subrangovams. Vidutiniškai subrangovams perduodama 39,5 proc. statybos projektų darbų.

Ankstesnėse darbo dalyse nustatyta, kad 2002-2006 m. laikotarpiu bendrovės „Šiaulių plentas“ bendrojo pelno pokyčius labiausiai lėmė pardavimo savikaina, kuri yra vienas iš svarbiausių įmonės veiklos rodiklių, apibendrinantis įmonės išlaidas, susijusias su produkcijos gamyba ir pardavimu. Atlikta savikainos veiksnių pokyčio įtakos bendrajam pelnui analizė parodė, kad vienas iš svarbesnių savikainos veiksnių, įtakančių bendrojo pelno pokytį – subrangovų

sanaudos. Todėl, toliau darbe atlikta UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2006 m. bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio palyginamoji analizė darbus atliekant savo jėgomis ir subrangovų pagalba. Analizės duomenys pateikti 3.1. lentelėje.

3.1. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ pelningumo rodiklių dinamika 2002-2006 m. darbus atliekant savo jėgomis ir subrangovų pagalba

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Su subrangovų pagalba					
Pardavimo pajamos, mln.Lt	66,4	65,81	84,32	101,64	115,8
Pardavimo savikaina, mln.Lt	58,56	56,77	68,57	88,99	99,8
Bendrasis pelnas, mln.Lt	7,84	9,04	15,75	12,65	16,0
<i>Bendrasis pelningumas, proc.</i>	<i>11,82</i>	<i>13,73</i>	<i>18,68</i>	<i>12,45</i>	<i>13,8</i>
Savo jėgomis					
Pardavimo pajamos, mln.Lt	37,1	42,00	58,30	61,1	76,8
Pardavimo savikaina, mln.Lt	29,26	32,97	42,57	48,49	60,8
Bendrasis pelnas, mln.Lt	7,84	9,04	15,75	12,65	16,0
<i>Bendrasis pelningumas, proc.</i>	<i>21,02</i>	<i>21,5</i>	<i>26,9</i>	<i>20,64</i>	<i>20,83</i>
<i>Bendrojo pelningumo pokytis, proc.</i>	<i>9,20</i>	<i>7,77</i>	<i>8,22</i>	<i>8,19</i>	<i>7,03</i>

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Iš 3.1. lentelės duomenų matyti, kad pardavimo pajamų bendrasis pelningumas be subrangovų pagalbos beveik dvigubai didesnis (2002-2006 m. vidutiniškai 8 proc.) nei dalį darbų perdavus subrangovams. Todėl galima daryti išvadą, kad pagrindinis pelnas uždirbamas iš darbų savo jėgomis.

23 priede atlikta UAB „Šiaulių plentas“ pelningumo analizė, kur skaičiavimai remiasi prielaida, kad subrangovams perduodami darbai su vidutine 4 proc. pelno norma. Faktiškai, įmonių atstovų teigimu, subrangovams darbai atiduodami su 2-5 proc. pelno norma. Pelno potencialo skaičiavimui naudojamas modelis:

$$PP_n = AD_n \cdot p\%_n, \quad (3.1.)$$

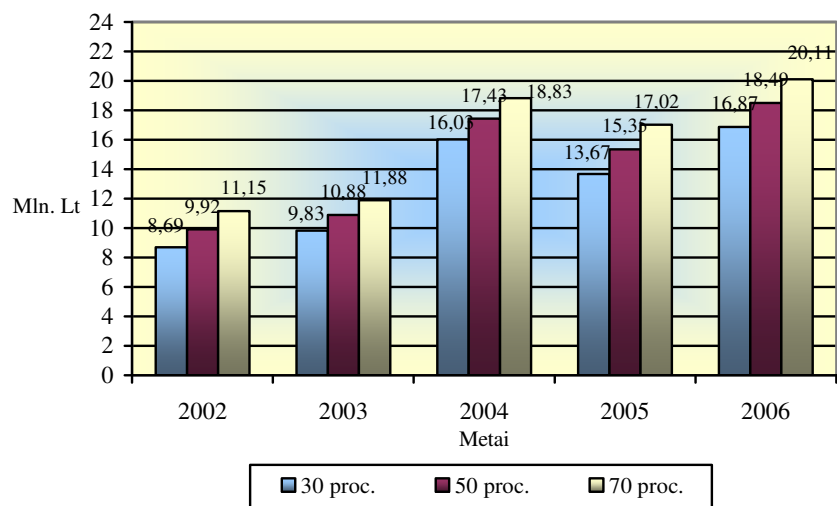
čia:

PP_n – potencialus pelnas n metais;

AD_n – atlikta darbų savo jėgomis n metais.

$p\%_n$ – pelningumo koeficientas n metais.

Remiantis 23 priede atlikta analize, 3.2. paveiksle pateikiamas UAB „Šiaulių plentas“ papildomas pelno potencialas 2002-2006 m., jei bendrovė pati būtų atlikusi 30, 50 ir 70 proc. subrangovams perduodamų darbų. Pelno potencialo skaičiavimas apima pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos pasikeitimą.



3.2. pav. UAB „Šiaulių plentas“ papildomo pelno potencialo, atliekant 30, 50 ir 70 proc. subrangovams perduodamų darbų savo jėgomis, dinamika 2002-2006 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Iš pateiktų 3.2. paveikslu duomenų galima daryti išvadą, kad papildomo pelno potencialas analizuojamu laikotarpiu nuo 8,69 mln. Lt iki 18,83 mln. Lt, atitinkamai nuo subrangovams perduodamų statybos projektų darbų procento.

Remiantis atliktais skaičiavimais, galima teigti, kad pagrindinis UAB „Šiaulių plentas“ pelnas uždirbamas iš darbų, atliekamų savo jėgomis, t. y. darbų, atliktų savo jėgomis pelningumas žymiai didesnis nei perduotų subrangovams.

Grynasis pardavimų pelningumas parodo tikrąjį pardavimų pelningumą, įvertinus visas pajamas ir išlaidas. Analizuojamu laikotarpiu UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio kitimo įtaka grynajam pelnui buvo labai didelė, todėl tolesnės analizės metu, siekiant nustatyti priklausomybę tarp UAB „Šiaulių plentas“ subrangovams perduodamų darbų procento ir UAB „Šiaulių plentas“ grynojo pelno, buvo skaičiuotas koreliacijos koeficientas.

Naudojantis UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2006 m. pelno (nuostolių) ataskaitos ir 23 priedo duomenimis buvo sudaryta 3.2. lentelė ir remiantis lentelės duomenimis apskaičiuotas koreliacijos koeficientas.

$$\sigma_x = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n}} = \sqrt{28} = 5$$

$$\sigma_y = \sqrt{\frac{\sum (y - \bar{y})^2}{n}} = \sqrt{3019373,25} = 1758,5$$

$$r = \frac{228756,6 - 39,6 \cdot 5942}{5 \cdot 1758,5} = -0,86$$

Determinacijos koeficientas randamas:

$$r^2 = 0,86^2 = 0,74$$

Paskaičiuojamas regresijos koeficientas:

$$b = r \cdot \frac{\sigma_x}{\sigma_y} = 0,86 \cdot \frac{5,4}{1758,5} = 0,003.$$

3.2. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ subrangovams perduodamų darbų procento ir grynojo pelno vidutinių reikšmių paskaičiavimas 2002-2006 m.

Metai	Subrangovams perduodamų darbų proc. (x)	Grynasis pelnas, tūkst. Lt (y)	(xy)
2002	47,3	4040	191092
2003	38	5414	205732
2004	34	8763	297942
2005	42,8	5278	225898,4
2006	35,9	6215	223118,5
Σ	198	29710	1143782,9
Vid. reikšmė	39,6	5942	228756,6

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Pateikti duomenys ir skaičiavimai rodo, kad koreliacijos koeficientas yra lygus -0,86, todėl galima daryti išvadą, kad ryšys tarp subrangovams perduodamų darbų procento ir grynojo pelno yra stiprus ir atvirkštinis, t.y. didėjant subrangovams perduodamų darbų procentui UAB „Šiaulių plentas“ grynasis pelnas mažėja. Determinacijos koeficientas rodo, kad 74 proc. grynojo pelno variacijos lemia subrangovams perduodamų darbų procentas, t.y. subrangovams perduodami darbai grynojo pelno dydį lemia 74 proc., o likusius 26 proc. lemia kiti veiksniai. Regresijos koeficientas rodo, kad subrangovams perduodamiems darbams padidėjus 1 proc., UAB „Šiaulių plentas“ grynasis pelnas sumažės 3 proc.

Atlikta analizė leidžia teigti, kad UAB „Šiaulių plentas“ atliktų savo jėgomis pelningumas žymiai didesnis nei perduotų subrangovams. Papildomo pelno potencialas yra nuo 8,69 mln. Lt iki 18,83 mln. Lt, atitinkamai nuo subrangovams perduodamų statybos projektų darbų procento. Bendrovės „Šiaulių plentas“ grynasis pelnas yra labai lemiamas perduodamų darbų subrangovams procento, kuris yra priskiriamas vidiniams veiksniams ir priklauso nuo įmonės vadovų.

Toliau darbe, remiantis atlikta UAB „Šiaulių plentas“ potencialaus pelno, atskyrus darbus savo jėgomis nuo perduotų subrangovams, analize, siekiant atlikti bendrovės veiklos rezultatų prognozę su prielaida, kad bendrovė pati atliktu 30 proc. subrangovams perduodamų statybos projektų darbų, bus atliekama UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimties prognozė.

3.2. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimtys prognozavimas dinamikos eilučių ekstrapoliacijos ir trendo funkcijos būdu

Paprastai prognozė pirmiausia atliekama, remiantis pardavimo dinamikos praeityje duomenimis, tikintis, kad esminės priklausomybės ir tendencijos kartosis ir ateityje.

Toliau atliekant pardavimo pajamų prognozavimą bus naudojamas ekstrapoliacijos būdas, bei apskaičiuota Trendo funkcija, o gauti rezultatai palyginti. Naudojant dinamikos eilučių ekstrapoliaciją prognozuojamas dydis apskaičiuojami pagal tokias formules⁸⁴:

$$Y_{t+1} = Y_t + L \cdot \Delta y_1, \quad (3.2.)$$

$$\Delta y = \frac{y_t - y_1}{n - 1}, \quad (3.3.)$$

čia:

y_1 – pradinis dinamikos eilutės lygis,

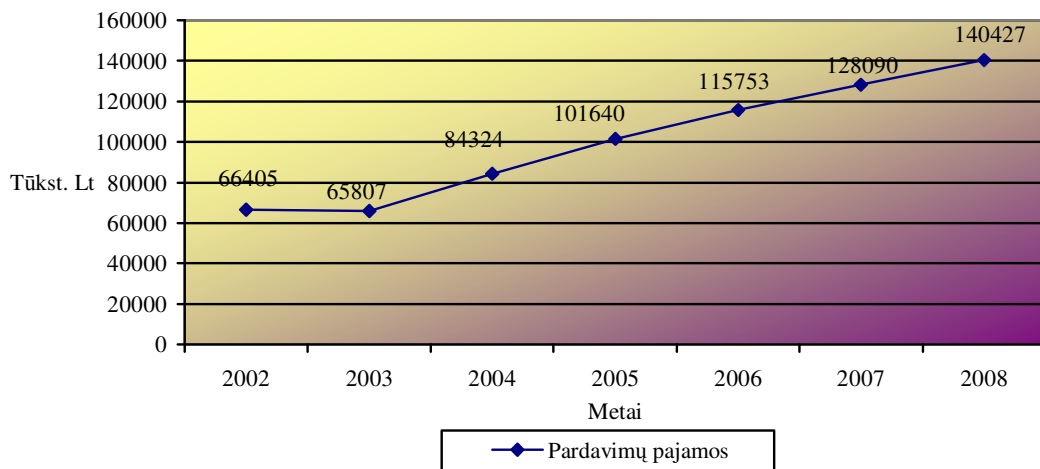
y_t – galutinis dinamikos eilutės lygis,

L – prognozuojamų metų skaičius,

Δy – vidutinis absoliutinis lygio padidėjimas,

n – eilutės lygių skaičius.

Pardavimo pajamų prognozė ekstrapoliacijos būdu bus atliekama 2007–2008 metams. Gauti skaičiavimų rezultatai pateikti 3.3. paveiksle.



3.3. pav. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimtys prognozė 2007-2008 m. remiantis dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Remiantis atliktais skaičiavimais ir 2.22. paveikslu galima teigti, jog UAB „Šiaulių plentas“ prognozuojamos pardavimo apimtys 2007-2008 m. didės. 2007 m. pardavimo pajamos lyginant su

⁸⁴ Bartosevičienė, V. (2006). *Ekonominė statistika*. Kaunas: Technologija, p. 64.

2006 m. turėtų augti 12337 tūkst. Lt, o 2008 m. lyginant su 2006 m. laukiamas 24674 tūkst. Lt pardavimo pajamų augimas.

Tolesnės analizės metu, siekiant nustatyti pagrindinę vystymosi tendenciją ir prognozuoti galimas pardavimo apimtis, naudojamas trendo funkcijos metodas. Tiesinės funkcijos išraiška yra⁸⁵:

$$\hat{y}_t = a + b \cdot t \quad (3.4.)$$

čia:

a, b - lygties parametrai, apskaičiuoti mažiausių kvadratų būdu,

t - laiko parametras,

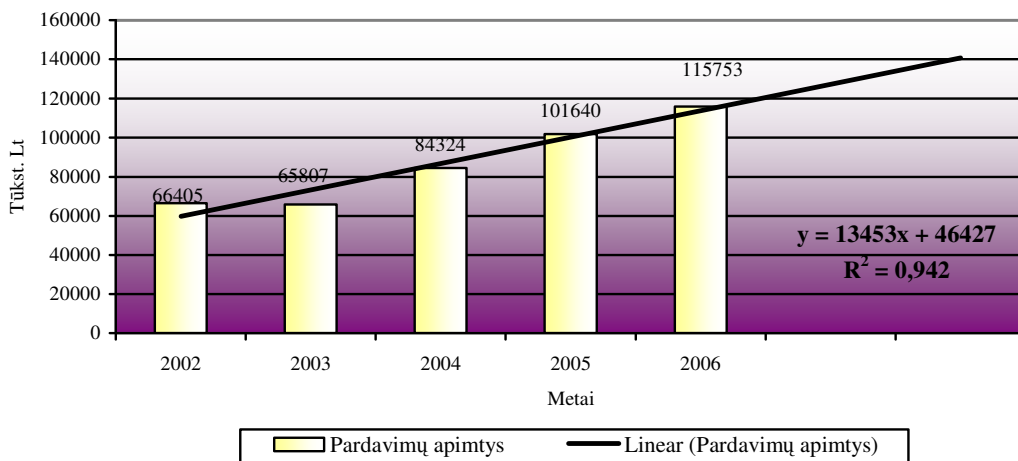
\hat{y} - aplyginta faktinė reikšmė, apskaičiuota pagal trendo funkciją.

Parametrus a ir b galima apskaičiuoti tiesiogiai pritaikant formules⁸⁶:

$$a = \frac{1}{n} \left(\sum y - a_1 \sum t \right) \quad (3.5.)$$

$$b = \frac{n \sum t \cdot y - \sum t \cdot \sum y}{n \sum t^2 - (\sum t)^2} \quad (3.6.)$$

3.4. paveiksle, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2006 m. finansinių ataskaitų duomenimis, naudojantis kompiuterio MC EXCEL programos pagalba, pateikta 2007–2008 m. pardavimo apimties prognozė, išreikšta trendo funkcija.



3.4. pav. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimties prognozė 2007-2008 m. remiantis trendo funkcijos būdu

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Kaip matyti iš pateikto paveikslo, pagal trendo funkciją prognozuojamas UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų didėjimas. Tačiau, jei pagal reiškinio kitimą sunku nustatyti tinkamiausią

⁸⁵ Bartosevičienė, V., Gudonavičius, L. (2006). *Formulių rinkinys ekonominei statistikai*. Kaunas: Technologija, p. 16.

⁸⁶ Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai. I dalis. Koreliacinė regresinė analizė*. Prognozavimas. Vilnius: Technika, p. 75.

matematinę išraišką, bei siekiant patikrinti pasirinktos funkcijos tinkamumą, skaičiuojama vidutinė aproksimacijos paklaida⁸⁷.

$$\mu = \frac{1}{n} \sum \frac{|y - \hat{y}|}{\hat{y}} \cdot 100\% \quad (3.7)$$

Vidutinė aproksimacijos paklaida neturėtų viršyti 10 proc. Gauti duomenys pateikti 3.3. lentelėje.

3.3. lentelė

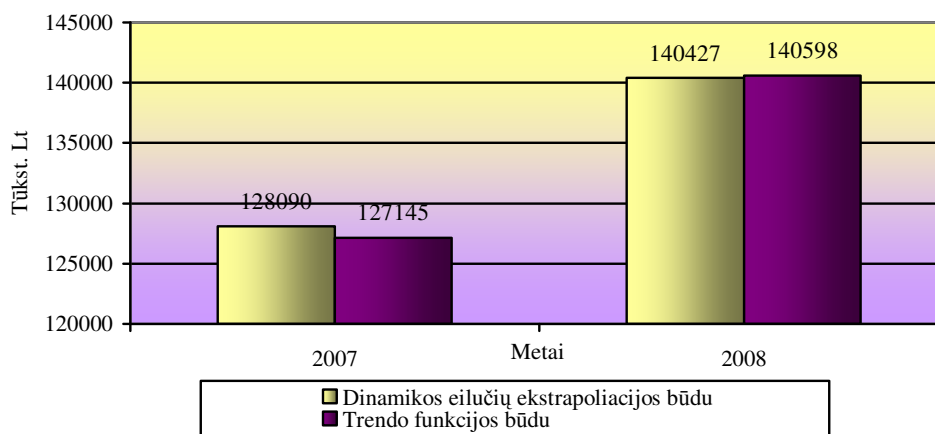
UAB „Šiaulių plentas“ aplygintų pardavimo pajamų reikšmių bei vidutinės aproksimacijos paklaidos skaičiavimas

Metai	Faktinė pardavimo pajamų reikšmė tūkst. Lt (y)	Aplyginta pardavimo pajamų reikšmė tūkst. Lt (ŷ)	Vidutinė aproksimacijos paklaida proc.
2002 m.	66405	53880	3 proc.
2003 m.	65807	73333	
2004 m.	84324	86786	
2005 m.	101640	100239	
2006 m.	115753	105442	
2007 m.*	Prognozuojamos	127145	
2008 m.*	Prognozuojamos	140598	

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Nagrinėjant UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimties pokytį trendo funkcijos pagalba, gauta vidutinė aproksimacijos paklaida lygi 3 proc. Tai reiškia, kad, prognozuojamų reikšmių paklaida neviršija galimos normos.

3.5. paveiksle pateikta apibendrinta UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimčių prognozė dinamikos eilučių ekstrapoliacijos ir trendo funkcijos būdu 2007-2008 m.



3.5. pav. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo apimčių prognozė dinamikos eilučių ekstrapoliacijos ir trendo funkcijos būdu 2007-2008 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

⁸⁷ Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai. I dalis. Koreliacinė regresinė analizė*. Prognozavimas. Vilnius: Technika, p. 84.

Palyginus gautas 2007-2008 m. prognozuojamas pardavimo pajamas trendo funkcijos ir ekstrapoliacijos būdu pastebimas labai nedidelis skirtumas. Ekstrapoliacijos metodo pagalba prognozuojamos pardavimo pajamos 2007 m. turėtų siekti 128090 tūkst. Lt. ir tai būtų 10,7 proc. didesnės pardavimo pajamos nei 2006 m. O trendo funkcijos būdu nustatyta, kad 2007 m. pardavimo pajamos turėtų siekti 127154 tūkst. Lt., arba 9,85 proc. didesnės nei 2006 m. Taigi, skirtumas tarp abiejų prognozių rezultatų siekia 945 tūkst. Lt, t. y. 0,85 proc. Ekstrapoliacijos metodo pagalba 2008 m. prognozuojamos pardavimo pajamos turėtų siekti 140427 tūkst. Lt., o trendo funkcijos būdu – 140598 tūkst. Lt. Trendo funkcijos būdu prognozuojamas rezultatas nuo ekstrapoliacijos būdu gauto rezultato skiriasi tik 171 tūkst. Lt. Todėl bendrovė, esant palankioms sąlygoms bei sėkmingai tęsiant veiklą, galėtų ne tik pasiekti prognozuojamus rezultatus, bet ir juos viršyti.

Tolesnei UAB „Šiaulių plentas“ veiklos prognozei atlikti bus naudojamos trendo funkcijos būdu gautos 2007 m. pardavimo pajamos.

3.3. UAB „Šiaulių plentas“ pelningumo rodiklių prognozavimas remiantis projektine pelno (nuostolių) ataskaita

Toliau darbe, remiantis atlikta UAB „Šiaulių plentas“ potencialaus pelno atskyrus darbus savo jėgomis nuo perduotų subrangovams analize, bendrovės veiklos rezultatai bus prognozuojami su prielaida, kad bendrovė pati atliktų 30 proc. subrangovams perduodamų statybos projektų darbų.

Siekiant prognozuoti UAB „Šiaulių plentas“ veiklos pagrindinius pelningumo rodiklius, buvo sudaryta prognozinė pelno (nuostolių) ataskaita. Atlikta vertikali UAB „Šiaulių plentas“ finansinių rodiklių analizė parodė, kad atliktų darbų savikaina 2002-2006 m. laikotarpiu sumažėjo 1,98 proc. 2006 m. savikaina bendroje pardavimų apimtyje sudarė 86,2 proc. 2007 m. įmonės vadovai planuoja sumažinti savikainą 2 proc., panaudojant visą turimą techniką, samdant kvalifikuotus specialistus, t. y. didinant našumą. Veiklos sąnaudos nagrinėjamu laikotarpiu nežymiai didėjo ir pardavimų apimtyje vidutiniškai sudarė apie 5,2 proc. Vadovybės teigimu, bendrovės specialistų kvalifikacijos kėlimui, konsultacijoms ir kitoms bendroms administracinėms išlaidoms veiklos sąnaudos turėtų padidėti 1,4 proc. Tuomet įmonės atliktų darbų savikaina turėtų sudaryti 84,2 proc., o veiklos sąnaudos 6,6 proc. nuo pardavimų apimties. Daroma prielaida, kad kitos veiklos sąnaudos, finansinės ir investicinės veiklos pajamos ir sąnaudos dėl nežymios savo dalies nepasikeis. Tarp pardavimų apimties ir pagautės bei netekimų taip pat nėra tiesioginio ryšio, tad šių straipsnių lyginamasis svoris bendroje pardavimų apimtyje turėtų išlikti toks pat. Pelno mokestis 2007 m. sudarys 15 proc.

Bendrovės „Šiaulių plentas“ pelno (nuostolių) ataskaitos rodiklius prognozuojant su prielaida, kad bendrovė pati atliktų 30 proc. subrangovams perduodamų statybos projektų darbų, kitos sąnaudos dėl sumažėjusių subrangovų sąnaudų sumažėtų 29610 tūkst. Lt (14 priedas). Analizuojamu laikotarpiu bendrovės „Šiaulių plentas“ atliekami darbai savo jėgomis išaugo 36800 tūkst. Lt, o darbuotojų skaičius išaugo nuo 300 iki 389, t. y. 89, vadinasi papildomų darbų atlikimui už 10 mln. Lt reikės 24 papildomų darbuotojų. Kadangi 2006 m. bendrovė savo jėgomis atliko statybos-montavimo darbų už 69400 tūkst. Lt, o 2007 m. atliekant 30 proc. subrangovams perduodamų statybos projektų darbų savo jėgomis prognozuojama atlikti darbų už 89290 tūkst. Lt, vadinasi, pardavimo pajamoms išaugus 20 mln. Lt, papildomai reikės 48 darbuotojų. Pasak bendrovės personalo tarnybos konsultantės, pusę iš šių darbuotojų turėtų sudaryti kelininkai, kurių vidutinis darbo užmokestis 2006 m. buvo 2484 Lt (bendrovės patiriamos darbo užmokesčio ir socialinio draudimo išlaidos vienam kelininkui 2006 m. sudarė 2508,3 Lt) ir pusę mechanizatoriai, vairuotojai, operatoriai ir kt., kurių vidutinis darbo užmokestis 2006 m. buvo 2788 Lt (bendrovės patiriamos darbo užmokesčio išlaidos vienam mechanizatoriui 2006 m. sudarė 2815,3 Lt) Taigi, dėl išaugusio darbuotojų skaičiaus, darbo užmokesčio sąnaudos turėtų padidėti 127,77 tūkst. Lt.

Analizuojamu laikotarpiu bendrovės „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamoms savo jėgomis išaugus 39700 tūkst. Lt, kuro sąnaudos išaugo 1360 tūkst. Lt, vadinasi pardavimo pajamoms išaugus 10 mln. Lt, kuro sąnaudos išaugus 340 tūkst. Lt. Kadangi 2006 m. bendrovės pardavimo pajamos savo jėgomis siekė 76800 tūkst. Lt, o 2007 m. atliekant 30 proc. subrangovams perduodamų statybos projektų darbų savo jėgomis prognozuojamos pardavimo pajamos - 97490 tūkst. Lt. Pardavimo pajamoms išaugus 20 mln. Lt, kuro sąnaudos turėtų padidėti apie 690 tūkst. Lt.

Materialinių sąnaudų kitimą stipriai lemia pardavimo pajamų pokyčiai. Nuo 2002 m. iki 2006 m. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamos savo jėgomis išaugo 39700 tūkst. Lt, o materialinės sąnaudos 31754 tūkst. Lt, vadinasi pardavimo pajamoms išaugus 10 mln. Lt, materialinės sąnaudos turėtų išaugti 7998 tūkst. Lt. 2007 m., UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamoms išaugus 20 mln. Lt, materialinės sąnaudos turėtų padidėti apie 15996 tūkst. Lt.

Daroma prielaida, kad įrangos pajėgumai išnaudojami nepakankamai, o nusidėvėjimo, veiklos ir kitos sąnaudos yra fiksuotos, t. y. nekinta augant darbų apimčiai. UAB „Šiaulių plentas“ projektinė pelno (nuostolių) ataskaita pateikiama 3.4. lentelėje.

Lentelės duomenys rodo, kad pardavimo pajamoms padidėjus 11392 tūkst. Lt, o parduotų prekių savikainai padidėjus 7278 tūkst. Lt, UAB „Šiaulių plentas“ bendrasis pelnas turėtų būti 4115 tūkst. Lt didesnis nei 2006 m. Prognozuotai metinei padavimų apimčiai padidėjus daugiau nei savikainai, 159 tūkst. Lt sumažėjus pelno mokesčiui, o kitoms išlaidoms išlikus tokioms pačioms kaip ir 2006 m., įmonės grynas pelnas turėtų išaugti net 2135 tūkst. Lt.

Bendrovei „Šiaulių plentas“ atliekant 30 proc. subrangovams perduodamų statybos projektų darbų, pardavimo pajamoms išaugus 11392 tūkst. Lt, o atliktų darbų savikainai dėl sumažėjusių subrangovų sąnaudų sumažėjus 5518 tūkst. Lt, įmonės grynasis pelnas turėtų išaugti 13012 tūkst. Lt lyginant su 2006 m.

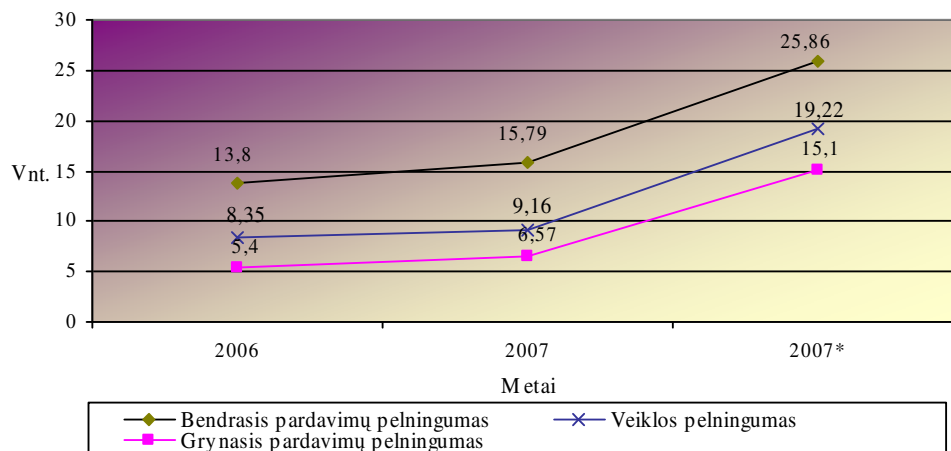
3.4. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ projektinė pelno (nuostolių) ataskaita

Rodikliai	2006 m. tūkst. Lt	2007 m. projektas, tūkst. Lt	Pokytis, palyginus su 2006 m., tūkst. Lt	2007 m. projektas*, tūkst. Lt	Pokytis, palyginus su 2006 m., tūkst. Lt
<i>Pardavimo pajamos</i>	115753	127145	11392	127145	11392
Pardavimo savikaina	99782	107060	7278	94264	-5518
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	15970	20085	4115	32881	16911
Veiklos sąnaudos	6301	8440	2139	8440	2139
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	9669	11645	1976	24441	14772
Kita veikla	206	206	0	206	0
<i>Pajamos</i>	244	244	0	244	0
Sąnaudos	38	38	0	38	0
Finansinė ir investicinė veikla	-1913	-1913	0	-1913	0
<i>Pajamos</i>	510	510	0	510	0
Sąnaudos	2423	2423	0	2423	0
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	7962	9938	1976	22734	14772
Pagautė	227	227	0	227	0
Netekimai	341	341	0	341	0
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	7848	9824	1976	22620	14772
Pelno mokestis	1633	1474	-159	3393	1760
Grynasis pelnas (nuostoliai)	6215	8350	2135	19227	13012

*2007 m. projektas, jei bendrovė pati atliktų 30 proc. subrangovams perduodamų statybos projektų darbų
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Remiantis sudaryta projektine pelno (nuostolių) ataskaita buvo apskaičiuoti pagrindiniai pardavimų pelningumo rodikliai, kurie pateikiami 3.6. paveiksle.



2007* - jei bendrovė atliktų 30 proc. subrangovams perduodamų darbų

3.6. pav. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų pelningumo prognozė 2007 m., remiantis projektine pelno (nuostolių) ataskaita

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Kaip matyti iš pateiktų rezultatų, įgyvendinus planuojamą projektą, pardavimų pelningumo rodikliai 2007 m. turėtų padidėti. Dėl atliktų darbų savikainos sumažėjimo įmonės bendrasis pelningumas turėtų padidėti 1,99 proc., o dėl grynojo pelno padidėjimo nuo 6215 tūkst. Lt iki 8350 tūkst. Lt, grynasis pelningumas turėtų išaugti 1,17 proc. Jei 2007 m. bendrovė „Šiaulių plentas“ pati atliktų 30 proc. subrangovams perduodamų darbų, jos pardavimų pelningumo rodikliai turėtų padidėti ženkliai, t.y. bendrasis pardavimų pelningumas dėl sumažėjusios atliktų darbų savikainos turėtų padidėti nuo 15,79 proc. iki 25,86 (10,07 proc.), veiklos pelningumas turėtų išaugti daugiau negu dvigubai, t. y. 10,85 proc., o grynasis pelningumas nuo 6,57 proc. iki 15,1 proc. (8,53 proc.).

Atlikti UAB „Šiaulių plentas“ projektiniai skaičiavimai leidžia teigti, kad 2007 m. įmonės gamybos apimtys turėtų padidėti 9,84 proc. Įmonės vadovai teigia, kad 2007 m. UAB „Šiaulių plentas“ gamybos apimtys jau yra suplanuotos ir žinomos (2007 m. UAB „Šiaulių plentas“ toliau vykdys tęstinius daugiamečius statybos projektus, t. y. nebaigtų vykdyti sutarčių darbų likutis 2007 m. pradžioje buvo 114 mln. Lt), todėl prognozuojamas pajamų augimas realus. Kartu su pajamų padidėjimu, dažniausiai didėja ir visi kiti finansiniai rodikliai. Jei išteklių (energijos, darbo užmokesčio, žaliavų) kainų augimas neapsunkins įmonės finansinių tikslų, įmonės viduje neatitiks jokių didelių struktūrinių pokyčių, jei darbų atlikimui bus palankios oro sąlygos ir jei įmonės vadovai atsižvelgs į anksčiau paminėtus pasiūlymus, prognozuojami rezultatai turėtų pasitvirtinti.

Iš atliktos analizės galima daryti išvadą, kad 2007 m. bendrovei „Šiaulių plentas“ savo jėgomis atliekant 30 proc. subrangovams perduodamų darbų, pagrindiniai pardavimų pelningumo rodikliai padidėtų beveik dvigubai.

3.4. Ekonominių svertų pritaikymas vertinant UAB „Šiaulių plentas“ veiklos rezultatus

Norint nustatyti kokią įtaką įmonės pardavimo pajamų pasikeitimai turi įmonės pelnui, skaičiuojamas veiklos (operacinis) svertas. Veiklos svertas pasireiškia naudojant veiklos lygiui nustatyti pastoviuosius, o ne kintamus kaštus. Kitaip tariant, pastoviųjų išlaidų lygis yra įmonės verslo rizikos indikatorius: kuo aukštesnis pastoviųjų išlaidų lygis, tuo didesnė įmonės verslo rizika. Jei pastoviųjų išlaidų dalis didelė, net ir nedidelis pardavimo apimtys sumažėjimas gali būti didelio veiklos pelno sumažėjimo priežastis. Todėl kuo didesnės įmonės pastoviosios išlaidos (kitiems veiksniams nepakitus), tuo didesnė įmonės veiklos rizika. Taigi kuo didesnę procentą sudaro pastoviosios išlaidos (skaičiuojant nuo bendrųjų sąnaudų), tuo aukštesnis yra veiklos pastoviųjų kaštų sverto lygis (*Degree of Operating Leverage, DOL*), kuris apskaičiuojamas pagal formulę⁸⁸:

⁸⁸ Grigas, T., Saročka, A., Basokas, A., Plyniūtė, A., Matulaitis, M. (2005). *Finansų valdymas*. UAB „Verslo žinios“, p.5/9-3; Dzikevicius, A. *Kapitalo struktūros sprendimai* [žiūrėta 2007-04-10]. Prieiga per internetą: <http://finansai.tripod.com/struktura.htm>.

$$DOL = \frac{PP - K_k}{P_v}, \quad (3.8.)$$

čia:

PP – pardavimo pajamos,

K_k – kintami kaštai,

P_v – veiklos pelnas.

Veiklos svorto laipsnis parodo, kiek (procentais) pasikeis įmonės pelnas, pardavimams pasikeitus tam tikru dydžiu (procentais).

Praktikoje kaštų skirstymas į kintamus ir pastovius remiasi prielaidomis, nes teoriškai per ilgą laikotarpį augant (mažėjant) įmonės veiklos apimtims, visi kaštai yra kintami. UAB „Šiaulių plentas“ veiklos pastoviųjų kaštų svorto analizei naudojami 2002-2006 m. finansinių ataskaitų duomenys (3.5. lentelė). Veiklos svortas skaičiuojamas remiantis savo jėgomis atliktų darbų pardavimo pajamomis ir savikaina. Skaičiavimų metu buvo laikomasi prielaidos, kad nusidėvėjimo (amortizacijos), bendrosios administracinės ir kitos sąnaudos sąlyginai pastovios, todėl jos priskirtos pastoviams įmonės kaštams. Kadangi pastovūs kaštai nekinta augant darbų apimčiai, veiklos svortas nebus prognozuojamas bendrovei atliekant 30 proc. subrangovams perduodamų darbų. Kintamiems kaštams priskirtos materialinės, darbo užmokesčio ir socialinio draudimo bei kuro sąnaudos, kadangi jos tiesiogiai susijusios su gamyba.

3.5. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ veiklos svorto dinamika 2002-2007* m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007* m.
Pardavimo pajamos, tūkst. Lt	66405	65807	84324	101640	115753	127145
Kintami kaštai, tūkst. Lt	30192	32252	48501	56005	70062	72920
<i>Materialinės sąnaudos</i>	21842	21938	36832	42714	53596	54020
<i>Darbo užmokesčio ir soc. draudimo sąnaudos</i>	6038	7387	8481	9973	12795	14800
<i>Kuro sąnaudos</i>	2312	2927	3188	3318	3671	4100
Pastovūs kaštai, tūkst. Lt	31354	28247	24457	38408	36021	42580
<i>Nusidėvėjimo (amortizacijos) sąnaudos</i>	2517	1856	2168	3331	3965	3853
<i>Bendrosios, administracinės ir kitos sąnaudos</i>	28837	26391	22289	35077	32056	38727
Veiklos pelnas, tūkst. Lt	4858	5309	11367	7227	9669	11645
Veiklos svorto laipsnis (DOL)	7,45	6,32	3,15	6,31	4,73	4,66

2007* - prognozuojami rodikliai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Kuo didesnis veiklos svorto laipsnis, tuo labiau svyruos bendrovės veiklos pelnas, besikeičiant pardavimo apimčiai. Iš lentelės matyti, kad 2002 m. veiklos pastoviųjų kaštų svorto laipsnis buvo didžiausias analizuojamu laikotarpiu, t. y. 7,45, tai reiškia, kad produkcijos realizacijai padidėjus (sumažėjus) 1 proc., veiklos pelnas padidėtų (sumažėtų) 7,45 proc. 2007 m.

prognozuojamas veiklos pastoviųjų kaštų sverto laipsnis – 4,66, tai reiškia, kad pardavimo pajamoms padidėjus (sumažėjus) 1 proc., veiklos pelnas padidėtų (sumažėtų) 4,66 proc.

3.6. lentelėje pateikiamas UAB „Šiaulių plentas“ veiklos pastoviųjų kaštų padidėjimo poveikis bendrovės pelningumui. Daromos prielaidos, kad pastovūs kaštai padidėja 5 proc. ir 10 proc.

3.6. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ veiklos pelningumas ir veiklos svertas esant trimis pastoviųjų kaštų lygiams

Rodikliai	2007* m.	Pastoviems kaštams padidėjus 5 proc.	Pastoviems kaštams padidėjus 10 proc.
Pardavimo pajamos, tūkst. Lt	127145	127145	127145
Kintami kaštai, tūkst. Lt	72920	72920	72920
Pastovūs kaštai, tūkst. Lt	42580	44709	46838
Veiklos pelnas, tūkst. Lt	11645	9516	7387
Veiklos pelningumas, proc.	9,16	7,48	5,81
DOL	4,66	5,70	7,34

2007* - prognozuojami rodikliai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Iš lentelės duomenų matyti, kad 2007 m. bendrovės veiklos pastoviųjų išlaidų sverto laipsnis sistemingai didėja nuo 4,66 iki 7,34, pastoviesiems kaštams padidėjus nuo 42580 tūkst. Lt iki 46838 tūkst. Lt (10 proc.). Duomenys rodo, kad 2007 m., kitoms sąlygoms nekintant, pastoviesiems kaštams išaugus 10 proc., bendrovės veiklos pelningumas sumažėja nuo 9,16 iki 5,81 proc. (3,35 proc.). Tai rodo, kad kuo didesnis pastoviųjų kaštų lygis, tuo didesnė įmonės patiriama rizika, t. y. didesnis pelno jautrumas pardavimo apimčių svyravimams.

DOL daro didelę įtaką nenuostolingumo/lūžio taškui (LT). Nenuostolingumo/lūžio taškas - tai pardavimo apimtis, kuriai esant įmonės bendrosios išlaidos (kintamosios išlaidos plus pastoviosios išlaidos) yra lygios bendrosioms pajamoms. Analitiškai lūžio tašką galima apskaičiuoti pagal formulę⁸⁹:

$$LT = \frac{K_p \cdot PP}{PP - K_k} \quad (3.9.)$$

čia:

K_p – pastovūs kaštai,

K_k – kintami kaštai,

PP – pardavimo pajamos.

⁸⁹ Girdzijauskas, St., Jefimovas, B. (2006). *Įmonės veiklos ekonominė analizė*. VU: Kauno humanitarinis fakultetas, p. 48.

Didelis DOL reiškia, kad kuo mažiau įmonė turės pastoviųjų išlaidų, tuo greičiau ji pasieks lūžio tašką. Įmonės veiklos pelningumas, viršijus LT, didėja palyginti sparčiau. Lygiai taip pat ir įmonės veiklos nuostolingumas iki LT yra palyginti didesnis.

UAB „Šiaulių plentas“ lūžio taško analizė 2002-2007 m. pateikiama 3.7. lentelėje.

3.7. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ lūžio taško analizė 2002-2007* m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007* m.
Pardavimo pajamos, tūkst.Lt	66405	65807	84324	101640	115753	127145
Kintami kaštai, tūkst. Lt	30192	32252	48501	56005	70062	72920
Pastovūs kaštai, tūkst. Lt	31354	28247	24457	38408	36021	42580
Lūžio taškas (LT)	57495	55397	57569	85544	91255	99840

2007* - prognozuojami rodikliai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Apskaičiuotas lūžio taškas rodo kokios pardavimo apimtys reikalingos, kad nebūtų dirbama nuostolingai (lūžio taške pelnas lygus 0)⁹⁰. Iš lentelės duomenų matyti, kad UAB „Šiaulių plentas“ lūžio taškas pasiekiamas: 2002 m. - ties 57495 tūkst. Lt; 2003 m. - ties 55397 tūkst. Lt; 2004 m. - ties 57569 tūkst. Lt; 2005 m. - ties 85544 tūkst. Lt; 2006 m. - ties 91255 tūkst. Lt; 2007 m. - ties 99840 tūkst. Lt. Iš atliktos analizės matyti, kad didėjant pastoviems kaštams, gamybos apimtys sąlygojamas lūžio taškas pasislenka didėjimo linkme, t. y. įmonei, norint gauti pelną, reikia didinti pardavimo apimtį.

Įmonės finansinis stabilumas ir veiklos rizikos lygis daug priklauso nuo finansavimo šaltinių struktūros. Pagrindinis nuosavo kapitalo požymis yra tas, kad jis niekada negarantuoja pelningos veiklos ir niekada nenumatomas investicijų grąžinimo grafikas. Nuosavas kapitalas yra stabilus, jis nepriklauso nuo aplinkybių, nes nėra reikalavimų būtinai išmokėti dividendus. Tuo tarpu skolintą kapitalą būtina grąžinti nurodytais terminais ir neatsižvelgiant į įmonės finansinę būklę⁹¹.

Finansinis svertas pasireiškia tuomet, kai įmonės kapitalo struktūroje yra skolintojų nuosavybė, už kurią mokamos fiksuotos normos palūkanos. Įmonių mokamos palūkanos už skolintas lėšas laikomos fiksuotaisiais finansiniais kaštais. Šie fiksuotieji kaštai veikia įmonės pelną, tenkantį vienai akcijai, nes palūkanos mokamos prieš paskirstant pelną paprastųjų akcijų savininkams. Šio sverto efektas reiškiasi tuo, kad didėjant pelnui prieš palūkanas ir mokesčių išskaičiavimą (*EBIT*) sparčiau nei *EBIT* didėja pelnas tenkantis vienai akcijai. Kai *EBIT* mažėja, tai sparčiau mažėja ir pelnas tenkantis vienai akcijai. Finansinis svertas vertinamas pagal finansinio sverto laipsnį (*angl. Degree of Financial Leverage, DFL*). Finansinio sverto laipsnis apskaičiuojamas pagal formulę⁹²:

⁹⁰ Rutkauskas, A. V., Damašienė, V. (2002). *Finansų valdymas*. Šiaulių universiteto leidykla, p. 223.

⁹¹ Deksnienė, J., Šimaitytė, D. (2006). *Ekonominių svertų pritaikymas vertinant AB „Linus“ veiklos rezultatus*.

Ekonomikos ir vadybos aktualijos 2006: Šeštoji studentų mokslinė konferencija. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, p.61.

⁹² Grigas, T., Saročka, A., Basokas, A., Plyniūtė, A., Matulaitis, M. (2005). *Finansų valdymas*. UAB „Verslo žinios“, p.5/9-11.

$$DFL = \frac{EBIT}{EBIT - \text{fiksuojieji kaštai}} \quad (3.10.)$$

Finansinis svertas parodo grynojo ir veiklos pelno dydžių procentinių pasikeitimų santykį. Kuo įmonėje didesnė skolintų lėšų suma, tuo daugiau sumokama už jas palūkanų, tuo aukštesnis finansinis svertas. Vadinasi, padidinus skolinto kapitalo dydį, padidėja ir finansinis svertas. Šio sverto esmė ta, kad kuo jis aukštesnis, tuo sudėtingesnė priklausomybė tarp grynojo pelno ir veiklos pelno dydžių pasikeitimo, ir tuomet net nežymus veiklos pelno pasikeitimas gali turėti didelį poveikį grynojo pelno dydžiui⁹³.

UAB „Šiaulių plentas“ finansinio sverto analizė 2002-2007 m. pateikiama 9.8. lentelėje.

3.8. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ finansinio sverto dinamika 2002-2007* m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
Pardavimo pajamos, tūkst. Lt	66405	65807	84324	101640	115753	127145
Pardavimo savikaina, tūkst. Lt	58556	56772	68571	88985	99782	107060
Kintami kaštai, tūkst. Lt	30192	32252	48501	56005	70062	72920
Pastovūs kaštai, tūkst. Lt	31354	28247	24457	38408	36021	42580
Veiklos pelnas, tūkst. Lt	4858	5309	11367	7227	9669	11645
Finansiniai kaštai, tūkst. Lt	92	70	175	194	408	408
Pelno mokestis, tūkst. Lt	447	733	1523	784	1633	1474
Grynasis pelnas, tūkst. Lt	4040	5414	8763	5278	6215	8350
EBIT, tūkst. Lt	4579	6217	10461	6256	8256	10232
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt	16342	20354	28650	33428	37639	41940
Akcijų skaičius, vnt.	10577	10577	10577	10577	9208	9208
Pelnas, tenkantis 1 akcijai, Lt	0,38	0,51	0,83	0,50	0,67	0,91
Finansinio sverto laipsnis (DFL)	1,02	1,01	1,02	1,03	1,05	1,04

2007* - prognozuojami rodikliai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Iš lentelės duomenų matyti, kad finansinis svertas visu analizuojamu laikotarpiu dėl savo teigiamos reikšmės, t. y. $DFL > 1$, daro teigiamą poveikį bendrovei „Šiaulių plentas“. Galima teigti, kad 2006 m. finansinis svertas buvo didžiausias (1,05), o tai reiškia, kad tais metais didesnė pelno dalis buvo sunaudojama palūkanoms už ilgalaikius finansavimo šaltinius sumokėti. Įmonės pelnui prieš palūkanas ir mokesčius pakitus 1 proc., pelnas, tenkantis 1 akcijai, pakis labai nežymiai, t. y. analizuojamu laikotarpiu nuo 1,01 iki 1,5. Tai galima paaiškinti tuo, kad įmonės palūkanų sąnaudos nedidelės, todėl rizikos laipsnis mažas. Svetimų lėšų naudojimas plėtoti įmonės veiklą ir gauti pelną yra priimtinas tol, kol netrikdo įmonės finansinės pusiausvyros. Jeigu įmonė nesiskolina lėšų visa verslo rizika tenka akcininkams. Kai įmonė savo veiklai finansuoti naudoja skolintas lėšas, paskolų davėjai verslo rizikos nejaučia, kadangi jiems garantuojamas fiksuotas paskolų gražinimas prieš

⁹³ Juozaitienė, L. (2000). *Įmonės finansai. Analizė ir valdymas*. Šiaulių universitetas, p. 110.

dividendų paskirstymą. Įmonė gali pakeisti savo finansinio svorto lygį, didindama arba mažindama finansavimą skolintu kapitalu.

Kartu naudodami veiklos ir finansinius svortus galima nustatyti, kaip įmonės pardavimo pokyčiai veikia pelną, tenkantį vienai akcijai – tai vadinama kombinuotuoju (bendruoju) svortu (*Degree of Combined Leverage, DCL*). Kombinuotas svortas apskaičiuojamas⁹⁴:

$$DCL = DOL \cdot DFL \quad (3.11.)$$

Kombinuotas svortas rodo grynojo pelo jautrumą pardavimo apimties pasikeitimui. UAB „Šiaulių plentas“ kombinuoto svorto analizės duomenys pateikiami 3.9. lentelėje.

3.9. lentelė

UAB „Šiaulių plentas“ kombinuoto svorto dinamikos analizė 2002-2007* m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007* m.
Pardavimo pajamos, tūkst. Lt	66405	65807	84324	101640	115753	127145
Veiklos pelnas, tūkst. Lt	4858	5309	11367	7227	9669	11645
Grynasis pelnas, tūkst. Lt	4040	5414	8763	5278	6215	8350
Veiklos svorto laipsnis (DOL)	7,45	6,32	3,15	6,31	4,73	4,66
Finansinio svorto laipsnis (DFL)	1,02	1,01	1,02	1,03	1,05	1,04
Kombinuoto svorto laipsnis (DCL)	7,60	6,38	3,21	6,50	4,97	4,85

2007* - prognozuojami rodikliai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Šiaulių plentas“ finansinių ataskaitų duomenimis

Iš lentelės duomenų matyti, kad 2002 m. kombinuoto svorto laipsnis buvo didžiausias analizuojamu laikotarpiu, t. y. 7,6, tai reiškia, kad produkcijos realizacijai padidėjus (sumažėjus) 1 proc., grynasis bendrovės pelnas padidėtų (sumažėtų) 7,6 proc. O mažiausias, t. y. 3,21 - 2004 m. tai reiškia, kad pardavimo pajamoms padidėjus (sumažėjus) 1 proc., bendrovės grynasis pelnas padidėtų (sumažėtų) 3,21 proc. Derinant veiklos ir finansinį svortus, galima pasiekti mažesnio pelno sumažėjimo esant tam pačiam pardavimo apimties sumažėjimui. UAB „Šiaulių plentas“ yra gamybinė įmonė, todėl kombinuoto svorto dydį nulemia veiklos svortas, kadangi gautos jo reikšmės yra žymiai didesnės. Tai rodo, kad įmonė daugiau investuoja į ilgalaikį turimą.

⁹⁴ Grigas, T., Saročka, A., Basokas, A., Plyniūtė, A., Matulaitis, M. (2005). *Finansų valdymas*. UAB „Verslo žinios“, p.5/9-13; Adomavičiūtė, I. *Verslo finansavimo šaltinių įtaka kapitalo pelningumui*. Vilniaus universitetas [žiūrėta 2007-04-12]. Prieiga per internetą: <http://ev.lzuu.lt/jaunasis_mokslininkas/smk_2006/finansai/Adomaviciute%20Inga.pdf>.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išanalizavus ir apibendrinus įvairių Lietuvos ir užsienio autorių ekonominę literatūrą pelno ir pelningumo rodiklių analizės klausimais, galima pateikti tokius apibendrintus teiginius:

Ekonominėje literatūroje pabrėžiami įvairūs pelno, kaip ekonominės kategorijos ir įmonės veiklos rodiklio aspektai, todėl pelnas įvardijamas kaip įmonės darbo efektyvumo ir jos veiklos vertinimo matas.

Įvairių autorių darbuose pateikiamos skirtingos pelno ir pelningumo rodiklių apskaičiavimo metodinės modifikacijos, pasirenkamos priklausomai nuo analizės tikslų. Be to, rodikliai skirtingai vadinami, vertinami bei grupuojami. Užsienio autorių finansinių santykinų rodiklių klasifikavimas į grupes, rodiklių įvardijimas ir jų apskaičiavimo metodika daro įtaką lietuvių autoriams. Kai kurie lietuvių autoriai išverčia į lietuvių kalbą užsienio šalių autorių pateiktas pelno (pelningumo) rodiklių skaičiavimo metodikas, nekreipiant dėmesio į tos šalies finansinės atskaitomybės tam tikrų straipsnių pavadinimus bei turinį. Todėl, atliekant Lietuvos įmonių pelno ir pelningumo rodiklių analizę, būtina atsižvelgti į galiojančiose finansinės atskaitomybės formose, Verslo apskaitos standartuose (VAS 2004), Buhalterinės apskaitos (2001) bei Įmonių finansinės atskaitomybės (2001) įstatymuose vartojamus terminus ir ypatybes.

Apžvelgus įvairius šaltinius nustatyta, kad skiriamos pagrindinės pelningumo rodiklių grupės: pardavimo, turto ir kapitalo. Kadangi šiuos rodiklius sieja glaudus ryšys, todėl bendram įmonės pelningumo vertinimui, būtina naudoti bendrą šių rodiklių vertinimo metodiką.

Pelną lemia įvairūs veiksniai, kuriuos atskleidus galima prognozuoti įmonės padėtį. Pasirenkant prognozavimo metodus taikymui svarbūs kriterijai yra sudėtingumo laipsnis, išlaidos bei tikslumas. Lietuvos verslo praktikoje siūloma naudoti trendo ekstrapoliacijos; regresinės analizės bei išlyginimo metodus. Prognozavimo tikslumą užtikrina keleto prognozavimo metodų pagrindu sudaryta integruota prognozė: ji tikslesnė nei kiekvienas iš metodų atskirai.

Atlikus UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2006 m. pelno ir pelningumo rodiklių analizę ir prognozavimą, buvo padarytos šios išvados:

UAB „Šiaulių plentas“, remiantis faktinio kelių finansavimo Lietuvoje apimtimis apskaičiuota vidutine 2002-2005 m. užimama kelių statybos įmonių rinkos dalimi, užima 8,6 proc. Lietuvos kelių statybos rinkos dalį (AB „Panevėžio keliai“ - 12,5 proc.; UAB „Alkesta“ - 9 proc., UAB „Fegda“ - 7,15 proc.), t. y. trečia didžiausia kelių statybos įmonė pagal pajamas. Sparčiausiai augantis bendrovės „Šiaulių plentas“ konkurentas pagal pardavimo pajamas ir bendrąjį pelną – UAB „Fegda“. UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų augimas lyginant su konkurentų vidurkiu lėtesnis, o bendrojo pelno - spartesnis. 2006 m., UAB „Šiaulių plentas“ užimama rinkos dalis dėl laimėtų didelių statybos projektų konkursų išaugo 2 proc.

Atlikta grynojo pelno dinamikos analizė parodė, kad iš analizuojamų įmonių didžiausią, t. y. 145 proc., vidutinį metinį grynojo pelno augimo tempą 2002-2005 m. laikotarpiu pasiekė bendrovė „Fegda“. AB „Panevėžio keliai“ - 135 proc. Toliau seka UAB „Šiaulių plentas“ su vidutiniu metiniu augimo tempu – 103 proc., kas rodo, kad bendrovė sėkmingai vysto pardavimo procesą, efektyviai naudoja turimus materialinius išteklius ir kontroliuoja veiklos sąnaudas. Mažiausią vidutinį metinį grynojo pelno augimo tempą analizuojamu laikotarpiu pasiekė UAB „Alkesta“ – 101 proc.

Apskaičiuotas UAB „Šiaulių plentas“ ekonominis pelnas (EVA) parodė, kad bendrovė visu analizuojamu laikotarpiu sukuria nuo 1777 tūkst. Lt iki 5552 tūkst. Lt ekonominio pelno. Kadangi bendrovė gauna pajamas, didesnes nei ekonominiai kaštai šioms pajamoms uždirbti, galima teigti, kad bendrovė dirba sėkmingai, kurdama vertę akcininkams.

Įvertinus UAB „Šiaulių plentas“ pagrindinius pardavimų pelningumo rodiklius, nustatyta, kad 2002-2006 m. laikotarpiu pelningumo rodikliai kito netolygiai. Bendrojo pelningumo rodiklis dėl išaugusių pardavimų apimčių ir savikainos lyginamojo svorio pardavimų apimtyje mažėjimo 2002-2006 m. didėjo nuo 11,82 proc. iki 13,8 proc. (1,98 proc.). Rodiklio didėjimas rodo, kad įmonės padėtis gerėja. Tačiau, UAB „Šiaulių plentas“ vidutinė bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio reikšmė (14,2 proc.) 2002-2005 m. laikotarpiu buvo 3,5 proc. mažesnė už vidutinį konkurentų (17,7 proc.) ir 4,7 proc. už vidutinį šakos lygį (18,9 proc.), todėl galima teigti, kad įmonės veiklą veikė labiau vidiniai veiksniai, susiję su pardavimų apimtimi, savikaina, vadovų priimtais sprendimais ir pan. Bendrovės „Šiaulių plentas“ vadovams reikėtų susirūpinti efektyvesniu įmonės veiklos proceso organizavimu, naudojama kainų ir konkurencijos politika bei produkcijos savikainos mažinimu.

UAB „Šiaulių plentas“ veiklos pelningumas 2002-2006 m. padidėjo nuo 7,32 proc. iki 8,35 proc. (1,03 proc.). Didžiausią veiklos pelningumą pasiekia UAB „Fegda“ – vidutiniškai 12,6 proc. ir UAB „Šiaulių plentas“ – 9 proc. UAB „Šiaulių plentas“ vidutinė veiklos pelningumo rodiklio reikšmė (9 proc.) 2002-2005 m. laikotarpiu buvo 0,6 proc. mažesnė už vidutinį konkurentų (9,6 proc.) ir 2,4 proc. didesnė už vidutinį šakos lygį (6,6 proc.), todėl galima teigti, kad įmonės vadovai efektyviai kontroliavo veiklos sąnaudų lygį.

Dėl sparčiau nei pardavimo pajamos išaugusios pardavimo savikainos, finansinės ir investicinės veiklos nuostolių (didžiausią finansinių ir investicinių sąnaudų dalį sudarė labdara) UAB „Šiaulių plentas“ grynojo pardavimų pelningumo rodiklis 2002-2006 m. sumažėjo nuo 6,08 iki 5,4 proc. (1,4 proc.). UAB „Šiaulių plentas“ vidutinis grynojo pardavimų pelningumo rodiklis (7,5 proc.) 2002-2005 m. laikotarpiu buvo 1,5 proc. mažesnis už vidutinį konkurentų (9 proc.), tai rodo efektyvesnį konkurentų pardavimo procesą ir 1,3 proc. didesnis už vidutinį šakos lygį (6,2 proc.).

Analizuojamu laikotarpiu UAB „Šiaulių plentas“ bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio kitimo įtaka grynojo pelningumo rodikliui buvo labai didelė. Todėl darbe didesnis dėmesys buvo

skiriamas bendrojo pelno (pelningumo) lemiančių veiksnių analizei. Taikant grandininių pakeitimų metodą, buvo nustatyta, kad analizuojamu laikotarpiu bendrojo pelningumo didėjimą daugiausiai lėmė pardavimo pajamų didėjimas, t. y. laimėti statybos darbų konkursai, o mažėjimą - savikainos lyginamojo svorio pardavimų apimtyje didėjimas. Kadangi produkcijos savikainos mažinimas yra pagrindinis pelno didinimo šaltinis, atlikta savikainos veiksnių pokyčio įtakos bendrajam pelnui analizė. Nustatyta, kad analizuojamu laikotarpiu įmonės pardavimo savikainos augimą lėmė pastovus pagrindinių žaliavų (ypač bitumo), kuro, energijos bei darbo jėgos kainų augimas pasaulinėse rinkose ir, kad vienas svarbesnių savikainos veiksnių, įtakojančių bendrojo pelno pokytį – subrangovų sąnaudos. Pažymėtina, kad nepaisant absoliutinio savikainos lygio augimo, santykinė savikainos dalis (lyginant su pardavimo pajamomis) sumažėjo 2 proc., t. y. nuo 88,2 proc. iki 86,2 proc. Santykinis savikainos mažėjimas rodo, darbo našumo augimą, įvertinant, kad dalis veiksnių (darbo, kuro kainos) nuo bendrovės nepriklauso. Sparčiausiai augančios bendrovės sąnaudų kategorijos yra kelių tiesimui naudojamos medžiagos, kurios per nagrinėjamą laikotarpį išaugo net 145 proc. ir darbo užmokestis, išaugęs 112 proc., – jei ši tendencija išliks įmonės vadovybė turėtų susirūpinti darbo organizavimo efektyvumo didinimu.

Norint nustatyti UAB „Šiaulių plentas“ sezoniškumo įtaką pelningumo rodikliams, atliktas paklausos sezoniškumo tyrimas. Atlikta pardavimų apimčių analizė vidurkių metodu parodė, kad didžiausi pardavimai būna gegužės-spalio mėnesiais, kai gamybos apimtys būna 1,5-2 kartus didesnės. Žiemos ir ankstyvo pavasario mėnesiais pardavimo pajamos sumažėja beveik 4 kartus palyginti su vidutiniu mėnesio vidurkiu. Atlikta koreliacinė analizė tarp vidutinės vieno mėnesio temperatūros ir UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų parodė, kad ryšys tarp mėnesio temperatūros ir gamybos apimčių yra labai stiprus ir tiesioginis, t.y. kylant oro temperatūrai įmonės pardavimų apimtys didėja. Atlikta analizė leidžia teigti, kad UAB „Šiaulių plentas“ gamybos apimtys yra labai įtakojamos oro sąlygų, kurios priskiriamos išoriniams veiksniams ir nepriklauso nuo įmonės vadovų. Tyrimo metu nustatyta, kad svyravimai, nagrinėjamos įmonės pavyzdžiu, yra sąlygojami ne tik gamybos, oro sąlygų, bet ir įmonės gamybinio-techninio, komercijos skyrių darbo, kadangi darbų apimtys yra nustatomos laimint konkursus kelių tiesimo, statybos ir remonto darbams, bei gaunant Kelių fondo lėšas šių darbų atlikimui. Svarbų vaidmenį čia vaidina ir valstybė, nes ji yra pagrindinė darbų užsakovė. *Darbo metu iškelta hipotezė, kad UAB „Šiaulių plentas“ pelningumo rodikliai yra įtakojami sezoniškumo, pasitvirtino.*

Analizės metu nustatyta, kad turto pelningumo rodiklio reikšmė analizuojamu laikotarpiu kito netolygiai ir sumažėjo nuo 16,34 proc. iki 10,80 proc. (5,54 proc.). UAB „Šiaulių plentas“ 2002-2005 m. vidutinis turto pelningumo rodiklis (16,8 proc.) 2,6 proc. viršijo vidutinį konkurentų (14,2 proc.) ir žymiai, t. y. 13,8 proc. viršijo vidutinį statybos įmonių analogišką rodiklį (3 proc.), todėl bendrovės turto pelningumo reikšmė gali būti vertinama kaip labai gera. Galima teigti, kad

bendrovės vadovai bei specialistai tiriamuoju laikotarpiu sumaniai naudojo turimą turtą pardavimo procesui užtikrinti.

UAB „Šiaulių plentas“ nuosavo kapitalo pelningumas 2002-2006 m. laikotarpiu sumažėjo nuo 24,72 iki 16,5 proc. (8,22 proc.). Tačiau vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo pakankamai aukšta, t.y. 3,4 proc. viršijanti vidutinį konkurentų (21 proc.) ir 18,7 proc. vidutinį šakos analogišką rodiklį (5,7 proc.). Tai reiškia, kad akcininkų nuosavybė panaudojama efektyviai. Atlikta faktorinė nuosavo kapitalo pelningumo analizė parodė, kad nuosavo kapitalo pelningumo pokyčius labiausiai lėmė grynojo pelno pasikeitimai.

Taigi, UAB „Šiaulių plentas“ konkurentus lenkia pagal įmonės turto-išteklių ir kapitalo panaudojimo efektyvumą, o atsilieka pagal pardavimų efektyvumą įvairiuose įmonės veiklos etapuose. UAB „Šiaulių plentas“ nuo statybos pramonės šakos atsilieka tik pagal bendrąjį pardavimo pelningumą, visi kiti pelningumo rodikliai viršija vidutinį šakos lygį.

Analizės metu nustatyta, kad labai didelė (2002-2006 m. vidutiniškai 39,5 proc.) UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamų dalis tenka subrangovams. Tikėtina, kad panaši situacija ir kitose kelių tiesimo bendrovėse. *Todėl darbo metu iškelta hipotezė, kad įmonės pelningumo rodikliai, apskaičiuoti tik pagal finansinės atskaitomybės ataskaitas, nepilnai atskleidžia įmonės finansinę padėtį ir neleidžia spręsti apie veiklos efektyvumą, pasitvirtino.* Norint pilnai atskleisti statybinės įmonės finansinę bei konkurencinę padėtį, pelningumo rodiklius reikėtų skaičiuoti remiantis savo jėgomis atliktų darbų dinamika, t. y. būtina papildoma informacija apie subrangovų sąnaudas.

Remiantis atlikta UAB „Šiaulių plentas“ pelno ir pelningumo analize, buvo suformuluotos šios rekomendacijos:

Remiantis:

- atliktu UAB „Šiaulių plentas“ pelningumo modeliavimu, atskyrus darbus savo jėgomis nuo perduotų subrangovams, kur nustatyta, kad pagrindinis pelnas uždirbamas iš darbų atliktų savo jėgomis ir atitinkamai nuo subrangovams perduodamų statybos projektų darbų procento apskaičiuotas papildomas pelno potencialas yra nuo 8,69 mln. Lt iki 18,83 mln. Lt,

- atlikta koreliacine, analize kuri parodė, kad ryšys tarp subrangovams perduodamų darbų procento ir grynojo pelno yra stiprus ir atvirkštinis, t.y. didėjant subrangovams perduodamų darbų procentui UAB „Šiaulių plentas“ grynasis pelnas mažėja,

UAB „Šiaulių plentas“ rekomenduojama 30 proc. subrangovams perduodamų darbų atlikti savo jėgomis. Remiantis pardavimų apimties prognozavimu dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu UAB „Šiaulių plentas“ pardavimo pajamos turėtų augti 10,7 proc., o trendo funkcijos būdu – 9,85 proc. Sudaryta projektinė pelno (nuostolių) ataskaita 2007 metams su prielaida, kad bendrovė „Šiaulių plentas“ pati atliktų 30 proc. subrangovams perduodamų darbų, parodė, kad pardavimų

pelningumo rodikliai turėtų padidėti ženkliai, t.y. bendrasis pardavimų pelningumas dėl sumažėjusios atliktų darbų savikainos turėtų padidėti nuo 15,79 proc. iki 25,86 (10,07 proc.), veiklos pelningumas turėtų išaugi daugiau negu dvigubai, t. y. 10,85 proc., o grynasis pelningumas nuo 6,57 proc. iki 15,1 proc. (8,53 proc.).

Didėjanti konkurencija verčia ieškoti efektyvios konkurencijos būdų. Bendrovei rekomenduotina įvertinti pelno didinimo galimybes: kuriant žaliavų bazes arba perkant kitas įmones kituose regionuose, arčiau planuojamų užsakymų; dirbant keliomis pamainomis; teikiant papildomas su statyba susijusias paslaugas (projektavimas, žemės darbai ir pan.); dirbant kaimyninėse rinkose (Lietuvos kelininkų įmonės skverbiasi į kaimynines Lenkijos, Latvijos, Kaliningrado rinkas, pirkdamos įmones, pavieniai bandymai eksportuoti paslaugas, pvz. UAB „Žemaitijos keliai“ į Didžiąją Britaniją) bei Viduržemio jūros pakrantės šalių rinkose – galimybė sumažinti sezoniškumą.

Gamybinio-techninio skyriaus darbuotojai privalo dėti visas pastangas konkursinių projektų ir sąmatų ruošimui bei šių konkursų laimėjimui. Didelis dėmesys konkursinės medžiagos ruošime privalo būti skiriamas darbų kainų paskaičiavimui pagal esamus ir būsimus pabrangimus. Esant didelei darbų paklausai reikėtų ieškoti naujų galimybių greitesniam kokybiškų darbų atlikimui.

LITERATŪRA

1. Adomavičiūtė, I. *Verslo finansavimo šaltinių įtaka kapitalo pelningumui*. Vilniaus universitetas [žiūrėta 2007-04-12]. Prieiga per internetą:
<http://ev.lzuu.lt/jaunasis_mokslininkas/smk_2006/finansai/Adomaviciute%20Inga.pdf>.
2. Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai*. Kaunas: Technologija.
3. Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai. I dalis. Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas*. Vilnius: Technika.
4. Bagdžiūnienė, V. (2005). *Finansinių ataskaitų analizė*. VŠĮ „Conto litera”.
5. Bagdžiūnienė, V. (2005). *Įmonių veiklos planavimas ir analizė*. VŠĮ „Conto litera”.
6. Bartosevičienė, V. (2006). *Ekonominė statistika*. Kaunas: Technologija.
7. Bartosevičienė, V. (1997). *Ekonominė statistika. II dalis*. Kaunas: Technologija.
8. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2005). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija.
9. Bartosevičienė, V., Gudonavičius, L. (2006). *Formulių rinkinys ekonominei statistikai*. Kaunas: Technologija.
10. Baumol, W. J., Blinde A. S. (2004). *Macroeconomics: Principles and Policy*. South-Western Pub.
11. Bhaskar Jyoti, D. (2002). *Vadybinė ekonomika*. Kaunas: Technologija.
12. Biddle, G. C. (1997). *Does EVA beat earnings?* Journal of Accounting and Economics (24).
13. Boguslauskas, V. Jageliavičius, G. (2002). *Įmonės veiklos finansinis vertinimas*. KTU.
14. Brukštaitienė, D. (2000). *Verslo vertės valdymo modelis*. Verslas, vadyba ir studijos. VGTU.
15. Butkutė, J., Valainytė, I. (2000). *Pardavimo prognozavimo praktika Lietuvos lengvosios pramonės įmonėse*. Inžinerinė ekonomika. Nr. 2(17).
16. Čečkutė, L., Pabedinskaitė, A. (2002). *Prognozavimo metodų taikymas versle informacinės visuomenės raidos sąlygomis*. Inžinerinė ekonomika. Nr. 1(27).
17. Černius, G., Paškevičius, A., Starkevičiūtė, M. (1995). *Įmonių finansinė analizė. Rodiklių apskaičiavimo metodika*. Vilnius: NVPB.
18. Daniels, J. D. Bracker, J. (1989). *Profit performance: Do foreign operations make a difference?* Management International Review 29(1).
19. Deksnienė, J., Šimaitytė, D. (2006). *Ekonominių svertų pritaikymas vertinant AB „Linas“ veiklos rezultatus*. Ekonomikos ir vadybos aktualijos 2006: Šeštoji studentų mokslinė konferencija. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
20. Drake, P. P. (2006). *Financial ratio analysis*. Florida Atlantic University. Prieiga per internetą:
<http://wise.fau.edu/~ppeter/fin3403/module2/fin_rat.pdf>.
21. Drucker, P. F. (1993). *Post-Capitalist Society*. Harper Business.
22. Durant, M. W. (1999). *Economic Value Added: the invisible hand at work*. Credit Research

Foundation.

23. FMIAS projektas. (2006). *Finansų valdymas*. KTU regioninis mokslo parkas.
24. Fouad, K. Najjar, Al. (1999). *Multinationality, Profitability and Firm Value*. School of Business and Industry, Florida A&M University.
25. Girdzijauskas, St., Jefimovas, B. (2006). *Įmonės veiklos ekonominė analizė*. VU: Kauno humanitarinis fakultetas.
26. Grigas, T., Saročka, A., Basokas, A., Plyniūtė, A., Matulaitis, M. (2005). *Finansų valdymas*. UAB „Verslo žinios“.
27. Gronskas, V. (2006). *Ekonominė analizė*. Technologija: Kaunas.
28. Howard, C. M. (1985). *An Introduction to Underwriting Profit Models*. Proceedings of the Casualty Actuarial Society, Volume (72).
29. Įmonių finansinė analizė (2001). *Rodiklių skaičiavimo metodika*. Vilnius: Nacionalinė vertybinių popierių birža.
30. Jagminas, V. (1996). *Iliuziniai pelnai*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 2.
31. Jakutis, A., Petraškevičius, V., Stepanovas, A., Šečkutė, L., Zaicev, S. (2005). *Ekonomikos teorija*. Vilnius.
32. Juozaitienė, L. (2000). *Įmonės finansai. Analizė ir valdymas*. Šiaulių universitetas.
33. Kislingero, E. (2000). *Using of the economic value added model for valuation of a company*. Prague University of Economics. Biatic (ročnik 8,11).
34. Kumar, S., Linus, L.W. (2002). *Economic value added traditional accounting measures of performance of the companies listed on the Singapore Stock Exchange*. The University of Strathclyde Graduate school of business.
35. Kvedaraitė, V. (1997). *Pelningumo analizė ir prognozavimas*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.
36. Kvederienė, A. (2003). *Finansinėje apskaitoje naudojamo atsargų įkainojimo metodo taikymo pelno mokesčiui apskaičiuoti tvarka*. Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos. Nr. 38.
37. Lietuvos bankas: Statistika. *Terminuotųjų indėlių litaus vidutinės metų palūkanų normos*. [Žiūrėta 2007-12-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.lb.lt/int/default.asp>>.
38. Lietuvos Respublikos Apskaitos institutas. 3-iasis verslo apskaitos standartu „Pelno (nuostolių) ataskaita“ [žiūrėta 2007-01-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.apskaitosinstitutas.lt/docs/3%20VAS%20-%204%20redakcija.pdf>>.
39. Lietuvos Respublikos Apskaitos institutas. 36-asis verslo apskaitos standartas „Neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų buhalterinė apskaita ir finansinė atskaitomybė“ [žiūrėta 2007-01-06]. Prieiga per internetą: <http://www.apskaitosinstitutas.lt/docs/36_vas.pdf>.
40. Lietuvos Statistikos metraštis. (2002-2005). *Įmonių finansiniai rodikliai*. Vilnius: Statistikos

departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

41. Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos. *Lietuvos klimatas* [žiūrėta 2007-03-01]. Prieiga per internetą: <http://www.meteo.lt/klim_lt_klimatas.php>.
42. Lietuvos bankas: Statistika. *Terminuotųjų indėlių litais vidutinės metų palūkanų normos* [žiūrėta 2007-12-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.lb.lt/int/default.asp>>.
43. Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos. *Lietuvos keliai – finansavimas* [žiūrėta 2006-01-16]. Prieiga per internetą: <http://www.lra.lt/lt.php/lietuvos_keliai/finansavimas/543>.
44. Mackevičius J. (2005) *Įmonių veiklos analizė*. Monografija: Vilnius.
45. Mackevičius, J. (2001). *Audito teorija, praktika, perspektyvos*. Vilnius: Lietuvos mokslas.
46. Mackevičius, J. (2006). *Finansinių santykinių rodiklių skaičiavimas ir grupavimas*. Ekonomika (75).
47. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). *Turto pelningumo analizės metodikos*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Kaunas: VDU. Nr. 9.
48. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius.
49. Martinkus B., Žičkienė S., Žilinskas V. (2002). *Įmonės ekonomika*. ŠUL.
50. Martišius, S. (2000). *Ekonometrija ir prognozavimas*. Vilnius: VU leidykla.
51. Martišius, S., Kėdaitis, V. (2003). *Statistika. I dalis. Statistinės analizės teorija ir metodai*. Vilnius: VU leidykla.
52. Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai. I dalis. Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas*. Vilnius: Technika.
53. Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai. I dalis. Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas*. Vilnius: Technika.
54. Pass, C., Lowes, B., Davies, L. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. UAB „Baltijos bisnis“.
55. Petkuvienė, J. (2005). *Kaip skaityti finansinę atskaitomybę? Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos*. Nr. 42(378). Prieiga per internetą: <http://www.fmias.org/LT/downloads/mod32/Glossary%20Mod.III_part%20II_LT_ws.pdf>.
56. Qingbin, C. (2005). *A dynamic model for profitability analysis of construction firms: towards complexity, learning and uncertainty*. A dissertation submitted to the faculty of Purdue University.
57. Rakshit, D. (2006). *EVA Based Performance Measurement: A Case Study of Dabur India Limited*, p. Prieiga per internetą: <<http://vidyasagar.ac.in/Journal/Commerce/4%20EVA%20based%20Performance%20Measurement.pdf>>.
58. Rutkauskas, A. V., Damašienė, V. (2002). *Finansų valdymas*. Šiaulių universiteto leidykla.

59. Andrijauskienė, E. (2004). *Įmonių ekonomika*. Vilnius.
60. Rutkauskas, A. V., Pabedinskaitė, Šečkutė, L. (2003). *Finansinių rodiklių prognozavimas*. VGTU, (IV), Nr. 1.
61. Rutkauskas, A.V. (1999). *Pelno inžinerija: monografija*. Kaunas: Technologija.
62. Simanauskas, L. (1998). *Modeliavimas ieškant pelningiausių sprendimų*. Ekonomika.
63. Šlekienė, D., Klimavičienė, I. (2000). *Įmonės veiklos finansinis įvertinimas*. Kaunas: Technologija.
64. Šliužas, K. *Statybos bendrovių rikiuotėje – nauja lyderė*. UAB „Verslo žinios“ [žiūrėta 2007-01-12]. Prieiga per internetą: <<https://wap.vz.lt/archyvas/print.php?id=465595&strid=1003&rs=0>>.
65. Snieška, V. ir kt. (2001) *Mikroekonomika*. KTU.
66. Ulys, D. (1999). *Ar pelnas svarbiau už pinigų srautus?* Ekonomika ir vadyba. KTU.
67. Vasiliauskas, A. (2001). *Firmų strateginis valdymas*. V.: VVK leidykla.
68. Valkauskas, R. (2000). *Ūkio statistika*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
69. Zinkevičienė, D. (2004). *Pajamų samprata ekonomikoje ir apskaitoje*. Tiltai. Nr.1 Klaipėda.
70. Бланк, И. А. (2002). *Управление прибылью*. Киев Эльга Ника-Центр.
71. Боди, З., Мертон, Р. К. (2003). *Финансы*. Издательский дом „Вильямс”, с. 128.

PRIEDAI

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ANALIZĖ

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šaltiniais: Pass, C., Lowes, B., Davies, L. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. UAB „Baltijos biznesas“; *Patvirtinti Verslo apskaitos standartai*. Lietuvos Respublikos Apskaitos Institutas [žiūrėta 2007-04-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.apskaitosinstitutas.lt>>.

A-B

Akcijos – vertybiniai popieriai, patvirtinantys jų savininkų teisę dalyvauti akcinės bendrovės valdyme.

Akcinis kapitalas – akcinėje bendrovėje naudojami pinigai, kuriuos investavo bendrovės akcininkai paprastųjų akcijų ir privilegijuotųjų akcijų forma ir kurie išliks kaip nuolatinis finansų šaltinis tol, kol egzistuos bendrovė.

Amortizacija – amortizuojamosios vertės priskyrimas sąnaudoms (ar kito turto savikainai) ir paskirstymas per visą planuojamą turto naudingo tarnavimo laiką, atsižvelgiant į realų to turto ekonominės vertės kitimą.

Apimtis – svyravimų matas kokioje nors skaitmeninių stebėjimų grupėje, tai yra skirtumas tarp didžiausio ir mažiausio stebėjimo reikšmės.

Apyvartinis kapitalas – apskaitoje naudojamas terminas, reiškiantis įmonės trumpalaikio turto, kuris naudojamas gamybos cikle trunkančiame ne ilgiau kaip vienerius metus, ir trumpalaikių įsipareigojimų skirtumą.

Ataskaitinis laikotarpis – laikotarpis, kurio finansinė atskaitomybė yra rengiama.

Atsargos – trumpalaikis turtas (žaliavos ir komplektuojamieji gaminiai, nebaigta gamyba, pagaminta produkcija bei pirktos prekės, skirtos perparduoti), kuri įmonė sunaudoja pajamoms uždirbti per vienerius metus arba per vieną įmonės veiklos ciklą.

Balansas – finansinė ataskaita, kurioje parodomas visas įmonės turtas, nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną.

Bendrasis pelnas – Tai skirtumas tarp pardavimų ir parduotų prekių (paslaugų) savikainos (pagaminimo kaštų arba įsigijimo savikainos).

D

Darbo jėga – bendras darbininkų, tinkamų darbuotis ūkyje, skaičius.

Darbo užmokestis – išmokos darbininkams už jų darbo jėgos kaip gamybos veiksmų panaudojimą.

Dinaminės eilutės – statistinių dydžių eilutes, apibūdinančias socialinių ekonominių reiškinių kitimą laiko atžvilgiu.

Dinamikos eilučių analizė – praeities statistikos duomenų, suregistruotų vienas po kito einančiais laikotarpiais, analizė, siekiant perkelti šią praeities patirtį, kai norima numatyti, kas atsitiks ateityje.

E

EBITDA – tai pelnas prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą ir amortizaciją.

Efektyvumas – gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą.

EVA – ekonominis pelnas arba naujai sukurta vertė. Tai rodiklis, leidžiantis palyginti įmonės veiklos rezultatus akcininkų požiūriu su kitomis panašios rizikos investicijomis.

Ekonominiai rezultatai (įmonės) – pajamos, pelnas ar nuostoliai per ataskaitinį laikotarpį.

F

Finansinis svertas – parodo grynojo ir veiklos pelno dydžių procentinių pasikeitimų santykį.

Finansinių rodiklių modelis – tai finansinių rodiklių skaičiavimo metodika.

Finansinis turtas – turtas, kurį sudaro pinigai, sutartinė teisė gauti pinigus ar kitą finansinį turtą iš kitos šalies, kitos įmonės išleisti vertybiniai popieriai.

Finansinės veiklos pajamos – tai valiutos kurso pokyčio rezultatai, gaunamos ir mokamos paskolų, lizingo palūkanos ir pan.

Finansiniai rodikliai – priemonė pateikti įmonės apskaitos arba finansinius skaičiavimus tarp kitų skaičių, išreiškiant skaičius kaip kitų skaičių santykį, tam, kad būtų įvertintas įmonės „didumas“ arba „mažumas“.

G-H

Gamyba – gamybos išteklių (darbo, kapitalo ir t. t.) sujungimas prekių ir paslaugų gamybai.

Gamybos efektyvumas – rinkos charakteristika, rodanti rinkos pajėgumą turima technika gaminti produktus su mažiausiomis įmanomomis sąnaudomis ilgą laiką. Gamybos efektyvumo pasiekama tada, kai produkcija gaminama labai didelėse įmonėse ir kai yra ilgalaikė rinkos pasiūlos ir paklausos pusiausvyra.

Gamtiniai ištekliai – žemės ir pagrindinių žaliavų indėlis į gamybą. Gamtiniai ištekliai yra vienas iš trijų pagrindinių gamybos veiksnių, kiti du yra darbas ir kapitalas.

Gautinos sumos – finansinis turtas, kuris atsiranda pardavus prekes ar kitą turtą ar suteikus paslaugas.

Grynasis pelnas – galutinis įmonės tam tikro laikotarpio rezultatas.

Hipotezė – prognozavimo būdas, suformuluotas iš teorinės analizės ir pakankamai tiksliai apibūdinamas, kad jį būtų galima patikrinti patirties duomenimis.

I

Infrastruktūra – šalies keliai, geležinkeliai, namų statyba, ligoninės, mokyklos, vandens tiekimas ir kitas turtas, sukauptas iš investicijų, kurias anksčiau finansavo vyriausybė ar vietinė valdžia.

Investicijos – 1. Išlaidos perkant tokius finansinius vertybinius popierius obligacijos ir akcijos. Dar kitaip vadinama finansine investicija. 2. Kapitaliniai įdėjimai perkant materialųjį turtą (gamyklą, mašinas ar įrenginius (pagrindinis kapitalas) ar akcijas (apyvartinis kapitalas), t. y. materialieji arba tikrieji įdėjimai. Ekonomikos analizėje terminas investicijos dažniausiai vartojamas materialiojo investavimo prasme.

Investuotas kapitalas – tai nuosavybės ir ilgalaikių bei trumpalaikių finansinių skolų suma.

Įstatinis kapitalas (pasirašytasis) – pasirašytų akcijų nominaliųjų verčių suma.

Ilgalaikis turtas – turtas, kuris naudojamas įmonės ekonominei naudai gauti ilgiau nei vienerius metus.

Ilgalaikis įsipareigojimas – įsipareigojimas, už kurį įmonė privalės atsiskaityti vėliau nei per vienerius metus nuo balanso datos.

Išlaidos – turto ar paslaugų sunaudojimas bei turto vertės sumažėjimas per ataskaitinį laikotarpį.

Įmonė – pelno siekiantis ūkio subjektas.

Įmonės vadovai – įmonės administracijos vadovas, valdybos ir stebėtojų tarybos nariai, kiti asmenys, kurie turi teisę planuoti, kontroliuoti įmonės veiklą, jai vadovauja, ir (arba) atsako už galutinius sprendimus.

Įprastinės veiklos pajamos – tai pajamos iš pagrindinės įmonės gamybinės/komercinės veiklos, kurios metu parduodamos įmonės prekės ar paslaugos. Kad gautų šias pajamas, įmonė patiria pardavimų ir administracines (veiklos) sąnaudas.

Ypatingosios veiklos pajamos – tai pajamos ir sąnaudos, dažniausiai susijusios su praėjusių laikotarpių rezultatų koregavimu.

K

Kaina – prekės, paslaugos, turto arba gamybos veiksnių pinigine vertė.

Kapitalas – indėlis į gamybą, investuojant į materialųjį kapitalą (pvz. įmones, įstaigas, įrankius) ir intelektualųjį (profesinį pasirengimą).

Kapitalo kaštai – mokestis, kurį moka įmonė už ilgalaikio kapitalo panaudojimą savo ūkinėje veikloje. Vidutinės kapitalo sąnaudos įmonei, naudojančiai keletą ilgalaikių lėšų šaltinių savo investicijoms finansuoti, priklauso nuo konkrečių kiekvieno kapitalo šaltinio išlaidų, nustatomų pagal kiekvieno šaltinio panaudojimo apimtį.

Kintamasis – elementas, galintis apimti eilę skaitmeninių dydžių.

Kintami kaštai – sąnaudos, linkusios kisti priklausomai nuo produkcijos lygio. Jos rodo išmokų už kintamųjų gamybos išteklių panaudojimą.

Kitos veiklos pajamos – tai pajamos iš įmonės vykdomos, tačiau pagrindinei veiklai nepriskiriamos veiklos: ilgalaikio turto pardavimas, nuoma, ilgalaikių ir trumpalaikių finansinių instrumentų pirkimas ir pardavimas.

Koreliacinė analizė – statistikos metodas leidžiantis nustatyti, ar egzistuoja ryšys tarp nagrinėjamų veiksnių, išreikštų kiekybiniais rodikliais. Koreliacijos koeficientas išreiškia šio ryšio stiprumą.

Konkurencija – toks reiškinys, kai įmonės konkuruoja viena su kita dėl savo prekių (paslaugų) pirkėjų.

Kombinuotas (bendrasis) svertas – rodo grynojo pelno jautrumą pardavimų apimties pasikeitimui.

L

Laiko eilutės – žr. dinaminės eilutės.

Lūžio taškas – trumpalaikis gamybos apimties ir realizavimo lygis, kada tiekėjas gaunas pakankamai pajamų pastovioms ir kintamoms sąnaudoms padengti, negaudamas ir nepatirdamas nuostolių.

M

Materialusis turtas – fizinis turtas turintis pinigine vertę.

Metinė finansinė atskaitomybė – finansinė atskaitomybė, parengta apibendrinus įmonės finansinių metų duomenis.

N

Našumas – santykis tarp ekonominio vieneto produkcijos apimties ir gamybos įdėjinių, kurie buvo naudoti tai produkcijai pagaminti.

Netipinė veikla – ūkinės operacijos, kurios negali būti laikomos tipinės veiklos operacijomis, tačiau yra susijusios su įprastine veikla.

Nematerialusis turtas – identifikuojamas nepiniginis turtas, neturintis materialios formos, kuriuo įmonė disponuoja ir kurį naudodama tikisi gauti tiesioginės ir netiesioginės ekonominės naudos.

NOPAT – tai veiklos pelnas po mokesčių, kuris skaičiuojamas iš pelno (nuostolių) ataskaitos, prie grynojo pelno pridėjus palūkanas.

Nuokrypis – sklaida (dispersija). Svyravimo skaitmeninių stebėjimų grupės matas, t. y. stebėjimų vidutiniai kvadratiniai nuokrypiai nuo grupės vidurkio.

Nuosavas kapitalas – įmonės turto dalis, likusi iš viso turto atėmus įsipareigojimus.

Nuostolis – skirtumas, susidarantis, kai firmos bendrosios pajamos tampa mažesnės už bendrąsias sąnaudas.

Nusidėvėjimas – riboto naudojimo laiko turto nudėvimosios vertės priskyrimas sąnaudoms ir paskirstymas per visą planuojamą naudingo tarnavimo laiką, atsižvelgiant į realų to turto ekonominės vertės kitimą.

P

Pajamos – 1. Tam tikrą laiką gaunamos lėšos už gamybos veiksnių nuosavybę. 2. Pinigai – kuriuos gauna įmonė, parduodama prekes ar paslaugas, arba pinigai, valstybės gaunami iš mokesčių.

Pajėgumas – didžiausia produkcijos apimtis, kurią įmonė gali fiziškai pagaminti visiškai ir lanksčiau panaudodama savo išgales.

Paklausa – noras, poreikis ar troškimas įsigyti prekę, turint tam reikalui pinigų.

Palūkanos – paskolos gavėjų mokėjimai kreditoriams už jų pinigų panaudojimą finansuoti materialiosiomis bei vertybinių popierių investicijoms ir vartojimui. Palūkanos yra „atlygis“ kreditoriams už susilaikymą nuo einamojo vartojimo ir už riziką skolinant pinigus.

Palūkanų norma – skolinamojo kapitalo kaina.

Pardavimo pajamos – ekonominės naudos padidėjimas dėl prekių pardavimo ir paslaugų teikimo per ataskaitinį laikotarpį, pasireiškiantis įmonės turto padidėjimu arba išsipareigojimų sumažėjimu, kai dėl to padidėja nuosavas kapitalas, išskyrus papildomus savininkų įnašus.

Pardavimo savikaina – per ataskaitinį ir ankstesnius laikotarpius patirtos išlaidos, tenkančios per ataskaitinį laikotarpį suteiktoms paslaugoms ir parduotoms prekėms.

Pardavimų pelningumas – atspindi pardavimų efektyvumą įvairiuose įmonės veiklos etapuose. Pardavimų pelningumas vertina kokią gražą duoda 1 pardavimų litas.

Pasiūla – produkto kiekis, kurį įmonės padaro prieinamą parduoti.

Paslaugos – įmonės vykdoma veikla, susijusi su darbų atlikimu pirkėjui (klientui), uždirbanti pajamas.

Pastovūs kaštai – sąnaudos trumpu laikotarpiu nepriklausančios nuo produkcijos apimties pokyčių.

Pelnas – bendrųjų pajamų ir bendrųjų kaštų skirtumas.

Pelnas prieš mokesčius – jungia įmonės įprastinės ir neįprastinės veiklos rezultatus ir rodo bendrą visos įmonės veiklos rezultatą.

Pelningumo rodikliai – įmonės pelno normos apskaitos matas, kuris išreiškia įmonės pelną kaip jos pajamų gautų iš pardavimo procentą.

Pelningumas – įmonės veiklos efektyvumo rodiklis, gaunamas lyginant uždirbtą pelną su tam tikru pasirinktu dydžiu – pardavimo pajamomis, nuosavu kapitalu, turtu ir pan.

Pelno (nuostolių) ataskaita – finansinė ataskaita, kurioje nurodomos visos per ataskaitinį laikotarpį įmonės uždirbtos pajamos, patirtos sąnaudos ir gauti veiklos rezultatai.

Prekės – turtas, pirktas perparduoti, ir įmonės pagaminta produkcija, skirta parduoti.

Prognozavimas – kiekybinės ir kokybinės analizės procesas, kuriuo remiantis siekiama numatyti galimas prognozuojamo objekto (proceso) būsenas ateityje arba tokių būsenų pasiekimo ateityje alternatyvius kelius (būdus), prognozavimą bendrąja prasme – galimų prognozavimo objekto (būsenų) ateityje numatymą, o prognozavimo rezultatą – trumpalaikes, vidutinės trukmės ir ilgalaikes prognozes.

R

Rangovas – viena statybos sutarties šalis, kuri išsipareigoja atlikti tam tikrą darbą savo rizika pagal kitos šalies (užsakovo) užduotį ir perduoti šį darbą užsakovui.

Rezervas – laikinasis (tikslinis) pelno panaudojimo apribojimas, skirtas savininkų numatytiems tikslams.

Regresinė analizė – statistikos metodas tokiai lygčiai apskaičiuoti, kuri geriausiai tinka priklausomųjų ir nepriklausomųjų kintamųjų stebėjimų eilėms, ir šitaip galima geriausiai įvertinti tikrąjį ryšį tarp tų kintamųjų. Iš šios lygties paskui įmanoma numatyti, koks bus (nežinomas). Priklausomasis kintamasis (-ieji) pateiktajai (žinomo) priklausomojo kintamojo (-ųjų) reikšmei.

Rinka – mainų mechanizmas, suvedantis produkto, gamybos veiksnių ar vertybinių popierių pardavėjus ir pirkėjus.

Rinkos dalis – bendrosios rinkos produkcijos apimtys ar pardavimo dalis, kurią sudaro įmonė.

Rizika – įmonės investicijų nuostolio galimybė, kylanti iš to, kad ji veikia nepatikimoje ūkinės veiklos aplinkoje.

S

Sąnaudos – ekonominės naudos sumažėjimas dėl turto sunaudojimo, turto pardavimo, turto netekimo arba turto vertės sumažėjimo ar išsipareigojimų prisiėmimo per ataskaitinį laikotarpį, kai dėl to sumažėja nuosavas kapitalas, išskyrus tiesioginį jo mažinimą.

Santykinis pranašumas – pranašumas, kurį turi įmonė, jei ji gali pagaminti kokią nors prekę už mažesnes sąnaudas negu kitos įmonės.

Savikainos metodas – apskaitos metodas, kai investicijos užregistruojamos apskaitoje išsigijimo savikaina. Pelno (nuostolių) ataskaitoje parodomi tik dividendai ar kitos tiesioginės išmokos, gautos paskirsčius įmonės, į kurią investuota, grynąjį pelną.

Svertas – tam tikras veiksnys, kurį nežymiai pakeitus gali iš esmės pasikeisti galutiniai įmonės veiklos rezultatai.

Subrangovai – organizacijos, rangovo užsakymu atliekančios tuos darbus, kurių savo jėgomis nepajėgia atlikti rangovas.

T

Technologija – mokslo ir technikos taikymas tam, kad pagerėtų gaminiai ir gamybos procesas.

Trumpalaikis išsipareigojimas – išsipareigojimas, už kurį įmonė privalės atsiskaityti per vienerius metus nuo balanso datos arba per vieną įmonės veiklos ciklą.

Trumpalaikis turtas – turtas, kurį įmonė sunaudoja ekonominei naudai gauti per vienerius metus arba per vieną įmonės veiklos ciklą.

Turtas – materialiosios, nematerialiosios ir finansinės vertybės, kurias valdo ir naudoja ir (arba) kuriomis disponuoja įmonė, ir kurias naudojant tikimasi gauti ekonominės naudos.

V

Vidurkis – apibendrinantis kiekybinis rodiklis, išreiškiantis vienu ar keliu požymių reiškinį tam tikro varijuojančio požymio tipišką lygi konkrečiomis vietos ir laiko sąlygomis.

Vidutiniai svertiniai kapitalo kaštai (WACC) – kapitalą sudaro keli kapitalo komponentai, o kiekvieno jų kaštai yra skirtingi, tai įmonės kapitalo kaštai apskaičiuojami kaip šių komponentų svertinis vidurkis, kur kiekvieno komponento svoris yra jo dalis bendrajame įmonės kapitale.

Veiklos sąnaudos – patirtos per ataskaitinį laikotarpį išlaidos, susijusios su įprastine įmonės veikla, vykdoma neatsižvelgiant į pardavimų apimtį, išskyrus finansinę, investicinę ir kitą veiklą.

Veiklos svertas – parodo, kaip kinta veiklos pelno dydis keičiantis įmonės pardavimo pajamų apimčiai.

Veiklos pelnas – parodo įmonės įprastinės veiklos rezultatą per ataskaitinį laikotarpį. Įprastinės veiklos pelno dydis – tai įmonės vadovų per ataskaitinį laikotarpį sąmoningai vykdytos ir nuo jų valios priklausančios veiklos rezultatas. Šis pelno rodiklis svarbus tuo, kad parodo įmonės pagrindinės veiklos pelną, atsiribojant nuo to, kokius šaltinius įmonė naudoja savo veiklai finansuoti, t. y. ar ji naudoja skolintas lėšas ar ne, ir kiek gauna pajamų iš savo nepagrindinės veiklos, t. y. ilgalaikio turto pardavimo ir pan.

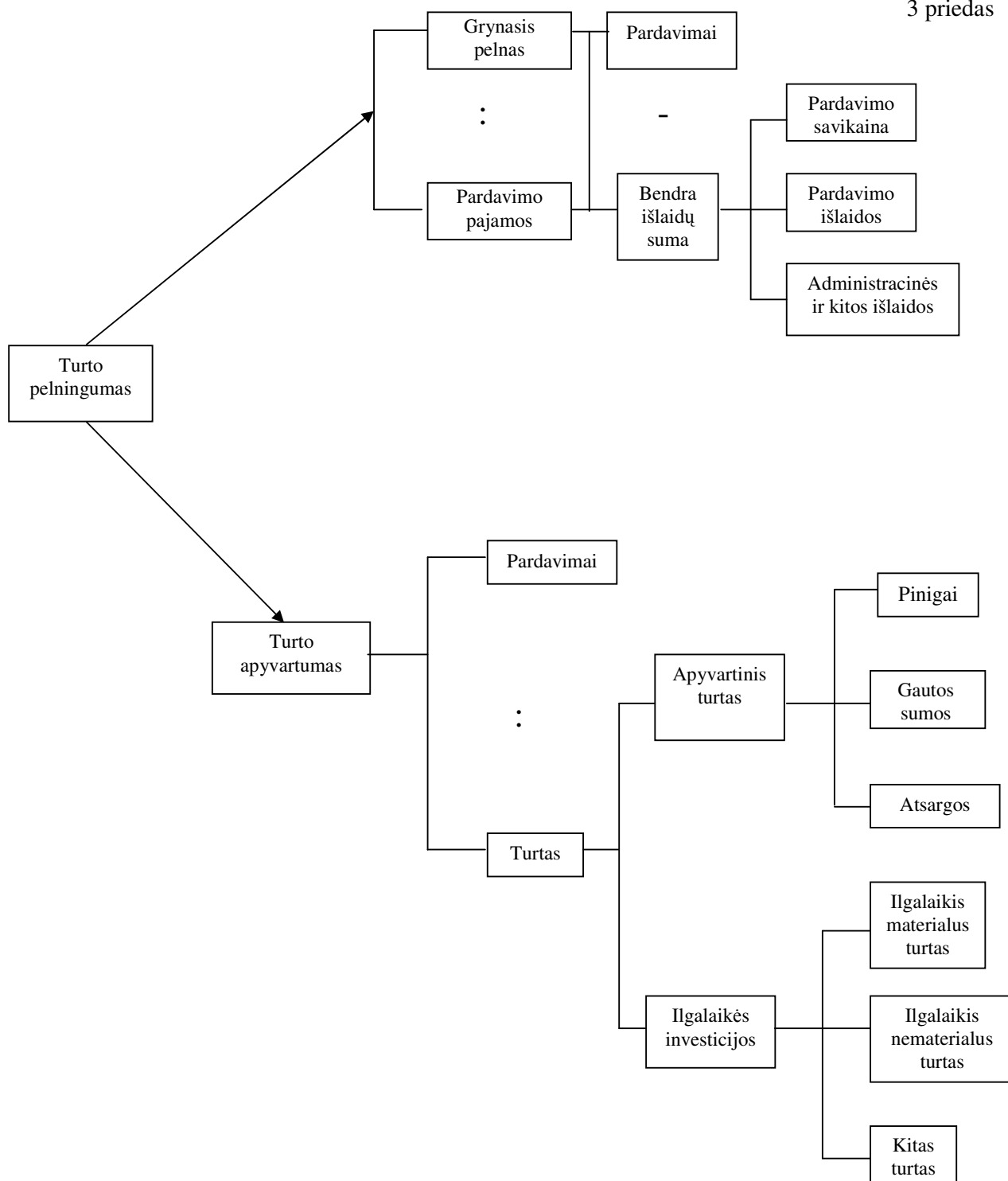
U-Ž

Užsakovas – statybos sutarties šalis, kuri užsako atlikti tam tikrą darbą ir išsipareigoja atliktą darbą priimti ir už jį sumokėti.

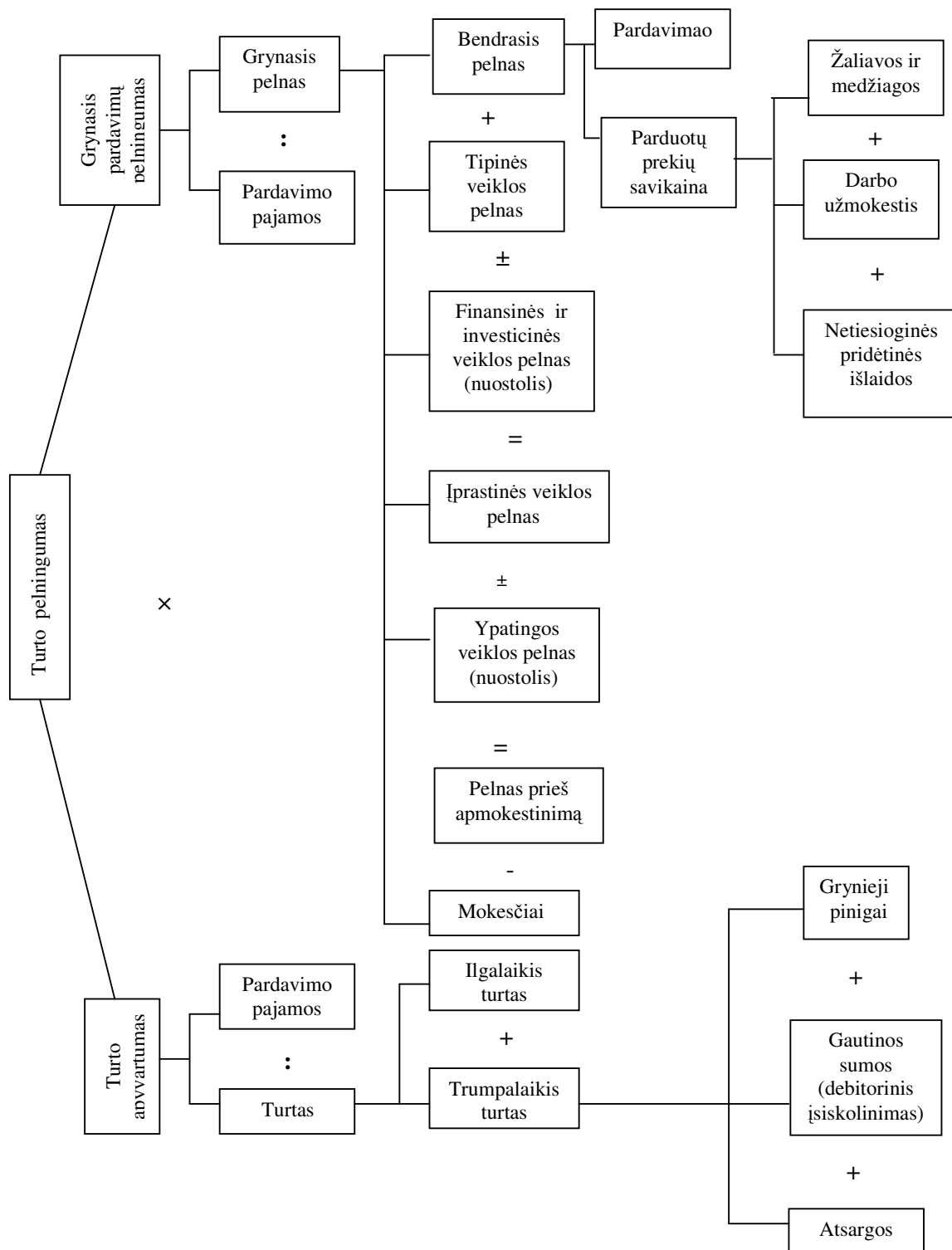
Žaliavos – žaliavos vartojamos prekei gaminti.

Orientacinis įmonės finansinės būklės rodiklių vertinimo lygis

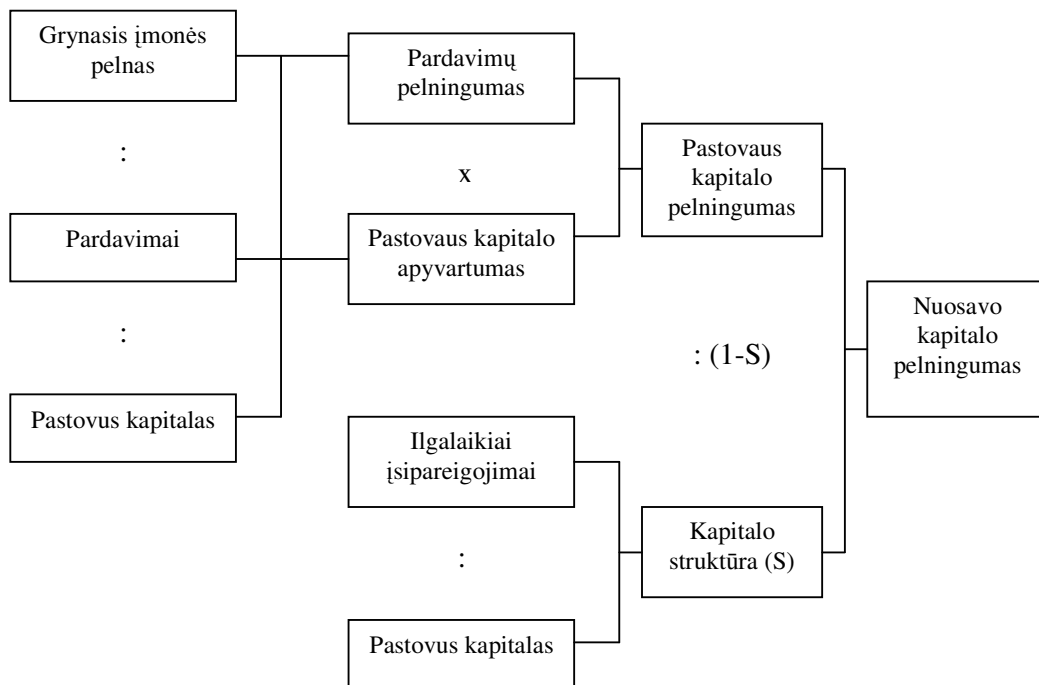
Rodiklio pavadinimas	Vertinimo lygis				
	Labai geras	Geras	Patenkinamas	Nepatenkinamas	Blogas
<i>Pelningumo rodikliai</i>					
Bendrasis pelningumas, procentais	>35	>15	<15	<7	neigiamas
Grynasis pelningumas, procentais	>25	>10	<10	<5	neigiamas
Veiklos pelningumas, procentais	Kuo didesnis, tuo geriau			<5	neigiamas
Turto pelningumas, procentais	>20	>15	>8	<8	neigiamas
Kapitalo pelningumas, procentais	>30	>20	>10	<10	neigiamas



Turto pelningumo piramidinė analizė pagal Du Ponto piramidę
 Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D., (1998). Finansinė analizė. Vilnius, p. 148.



Turto pelningumo analizė pagal Du Ponto piramidę remiantis lietuviška atskaitomybe
 Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D., (1998). Finansinė analizė. Vilnius, p. 154.



Kapitalo pelningumo analizė pagal Du Ponto piramidinę

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D., (1998). Finansinė analizė. Vilnius, p. 154.

Darbe aptariami paprastieji dinamikos eilučių rodikliai

<i>Rodiklio pavadinimas</i>	<i>Formulė</i>	<i>Pagrindiniai dydžiai</i>	<i>Ką parodo</i>
Paprastieji dinamikos eilučių rodikliai			
1. Absoliutus lygio padidėjimas (sumažėjimas) a) laiko momentų b) bazinių rodiklių	$\Delta y = y_n - y_{n-1}$ $\Delta y = y_n - y_1$	y_n - ataskaitinis dinamikos eilutės lygis; y_{n-1} - lygis esantis prieš lygį y_n y_1 - pradinis dinamikos eilutės lygis	Keliais vienetais pasikeičia reiškinio lygis per tam tikrą laikotarpį
2. Didėjimo tempas	$T_d = \frac{y_n}{y_1} \cdot 100\%$	T_d - didėjimo tempas	Kiek kartų padidėjo (sumažėjo) reiškinio lygis šiuo laikotarpiu praėjusio laikotarpio atžvilgiu arba kiek procentų siekia esamasis lygis praėjusio laikotarpio atžvilgiu
3. Padidėjimo (sumažėjimo) tempas	$T_p = T_d - 1$	T_p - padidėjimo (sumažėjimo) tempas	Keliais procentais pasikeičia reiškinio lygis per nagrinėjamą laikotarpį
4. Absoliučioji padidėjimo 1% reikšmė	$\Delta 1\% = \frac{y_n - y_{n-1}}{\frac{y_n - y_{n-1}}{y_{n-1}} \cdot 100} = 0.01 y_{n-1}$		Kiek per analizuojamą laikotarpį padidėjo laiko dinamikos eilutės lygis, pakitus reiškiniui 1 proc.
5. Vidutinis dinamikos eilutės lygis	$\bar{y} = \frac{\sum y_i}{n}$	y_i - dinamikos eilutės lygiai n -lygių skaičius	Skaičiuojamas bendrajam socialinio ekonominio reiškinio lygiui per visą dinamikos eilutės laikotarpį apibūdinti
6. Vidutinis absoliutusias padidėjimas (sumažėjimas.)	$\Delta \bar{y} = \frac{y_n - y_1}{n - 1}$	y_n, y_1 - galutinis ir pradinis dinamikos eilutės lygiai	Kiek vidutiniškai pakito laiko dinamikos eilutės lygis
7. Vidutinis didėjimo tempas	$\bar{T}_d = n^{-1} \sqrt[n]{\frac{y_n}{y_1}}$ $\bar{T}_d = n^{-1} \sqrt[n]{T_{d1} \cdot T_{d2} \cdot T_{dn-1}}$		Kiek vidutiniškai santykiškai pakinta visi laiko eilutės lygiai
8. Vidutinis padidėjimo tempas	$\bar{T}_p = \bar{T}_d - 1$		Keliais procentais pasikeičia reiškinio lygis per nagrinėjamą laikotarpį

UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų struktūros dinamika 2002-2006 m.

Rodikliai	2002 m.		2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.		2007*	
	Mln. Lt	Dalis pardavimuose, proc.	Mln. Lt	Dalis pardavimuose, proc.	Mln. Lt	Dalis pardavimuose, proc.	Mln. Lt	Dalis pardavimuose, proc.	Mln. Lt	Dalis pardavimuose, proc.	Mln. Lt	Dalis pardavimuose, proc.
<i>Pardavimai iš viso</i>	66,4	100	65,8	100,00	84,3	100,00	101,6	100,00	115,8	100,00	127,1	100,00
Medžiagų pardavimas	2,6	3,92	2	3,04	5,4	6,41	5,7	5,61	6,7	5,79	7,3	5,74
Transporto paslaugos	1,9	2,86	1,4	2,13	1,1	1,30	1,3	1,28	0,7	0,60	0,9	0,71
Statybos-montavimo darbai iš viso	61,9	93,22	62,4	94,83	77,8	92,29	94,6	93,11	108,4	93,61	118,9	93,55

UAB „Šiaulių plentas“ statybos montavimo darbų savo jėgomis ir subrangovų pagalba dinamika 2002-2006 m.

<i>Statybos-montavimo darbai iš viso</i>	<i>61,9</i>	<i>100,00</i>	<i>62,4</i>	<i>100,00</i>	<i>77,8</i>	<i>100,00</i>	<i>94,6</i>	<i>100,00</i>	<i>108,4</i>	<i>100,00</i>	<i>118,9</i>	<i>100</i>
Statybos montavimo darbai savo jėgomis	32,6	52,67	38,6	61,86	51,8	66,58	54,1	57,19	69,4	64,02	76,6	64,42
Statybos montavimo darbai subrangovų pagalba	29,3	47,33	23,8	38,14	26	33,42	40,5	42,81	39	35,98	42,3	35,58

* prognozuojami rodikliai

UAB "Šiaulių plentas" pelno (nuostolių) ataskaitos vertikaloji analizė 2002-2006 m.

Straipsniai	2002 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2003 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2004 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2005 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2006 m.	
	Lt	%		Lt	%		Lt	%		Lt	%		Lt	%
<i>Pardavimo pajamos</i>	66404655	100		65807176	100		84323694	100		101639925	100		115752596	100
Pardavimo savikaina	58555762	88,18	-1,91	56771753	86,27	-4,95	68570674	81,32	6,23	88985396	87,55	-1,35	99782347	86,20
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	7848893	11,82	1,91	9035423	13,73	4,95	15753020	18,68	-6,23	12654529	12,45	1,35	15970249	13,80
Veiklos sąnaudos	2990838	4,50	1,16	3726803	5,66	-0,46	4386293	5,20	0,14	5427643	5,34	0,10	6300901	5,44
<i> Pardavimo</i>	<i>867343</i>	<i>1,31</i>	<i>0,60</i>	<i>1080773</i>	<i>1,90</i>	<i>-0,40</i>	<i>1272025</i>	<i>1,51</i>						
<i> Bendrosios ir administracinės</i>	<i>2123495</i>	<i>3,20</i>	<i>0,82</i>	<i>2646030</i>	<i>4,02</i>	<i>-0,33</i>	<i>3114268</i>	<i>3,69</i>	<i>1,65</i>	<i>5427643</i>	<i>5,34</i>	<i>0,10</i>	<i>6300901</i>	<i>5,44</i>
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	4858055	7,32	0,75	5308620	8,07	5,41	11366727	13,48	-6,37	7226886	7,11	1,24	9669348	8,35
Kita veikla	144783	0,22	0,03	161095	0,24	0,19	366955	0,44	-0,29	142631	0,14	0,04	205833	0,18
<i> Pajamos</i>	<i>347023</i>	<i>0,52</i>	<i>-0,21</i>	<i>203985</i>	<i>0,31</i>	<i>13,33</i>	<i>11502642</i>	<i>13,64</i>	<i>-13,33</i>	<i>311415</i>	<i>0,31</i>	<i>-0,10</i>	<i>244078</i>	<i>0,21</i>
<i> Sąnaudos</i>	<i>202240</i>	<i>0,30</i>	<i>-0,24</i>	<i>42890</i>	<i>0,07</i>	<i>13,14</i>	<i>11135687</i>	<i>13,21</i>	<i>-13,04</i>	<i>168784</i>	<i>0,17</i>	<i>-0,13</i>	<i>38245</i>	<i>0,03</i>
Finansinė ir investicinė veikla	-587791	-0,89	1,50	404636	0,61	-2,49	-1582223	-1,88	-0,27	-2179975	-2,14	0,49	-1913334	-1,65
<i> Pajamos</i>	<i>166068</i>	<i>0,25</i>	<i>1,43</i>	<i>1108193</i>	<i>1,68</i>	<i>-1,45</i>	<i>199646</i>	<i>0,24</i>	<i>0,09</i>	<i>331593</i>	<i>0,33</i>	<i>0,11</i>	<i>509715</i>	<i>0,44</i>
<i> Sąnaudos</i>	<i>753859</i>	<i>1,14</i>	<i>-0,07</i>	<i>703557</i>	<i>1,07</i>	<i>1,04</i>	<i>1781869</i>	<i>2,11</i>	<i>0,36</i>	<i>2511568</i>	<i>2,47</i>	<i>-0,38</i>	<i>2423049</i>	<i>2,09</i>
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	4415047	6,65	2,28	5874351	8,93	3,11	10151459	12,04	-6,93	5189542	5,11	1,77	7961847	6,88
Pagautė	102836	0,15	0,30	300759	0,46	-0,18	231478	0,27	0,65	938074	0,92	-0,73	226922	0,20
Netekimai	31440	0,05	0,00	28821	0,04	0,07	96672	0,11	-0,05	65994	0,06	0,23	340549	0,29
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	4486443	6,76	2,58	6146289	9,34	2,86	10286265	12,20	-6,23	6061622	5,96	0,82	7848220	6,78
Pelno mokestis	446611	0,67	0,44	732738	1,11	0,69	1522948	1,81	-1,03	783961	0,77	0,64	1632824	1,41
Grynasis pelnas (nuostoliai)	4039832	6,08	2,14	5413551	8,23	2,17	8763317	10,39	-5,20	5277661	5,19	0,18	6215396	5,37

AB "Panevžio keliai" pelno (nuostolių) ataskaitos vertikaloji analizė 2002-2005 m.

Straipsniai	2002 m.		Pasikeitimai ai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2003 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2004 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2005 m.	
	Lt	%		Lt	%		Lt	%		Lt	%
<i>Pardavimo pajamos</i>	87125645	100,00		119141919	100,00		120700261	100,00		165455156	100,00
Pardavimo savikaina	73754137	84,65	-0,03	100818680	84,62	-0,69	101300933	83,93	4,41	146162668	88,34
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	13371508	15,35	0,03	18323239	15,38	0,69	19399328	16,07	-4,41	19292488	11,66
Veiklos sąnaudos	5553286	6,37	-1,70	5563490	4,67	3,42	9768689	8,09	-2,30	9584796	5,79
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	7818222	8,97	1,74	12759749	10,71	-2,73	9630639	7,98	-2,11	9707692	5,87
Kita veikla	-13860	-0,02	0,33	368817	0,31	0,24	668219	0,55	-0,16	652545	0,39
<i>Pajamos</i>	74251	0,09	0,46	648917	0,54	0,36	1086112	0,90	0,37	2102244	1,27
<i>Sąnaudos</i>	88111	0,10	0,13	280100	0,24	0,11	417893	0,35	0,53	1449699	0,88
Finansinė ir investicinė veikla	-604289	-0,69	2,54	2197707	1,84	0,91	3321543	2,75	0,93	6093435	3,68
<i>Pajamos</i>	747453	0,86	1,68	3029036	2,54	2,35	5908161	4,89	0,24	8502539	5,14
<i>Sąnaudos</i>	1351742	1,55	-0,85	831329	0,70	1,45	2586618	2,14	-0,69	2409104	1,46
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	7200073	8,26	4,60	15326273	12,86	-1,58	13620401	11,28	-1,34	16453672	9,94
Pagautė	19055	0,02									
Netekimai	114690	0,13									
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	7104438	8,15	4,71	15326273	12,86	-1,58	13620401	11,28	-1,34	16453672	9,94
Pelno mokestis	880761	1,01	0,37	1647046	1,38	-0,14	1496391	1,24	-0,38	1417265	0,86
Grynasis pelnas (nuostoliai)	6223677	7,14	4,34	13679227	11,48	-1,44	12124010	10,04	-0,96	15036407	9,09

UAB "Alkesta" pelno (nuostolių) ataskaitos vertikaloji analizė 2002-2005 m.

Straipsniai	2002 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2003 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2004 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2005 m.	
	Lt	%		Lt	%		Lt	%		Lt	%
Pardavimo pajamos	75459082	100,00		82868167	100		87974352	100		102636204	100
<i>Pardavimo savikaina</i>	<i>55722949</i>	<i>73,85</i>	<i>7,75</i>	<i>67620165</i>	<i>81,60</i>	<i>4,59</i>	<i>75822224</i>	<i>86,19</i>	<i>-2,74</i>	<i>85646021</i>	<i>83,45</i>
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	19736133	26,15	-7,75	15248002	18,40	-4,59	12152128	13,81	2,74	16990183	16,55
Veiklos sąnaudos	11412699	15,12	-3,76	9418960	11,37	-2,16	8100243	9,21	-0,69	8741015	8,52
<i>Pardavimo</i>	<i>444334</i>	<i>0,59</i>	<i>0,35</i>	<i>778710</i>	<i>0,94</i>	<i>-0,55</i>	<i>343025</i>	<i>0,39</i>	<i>-0,01</i>	<i>387461</i>	<i>0,38</i>
<i>Bendrosios ir administracinės</i>	<i>10968365</i>	<i>14,54</i>	<i>-4,11</i>	<i>8640250</i>	<i>10,43</i>	<i>-1,61</i>	<i>7757218</i>	<i>8,82</i>	<i>-0,68</i>	<i>8353554</i>	<i>8,14</i>
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	8323434	11,03	-4,00	5829042	7,03	-2,43	4051884	4,61	3,43	8249168	8,04
Kita veikla	-9758	-0,01	0,03	14605	0,02	0,01	25650	0,03	0,23	269645	0,26
<i>Pajamos</i>	<i>758252</i>	<i>1,00</i>	<i>-0,99</i>	<i>14605</i>	<i>0,02</i>	<i>0,01</i>	<i>25650</i>	<i>0,03</i>	<i>0,23</i>	<i>270577</i>	<i>0,26</i>
<i>Sąnaudos</i>	<i>768010</i>	<i>1,02</i>								<i>932</i>	<i>0,00</i>
Finansinė ir investicinė veikla	-106904	-0,14	-0,33	-393052	-0,47	0,58	89495	0,10	0,00	103684	0,10
<i>Pajamos</i>	<i>70866</i>	<i>0,09</i>	<i>-0,03</i>	<i>56856</i>	<i>0,07</i>	<i>0,11</i>	<i>155144</i>	<i>0,18</i>	<i>0,12</i>	<i>299858</i>	<i>0,29</i>
<i>Sąnaudos</i>	<i>177770</i>	<i>0,24</i>	<i>0,31</i>	<i>449909</i>	<i>0,54</i>	<i>-0,47</i>	<i>65649</i>	0,07	<i>0,12</i>	<i>196174</i>	<i>0,19</i>
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	8206772	10,88	-4,30	5450595	6,58	-1,84	4167028	4,74	3,66	8622495	8,40
Pagautė	183416	0,24									
Netekimai	32421	0,04									
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	8357767	11,08	-4,50	5450595	6,58	-1,84	4167028	4,74	3,66	8622497	8,40
Pelno mokestis	1198955	1,59	-0,34	1038366	1,25	-0,57	604578	0,69	0,59	1308929	1,28
Grynasis pelnas (nuostoliai)	7158812	9,49	-4,16	4412229	5,32	-1,27	3562451	4,05	3,08	7313568	7,13

UAB "Fegda" pelno (nuostolių) ataskaitos vertikaloji analizė 2002-2005 m.

Straipsniai	2002 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2003 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2004 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2005 m.	
	Lt	%		Lt	%		Lt	%		Lt	%
Pardavimo pajamos	45240500	100,00		76140000	100		72403000	100		87798212	100
<i>Pardavimo savikaina</i>	<i>35109519</i>	<i>77,61</i>	<i>4,40</i>	<i>62440000</i>	<i>82,01</i>	<i>-3,05</i>	<i>57166000</i>	<i>78,96</i>	<i>-2,37</i>	<i>67239215</i>	<i>76,58</i>
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	10130981	22,39	-4,40	13700000	17,99	3,05	15237000	21,04	2,37	20558997	23,42
Veiklos sąnaudos	6206320	13,72	-7,03	5092000	6,69	-0,15	4734000	6,54	0,94	6563311	7,48
<i>Bendrosios ir administracinės</i>	<i>6206320</i>	<i>13,72</i>	<i>-7,03</i>	<i>5092000</i>	<i>6,69</i>	<i>-0,15</i>	<i>4734000</i>	<i>6,54</i>	<i>0,94</i>	<i>6563311</i>	<i>7,48</i>
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	3924661	8,68	2,63	8608000	11,31	3,20	10503000	14,51	1,43	13995686	15,94
Kita veikla	1142	0,00								244987	0,28
<i>Pajamos</i>	<i>12171</i>	<i>0,03</i>								<i>411885</i>	<i>0,47</i>
<i>Sąnaudos</i>	<i>-11029</i>	<i>-0,02</i>								<i>166898</i>	<i>0,19</i>
Finansinė ir investicinė veikla	-119878	-0,26	0,35	67000	0,09	0,48	411000	0,57	-1,20	-558496	-0,64
<i>Pajamos</i>	<i>31404</i>	<i>0,07</i>	<i>0,09</i>	<i>124000</i>	<i>0,16</i>	<i>2,23</i>	<i>1733000</i>	<i>2,39</i>	<i>-2,35</i>	<i>39586</i>	<i>0,05</i>
<i>Sąnaudos</i>	<i>-151282</i>	<i>-0,33</i>	<i>0,41</i>	<i>57000</i>	<i>0,07</i>	<i>1,75</i>	<i>1322000</i>	<i>1,83</i>	<i>-1,14</i>	<i>598082</i>	<i>0,68</i>
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	3805925	8,41	2,98	8675000	11,39	3,68	10914000	15,07	0,51	13682177	15,58
Pagautė	291056	0,64									
Netekimai	147093	0,33									
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	3949888	8,73	2,66	8675000	11,39	3,68	10914000	15,07	0,51	13682177	15,58
Pelno mokestis	181746	0,40	1,42	1386000	1,82	0,56	1721000	2,38	0,11	2183352	2,49
Grynasis pelnas (nuostoliai)	3768142	8,33	1,24	7289000	9,57	3,12	9193000	12,70	0,40	11498825	13,10

UAB "Šiaulių plentas" pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė 2002-2006 m.

Straipsniai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Pasikeitimai, palyginti su praėjusiais metais							
						2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.	
						Lt	%	Lt	%	Lt	%	Lt	%
<i>Pardavimo pajamos</i>	66404655	65807176	84323694	101639925	115752596	-597479	-0,90	18516518	28,14	17316231	20,54	14112671	13,88
Pardavimo savikaina	58555762	56771753	68570674	88985396	99782347	-1784009	-3,05	11798921	20,78	20414722	29,77	10796951	12,13
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	7848893	9035423	15753020	12654529	15970249	1186530	15,12	6717597	74,35	-3098491	-19,67	3315720	26,20
Veiklos sąnaudos	2990838	3726803	4386293	5427643	6300901	735965	24,61	659490	17,70	1041350	23,74	873258	16,09
<i>Pardavimo</i>	867343	1080773	1272025			213430	24,61	191252	17,70				
<i>Bendrosios ir administracinės</i>	2123495	2646030	3114268	5427643	6300901	522535	24,61	468238	17,70	2313375	74,28	873258	16,09
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	4858055	5308620	11366727	7226886	9669348	450565	9,27	6058107	114,12	-4139841	-36,42	2442462	33,80
Kita veikla	144783	161095	366955	142631	205833	16312	11,27	205860	127,79	-224324	-61,13	63202	44,31
<i>Pajamos</i>	347023	203985	11502642	311415	244078	-143038	-41,22	11298657	5538,96	-11191227	-97,29	-67337	-21,62
<i>Sąnaudos</i>	202240	42890	11135687	168784	38245	-159350	-78,79	11092797	25863,36	-10966903	-98,48	-130539	-77,34
Finansinė ir investicinė veikla	-587791	404636	-1582223	-2179975	-1913334	992427	168,84	-1986859	-491,02	-597752	37,78	266641	-12,23
<i>Pajamos</i>	166068	1108193	199646	331593	509715	942125	567,31	-908547	-81,98	131947	66,09	178122	53,72
<i>Sąnaudos</i>	753859	703557	1781869	2511568	2423049	-50302	-6,67	1078312	153,27	729699	40,95	-88519	-3,52
Iprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	4415047	5874351	10151459	5189542	7961847	1459304	33,05	4277108	72,81	-4961917	-48,88	2772305	53,42
Pagautė	102836	300759	231478	938074	226922	197923	192,46	-69281	-23,04	706596	305,25	-711152	-75,81
Netekimai	31440	28821	96672	65994	340549	-2619	-8,33	67851	235,42	-30678	-31,73	274555	416,03
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	4486443	6146289	10286265	6061622	7848220	1659846	37,00	4139976	67,36	-4224643	-41,07	1786598	29,47
Pelno mokestis	446611	732738	1522948	783961	1632824	286127	64,07	790210	107,84	-738987	-48,52	848863	108,28
Grynasis pelnas (nuostoliai)	4039832	5413551	8763317	5277661	6215396	1373719	34,00	3349766	61,88	-3485656	-39,78	937735	17,77

AB "Panevėžio keliai" pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė 2002-2005 m.

Straipsniai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	Pasikeitimai, palyginti su praėjusiais metais					
					2003 m.		2004 m.		2005 m.	
					Lt	%	Lt	%	Lt	%
<i>Pardavimo pajamos</i>	87125645	119141919	120700261	165455156	32016274	36,75	1558342	1,31	44754895	37,08
Pardavimo savikaina	73754137	100818680	101300933	146162668	27064543	36,70	482253	0,48	44861735	44,29
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	13371508	18323239	19399328	19292488	4951731	37,03	1076089	5,87	-106840	-0,55
Veiklos sąnaudos	5553286	5563490	9768689	9584796	10204	0,18	4205199	75,59	-183893	-1,88
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	7818222	12759749	9630639	9707692	4941527	63,21	-3129110	-24,52	77053	0,80
Kita veikla	-13860	368817	668219	652545	382677	-2761,02	299402	81,18	-15674	-2,35
<i>Pajamos</i>	74251	648917	1086112	2102244	574666	773,95	437195	67,37	1016132	93,56
Sąnaudos	88111	280100	417893	1449699	191989	217,89	137793	49,19	1031806	246,91
Finansinė ir investicinė veikla	-604289	2197707	3321543	6093435	2801996	-463,68	1123836	51,14	2771892	83,45
<i>Pajamos</i>	747453	3029036	5908161	8502539	2281583	305,25	2879125	95,05	2594378	43,91
Sąnaudos	1351742	831329	2586618	2409104	-520413	-38,50	1755289	211,14	-177514	-6,86
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	7200073	15326273	13620401	16453672	8126200	112,86	-1705872	-11,13	2833271	20,80
Pagautė	19055									
Netekimai	114690									
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	7104438	15326273	13620401	16453672	8221835	115,73	-1705872	-11,13	2833271	20,80
Pelno mokestis	880761	1647046	1496391	1417265	766285	87,00	-150655	-9,15	-79126	-5,29
Grynasis pelnas (nuostoliai)	6223677	13679227	12124010	15036407	7455550	119,79	-1555217	-11,37	2912397	24,02

UAB "Alkesta" pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė 2002-2005 m.

Straipsniai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	Pasikeitimai, palyginti su praėjusiais metais					
					2003 m.		2004 m.		2005 m.	
					Lt	%	Lt	%	Lt	%
Pardavimo pajamos	75459082	82868167	87974352	102636204	7409085	9,82	5106185	6,16	14661852	16,67
<i>Pardavimo savikaina</i>	<i>55722949</i>	<i>67620165</i>	<i>75822224</i>	<i>85646021</i>	<i>11897216</i>	<i>21,35</i>	<i>8202059</i>	<i>12,13</i>	<i>9823797</i>	<i>12,96</i>
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	19736133	15248002	12152128	16990183	-4488131	-22,74	3095874	-20,30	4838055	39,81
Veiklos sąnaudos	11412699	9418960	8100243	8741015	-1993739	-17,47	1318717	-14,00	640772	7,91
<i>Pardavimo</i>	<i>444334</i>	<i>778710</i>	<i>343025</i>	<i>387461</i>	<i>334376</i>	<i>75,25</i>	<i>-435685</i>	<i>-55,95</i>	<i>44436</i>	<i>12,95</i>
<i>Bendrosios ir administracinės</i>	<i>10968365</i>	<i>8640250</i>	<i>7757218</i>	<i>8353554</i>	<i>-2328115</i>	<i>-21,23</i>	<i>-883032</i>	<i>-10,22</i>	<i>596336</i>	<i>7,69</i>
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	8323434	5829042	4051884	8249168	-2494392	-29,97	1777158	-30,49	4197284	103,59
Kita veikla	-9758	14605	25650	269645	24363	249,67	11045	75,62	243995	951,25
<i>Pajamos</i>	<i>758252</i>	<i>14605</i>	<i>25650</i>	<i>270577</i>	<i>-743647</i>	<i>-98,07</i>	<i>11045</i>	<i>75,62</i>	<i>244927</i>	<i>954,88</i>
<i>Sąnaudos</i>	<i>768010</i>			<i>932</i>	<i>-768010</i>				<i>932</i>	
Finansinė ir investicinė veikla	-106904	-393052	89495	103684	-286148	267,67	482547	122,77	14189	15,85
<i>Pajamos</i>	<i>70866</i>	<i>56856</i>	<i>155144</i>	<i>299858</i>	<i>-14010</i>	<i>-19,77</i>	<i>98288</i>	<i>172,87</i>	<i>144714</i>	<i>93,28</i>
<i>Sąnaudos</i>	<i>177770</i>	<i>449909</i>	<i>65649</i>	<i>196174</i>	<i>272139</i>	<i>153,08</i>	<i>-384260</i>	<i>-85,41</i>	<i>130525</i>	<i>198,82</i>
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	8206772	5450595	4167028	8622495	-2756177	-33,58	1283567	-23,55	4455467	106,92
Pagautė	183416									
Netekimai	32421									
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	8357767	5450595	4167028	8622497	-2907172	-34,78	1283567	-23,55	4455469	106,92
Pelno mokestis	1198955	1038366	604578	1308929	-160589	-13,39	-433788	-41,78	704351	116,50
Grynasis pelnas (nuostoliai)	7158812	4412229	3562451	7313568	-2746583	-38,37	-849778	-19,26	3751117	105,30

UAB "Fegda" pelno (nuostolių) ataskaitos horizontalioji analizė 2002-2005 m.

Straipsniai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	Pasikeitimai, palyginti su praėjusiais metais					
					2003 m.		2004 m.		2005 m.	
					Lt	%	Lt	%	Lt	%
Pardavimo pajamos	45240500	76140000	72403000	87798212	30899500	68,30	-	-	15395212	21,26
<i>Pardavimo savikaina</i>	<i>35109519</i>	<i>62440000</i>	<i>57166000</i>	<i>67239215</i>	<i>27330481</i>	<i>77,84</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>10073215</i>	<i>17,62</i>
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	10130981	13700000	15237000	20558997	3569019	35,23	1537000	11,22	5321997	34,93
Veiklos sąnaudos	6206320	5092000	4734000	6563311	-1114320	-17,95	-358000	-7,03	1829311	38,64
<i>Bendrosios ir administracinės</i>	<i>6206320</i>	<i>5092000</i>	<i>4734000</i>	<i>6563311</i>	<i>-1114320</i>	<i>-17,95</i>	<i>-358000</i>	<i>-7,03</i>	<i>1829311</i>	<i>38,64</i>
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)	3924661	8608000	10503000	13995686	4683339	119,33	1895000	22,01	3492686	33,25
Kita veikla	1142			244987						
<i>Pajamos</i>	<i>12171</i>			<i>411885</i>						
<i>Sąnaudos</i>	<i>-11029</i>			<i>166898</i>						
Finansinė ir investicinė veikla	-119878	67000	411000	-558496	186878	-155,89	344000	513,43	-969496	235,89
<i>Pajamos</i>	<i>31404</i>	<i>124000</i>	<i>1733000</i>	<i>39586</i>	<i>92596</i>	<i>294,85</i>	<i>1609000</i>	<i>1297,58</i>	<i>-1693414</i>	<i>-97,72</i>
<i>Sąnaudos</i>	<i>-151282</i>	<i>57000</i>	<i>1322000</i>	<i>598082</i>	<i>208282</i>	<i>-137,68</i>	<i>1265000</i>	<i>2219,30</i>	<i>-723918</i>	<i>-54,76</i>
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)	3805925	8675000	10914000	13682177	4869075	127,93	2239000	25,81	2768177	25,36
Pagautė	291056				-291056					
Netekimai	147093				-147093					
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	3949888	8675000	10914000	13682177	4725112	119,63	2239000	25,81	2768177	25,36
Pelno mokestis	181746	1386000	1721000	2183352	1204254	662,60	335000	24,17	462352	26,87
Grynasis pelnas (nuostoliai)	3768142	7289000	9193000	11498825	3520858	93,44	1904000	26,12	2305825	25,08

Darbe nagrinėjama įmonių grynojo pelno dinamika 2002-2006 m.

UAB „Šiaulių plentas“						
Eil. Nr.	Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
1.	Metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt	4040	5414	8763	5278	6215
2.	Vidutinė metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt (4040+5414+8763+5278+6215)/5					5942
3.	Absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt		1374	3349	-3485	937
4.	Vidutinis metinis absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt (1374+3349-3485+937)/4					544
5.	Grynojo pelno apimtys augimo tempas, proc.	100,0	134,0	161,9	60,2	117,8
6.	Vidutinis metinis augimo tempas 2002-2006 metais, proc. $\sqrt[4]{1,34 \cdot 1,619 \cdot 0,602 \cdot 1,178} \cdot 100$					103

UAB „Alkesta“					
Eil. Nr.	Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
1.	Metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt	7159	4412	3562	7314
2.	Vidutinė metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt (7159+4412+3562+7314)/4				5612
3.	Absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt		-2747	-850	3752
4.	Vidutinis metinis absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt (-1747-850+3752)/3				52
5.	Grynojo pelno apimtys augimo tempas, proc.	100,0	61,6	80,7	205,3
6.	Vidutinis metinis augimo tempas 2002-2006 metais, proc. $\sqrt[3]{0,616 \cdot 0,807 \cdot 2,053} \cdot 100$				101

AB „Panevėžio keliai“					
Eil. Nr.	Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
1.	Metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt	6224	13679	12124	15036
2.	Vidutinė metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt (6224+13679+12124+15036)/4				11766
3.	Absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt		7455	-1555	2912
4.	Vidutinis metinis absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt (7455-1555+2912)/3				2937
5.	Grynojo pelno apimtys augimo tempas, proc.	100,0	219,8	88,6	124,0
6.	Vidutinis metinis augimo tempas 2002-2006 metais, proc. $\sqrt[3]{2,198 \cdot 0,886 \cdot 1,24} \cdot 100$				125

UAB „Fegda“					
Eil. Nr.	Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
1.	Metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt	3768	7289	9193	11499
2.	Vidutinė metinė grynojo pelno apimtis, tūkst. Lt (3768+7289+9193+11499)/4				7937
3.	Absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt		3521	1904	2306
4.	Vidutinis metinis absoliutus grynojo pelno prieaugis, tūkst. Lt (3521+1904+2306)/3				2577
5.	Grynojo pelno apimtys augimo tempas, proc.	100,0	193,4	126,1	125,1
6.	Vidutinis metinis augimo tempas 2002-2006 metais, proc. $\sqrt[3]{1,934 \cdot 1,261 \cdot 1,251} \cdot 100$				132

Darbe nagrinėjimų įmonių pelningumo rodiklių dinamika 2002-2006 m.

UAB „Šiaulių plentas“ pelningumo rodikliai 2002-2006 m.

Eil. Nr.	Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2002-2005 m. vidurkis
1.	Bendrasis pardavimų pelningumas, proc.	11,82	13,73	18,68	12,45	13,80	14,2
2.	Veiklos pelningumas, proc.	7,32	8,07	13,48	7,11	8,35	9
3.	Grynasis pardavimų pelningumas, proc.	6,08	8,23	10,39	5,20	5,40	7,5
4.	Turto pelningumas, proc.	16,34	18,19	21,88	10,74	10,80	16,8
5.	Nuosavo kapitalo pelningumas, proc.	24,72	26,60	30,59	15,79	16,50	24,4
6.	Akcinio kapitalo pelningumas, proc.	38,20	51,20	82,85	49,90	58,80	55,5
7.	Pastovaus kapitalo pelningumas, proc.	24,20	25,90	28,90	12,70	11,80	22,9

UAB „Alkesta“ pelningumo rodikliai 2002-2005 m.

Eil. Nr.	Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2002-2005 m. vidurkis
1.	Bendrasis pardavimų pelningumas, proc.	26,20	18,40	13,80	16,60	18,8
2.	Veiklos pelningumas, proc.	11,00	7,00	4,60	8,00	7,7
3.	Grynasis pardavimų pelningumas, proc.	9,50	5,30	4,00	7,10	6,5
4.	Turto pelningumas, proc.	19,67	11,53	7,04	11,79	12,5
5.	Nuosavo kapitalo pelningumas, proc.	22,66	12,38	9,22	16,08	15,1

AB „Panevėžio keliai“ pelningumo rodikliai 2002-2005 m.

Eil. Nr.	Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2002-2005 m. vidurkis
1.	Bendrasis pardavimų pelningumas, proc.	15,30	15,40	16,10	5,90	13,2
2.	Veiklos pelningumas, proc.	9,00	10,70	8,00	5,90	5,4
3.	Grynasis pardavimų pelningumas, proc.	7,10	11,50	10,00	9,10	9,4
4.	Turto pelningumas, proc.	12,15	21,43	10,71	9,55	13,5
5.	Nuosavo kapitalo pelningumas, proc.	21,66	26,45	15,69	17,16	20,2

UAB „Fegda“ pelningumo rodikliai 2002-2005 m.

Eil. Nr.	Rodiklis	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2002-2005 m. vidurkis
1.	Bendrasis pardavimų pelningumas, proc.	22,40	18,00	21,00	23,42	21,2
2.	Veiklos pelningumas, proc.	8,70	11,30	14,50	15,94	12,6
3.	Grynasis pardavimų pelningumas, proc.	8,30	9,60	12,70	13,10	10,9
4.	Turto pelningumas, proc.	8,88	14,35	18,39	24,71	16,6
5.	Nuosavo kapitalo pelningumas, proc.	9,49	16,04	26,55	59,12	27,8

Ūkio šakos pelningumo rodikliai 2002-2005 m.

Eil. Nr.	Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2002-2005 m. vidurkis
1.	Bendrasis pardavimų pelningumas, proc.	18,98	18,74	18,63	19,13	18,9
2.	Veiklos pelningumas, proc.	5,77	7,31	5,61	7,58	6,6
3.	Grynasis pardavimų pelningumas, proc.	5,12	7,06	4,98	7,36	6,2
4.	Turto pelningumas, proc.	2,34	3,51	2,50	3,56	3
5.	Nuosavo kapitalo pelningumas, proc.	4,01	6,25	4,74	7,62	5,7

UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų savikainos vertikalioji analizė 2002-2007* m.

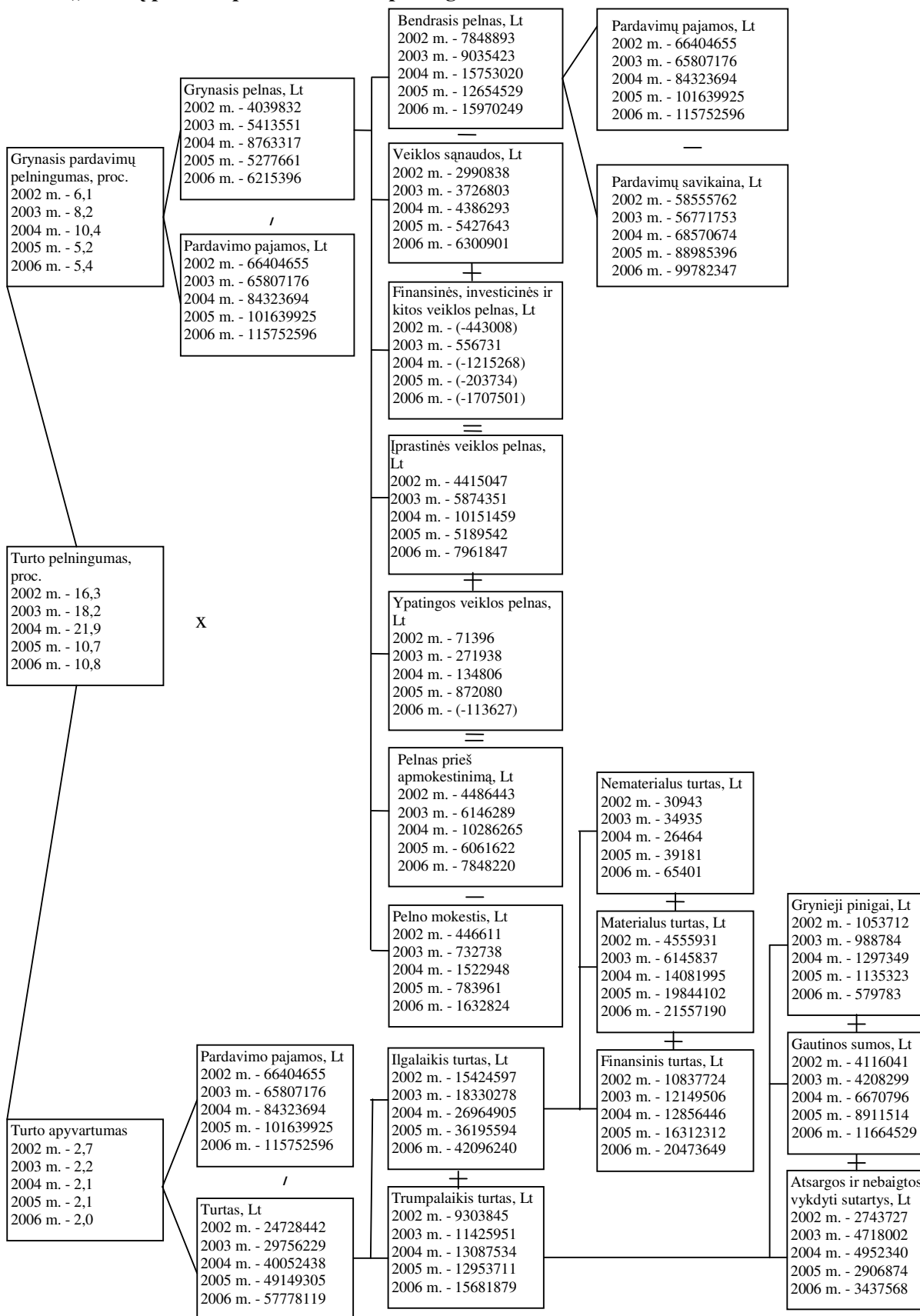
Rodikliai	2002 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2003 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2004 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2005 m.		Pasikeitimai palyginti su praėjusiu laikotarpiu	2006 m.		2007 m.		2007* m.	
	Lt	%		Lt	%		Lt	%		Lt	%		Lt	%	Lt	%	Lt	%
<i>Pardavimo pajamos</i>	66404655	100,0		65807176	100,0		84323694	100,0		101639925	100,0		115752596	100,0	127145	100,0	127145	100,0
Pardavimo savikaina	58555762	88,2		56771753	86,3		68570674	81,3		88985396	87,5		99782347	86,2	107060	84,2	94264	74,1
Materialinės sąnaudos	21842295	32,9	0,4	21938001	33,3	10,3	36831680	43,7	-1,7	42714424	42,0	4,3	53596229	46,3	54020	42,5	70016	55,1
Darbo užmokesčio ir soc. draudimo sąnaudos	6037792	9,1	2,1	7386848	11,2	-1,2	8481377	10,1	-0,2	9972745	9,8	1,2	12795130	11,1	14800	11,6	14928	11,7
Kuro sąnaudos	2312373	3,5	1,0	2926886	4,4	-0,7	3187503	3,8	-0,5	3318100	3,3	-0,1	3671004	3,2	4100	3,2	4790	3,8
Nusidėvėjimo (amortizacijos) sąnaudos	2517306	3,8	-1,0	1855562	2,8	-0,2	2167754	2,6	0,7	3331123	3,3	0,1	3964927	3,4	3853	3,0	3853	3,0
Kitos sąnaudos	25845996	38,9	-4,5	22664455	34,4	-13,2	17902360	21,2	7,9	29649004	29,2	-6,9	25755057	22,3	30320	23,8	710	0,6

* prognozuojami rodikliai

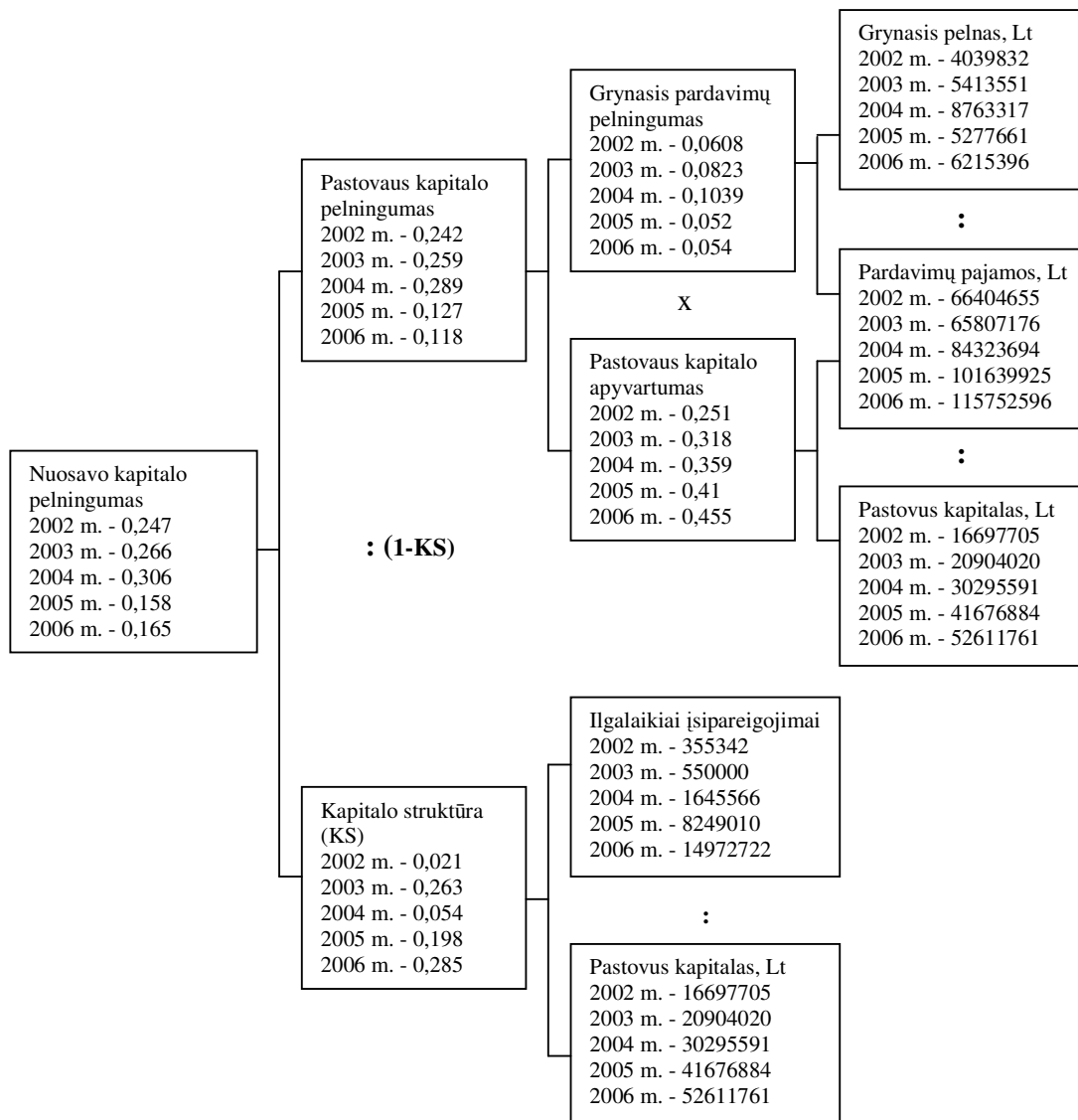
UAB „Šiaulių plentas“ pardavimų savikainos horizontalioji analizė 2002-2006 m.

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Pasikeitimai, palyginti su praėjusiu laikotarpiu							
						2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.	
						Lt	%	Lt	%	Lt	%	Lt	%
<i>Pardavimo pajamos</i>	66404655	65807176	84323694	101639925	115752596	-597479	-0,90	18516518	28,14	17316231	20,54	14112671	13,88
Pardavimo savikaina	58555762	56771753	68570674	88985396	99782347	-1784009	-3,05	11798921	20,78	20414722	29,77	10796951	12,13
Materialinės sąnaudos	21842295	21938001	36831680	42714424	53596229	95706	0,44	14893679	67,89	5882744	15,97	10881805	25,48
Darbo užmokesčio ir soc. draudimo sąnaudos	6037792	7386848	8481377	9972745	12795130	1349057	22,34	1094529	14,82	1491368	17,58	2822385	28,30
Kuro sąnaudos	2312373	2926886	3187503	3318100	3671004	614513	26,57	260617	8,90	130597	4,10	352904	10,64
Nusidėvėjimo (amortizacijos) sąnaudos	2517306	1855562	2167754	3331123	3964927	-661744	-26,29	312192	16,82	1163369	53,67	633804	19,03
Kitos sąnaudos	25845996	22664455	17902360	29649004	25755057	-3181541	-12,31	-4762095	-21,01	11746644	65,62	-3893947	-13,13

UAB „Šiaulių plentas“ piramidinė turto pelningumo analizė remiantis Du Ponto modeliu



UAB „Šiaulių plentas“ piramidinė kapitalo pelningumo analizė remiantis Du Ponto modeliu



UAB „Šiaulių plentas“ potencialaus pelno analizė, jeigu atitinkamas proc. subrangovams perduotų darbų būtų atliekas savo jėgomis

Rodikliai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007m.	2007* m.
Su subrangovų pagalba							
Pardavimų pajamos, mln.Lt	66,4	65,81	84,32	101,64	115,8	127,1	127,1
Pardavimų savikaina, mln.Lt	58,56	56,77	68,57	88,99	99,8	107,1	94,3
Bendrasis pelnas, mln.Lt	7,84	9,04	15,75	12,65	16,0	20	32,8
<i>Bendrasis pelningumas, proc.</i>	<i>11,82</i>	<i>13,73</i>	<i>18,68</i>	<i>12,45</i>	<i>13,8</i>	<i>15,74</i>	<i>25,86</i>
Savo jėgomis							
Pardavimų pajamos, mln.Lt	37,1	42,01	58,32	61,14	76,8		
Pardavimų savikaina, mln.Lt	29,26	32,97	42,57	48,49	60,8		
Bendrasis pelnas, mln.Lt	7,84	9,04	15,75	12,65	16,0		
<i>Bendrasis pelningumas, proc.</i>	<i>21,02</i>	<i>21,5</i>	<i>26,9</i>	<i>20,64</i>	<i>20,8</i>		
Statybos-montavimo darbai							
Iš viso	61,9	62,4	77,8	94,6	108,4	118,9	118,9
Savo jėgomis, mln. Lt	32,6	38,6	51,8	54,1	69,4	76,6	89,29
Subrangovų pagalba, mln. Lt	29,3	23,8	26	40,5	39,0	42,3	29,61

UAB "Šiaulių plentas" potencialus pelnas, jeigu atitinkamas proc. subrangovams perduotų darbų būtų atliekamas savo jėgomis

	Atlikta darbų, mln. Lt	Potencialus pelnas, mln. Lt	Atlikta darbų, mln. Lt	Potencialus pelnas, mln. Lt	Atlikta darbų, mln. Lt	Potencialus pelnas, mln. Lt	Atlikta darbų, mln. Lt	Potencialus pelnas, mln. Lt	Atlikta darbų, mln. Lt	Potencialus pelnas, mln. Lt
Subrangovai (4 proc. pelningumas)	20,51	0,82	16,66	0,67	18,20	0,73	28,35	1,13	27,30	1,09
UAB "Šiaulių plentas" 30 proc.	41,39	8,70	45,74	9,83	59,60	16,03	66,25	13,67	81,10	16,87
Subrangovai (4 proc. pelningumas)	14,65	0,59	11,90	0,48	13,00	0,52	20,25	0,81	19,50	0,78
UAB "Šiaulių plentas" 50 proc.	47,25	9,92	50,50	10,86	64,80	17,43	74,35	15,35	88,90	18,49
Subrangovai (4 proc. pelningumas)	8,79	0,35	7,14	0,29	7,80	0,31	12,15	0,49	11,70	0,47
UAB "Šiaulių plentas" 70 proc.	53,11	11,15	55,26	11,88	70,00	18,83	82,45	17,02	96,70	20,11

UAB "Šiaulių plentas" balanso vertikalioji analizė 2002-2006 m.

Straipsniai	2002 m.		Pokytis (+,-) palyginti su praėjusiais metais	2003 m.		Pokytis (+,-) palyginti su praėjusiais metais	2004 m.		Pokytis (+,-) palyginti su praėjusiais metais	2005 m.		Pokytis (+,-) palyginti su praėjusiais metais	2006 m.	
	Lt	%		Lt	%		Lt	%		Lt	%		Lt	%
ILGALAIKIS TURTAS	16079682	59,024	4,75	20580873	63,78	5,94	33348936	69,72	7,65	39042252	77,37	-8,00	45150228	69,36
Nematerialus turtas	41091	0,15	-0,06	28779	0,09	-0,04	24149	0,05	0,06	54212	0,11	0,01	76590	0,12
Ilgalaikis materialus turtas	4110745	15,09	10,26	8180929	25,35	16,42	19983060	41,78	-2,73	19705143	39,05	-3,09	23409237	35,96
<i>Pastatai</i>	625351	2,30	2,21	1455113	4,51	14,45	9067077	18,95	-2,50	8304197	16,46	-4,05	8078233	12,41
<i>Statiniai ir mašinos</i>	2434605	8,94	5,69	4719232	14,62	6,38	10048922	21,01	-0,16	10522656	20,85	1,02	14236827	21,87
<i>Kiti įrengimai</i>	399144	1,47	0,02	478737	1,48	-0,36	539704	1,13	-0,16	491016	0,97	-0,15	535779	0,82
<i>Išperkamos nuomos ir panašios teisės</i>	415154	1,52												
<i>Kitas materialus turtas</i>	95696	0,35	0,07	137375	0,43	-0,17	124048	0,26	-0,01	123956	0,25	0,61	558398	0,86
<i>Nebaigta statyba</i>	140795	0,52	3,79	1390472	4,31	-3,88	203309	0,43	0,10	263318	0,52			
Ilgalaikis finansinis turtas	11927846	43,78	-5,45	12371165	38,34	-10,45	13341727	27,89	10,32	19282897	38,21	-4,93	21664401	33,28
<i>Dalyvavimas kitose įmonėse</i>	11927846	43,78	-5,45	12371165	38,34	-10,45	13341727	27,89	10,32	19282897	38,21	-4,93	21664401	33,28
TRUMPALAIKIS TURTAS	10975092	40,29	-5,10	11355077	35,19	-4,90	14485890	30,28	-7,65	11421531	22,63	8,00	19942227	30,64
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	1835252	6,74	16,82	7600752	23,55	-18,74	2303927	4,82	2,14	3509821	6,96	-1,79	3365314	5,17
<i>Atsargos</i>	1439413	5,28	5,00	3319245	10,29	-6,26	1923863	4,02	1,00	2533074	5,02	-0,34	3046689	4,68
<i>Išankstiniai apmokėjimai</i>	395839	1,45	11,81	4281507	13,27	-12,47	380064	0,79	1,14	976747	1,94	-1,45	318625	0,49
Per vienerius metus gautinos sumos	4997482	18,34	-7,75	3419115	10,60	10,15	9922476	20,74	-5,09	7900551	15,66	8,05	15428507	23,70
<i>Pirkėjų įsiskolinimas</i>	4352513	15,98	-8,80	2317383	7,18	8,08	7301271	15,26	-2,45	6466520	12,81	2,71	10104167	15,52
<i>Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos</i>							440000	0,92						
<i>Kitos gautinos sumos</i>	644969	2,37	1,05	1101732	3,41	1,15	2181205	4,56	-1,72	1434031	2,84	5,34	5324340	8,18
Investicijos ir terminuoti indėliai	2500000	9,18												
Gryni pinigai kasoje ir sąskaitoje	1642358	6,03	-4,99	335210	1,04	3,68	2259487	4,72	-4,70	11159	0,02	1,74	1148406	1,76
SUKAUPOTOS PAJAMOS IR ATEINANČIO LAIKOTARPIO SAŃAUDOS	187633	0,69	0,35	334100	1,04									
TURTAS IŠ VISO	27242407	100		32270050	100		47834826	100		50463783	100		65092455	100
KAPITALAS IR REZERVAI	16342363	59,99	3,09	20354020	63,07	-3,18	28650025	59,89	6,35	33427874	66,24	-8,42	37639039	57,82
Kapitalas (įstatinis, pasirašytasis)	10577070	38,83	-6,05	10577070	32,78	-10,67	10577070	22,11	-1,15	10577070	20,96	-6,81	9207680	14,15
Rezervai	5765293	21,16	9,13	9776950	30,30	7,48	18072955	37,78	7,50	22850804	45,28	-1,60	28431359	43,68
<i>Istatymo numatyti</i>	1057707	3,88	-0,60	1057707	3,28	-1,07	1057707	2,21	-0,12	1057707	2,10	-0,47	1057707	1,62
<i>Paskirstytini</i>	4707586	17,28	9,74	8719243	27,02	8,55	17015248	35,57	7,61	21793097	43,19	-1,14	27368652	42,05
Nepaskirstytas pelnas														
MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	10900044	40,01	-3,09	11916030	36,93	3,18	19184801	40,11	-6,35	17035909	33,76	8,42	27453416	42,18
Po vienerių metų mokėtinos sumos	355342	1,30	0,40	550000	1,70	1,74	1645566	3,44	12,91	8249010	16,35	6,66	14972722	23,00
<i>Kreditinėms institucijoms</i>	355342	1,30	0,40	550000	1,70	1,74	1645566	3,44	1,22	2352010	4,66	4,71	6098571	9,37
<i>Skolos tiekėjams</i>										2408474	4,77	0,39	3360741	5,16
<i>Gauti išankstiniai apmokėjimai</i>										628798	1,25	7,22	5513410	8,47
Per vienerius metus mokėtinos sumos	10544702	38,71	-3,49	11366030	35,22	1,44	17539235	36,67	-19,25	8786899	17,41	1,76	12480694	19,17
<i>Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis</i>	81564	0,30												
<i>Finansinės skolos</i>							1000000	2,09	-1,42	336975	0,67	-0,31	230153	0,35
<i>Prekybos skolos (tiekėjams)</i>	5876978	21,57	-2,61	6119481	18,96	11,07	14365938	30,03	-15,24	7464198	14,79	0,82	10161241	15,61
<i>Avansu gautos sumos</i>	3762259	13,81	-2,49	3654478	11,32	-10,43	429129	0,90	-0,86	19542	0,04	0,95	641755	0,99
<i>Mokesčiai, atlyginimai ir soc. draudimas</i>	681521	2,50	2,17	1508413	4,67	-2,16	1200642	2,51	-1,97	274151	0,54	0,47	658344	1,01
<i>Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareig.</i>	142380	0,52	-0,26	83658	0,26	0,88	543526	1,14	0,24	692033	1,37	-0,16	789201	1,21
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI	27242407	100		32270050	100		47834826	100		50463783	100		65092455	100

UAB "Šiaulių plentas" balanso horizontalioji analizė 2002-2006 m.

Straipsniai	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Pasikeitimai, palyginti su praėjusiu laikotarpiu							
						2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.	
						Lt	%	Lt	%	Lt	%	Lt	%
ILGALAIKIS TURTAS	16079682	20580873	33348936	39042252	45150228	4501191	27,99	12768063	62,04	5693316	17,07	6107976	15,64
Nematerialus turtas	41091	28779	24149	54212	76590	-12312	-29,96	-4630	-16,09	30063	124,49	22378	41,28
Ilgalaikis materialus turtas	4110745	8180929	19983060	19705143	23409237	4070184	99,01	11802131	144,26	-277917	-1,39	3704094	18,80
<i>Pastatai</i>	<i>625351</i>	<i>1455113</i>	<i>9067077</i>	<i>8304197</i>	<i>8078233</i>	<i>829762</i>	<i>132,69</i>	<i>7611964</i>	<i>523,12</i>	<i>-762880</i>	<i>-8,41</i>	<i>-225964</i>	<i>-2,72</i>
<i>Statiniai ir mašinos</i>	<i>2434605</i>	<i>4719232</i>	<i>10048922</i>	<i>10522656</i>	<i>14236827</i>	<i>2284627</i>	<i>93,84</i>	<i>5329690</i>	<i>112,94</i>	<i>473734</i>	<i>4,71</i>	<i>3714171</i>	<i>35,30</i>
<i>Kiti įrenginiai</i>	<i>399144</i>	<i>478737</i>	<i>539704</i>	<i>491016</i>	<i>535779</i>	<i>79593</i>	<i>19,94</i>	<i>60967</i>	<i>12,73</i>	<i>-48688</i>	<i>-9,02</i>	<i>44763</i>	<i>9,12</i>
<i>Išperkamos nuomos ir panašios teisės</i>	<i>415154</i>												
<i>Kitas materialus turtas</i>	<i>95696</i>	<i>137375</i>	<i>124048</i>	<i>123956</i>	<i>558398</i>	<i>41679</i>	<i>43,55</i>	<i>-13327</i>	<i>-9,70</i>	<i>-92</i>	<i>-0,07</i>	<i>434442</i>	<i>350,48</i>
<i>Nebaigta statyba</i>	<i>140795</i>	<i>1390472</i>	<i>203309</i>	<i>263318</i>		<i>1249677</i>	<i>887,59</i>	<i>-1187163</i>	<i>-85,38</i>	<i>60009</i>	<i>29,52</i>		
Ilgalaikis finansinis turtas	11927846	12371165	13341727	19282897	21664401	443319	3,72	970562	7,85	5941170	44,53	2381504	12,35
<i>Dalyvavimas kitose įmonėse</i>	<i>11927846</i>	<i>12371165</i>	<i>13341727</i>	<i>19282897</i>	<i>21664401</i>	<i>443319</i>	<i>3,72</i>	<i>970562</i>	<i>7,85</i>	<i>5941170</i>	<i>44,53</i>	<i>2381504</i>	<i>12,35</i>
TRUMPALAIKIS TURTAS	10975092	11355077	14485890	11421531	19942227	379985	3,46	3130813	27,57	-3064359	-21,15	8520696	74,60
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	1835252	7600752	2303927	3509821	3365314	5765500	314,15	-5296825	-69,69	1205894	52,34	-144507	-4,12
<i>Atsargos</i>	<i>1439413</i>	<i>3319245</i>	<i>1923863</i>	<i>2533074</i>	<i>3046689</i>	<i>1879832</i>	<i>130,60</i>	<i>-1395382</i>	<i>-42,04</i>	<i>609211</i>	<i>31,67</i>	<i>513615</i>	<i>20,28</i>
<i>Išankstiniai apmokėjimai</i>	<i>395839</i>	<i>4281507</i>	<i>380064</i>	<i>976747</i>	<i>318625</i>	<i>3885668</i>	<i>981,63</i>	<i>-3901443</i>	<i>-91,12</i>	<i>596683</i>	<i>157,00</i>	<i>-658122</i>	<i>-67,38</i>
Per vienerius metus gautinos sumos	4997482	3419115	9922476	7900551	15428507	-1578367	-31,58	6503361	190,21	-2021925	-20,38	7527956	95,28
<i>Pirkėjų išskolinimas</i>	<i>4352513</i>	<i>2317383</i>	<i>7301271</i>	<i>6466520</i>	<i>10104167</i>	<i>-2035130</i>	<i>-46,76</i>	<i>4983888</i>	<i>215,07</i>	<i>-834751</i>	<i>-11,43</i>	<i>3637647</i>	<i>56,25</i>
<i>Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos</i>			<i>440000</i>										
<i>Kitos gautinos sumos</i>	<i>644969</i>	<i>1101732</i>	<i>2181205</i>	<i>1434031</i>	<i>5324340</i>	<i>456763</i>	<i>70,82</i>	<i>1079473</i>	<i>97,98</i>	<i>-747174</i>	<i>-34,26</i>	<i>3890309</i>	<i>271,28</i>
Investicijos ir terminuoti indėliai	2500000												
Gryni pinigai kasoje ir sąskaitoje	1642358	335210	2259487	11159	1148406	-1307148	-79,59	1924277	574,05	-2248328	-99,51	1137247	10191,30
SUKAUPLOS PAJAMOS IR ATEINANČIO LAIKOTARPIO ŠAUNODOS	187633	334100				146467	78,06						
TURTAS IŠ VISO	27242407	32270050	47834826	50463783	65092455	5027643	18,46	15564776	48,23	2628957	5,50	14628672	28,99
KAPITALAS IR REZERVAI	16342363	20354020	28650025	33427874	37639039	4011657	24,55	8296005	40,76	4777849	16,68	4211165	12,60
Kapitalas (įstatinis, pasirašytasis)	10577070	10577070	10577070	10577070	9207680				0,00		0,00	-1369390	-12,95
Rezervai	5765293	9776950	18072955	22850804	28431359	4011657	69,58	8296005	84,85	4777849	26,44	5580555	24,42
<i>Įstatymo numatyti</i>	<i>1057707</i>	<i>1057707</i>	<i>1057707</i>	<i>1057707</i>	<i>1057707</i>								
<i>Paskirstytini</i>	<i>4707586</i>	<i>8719243</i>	<i>17015248</i>	<i>21793097</i>	<i>27368652</i>	<i>4011657</i>	<i>85,22</i>	<i>8296005</i>	<i>95,15</i>	<i>4777849</i>	<i>28,08</i>	<i>5575555</i>	<i>25,58</i>
Nepaskirstytas pelnas													
MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	10900044	11916030	19184801	17035909	27453416	1015986	9,32	7268771	61,00	-2148892	-11,20	10417507	61,15
Po vienerių metų mokėtinos sumos	355342	550000	1645566	8249010	14972722	194658	54,78	1095566	199,19	6603444	401,29	6723712	81,51
<i>Kreditinėms institucijoms</i>	<i>355342</i>	<i>550000</i>	<i>1645566</i>	<i>2352010</i>	<i>6098571</i>	<i>194658</i>	<i>54,78</i>	<i>1095566</i>	<i>199,19</i>	<i>706444</i>	<i>42,93</i>	<i>3746561</i>	<i>159,29</i>
<i>Skolos tiekėjams</i>				<i>2408474</i>	<i>3360741</i>							<i>952267</i>	<i>39,54</i>
<i>Gauti išankstiniai apmokėjimai</i>				<i>628798</i>	<i>5513410</i>							<i>4884612</i>	<i>776,82</i>
Per vienerius metus mokėtinos sumos	10544702	11366030	17539235	8786899	12480694	821328	7,79	6173205	54,31	-8752336	-49,90	3693795	42,04
<i>Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis</i>	<i>81564</i>												
<i>Finansinės skolos</i>			<i>1000000</i>	<i>336975</i>	<i>230153</i>			<i>1000000</i>		<i>-663025</i>	<i>-66,30</i>	<i>-106822</i>	<i>-31,70</i>
<i>Prekybos skolos (tiekėjams)</i>	<i>5876978</i>	<i>6119481</i>	<i>14365938</i>	<i>7464198</i>	<i>10161241</i>	<i>242503</i>	<i>4,13</i>	<i>8246457</i>	<i>134,76</i>	<i>-6901740</i>	<i>-48,04</i>	<i>2697043</i>	<i>36,13</i>
<i>Avansu gautos sumos</i>	<i>3762259</i>	<i>3654478</i>	<i>429129</i>	<i>19542</i>	<i>641755</i>	<i>-107781</i>	<i>-2,86</i>	<i>-3225349</i>	<i>-88,26</i>	<i>-409587</i>	<i>-95,45</i>	<i>622213</i>	<i>3183,98</i>
<i>Mokesčiai, atlyginimai ir soc.draudimas</i>	<i>681521</i>	<i>1508413</i>	<i>1200642</i>	<i>274151</i>	<i>658344</i>	<i>826892</i>	<i>121,33</i>	<i>-307771</i>	<i>-20,40</i>	<i>-926491</i>	<i>-77,17</i>	<i>384193</i>	<i>140,14</i>
<i>Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareig.</i>	<i>142380</i>	<i>83658</i>	<i>543526</i>	<i>692033</i>	<i>789201</i>	<i>-58722</i>	<i>-41,24</i>	<i>459868</i>	<i>549,70</i>	<i>148507</i>	<i>27,32</i>	<i>97168</i>	<i>14,04</i>
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI	27242407	32270050	47834826	50463783	65092455	5027643	18,46	15564776	48,23	2628957	5,50	14628672	28,99

